

ԼԻԳՆԻՏԻՆՆԵՍ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԲԱՀՈՒ

Ս Բ Բ Ո Յ Ն

ԱՎՓՈՆՍՈՍԻ ԼԻԳՈՒՈՐԵԱՅ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԱՀՈՒ

կամ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

Ի ՎԵՐԱՅ ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆՅ

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՎԱՆՍ Ս Բ Բ Ո Յ Ն ԳԱԶԱՐՈՒ

—
1855

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ

Յ Ա Ռ Ա Զ Ա Բ Ա Ն Ը

Եստեղը խնդրեցին ինձմէ որ յաւիտեանական ճշմարտութեանց վրայ մտածականի գիրք մը շարագրեմ անոնց համար որոնք հոգևորական կենաց մէջ յառաջագիմութեան և հաստատութեան կարօտ են: Ուրիշներն ալ եղան որ փափաք ցըցուցին ծաղկաբուղ համառօտութիւն մը ունենալու այն նիւթերուն՝ որոնք քարոզութեանց և հոգևոր կրթութեանց հարկաւոր են: Իսկ ես որպէս զի թէ գրքերը թէ աշխատանքը և թէ ծախքը չստացընեմ՝ այս գիրքս շարագրեցի, որ ինչպէս մտադիր ընթերցողը կը տեսնե՛ր՝ երկու նպատակին ալ կրնայ ծառայել: Որպէս զի աշխարհականաց մտածականի տեղ բռնեն ասոնք, ամեն գլուխ իրեք իրեք մաս բաժնեցի, և ամէն մէկ մասը կրնայ մէկ մտածականի մը տեղ ծառայել. անոր համար ալ է որ ամէն մասնն ետքը առանձին իզձք և սլազատանք գրուած են: Կազաչեմ ընթերցողք չզարմանան թէ ինչու ամէն աղբթքի մէջ յարատեութեան և Աստուծոյ շնորհքը խնդրելու խօսքեր գրեր եմ. վասն զի այս երկու շնորհքները փրկութեան հասնելու ամենահարկաւոր են. Աստուածային սերը այնպիսի շնորհք մըն է, կրսէ սուրբն Ֆրանչիսկոս սաղեզացի, որ իրեն մէջ ուրիշ ամէն շնորհք քոզանդակուած են. վասն զի ո՞վ որ զԱստուած կը սիրէ, ուրիշ ամէն առաքինութեանց տեր է. այնպիսին խոնարհ ալ է, հնազանդ, մաքրասեր, մահացեալ. զԱստուած սիրէ, և ուրիշ ամէն ուզածդ ըրէ, կը խրատ սուրբն Օգոստինոս. վասն զի աստուածատերը ամէն ջանք կրնէ անոր կամօղը գէ՛մ բան մը չընելու, և ամէն բանի մէջ զինքը հաճել կը ջանայ:

Յաւիտեանական երանութեան պատկը մեզի ժառանգել առւողջ՝ յարատեութեան շնորհքն է. սուրբն Բեռնարդոս կրսէ թէ արքայութիւնը խոստացուած է անոնց որոնք բարի կեանք

կրսկսին, բայց իրենց բարի կենացը մէջ յարասեռողներուն կը արուի արքայութիւնը: Ասկայն այս յարասեռութեան շնորհքը, ինչպէս սուրբ Հարց կը սորվեցընեն, խնդրողաց միայն կը արուի: անոր համար է սրբոյն Թովմայի ըսածը՝ Թէ երկինք երթալու համար անգաղար ազմից ետեւ ըլլալու է, և փրկիչ մեր իրասեց որ միշտ ազմիք ընենք և ամենին շնանձրանանք: Ըստ խեղճ մեղաւորներ թէպէտ և իրենց մեղացը թողութիւն կը գտնեն, բայց Աստուծոյ շնորհացը մէջ յարասեռել չեն կրնար: ներուսն կընդունին, բայց սրովհետեւ յարասեռութեան շնորհքը Աստուծմէ չեն խնդրած՝ մանաւանդ ՚ի փորձութեան, նորեն մեղաց մէջ կիցնան: Եւ թէպէտ յարասեռութեան շնորհքը ձրի շնորհք մըն է, և մենք մեր դորձքերովը արժանաւոր չենք անոր, բայց հայրն Սուարեզ կը սորվեցընէ Թէ ազմից հաստատապէս կընդունինք այս շնորհքը, ինչպէս որ իրմ առաջ սուրբն Օգոստինոս ալ ըսած էր: — Ազմիքի հարկաւորութիւնը ուրիշ գրքուկի մը մէջ տեղն ՚ի տեղը բացատրեր են և թէպէտ համառօտ գրուածք մըն է ու գինն ալ տա՛ն, բայց վրան շատ աշխատութիւն ունիմ, և ինձի կերևնայ Թէ ամբարդու համար ամենահարկաւոր է այն գիրքը, և յիրուի վասն զի հոգեորական գրոց մէջ անկէ աւելի սգասկար գիրք մը չի կրնար ըլլալ որ ազմից հարկաւորութեանը վրայ խօսի:

Արդէս զի այս մտածականները քարոզիչ քահանայից ալ սգասկար կարենան ըլլալ, որոնք քիչ գիրք կամ քիչ ժամանակ ունին կարգադու, աստուածաշնչին և սուրբ հարց խօսքերը մէջ բերի, որ թէպէտ համառօտ են, բայց լի հոգւով, ինչպէս արժան է որ ըլլան ամեն քարոզ, ուստի ամեն մէկ մտածականին իրեք մասը՝ մէյմէկ քարոզի նիւթ են: Այս վախճանաւ և որ ամեն հեղինակաց ինձի սրտաշարժ երեցած խօսքերը ժողովեցի, որպէս զի կարգացողը իջ նրաին յարմար և կամ ընտրէ և ուղածին պէս ըսյնցընէ: Ամեն բան ՚ի փառս Աստուծոյ ըլլայ:

Ընթերցողներէն կը խնդրեմ որ այս իմ գիրքս կարգաւորապէս, թէպէտ կենդանի ըլլամ կամ մեռած, զիս իրենց ազմիցը մէջ յիշեն, և ես ալ կը խոստանամ որ նոյնպէս զիրենց յիշեմ: Օրհնեալ ըլլայ Յիսուս մեր փրկիչը, և Մարիամ մեր յորտը:

Uxor. Mediam. no. 1714.

ԽՈՐՀՐԳԱՇՈՒԹԻՒՆ Ա.

ՆՈՐ ՎԵԽՏԱՆԵԾ ՄԵՐԴՈՒ ՄԸ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Հոգ էիր, և հոգ պիտի դառնաս¹.

ՄԱՄՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ստածէ թէ դուն հոգ ես, ու հոգ պիտի դառնաս: Որ պիտի դայ որ մեանիս պիտոր, և փոսի մը մէջ պիտի հտոխս ու փտախս և որդերով պիտի ծածկուխս: Տակզ ճճիներ պիտի տարածուին ու վրազ որդերը պիտի ծածկեն²: Այս բանս ամենուն ալ պիտի բլլայ, աղնուական է եղեր, աամիկ է եղեր, իշխանադուն է եղեր, ծառայ է եղեր: Այն վերջի անգամ բերանը բանալով՝ հոգին մարմնէն ելածին պէս՝ հոգին իրեն յախաննականութիւնը կերթայ, մարմինն ալ հոգ կը դառնայ: Հոգինին կառնես անունցմէ, կը սակաւսին և հոգ կը դառնան³:

Գիր թէ մարդ մը կը տեսնես որ քիչ մը առաջ հոգին փչեց, նայէ իր մարմնոյն վրայ որ դեռ անկողնոյն մէջ կեցեր է, զլուխը դէտլ ՚ի առջև ծուած, մազերը խտանափրնդորած և մահուան քրտինքէն դեռ թաց, աշտըները խոտոչած, թուշերը ցտկրած, երեսը մոխիր դարձած, լեզուն ու սուկունքը սեցած, մարմինը պազ ու ծանր: Տեսնողը կը սարսափի ու կը փշարադի: Քանիներ եղեր են, որ իրենց մէկ ազգականը կամ բարեկամը այսպէս մեռած տեսնելով իրենց վարրը փոխեր են, աշխարհէ ալ հրաժարեր են:

1 Հոգ էիր և ՚ի հոգ դարձչիս: Եւ. Կ. 19:

2 Ի ներքոյ քոյ մէջս տարածեացեն, և ՚ի վերայ քո որդն յարկչի: Ե. Ժ. 11:

3 Հանես զոգի ՚ի նոցանէ, սակաւսին և ՚ի հոգ դառնան: Ս. շ. 28:

Աւելի սարսափ մարդուս կու տայ երբոր մեռած մարմինը կըսկսի հոտիլ : Ատրիճ մը մեռնելէն ետե քսանըչորս ժամ անցած չանցած կըսկսի զարշահոտութիւն բուրել : Հարկ կըլլայ սրատու հանները բանալ , կրակը շատ մը խոնկ ձգել , մանաւանդ թէ ճարը տեսնել որ շուտով ժամ տարուի ու հողին տակը թաղուի , որպէս զի բոլոր տունը չապականէ : Բայց թէ այդ մարմինը մէկ աղնուական կամ թէ հարուստ մարդու մըն է եղեր , ուրիշ բանի չի դար , բայց եթէ աւելի գէշ հոտ բուրելու . ինչպէս մատենադիր մը կըսէ թէ աւելի ծանրահոտ կըլլայ մեծատանց մարմինը :

Տես հիմա , ինչ եղաւ այն հպարտը , այն հեշտասէրը : Առաջ մարդկանց մէջ սրատի ունէր ու կը սիրուէր , հիմա իրմէ կը սոսկան ու կը զարշին : Ազգականները կը փութան զինքը տնէն վարձտել , բեռնակրաց ստակ ալ կու տան որ ճաղը դրած գերեզման տանին ու հողուն տան : Առաջ մեծ համբաւ ունէր թէ ինչ խելացի մարդ է , ինչ աղէկ կերպ ունի , ինչ անուշ լեզու է . հիմա մեռաւ նէ , քիչ ատենէն յիշատակն ալ չի մնար : Աորաւ անոնց յիշատակը աղաղակաւ ¹ : Մահն որ լսուի նէ՝ ոմանք կըսեն թէ մեծ սրատի ունէր , ոմանք ալ թէ աղէկ տեղաւորած ձգեց իր տունը , ոմանք կը ցափն՝ վասն զի մեռնողը իրենց բարիք կընէր , ոմանք կուրախանան՝ վասն զի անոր մահուանէն իրենց շահ կելլէ . քիչ մըն ալ անցնի նէ՝ վրան խօսող ալ չըլլար : Առջի օրէն ընտանիքը շեն ուղեր որ վրան խօսք բացուի , որպէս զի սրտերնին շելլէ : Յաւակցութեան եկողներն ալ ուրիշ բաներու վրայ կը խօսին , և թէ որ մէկը մեռնողին վրայ խօսք բանայ՝ անցիք խօսքը կը կտրեն ըսելով թէ հողիդ կը սիրես մէյմըն ալ անունը մի տար :

Գիտցիր որ բարեկամիդ և ազգականիդ մեռած ատենը ինչ որ ըրիր նէ դուն՝ քեզի ալ ուրիշները նոյնպէս պիտոր ընեն : Աղջ մնացողները մէջ կը նետուին , մեռնողներուն ստակն ու աստիճանը ձեռք կը ձգեն . խի մեռնողներուն վրայ կամ քիչ և կամ ամենեկին ոչ խօսք կըլլայ և ոչ յիշատակութիւն : Տնեցիք քանի մը օր սուգ կը քաշեն , բայց քիչ ատենէն իրենց բաժին

¹ Աորեաւ յիշատակ նոցա աղաղակաւ : Ս-չ¹. Գ . 8 :

ելած բաներով կը մխիթարուին . այնչափ որ քանի մը
 օր կանցնի չանցնիր՝ մահուանդ վրայ կուրախանան .
 ևնոյն խուցն ուր որ դուն հողիդ աւանդեցիր , ու Քրիս-
 տոսի ատեանը դատաստանի ելար , անոնք սլար կը
 բռնեն , հարկինքներ կընեն , կը խաղան , կը խնտան ,
 կը ծիծաղին իբր թէ մեռած չըլլայիր . իսկ քու հողիդ
 այն ատեն մեր կըլլայ արդեօք :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՆՏԵՆՔ

Փրկիչ իմ Յիսուս , զօհանամ դրէն որ չթողուցիր
 զիս շնորհքէդ զուրս ընկած ատենս մեռնելու . չէ նէ
 աս քանի տարի պիտի ըլլար որ ես զժօխքին մէջ պի-
 տի տանջուէի : Թէ որ ես այն օրը , այն զիշերը մեռած
 ըլլայի , ինչ պիտի ըլլար իմ բանս յաւիտեան . փառք
 ողորմութեան քո տէր : Ես իմ կողմանէս սիրով յանձն
 կառնեմ իմ մահս ՚ի քաւութիւն մեղաց իմոց , ան ալ
 ինչ կերպով որ կուզես ինծի զրկելու . բայց որովհետեւ
 ինչուան հիմա համբերեցիր ինծի , կաղաչեմ որ քիչ
 մըն ալ համբերես : Յորայ երանելոյն ըսածին պէս .
 Թող տուր ինծի որ քիչ մը հանդէսիմ , իմ ցաւս լամ .
 զիս դատաստան կանչելէդ առաջ ատեն տուր որ մեղ-
 քերս սղրամ , որովք զքեզ դաւնացուցի :

Ես չեմ ուզեր մէյմըն ալ քու ձայնիդ դէմ կենալ :
 Ո՛ր դիտէ , աս խօսքերս որ կը կարդամ վերջի ազգա-
 բարութիւնդ ինծի կրնան ըլլալ : Գիտեմ որ ես արժա-
 նի չեմ զթութեան , որովհետեւ այնչափ անգամ ինծի
 ներեցիր և ես ապերախտս դարձեալ վշտացուցի զքեզ :
 Ատուած իմ , բեկեալ սրտերն ու խոնարհեալ հողի-
 ները դուն չես արհամարհեր¹ . ահա ես դաւաձանս
 զզմամբ սրտի առ քեզ կը դիմեմ . մի ձգեր զիս տէր
 քու երեսէդ² : Գու ես որ ըսիր թէ ով որ ինծի կը դի-
 մէ՞ զինքը չեմ վաբնտեր³ : Յիրաւի ես զքեզ ուրիշնե-
 րէն աւելի անարգեր եմ , փասն զի աւելի քան դայլս
 քեզմէ լոյս և շնորհք ընդուներ եմ . բայց քու սուրբ
 արիւնդ որ ինծի համար թափեցիր , ինծի սիրտ կու

1 Զօրա սուրբ և զհոգի խոնարհ Ատուած ոչ արհամար-
 հէ : Ս=Ղ . Ե : 17 :

2 Մի ընկենուր զիս տէր յերեսաց քոց : Ե=Յն անդ . 12 :

3 Որ գայ առ իս , ոչ հանից արտաքս : Յ=Ղ . 2 . 37 :

տայ և թողութիւն կը շնորհէ՝ թէ որ ևս սրտանց զըզ-
ջալու ըլլամ նէ : Ահա հա, ով իմ ծայրագոյն բարիս,
կը զղջամ ՚ի բոլոր սրտէ քեզի դէմ ըրածներուս վրայ.
Ներէ ինծի և շնորհք տուր գրեզ սիրելու ասկից ետև,
Հերիք է որչափ որ գրեզ դառնացուցի . մնացած կեան-
քըս , փրկիչ իմ , շեմ ուղեր գրեզ վշտացընելու հա-
մար անցընել , քաւ լիցի . հասցա կուզեմ միայն լալով
անցընել միշտ քեզի տուած վշտերուս համար , և յա-
մենայն սրտէ գրեզ սիրելու , ով Աստուած իմ և տէր ,
որ անբաւ սիրոյ արժանի ես : Սուրբ սաստուածածին ,
յոյս իմ և ապաւէն , բարեխօս եզիր ինծի համար աս
փրկիչն իմ Յիսուս :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Ինչ ըլլալդ ալ աւելի աղէկ հասկընալու համար , ով
բրիստոննայ , կըսէ սուրբն Յովհանն ոսկերեբան , զե-
րեզմանները զնա , տես հոգը , մոխիրը , որդերը , և
հառաչէ . նայէ թէ ինչպէս այն մեռած մարմինը նախ
կը զեզնի ու ետքը կը սենայ . վերջը կը տեսնես որ բո-
լոր մարմինը ճերմկած և հոտած մաշկ մը սրտեր է :
Ետքը թանձր ու ժահահոտ փտութիւն մը դուրս կու
տայ . այն փտութենէն բխուաւոր որդեր կը զոյանան
և կըսկսին մարմինն ուտել . մկներն ալ կու դան կըս-
կըսին զայն կրծել , ոմանք վրան կը պտըտին , ոմանք
ալ բերանն ու աղիքներուն մէջ կը մտնեն : Թուշերը ,
պոկուկներն ու մազերը մէկիկ մէկիկ կը թօթափին ,
առաջ կողերը կը բաժնուին , ետքը թևերը , վերջը ոտ-
քերը : Այն որդերը բոլոր մարմինն ուտելէն ու հա-
ցընելէն ետև , իրենք ալ մէկզմէկ ուտելով կը փճա-
նան . անանկ որ այն մարմնէն միայն հոտած կմախք
մը կը մնայ , որ ետքը ան ալ կտոր կտոր կըլլայ , ոսկր-
տիքը կը քայքային , զլուխն ալ արմատէն կը բաժնուի
կիցնայ : Առ հասարակ մանրեցան և ամառուան կալոյ
փոշի դարձան . և հովի սասակութիւնը առաւ զիրենք
ու ցիր ու ցան ըրաւ ¹ :

1 Առ հասարակ մանրեցան և եզեն իբրև զփոշի կալոյ ամա-
րայնոյ , և առ զնոսա սասակութիւն հոգմոյ : Դան . Բ . 35 :

Տեսար ինչ բան է եղեր մարդս, կտոր մը փոշի զոր հովը ցիր ու ցան կը տանի :

Ո՛ր է հիմա այն սաստիկը, որ ընկերութեան զուար-
ճութիւնը և հողին կը սեպուէր, Նստած խուցը մտիր,
կը տեսնես որ այ հոն չէ. թէ որ իր անկողինը կը
փնարուես՝ ուրիշի է տրուեր. իր հաղուստները, իր
զարդարանքները, անոնք ալ ուրիշները առեր են ու
մէջերնին բաժներ են : Թէ որ զինքը տեսնել կուզես՝
նայէ առջևի փոսիդ մէջ, ինչ կը տեսնես, փտտած ու
կտոր կտոր եղած և սկիորները քայքայած : Հայ հայ,
այն մարմինն որ այնչափ փափուկ մեծցած էր, փա-
սաւոր հաղուած ու կապուած, ծառաները չորս զին
առած էին, ինչ է դարձեր : Ով երանելի սուրբեր,
դուք աղէկ կը հասկընաք այս բանս, որ Աստուծոյ սի-
րոյն համար, զորն որ միայն պաշտեցիր երկրիս վրայ,
զիտցար ձեր մարմինը մահացընել. և հիմա ձեր ու-
կորները անգին սուրբ մասունքներու պէս պատուով
ստիկներու մէջ կը պահուին, և ձեր երջանիկ հողիքը
զԱստուած կը փայլեն, սպասելով աշխարհիս կտրի
օրուան որ իրենց մարմնոյն հետ միանան ընկերա-
նան ՚ի փառս, ինչպէս որ ընկերացան ՚ի խաչ և ՚ի չար-
չարանս այս կեանքիս մէջ : Այսպէս կըլլայ ճշմարտա-
պէս սիրելի զմարմինը, որպէս զի յախտեան երջանիկ
ըլլայ, և զրկել զինքը հոս այն հաճոյքներէն որ յախ-
տեան զինքը թշուառ կընեն :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԵՂԱՏԵՆԵ

Ով տէր իմ և Աստուած իմ, ինչ պիտի դառնայ ե-
ղեր իմ մարմինս ալ, որուն համար զքեզ այնչափ վրչ-
տացուցի. որդնտաի ու փտաի պիտի : Բայց ասոր չեմ
ցաւիր, տէր իմ, մանաւանդ թէ աղէկ է որ ասանկ
փտաի մաշի մարմինս, որ ինձի պատճառ եղաւ քեզ-
մէ հեռանալու՝ որ իմ ծայրագոյն բարիս ես. այն է
միայն իմ սրտիս ցաւը, որ ես մարմնաւոր ընդունայն
հաճոյիցս համար այնչափ կամքիդ զէմ զործեր եմ :
Բայց քու ողորմութենէդ յոյսս չեմ կտրեր, փասն զի
կըստպասես ինձի որ թողութիւն տաս : Աստուած կըս-
պասէ որ զթայ ձեզի, կըսէ Ասայի¹, և կուզես թո-

¹ Կանխեսցէ Աստուած զթալ ՚ի ձեզ : Ե. . 1. 18 :

դութիւն տալ թէ որ ես զգջալու ըլլամ՝ Այս տէր, 'ի բոլոր սրտէ կը զգջամ, կը ցաւիմ, ով անբաւ բարութիւն, զբեղ անարգելուս համար, և կազազակեմ զենուացի սրբուհւոյն Աստարինեաց հետ . Ով Յիսուս իմ, մէյմըն ալ մեզք չիցնամ, մէյմըն ալ մեզք չի գործեմ: Այլ չեմ ուզեր չէ, քու համբերութեամբդ զեղծանիլ: Չեմ ուզեր, խաչելեալ տէր իմ, սպասել այն մասնն որ մահուանս ատեն խոստովանահայրս զիս յորդորէ որ խաչիդ պլլուիմ. հիմակուրնէ սարգ կիցնամ, հիմակուրնէ կաւանդեմ քեզի իմ հողիս . քու ձեռքդ կը յանձնեմ տէր իմ. հողիս: Այնչափ տարի հողիս աշխարհի հետ կապուած ըլլալով զբեղ չի սիրեցի, լոյս և զօրութիւն տար ինծի որ մնացած կեանքս զբեղ սիրելով անցրնեմ: Չեմ ուզեր սպասել որ մահուանս ատեն զբեղ սիրեմ. հիմակուրնէ կը սիրեմ, զբեղ կողջագործեմ ու չեմ բաժնաւոր, և խօսք կու տամ որ մէյմըն ալ զբեղ չեմ թողոր: Ով սուրբ կոյս աստուածածին, կապէ զիս սիրով Յիսուսի հետ, և շնորհք խնդրէ ինծի համար, որ մէյմըն ալ զինքը չի կորսընցրնեմ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԿ

Ով սիրելի եղբայր, մահուան այս պատկերին մէջ զբեղ և ինչ ըլլալիքդ տես: Թիչէ որ հող էիր, և հող պիտի դառնաս . մտածէ որ մէկ քանի տարիէն կամ զուցէ ամսէն կամ օրէն ետե փառիս ու որդնտախ պիտի: Աս մտածելով սուրբ եղաւ Յօր, որ կըսէր. Մահը ինծի հայր կոչեցի, փառութիւնը՝ մայր և քոյր¹:

Աշխարհիս ամէն բանը կանցնի . և թէ որ հողիդ մահուան ատեն կորստի նէ, քեզի համար ամէն բան կորսուած է: Սուրբն Վարենափոս Բուստինեան կըսէ. 'Իիր թէ արգէն մեռած ես, որովհետե զիսեա որ մահը 'ի հարկէ պիտի դայ²: Թէ որ մեռած ըլլայիր, ինչ չէիր բազձար որ բրած գանուէիր: Հիմակուրնէ քանի որ կենդանի ես՝ միտքդ զիր թէ որ մը զբեղ մեռած պիտի գանես: Սուրբն Բոնաուենդուրա կըսէ թէ զեկա-

1 Չմահ կոչեցի ինձ հայր, մայր և քոյր ինձ՝ զերբ: Յ.Մ. 35. 14:

2 Եզ. փայտին կենաց: Գլ. 7:

ժարը նաւը ազէկ կառաւարելու համար ծայրը կը կենայ, ասանկ ալ մարդս ազէկ կենար ժարելու համար պէտք է միտքը դնէ թէ միշտ մահուան քովը կայներ է: Սուրբն Յեռնարդոս ալ կըսէ. Ասջի բրաձներուց նայէ ու խըպնէ. այսինքն տես աղայութեանց մեղքերն ու ամբնչցիր: Միջիններուց նայէ ու հառաչէ. այսինքն մեծութեան ատենի մեղքերդ տես ու լաց: Վերջոց նայէ ու սոսկա. այսինքն վերջի գալիքները մըտածէ ու զոգա և շատով ճարդ տես:

Սուրբն Կամիլլոս Վելլիսեան երրոր մեռելոց զերեզմաններուն վրայ կը նայէր, ինքն իրեն կըսէր. թէ որ ասոնք գոյին ու նորէն կենդանանային, ինչեր չէին ըներ յախտենական կենաց համար: Իսկ ես որ զեռ ժամանակ ունիմ, ինչ կընեմ հոգոյս համար: Գիր թէ այն սուրբը խոնարհութեան համար ասանկ կըսէր. բայց ժախտեմ թէ դուն, սիրելի եղբայր, իրաւամբք կընաս սոսկալ որ չըլլայ թէ այն անպատու թղենին ըլլաս որուն համար բաս տէրն մեր. Ահա իրեք տարիէն ՚ի վեր է որ կու գամ թղենուց վրայ պտուղ փրկարուելու և չեմ գտներ¹:

Գուն իրեք տարիէն աւելի է որ աշխարհս մէջն ես, ինչ պտուղ տուած ունիս: Նայէ, կըսէ սուրբն Յեռնարդոս, որ տէրն մեր չէ թէ միայն ծաղիկ կը փնտրուէ, հապա նաև պտուղ ալ կուզէ: այսինքն՝ չէ թէ սոսկ բարի փափայք և սուաջողութիւններ կը փնտրուէ, հապա սուրբ գործքեր ալ կուզէ: Արեւմտեան գիտցիր բանի բերել այդ ժամանակն որ Աստուած իր սղորմութեամբք քեզի կու տայ. բարեգործութիւն ընելու ուրիշ ատենի մի սպասեր. չըլլայ թէ ալ ատեն չմընայ, ու քեզի բուն թէ ալ ժամանակ չկայ՝ երթանք, շուտ բրէ աշխարհէս ելլալու ատենդ է, շուտ բրէ, ինչ որ բրիր նէ բրիր:

ԻՂԵՆԻ ԳԵՂԵՍՏՆԵՐ

Ահա տէր իմ, ես եմ այն ծառը, որ շատանց արժանի էի լսելու, ալ կարէ գանձիկայ, ինչն ալ երկիրը կը խափանէ²: Այս այս, փասն զի շատ տարի է որ

¹ Ահա երեք տեք են յորմէ հետէ գամ ինչորեւ պտուղ ՚ի թղենուց և ոչ գտանեմ, ՂԵ, ԺԴ, 7:

² Արդ կարեա զցա, ընդէր և զերկիրդ խափանէ, ԱՅ:

երկրիս վրայ եմ և ուրիշ պտուղ չի տուի քեզի բայց
եթէ մեզացս փուչն ու տատասկը : Բայց դու տէր ,
չես ուզեր որ ես յուսահատիմ . դուն ըսիր ամենուն՝
ով որ զիս կը փնարուէ կը դանէ . խնդրեցէք և դտա-
նէք : Ես զքեզ կը խնդրեմ , Աստուած իմ , և քու շը-
նորհքդ կուզեմ : Արչափ որ զքեզ զառնացուցեր եմ
կը ցափիմ բոլոր սրտանց , կը փափաքէի ցաւէս մեռ-
նիլ : Առաջ քեզմէ կը փախչէի , հիմա աւելի կուզեմ
քու բարեկամութիւնդ՝ քան թէ աշխարհիս բոլոր թա-
զաւորութիւնները : Չեմ ուզեր մէյմըն ալ դէմ դնել
քու ձայնիդ : Կուզես որ ես բոլորովին քուկդ ըլլամ .
եւ ալ զիս բոլորովին քեզի կու տամ , առանց բան մը
պահելու :

Գուն զքեզ խաչին վրայ բոլոր ինծի տուիր , եւ ալ
զիս բոլոր քեզի կու տամ . դուն ըսիր , ինչ որ իմ ա-
նուամբս խնդրէք կընեմ ¹ : Արդ Յիսուս փրկիչ իմ ,
այս մեծ խոստմանդ ապաւինելով , և քու անուամբդ
քու արդիւնքովդ շնորհքդ կը խնդրեմ , սէրդ կը փըն-
տըռեմ . տուր տէր որ առաւելուն քու շնորհքդ և քու
սուրբ սէրդ յիմ հոգիս , որ առաւելան մեզք : Գոհա-
նամ զքէն , որ ինծի սս սիրտը տուիր ազօթքս քեզի
ընելու . որովհետեւ դու զիս զրգեցիր , նշան է թէ ա-
զօթքս լսել կուզես . լսէ ինծի , Յիսուս փրկիչ իմ . տուր
ինծի որ մեծապէս սիրեմ զքեզ . տուր ինծի մէկ մեծ
բաղձանք մը զքեզ հաճեցընելու , և զօրութիւն ալ տուր
ի գործ դնելու : Ով իմ մեծ փաստարանս , սուրբ կոյս
Մարիամ , դու ալ լսէ իմ աղաչանացս , և աղաչէ ին-
ծի համար զՅիսուս :

¹ Զոր ինչ խնդրեցէք յանուն իմ , արարից դոյն : Եւ չէ . ԺԻ . 14

ԽՈՐՀՐԳԱԾՈՒԹԻՒՆ Բ.

ՄԱՏՈՒԱՄԲ ԱՄԷՆ ԲԱՆ ԿԸ ԼՄԸՆՆԱՅ

Վախճան հաստա¹.

Մ Ա Ս Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Ընտարհասէր մարդիկ բարերազգ կը սեպեն զանոնք միայն որ առ աշխարհիս բարիքը, հաճոյքը, ճոխութիւնը և փառքն ու պատիւը կը վայելեն: Բայց մահը վերջ կու տայ այս ամենայն երկրաւոր բախտաւորութեանց: Ինչ բան է ձեր կեանքը, կը զօշէ առաքեալը, մրրկի նման էք որ քիչ մը ատեն կերենայ ու կանցնի²: Երկրէս զէպ ՚ի վեր ցնդած շողիները երբեմն օգուն մէջ արեգական ճառագայթներովը լուսաւորուած զեղեցիկ բան մը կերենան, բայց որչափ կը զիմանայ այդ երեոյթը. քիչ մը հովը բոլորովին կը ցրուէ ու աներեոյթ կընէ: Ահա քեզի այն մեծ մարդը որ այսօր փառք պատիւ ունի, ամէնը իրմէ կը վախնան, և զրեթէ զինքը կը պաշտեն. մէյմըն ալ վաղը մեռածին պէս կանխածն, կանարգեն ու ոտքի տակ կը կոխկրօտեն: Մահուանը հետ ամէն բան ալ պիտի թողու: Մեծ ծառայն Աստուծոյ թովմաս զեմբացի եզրայր մը ունէր, որ կը պարծէր թէ զեղեցիկ ատեն մը շինել տուեր է. բայց իր բարեկամներէն մէկը ըսաւ որ շինած տունդ մեծ պակասութիւն մը ունի. — Ինչ է ըսաւ: Պատասխան տուաւ թէ այն է որ գուռ ալ շինել տուեր ես: — Ինքն ալ հարցուր. ինչ գուռն ալ տան պակասութիւն է մի: — Հրամար ես, ըսաւ բարեկամը, վասն զի մէկ օր մը գուն այդ զոնէն մեռած գուրս պիտի ելլես, և այնպէս տունդ ալ ու ամէն բանդ ալ պիտի թողու:

1 Եհաս վախճան: Եջի. Ե. 6:

2 Որպիսի իցեն կեանք ձեր. զի իբրև զմրրիկ էք որ առ սա. կաւ մի երևեալ և ապա ապականեալ: Յ. 1. Գ. 15:

Մահը վերջապէս կը մերկացընէ զմարդ աւ աշխարհիս ամէն բանէն : Այն ինչ տեսարան է , տեսնել իշխան մը որ իր պալատէն կը ժողնտեն , և մէյմըն ալ շի կրնար ներս մտնալ . ուրիշները տէր կեցնեն իր բաներուն ալ , սարկին ալ , և ուրիշ իր ամէն ունեցածնե-րուն ալ . ծառաները զինքը կը ձգեն գերեզմանին մէջ և հաղիւ մէկ լաթով մը կը թողուն որ մարմինը ծածկուի . ալ զինքը բանի մը տեղ դնող չկայ , իրեն շող-քորթովիւն ընող չկայ , իր տուած հրամաններուն մտիկ ընող չկայ : Սալահատտին որ Ասիոյ շատ տե-րութեանց տիրեց , մեռնելու ատեն ըսած էր թէ մար-մինս երբոր թաղելու կը տանիք , մէկը առջեւէն թող երթայ շապիկ մը ձողէ կախած տանելով ու կանչէ . Այս է միայն որ Սալահատտին իրեն հետ գերեզման կը տանի : Իշխանին մարմինը գերեզման գրուելէն ետե միւր կը քայքայի , կմտիք մը կը մնայ , որ ուրիշնե-րէն չի տարբերի : Արբոյն Բարսղի ըսածին պէս , զնա գերեզմաները նայէ , կրնաս որոշել թէ որն է ծառան , որն է տէրը : Մէկ օր մը մեծն Աղեքսանդր տեսաւ որ Գիողինէս կաշխատէր բան մը կը փնտրուէր մեռելնե-րուն զլուխներուն մէջ . հետաքրքրութիւնը շարժելով հարցուց Աղեքսանդր , ինչ կը փնտրուես : Ան ալ պա-տասխանեց թէ քու հօրդ Փիլիսոպոս թագաւորին զը-լուխը կը փնտրուեմ և շեմ կրնար որոշել . թէ որ գուն կարենաս գտնել , ինձի ցոյց տուր : Այս աշխարհիս վրայ մարդիկ անհասարակապէս կը ծնանին . բայց մահուընէ ետե ամէնքն ալ իրարու կը հաւատարին : Սենեկա կըսէր թէ աննման կը ծնանինք , նման կը մեռնինք . Արատիոս ալ կըսէ թէ մահը զթագաւորա-կան գաւազանը բահի կը հաւատարէ : Մէկ խօսքով եր-բոր մահը կու գայ՝ վախճանն հասաւ , ամէն բան կը լմըննայ , ամէն բան հոս կը մնայ և աշխարհէս բան մը գերեզման չենք կրնար տանիլ :

ԻՂԶ ՆԻ ԳԵՂԵՏԵՆԷ

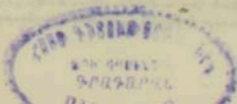
Տէր Աստուած իմ , որովհետե ինձի լոյս կու տաս ճանչնալու թէ ինչ որ աշխարհքս մեծ բանի տեղ կը գնէ ամէնն ալ ծուխ ևն բոլորովին և յիմարութիւն՝ ոյժ տուր ինձի որ կարող ըլլամ զիս անոնցմէ բաժնելու . քանի որ մահը զանոնք ինձմէ չէ բաժներ : Այս ինչ

թշուառ գտնուեր եմ ես . քանի քանի անգամ այս աշխարհիս ընդունայն հաճոյիցը և բարեացն համար գառնացուցեր և կորսընցուցեր եմ դքեղ , որ իմ ծայրագոյն բարիքն ես : Յիսուս փրկիչ իմ , բժիշկդ երկնաւոր , մէյմը զարձուր աչքդ ողորմելի հողոյս վրայ . տես իմ անչափ խոցերս , վէրքերս որ ես ինձի տուեր եմ իմ մեղքերովս . զթա և ողորմէ ինձի : Տէր , եթէ կամիս , կարող ես զիս սրբել . զիտեմ որ կրնաս ալ , կուզես ալ զիս բժշկել . բայց բժշկուելու համար կուզես որ ես ալ զզջամ իմ քեզի դէմ ըրած մեղքերուս վրայ : Այո այո , ես ալ կը զզջամ ՚ի բոլոր սրտէ . ուրեմն բժշկէ զիս հիմա որ կարող ես . բժշկէ զիս , քեզի դէմ մեղանշեցի¹ : Աս դքեղ մոռցայ , բայց գուն զիս չի մոռցար , ու հիմա ալ կիմացընես ինձի թէ մոռնալ կուզես իմ քեզի դէմ ըրած չարիքներս թէ որ ես ալ զգուիմ անոնցմէ . փասն զի անօրէնք թէ որ գառնայ իրեն ըրած ամէն անօրէնութիւններէն , անոնք պիտի չյիշուին² : Ահաւասիկ ես ալ կը զարչիմ կը զգուիմ բոլոր զործած մեղքերէս . գուն ալ մոռցիր , ով փրկիչ իմ , որչափ որ դքեղ գառնացուցեր եմ , ասկից ետե պատրաստ եմ ամէն բան կորսընցընել , կեանքս ալ , քան թէ քու շնորհքդ : Ինչ բանի կու գան ինձի աշխարհս բարիքը առանց քու շնորհացդ :

Սղենէ ինձի տէր , որ զիտես թէ սրչափ տկար եմ ես : Գժոխք պիտի չի գաղտրին զիս փորձելէն . արդէն կը սպասրաստուին հազար կերպով վրաս փաղել , որ նորանց զիս զերի ընեն : Հասրա փրկիչ իմ Յիսուս , զիս երեսէ մի ձգեր , իմ փափաքս այս է որ այսօրունէ զերի ըլլամ քու սիրոյդ : Գու ես միայն իմ տէրս , դու զիս ստեղծեցիր , դու զիս զնեցիր ու փրկեցիր . դու ես որ ամենէն աւելի զիս սիրեցիր , դու միայն արժանի ես սիրուելու , ես ալ կուզեմ միայն զքեզ սիրել :

1 Բժշկեա զանձն իմ , ես մեղայ քեզ : Սաւ. Ի . 4 :

2 Ենօրէնն եթէ զարձիլ յամենայն անօրէնութեանց իւրոց զոր արար . . . ամենայն անիրաւութիւնք նորա զոր անիրաւեալ իցէ , մի յիշեցին : Եւնի . թԸ . 21 . 22 :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

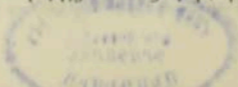
Սպանիոյ թագաւորը Փիլիպպոս երկրորդ, մեռնելու ատեն կանչեց իր տղան, ու մէկդի ընելով վրայի արքունական ծածկոցը կտրծրը ջրցուց, զորն որ որդերը կերած էին, ու բաւաւ նայէ, իմ արքայորդիս, թէ ինչպէս կըլլայ մեռնիլը. և ինչպէս կը վերջանան աշխարհքիս ամէն մեծութիւնները: Ազէկ կըսէ թէ ազգութեամբ թէ մահը ոչ հարստութենէ կը փախնայ, ոչ թիկնապահ ծառաներէն, և ոչ թագաւորական թագէն ու ծիրանիէն. ուստի թէ ծառայից և թէ իշխանաց ետեւէն փառութիւնը կերթայ ու թարախը կը փազէ: Սուտի ամէն մեռնող, թագաւորն ալ, բնաւ բան մը հետերմին գերեզման չեն տանիր. բայց փառք անկողիմին մէջ կը մնայ, որ որ հողին կու տայ. փանդի ոչ մեռնելու ատեն հետք ամէն բան պիտի անու և ոչ իր ամեն փառքը իրեն հետք գերեզման պիտի իջնեն, կըսէ սաղմուսերգուն¹:

Կը պատմէ սուրբն Անտանինոս թէ երբոր մեծն Աղերսանդր մեռաւ, փիլիսոփային մէկը բարձր ձայնով բաւաւ. Սրտը նայեցէք, որ երէկ հոգուն վրայ կը կրխէր, հիմա հոգուն տակը ճգմուսեր է. երէկ բոլոր երկիրս իրեն շէր բաւեր, հիմա սխառ թիգ տեղ կը բաւէ. երէկ զորաց բանակներ կը քաշեցրնէր երկիրս վրայ, հիմա քանի մը բեւեռակրով հոգուն տակը տարուցաւ: Սերսիւն ազէկ հասկընամք Աստուծոյ բաւածը թէ ինչ կը հարարամաս հոգ և մոխիր²: Այլ մարդ, շնու տեսներ որ հոգ ու մոխիր եւ, և ինչ բանից կը հարարանաս. ինչ բանի կը ծախես խելքդ, միտքդ, տարիներդ. ինչո՞ւ աշխարհիս մէջ մեծնայ կուզես. կու գոյ կու գոյ մահդ, այն ատեն կը վերջանան քու ամէն մեծութիւնդ, քու ամէն խորհուրդներդ: Կը նոյն օրք անոնց ամէն խորհուրդները պիտի կորսուին³:

1 Չի ոչ թէ ՚ի մեռանել իւրում առջև ընդ իւր զամենայն, և ոչ թէ իջնեն փառք ամեն նորա ընդ նմա: Սաղ. ԵԷ. 17:

2 Չի հարարամաս հոգ և մոխիր: Սիւր. 4. 3:

3 Եւ յայնմ աւուր կորիցեն ամենայն խորհուրդք նոցա: Սաղ. ԾԵԵ. 3:

Ով թէ արչափ երջանիկ եղաւ սրբոյն Պօղոսի անապատականին մահը, որ վաթսուն տարի քարայրի մը մէջ փակուած կեցաւ, քան թէ Ներսէին մահը, որ Հասկմայ կայսր եղաւ: Որչափ բարեբախտ եղաւ սրբոյն Փեղկոսի քափուշին աշխատանքը եզրօր մահը, քան թէ Հենրիկոս ութերորդին մահը որ թագաւորական մեծութեանց մէջ ապրեցաւ, քայց Աստուծոյ թըշնամի մեռաւ: Աս ալ հասկընալու է որ սուրբերը այսպիսի երջանիկ մահ ունենալու համար ամէն բան մէկդի թողուցին, հայրենիք, փափկութիւն, աշխրհիս խոստմանց յոյսը, ու զիրենք ատին խեղճ և անարգ կենաց: Անեղանի կենդանի թագուեցան այս երկրիս վրայ, որպէս զի մեռնելու ատեն դժօրքը չթաղուին: Բայց աշխարհասէրք մեղաց մէջ, երկրաւոր հաճոյից մէջ, ու այնչափ փառանգաւոր առիթներու մէջ ապրելով ինչպէս երջանիկ մահուան յոյս կրնան ունենալ: Աստուած կրտստանայ մեղաւորաց թէ մահուան ատեն զիս պիտի փնտրուէր ու պիտի չի գտնար¹: Այն ատենը, կրտէ, սորոմութեան ժամանակ չէ, հաւրս վրէժիմդրութեան. վասն զի ժամանակին պիտի հասուցանեմ²: Խեղքն ալ սա կը սորվեցընէ. վասն զի աշխարհասէր մարդը մահուան ատեն մարտի տկար կըլլայ, մաթր պատած, սիրաք քարացած իր անակացեալ շարիքներով: Վորձութիւնները աւելի կը զօրանան. և ով որ սորվեր է միշտ անանց տեղիք տալ ու յաղթուիլ, ինչպէս պիտի կարենայ զէմ կենալ անանց մահուան ժամանակ: Աստուածային զօրաւոր շնորհք մը պէտք է նոյն ատեն որ անոր սիրաք փոխէ: Բայց պարտական է արդեօք Աստուած այդ շնորհքը տալու. ինչ, միթէ արժանի է այդ շնորհքին անարգ կեանք անցընելուն համար: Էւ սակայն բանը կամ յաւիտեան երջանիկ ըլլալու վրայ է, և կամ յախտեան կորսուելու: Այս բանս որ մէկը մտածէ և կը հաւատայ հաւատոյ ճշմարտութեանցը, ինչպէս կարելի է որ ամէն բան շթոգու ու բոլորովին զինքը Աստուծոյ չի տայ, որ ըստ մեր զործոցը զմեզ պիտի գտաւ:

¹ Ինչպէք զիս և ոչ գտանիցէք: Երև. 13:

² Հասուցից ՚ի ժամանակի: Թ. Օրեն. 16. 15:

Ա՛յ տէր, քանի քանի զիշնք եւ թշուառական
քան եղևք եւ քու շնորհքդ դուրս ինկամ: Ա՛յ, ինչ
թշուառ միճակի մէջ էք այն ատեն իմ հոգիս: Ատնչի
էք քու աչքիդ, և իրեն փոյթք չէք քու ասնելութիւնդ,
արդէն գառապարտուած էի դժոխք նրթալու, միայն
քու մառտդ կատարուիլք կը մնայ: Ա՛յ քու Աստուած
իմ, քանց չըրիր ինձի այցելութեան գալու, և յորդո-
րելու որ թողութիւն ինդրեմ: Յայց ով զիս կատա-
հայցրնէ թէ գարձնալ թողութիւն ատնչք եւ ինձի: Եւ
միթէ, ով փրկիչ իմ Յիսուս, այս վախիս մէջ պիտի
մնամ ինչուան որ զիս դատեա: Յայց այն ցաւն որ կի-
մանամ զքեզ վշտացընելուս համար, և փախարձ որ
ունիմ զքեզ սիրելու, մանաւանդ քու շարչարանք-
ներդ, սիրելիդ իմ փրկիչ, յոյս կու տան ինձի ի շնորհս
քո մնալու: Կը ցաւիմ, կը զղում զքեզ դառնացընե-
լուս վրայ, ով ծայրագոյն բարիդ. կը սիրեմ զքեզ ա-
մէն բանէ վեր: Կառաջագրեմ ամէն բան կորսընցը-
նել, քան թէ քու շնորհքդ ու քու սէրդ: Կուզես որ
ուրախ ըլլայ անոնց սիրաբ որոնք զքեզ կը փնտրան¹:
Ա՛յ տէր, կը ցաւիմ ամէն անօրէնութեանցս վրայ
որ քեզի դէմ ըրեր եւ. սիրա տուր ինձի և քաջալե-
րութիւն, ալ երեսս մի գարններ իմ ապերախատութիւնս,
եւ կը նանչնամ ու կը գարչիմ անոնցմէ: Գու ըսիր
թէ չեմ ուզեր մեղաւորին մահը, այլ անօր գառնալն
ու ապրիլը²: Այո այո, Աստուած իմ, ամէն բան մէկ-
դի կը ձգեմ, և զէպ ի քեզի կը դառնամ, զքեզ կը
խնդրեմ, զքեզ կուզեմ, զքեզ կը սիրեմ ամէն բանէ
վեր: Տուր ինձի քու սէրդ, ալ աւելի բան չեմ ուզեր:
Ով մայր ողորմութեան, դու եւ յոյս և ապաւէն իմ,
խնդրէ ու առ ինձի համար յարատեութեան ուրբ
շնորհքը:

1 Ուրախ լիցի սիրա որ խնդրէ զհաճոյս նորա (տեառն): Թ. Մ. 7. 45. 10.

2 Ալ կամիմ զմահ մեղաւորին, այլ զգառնալ նորա և զկեալ: Եւսի. 9. 11.

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Այս կենացս երջանկութիւնը Գաւիթ մարգարէն իրրե երազք զարթուցելոց¹ կը կոչէ, որ մեկնիչ մը կըսէ թէ փասն զի երազը թմրած զգայութեանց մեծ բան մը կերենայ, բայց չէ, և շուտով կը թռչի կերթայ: Աշխարհիս բարիքն ալ մեծ մեծ բաներ կերենան, բայց բան մը չեն, և քիչ ալ կը զիմանան, ինչպէս երազն ալ կարճ կը տևէ ու ետքը բոլորովին կը ցրուի կերթայ: Այս մտածութիւնս՝ թէ մահուամբ ամէն բան կը վերջանայ, սրբոյն Ֆրանչիսկոսի Պորճեան մասնաւոր շնորհք մը տուաւ որ ինքը զինքը բոլորովին Աստուծոյ տայ: Իր սրտին շատ զգաւ Խղատէլլա կայսրուհւոյն մեռելին հետ կուանազաւ երթալը: Երբոր անոր սնտուկը բացուեցաւ՝ փոխերնէն, զարչահոտութենէն ամէնքը փախան. իսկ սուրբն Ֆրանչիսկոս աստուածային լուսով շարժեալ կեցաւ ու ան մեռած զխակին վրայ աշխարհիս ունայնութիւնը սկսաւ մտածել, և անոր վրայ նայելով ըսաւ. Ուրեմն զուն իմ կայսրուհիս ես. զու այն ես որուն առջև այնչափ մեծամեծներ յարգութեան համար ծունր կը դնէին. ով Խղատէլլա թագուհի, սիր է քու այնչափ փառաւորութիւնդ, սիր է քու գեղեցկութիւնդ: Ետքը ինքն իրեն զալով սկսաւ ըսել. Ուրեմն այսպէս կը վերջանան եղեր աշխարհիս մեծութիւնները, թագն ու սրսակը: Ուստի այս օրէս ետե կուզեմ այնպիսի տիրոջ մը ծառայել որ չկարենայ բնաւ մեռնիլ: Եւ այսպէս ան ատենէն տըւաւ ինքը զինքը բոլորովին ՚ի սէր խաչելեալ փրկչին, և ուխտ ըրաւ որ կրօնաւոր ըլլայ թէ որ կինը մեռնինէ. ինչպէս ետքէն կատարեց Բխուսեանց կարգը մանկով:

Շատ աղէկ զրեց խելք սորված մարգուն մէկը մեռելի մը զանկին վրայ այս խօսքս՝ թէ մտմտացողին ամէն բան փուճ և շնչին կերենայ: Որ է ըսել թէ մահը մտածողը չի կրնար զաշխարհ սիրել: Հապա ինչո՞ւ այսչափ մարդիկ աշխարհասէր են. փասն զի մահերնին չեն մտածեր: Որդիք մարդկան, մինչև երբ խստա-

¹ Որպէս երազք զարթուցելոց: Ս=Ն՛. ՀԲ. 16:

սիրտ էք, ինչո՞ւ նանրութիւն կը սիրէք և ստութիւն կը փնտրուէք¹։ Ազորակի որդիք Աղամայ, կըսէ մեզի հոգին սուրբ, ինչո՞ւ սրտերնէդ աշխրբի սէրը չէք վռնտեր, որ ձեզի ընդունայնութիւն ու ստութիւն սիրել կու տայ։ Այն բանն որ ձեր սրտերուն զլխէն անցաւ, ձեր զլխէն ալ պիտի անցնի։ Անոնք ալ այս ձեր նստած տունը նստան, անոնք ալ այդ անկողինը պառկեցան, իսկ հիմա ո՞ւր են. նոյն բանը ձեզի ալ պիտի ըլլայ։

Արեմն, սիրելի եղբայր, շուտով գրեզ Աստուծոյ տուր՝ մահոյ դալէն առաջ, ինչ որ ձեռքէդ կու դայ, որչափ որ կրնաս դործել՝ դործէ². ինչ որ այսօր կըրնաս ընել, վաղուան մի ձգեր. վասն զի այս օր կանցնի մէյմըն ալ չի գտնար. մահն ալ վաղը կրնայ դալ, որ ալ թող չի տար քեզի բան մը ընել։ Շուտով հեռացուր գրեզ այն ամէն բանէն որ Աստուծմէ հօտարացընեն, կամ օտարացընել կրնան։ Շուտով մէկդի ձգենք մեր սրտէն այս աշխրբիս բարկըր, քանի որ մահը չէ եկեր ու բռնութեամբ մեզմէ չէ հաներ. Արանի այն մեռելոց որ առ Աստուծ ննջեցին³։ Արեմն որ մեռնելու ատեն արդէն մեռած կը գտնուին այս աշխրբիս յօժարութիւններէն։ Այսպիսիներուն մահը վախնալու բան չէ, հասցա փափաքելով և ուրախութեամբ կողջագուրեն դանիկա, վասն զի մահը փոխանակ բաժնելու զիրենք սիրած բաներնէն կը միացընէ զիրենք իրենց բարւոյն հետ, զոր միայն՝ կը սիրէին, և որ յախտեան զիրենք երջանիկ պիտի ընէ։

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՏՆԵ

Սիրելիդ իմ՝ փրկիչ, գոհանամ գրէն, որ ինծի համբերեցիր. ինչ պիտի ըլլայի թէ որ քեզմէ հեռու եղած ատենս մահս ետեւս հասցընէիր։ Օրհնեալ ըլլայ յախտեան քու ոգորմութիւնդ և համբերութիւնդ, որ այս բան տարի վրաս ցրցուցիր։ Շնորհակալ կըլլամ քեզի

1 Որդիք մարդկան մինչև յերբ էք խտասիրաք, ընդէր սիրէք զնանրութիւն և խնդրէք զստութիւն։ Ս. 2. Գ. 2։

2 Չամենայն ինչ որ ինչ գացէ ձեռն քո դործել, որչափ՝ է կարի քում իցէ՝ դործեալիր։ Ժ. 2. Բ. 10։

3 Արանի մեռելոցն որք՝ է ակը ննջեցին։ Ե. 2. Բ. 13։

այն լուսոյն և շնորհացը համար՝ որով հիմա ինծի կօղ-
նես ձեռքէս բռնածի օղէս : Ատենով ես գրեղ չէի սի-
րեր և փոյթս ալ չէր քու զիս չի սիրելի . հիմա բոլոր
սրտանց կը սիրեմ գրեղ , և մեծապէս կը ցաւիմ որ
այսպէս նեղացուցեր եմ զամենաբարի Աստուածդ
իմ : Տանջանք է ինծի այս ցաւը , բայց քաղցր տան-
ջանք . վասն զի այս ցաւը յոյս կու տայ ինծի թէ ար-
դէն ներած օրտի բլլաս իմ յանցանքներուս : Ա՛հ ,
քաղցր փրկիչ իմ , երանի թէ հազար անգամ մեռած
բլլայի , ու գրեղ բնաւ զառնացուցած շրլլայի : Գող
կեղծ սիրտս որ շրլլայ թէ ասկէց ետե նորէն գրեղ
վշտացընեմ : Կազաչեմ , մեռցուր զիս ինչ և իցէ զառն
մահուամբ , քանի որ նորէն քու շնորհքդ չեմ կորսըն-
ցուցած : Ատեն մը դժօխիին զերին եղայ , բայց հիմա
քու ծառայ եմ , ով Աստուած սրախ իմոյ : Գու ըսիր
թէ ես զիս սիրողները կը սիրեմ . արդ ես գրեղ կը սի-
րեմ . ուրեմն ես քուկդ եմ , զու ալ իմս ես : Բայց աս-
կից ետե ալ կրնամ գրեղ կորսընցընել , ուստի այս
շնորհքս ալ քեզմէ կը խնդրեմ որ ինծի սակի մահ
տաս քան թէ ես գրեղ նորէն կորսընցընեմ : Գու ին-
ծի այնչափ շնորհքներ բրած ես որ ես չէի խնդրած .
ուստի անտարակոյս եմ որ կուզես այս խնդրած շը-
նորհքիս աղաչանքը լսել : Մի թողուր որ մէյմըն ալ
գրեղ կորսընցընեմ . քու սէրդ տուր ինծի , ալ ուրիշ
բան չեմ ուզեր : Մարիամ կոյս , յոյս իմ և տպաւէն ,
բարեխօս եղիր ինծի համար :

ԽՈՐՀՐԳԱՅՈՒԹԻՒՆ Գ.

ԿԱՐՃՈՒԹԻՒՆ ԿԵՆԱՅ

Ի՞նչ բան է ձեր կեանքը : Մտրկի պէս էք որ քիչ մը ստեղծ կերեկայ և կարեկ կապականի¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ի՞նչ է մեր կեանքը . մտրկի մը ու գուրջի մը կը նմանի որ քիչ մը քամիով աներևոյթ կըլլայ կերթայ . Ամէնքը զիտեն որ պիտի մեռնին , բայց շատը այնպէս խարուած են որ կարծեն թէ մահը իրենցմէ հեռու է . Իրրև թէ բնառ մեռնելիք չունին : Բայց չէ , Յոր կըսէ մեզի թէ մարդու կեանքը կարճ է . կանանցածին մարդը սակաւակեաց է , որ ծաղկի պէս ծաղկած թօթափեցաւ² : Այս բանս Աստուած Էսայեայ մարգարէին ալ հրամայեց քարոզելու . գոչէ , կըսէ , ամենայն մարմին խոտ է , և մարդու ամենայն փառքը խոտոյ ծաղկի պէս է : Իրացընէ խոտ է ժողովուրդս այս . խոտը ցամաքեցաւ , և ծաղիկը թօթափեցաւ³ : Մարդու կեանքը խոտի մը կենաց պէս է . մահը կու գայ , արդ խոտը կը չորնայ . կեանքը կը հասնի , աշխրհիս ամէն մեծութեանց և ամէն բարութեանց ծաղիկը կիցնայ :

Իմ կեանքս սուրհանդակէն ալ աւելի թեթևագոյն է կըսէ Յովբ⁴ : Մահը մեզի բնոյ առաջ կու գայ սուրհանդակէն ալ աւելի շուտ փազկելով , մենք ալ փայրկե-

1 Արտիտի ինչ են կեանք ձեր . զի իրրև զմտրկի էք որ սակաւ մի էրեկալ , և ապա ապականեալ : Յ=1 . Գ . 16 :

2 Այս կանանցածին սակաւակեաց է . . . որ իրրև զծաղիկ ծաղկեալ թօթափեցաւ : Յ=15 . ԺԳ . 1 :

3 Գուրջի , ամենայն փառք մարդոյ իրրև զծաղիկ խոտոյ . . . արգարև խոտ է ժողովուրդս այս . ցամաքեցաւ խոտն , և թօթափեցաւ ծաղիկն : Է= . Ի . 7 . 8 :

4 Այլ կեանք իմ թեթևագոյն են քան զսուրհանդակ : Յ=15 . Թ . 25 :

նէ վայրկեան զէպ 'ի մահ կը դիմենք . ամէն ոտք առնելնուս և ամէն շունչ առնելնուս զէպ 'ի մահ կը մտնենանք : Սուրբն Հերոնիմոս կրտէ թէ այս գրած ատենս ալ կեանքէս մաս մը կը վերնայ , հիմա որ կը խօսիմ զէպ 'ի մահ կը վազեմ : Ամէնքս ալ պիտի մեռնինք , և թափուած ջրի պէս ալ մէյնըն ալ պիտի չամփոփուինք¹ : Նայէ սա զետակն ինչպէս ծով կը վազէ . և այն ջրերն ալ ետ դառնալիք չունին : Այսպէս ալ , ով սիրելի եղբայր , քու օրերդ կանցնին ու կերթան , և օրէ օր զէպ 'ի մահ կը մտնենաս . հաճոյք են նէ կանցնին , զքօսանք են նէ կերթան , փառք , սրափու , դողեսա են նէ կանցնին . և ինչ կը մնայ : Յովրայ ըսածին պէս միայն զերեզման կը մնայ ինծի² : Փոսի մը մէջ պիտի թխեն զմեզ , և հոն ամէն բանէ մերկացած պիտի մեանք ու փտաինք . մահուան ատեննիս մեր կենացը մէջ սիրած ու վայելած բաներնուս յիշատակը , այն ամէն փառքն ու սրափուն որ ունեցեր ենք , ուրիշ բանի պիտի չի գան , բայց եթէ մեր սրտին ցաւը աւելցընելու , ու յախանահան փրկութեան հասնելու վրասահութիւննիս սրկսեցընելու : Այն ատեն ոգորմելի աշխարհասէրը պիտի ըսէ , ուրեմն քիչ մը ատենէն պիտի թողո՞ւմ երթամ սա տունս , սարտէզս , տանս դարդարանքները , այն քաշուածները , այն հագուստները , և միայն զերեզմանը պիտի մնայ ինծի :

Ահ ահ . այն ատեն մարդուս աչքին աշխրբիս և ոչ մէկ բարիքն ալ բան կերենայ , այլ միայն զանոնք սիրելուն ու անոնց սիրաբ կասելուն համար կը տանջուի . և այս տանջանքս ուրիշ բանի չի գար , բայց եթէ իրեն հոգւոյն փրկութիւնը աւելի վտանգի մէջ ձգելու . փորձով ալ տեսնուած է որ այսպիսի աշխարհասէր մարդիկ մեռնելու ատեն չեն ուզեր ուրիշ բանի վրայ խօսք լսել , բայց միայն իրենց հիւանդութեան վրայ , բժիշկ կանչելու , օգտակար զեղ մը ընելու . հասլա թէ հոգւոյն համար խօսք մը ըլլայ նէ , իսկոյն կը ձանձրանան կը նեղանան , թողուցէք զիս կրտեն որ քիչ մը հանգչիմ , զլուխս կը ցաւի , խօսելու ձայն լսել չեմ կրնար . և թէ որ երբեմն սրատասխան ալ տան նէ կը

1 Իբրև զճուր հեղեալ յերկիր ոչ ամփոփիցի : Թ. 4 . 37 . 14 :

2 Կարօտիմ գերեզմանի : Ե. 7 . 35 . 1 :

չփոթին, շին գիտեր ինչ քսելին: Շատ անգամ խոստովանահարք որ այսպիսեաց արձակումն կու տաննէ, չէ թէ գանձոր յոժար կը տեսնեն արձակումն տանելու, հասրա թէ սպասելու ատեն չի կայ: Այսպէս կը մեռնին անոնք որ մեռնիլը շատ շին մտածեր:

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՆՍԵՆԷ

Ով տէր իմ և Աստուած մեծփայելչութեան իմոյ, կամրչնամ դիմացդ երևնարու: Քանի քանի անգամ ես գրեզ անարգեր եմ, քու շնորհքդ սոգի տակ սակ եմ գարչելի հանոյից համար, բարկութեան համար հոգի մը կտորի համար, սգափ շահու մը համար, բնդ ունայնութեան համար: Ով փրկիչ իմ, կը յարգեմ ու կը համարեմ քու սուրբ վերբերդ. ես ալ քեզի ուրիշ վերբեր տուեր եմ իմ մեղքերոյս. բայց յոյս ունիմ որ նոյն վիրաբք թողութիւն և փրկութիւն գանեմ: Ով Յիսուս փրկիչ, ճանչցուր ինձի այն ծանր անարգանքներն որ քեզի բրած եմ երբոր թողուցի գրեզ, աղբիւրդ ամենայն բարեաց, ու զնացի հոտած ու թու նաւոր ջրեր խմելու: Ինչ բան կը գանեմ վրաս քեզի դէմ բրած սցզափ անկարգութեանցս մէջ, բայց եթէ սրտի անհանգստութիւն, խղճմտանքի խայթոց, և զըժոխքի արժանաւորութիւն: Հայր, ալ արժանի չեմ քու որդիդ կոչուելու¹. ալ արժանի չեմ քու որդիդ բարտ շնորհքին: Բայց զուն ինձի թողութիւն տալու համար մեռար, զու բոխր ինձի թէ դարձիր, ես ալ քեզի կը գտնամ²: Ասկից ետե մէկդի կը թողում իմ ամէն հանոյքս, կը հրաժարիմ աշխարհիս ամէն ախորժելի բաներէն, և առ քեզ կը գտնամ: Թողութիւն շնորհէ իմ սխառճառաւս թափած արեանդ համար. կը ցաւիմ ՚ի բոլոր սրտէ քեզի դէմ բրածններուս, կը զղջամ և կը սիրեմ գրեզ ամէն բանէ վեր: Արժանի չեմ ես գրեզ սիրելու, բայց զու արժանի ես սիրուելու. բնգունէ զիս գրեզ սիրելու և մի մերժեք այն սիրտը որ այնչափ ատեն գրեզ անարգեր է: Գու չթողուցիր զիս որ մեզաց մէջ մեռնիմ, սրպէս զի բզքեզ սիրեմ. այս կուզեմ սիրել գրեզ մեացած կենացս

1 Հայր, ոչ ես եմ արժանի կոչիլ որդի քո. Դ՜-Կ. ԺԵ. 21

2 Դարձարուք առ իս, և ես գարձաց առ մեզ: ԶԳ. Ե. 3

մէջ, և ուրիշ բան չեմ ուզեր սիրել բաց 'ի քէն: Ողնէ ինձի, յարատևութիւն սուր, և քու սուրբ սիրոյդ մէջ պահէ: Մարիամ կոյս, յոյս իմ և ապաւէն, յանձնէ զիս Յիսուս փրկչիս:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Ազնկիս թագաւորը մեռնելու ատեն լալով պստէս կըսէր: Կեանքս ոստայն բանողներուն թելին պէս կարուելու մօտեցաւ¹: Քանի քանիներ կան որ ոստայն բանողներու պէս կը հիւսեն, այսինքն կը շափեն կը շափչփեն և կարգի կը դնեն ու գործել կըսկսին իրենց աշխարհային խորհուրդները: մէյմըն ալ ինչ կը նայիս մաճը կու դոյ ամէն բան կը կարէ: Պլպլացոց ճրագին վերջի լուսոյն հետ աշխրբիս ամէն բանն ալ կը լմըննայ, ուրախութիւն է եղեր, գովեստ է եղեր, փառք և մեծութիւն է եղեր: Այս ինչ մեծ գազանիք է մաճը, ինքը պիտի ցուցընէ մեզի ինչ որ աշխարհասէր մարդիկ չեն տեսներ: Նախանձելի հարստութիւնները, իշխանութեան բարձր աստիճանները, մեծամեծ յազիթութիւնները, երբոր մահուան անկողնոյն մէջ մարդուս միտքը կիյնին՝ իրենց ամէն շէնքն ու շնորհքը կը կորսընցընեն: Այն սուտ ու մուտ բարիքներն ու երջանկութիւնները, որ երեսկայեր էինք, այն ատեն այնպէս կը փոխտին որ բարկութիւննիս կը շարժի մեր խենթութեանը վրայ: Մահուան սև ու սգալի ստուերը ամենայն մեծութեանց վրայ, նաև թագաւորաց, կը տարածուի ու կը մթնցընէ զանանք:

Ահրբերն, ախտերը, աշխրբիս բարիքները ինչ որ չեն նէ այն կերեցընեն. մաճը փորագորքը կը բանայ և կը ցուցընէ թէ ճշմարտապէս ծուխ, ահգմ, ունայնութիւն և թշուառութիւն են ամէնքն ալ: Ո՛հ աէր, ինչ քանի կու դան մահուան ատեն հարստութիւնները, կայտածները, թագաւորութիւնները, երբոր ուրիշ բան պիտի չիմնայ, բայց եթէ մէկ փայտէ սընտուկ մը, մարմինը պատելու մէկ հին լաթ մը: Ինչ քանի կու դան փառքն ու սրափուր, երբոր ուրիշ բան

¹ Ազն հոգի իմ առ յինէն իբրև ոստայն ստաւորաց մերձ 'ի հատանել: Ես. 1. 12:

պիտի չի մնայ՝ բայց եթէ հանդիսով թաղում մը, փա-
ռաւոր պաշտօն մը, որ թէ որ հոգին կորսուած բլայ
օգուտ մըն ալ չունին: Ինչ բանի կու գայ մարմնոյն
գեղեցկութիւնը երբոր ուրիշ բան պիտի չի մնայ՝ բայց
եթէ որդ, զարշահօտութիւն, և սարսափ մեռնելէն ալ
առաջ, վերջն ալ բուռ մը հօտած հող ու փոշի:

Ուրիշներուն բամբասելու նիւթ տուիր զիս, անոնց
ծաղր եղայ¹: Մեռաւ այն հարուստ մարդը, այն պաշ-
տօնեայն, այն զօրավարը, այն ատեն ամէն տեղ կըս-
կըսին վրան խօսիլ. թէ որ գէշ կեանք ունեցեր է, ա-
մէնքը վար կը զարնեն զինքը, բամբասանաց նիւթ կըլ-
լայ ամենուն, և նաև օրինակ Աստուծոյ արդարութեա-
նը ՚ի խրատ ուրիշներուն: Իսկ գերեզմանին մէջ ինքն
ալ կերթայ ուրիշ ազբատաց սակրներուն հետ կը խառ-
նուի: Պղտիկն ալ ու մեծն ալ հոն են, Յովրայ ըսա-
ծին պէս²: Ինչ շահ եղաւ իրեն մարմնոյն գեղեցիկ
տեսքը, երբոր հիմա ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ որդերու
բոյն մը: Ինչ բանի եկաւ իր իշխանութիւնը, հեղի-
նակութիւնը, երբոր հիմա իր մարմինը փոսի մը մէջ
ձգեր են որ փտտի, հոգին ալ դժօխք է իջեր որ յախ-
տեան այրի: Այս, այս ինչ խենթութիւն է. ուրիշ-
ներուն վրայ նայելով այս բաներս կը մտածենք, ու
մեզի ամենեին օգուտ մը չենք հաներ: Խօթենք ուրեմն
խելուրնիս որ խղճմտանաց աւերութիւնը չինելու հա-
մար բուն ժամանակը մահուանն ատենը չէ, հասպա
կենդանութեան ատենն է:

Ձանանք, արտորանք հիմակուրնէ ընել ինչ որ այն
ատեն չենք կրնար ընել. ժամանակնիս կարճ է, ամէն
բան շուտով կանցնի ու կը լմըննայ. ուստի նայինք որ
բոլոր ատեննիս բանեցընենք յախտենական կեանքը
փաստըկելու համար:

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՆՏՏԱԿ

Աստուած հոգւոյ խմոյ, ս' անբաւ բարութիւն, զթա
ողորմէ ողորմելոյս որ այնչափ գրեզ վշտացուցեր եմ:
Արդէն գիտէի ես թէ մեղանչելովս քու շնորհքդ կը

¹ Եզեբ զիս ՚ի բամբասանս աղցաց, եղէ նոցա ծաղր: Յ. 27.
ԺԵ. 6:

² Փոքր և մեծ անգ. են: Ն. 22. Գ. 19:

կորսընցընեմ, և ուղեցի կորսընցընել: Յոյց տուր ինծի
ինչ պիտի ընեմ որ նորէն շնորհք ձեռք բերեմ: Թէ
որ կուզես որ մեղքերուս վրայ զղջամ, ահա կը զղջամ
բոլոր սրտանց, և ցաւէս՝ աւելի կուզեմ մեռնիլ: Թէ
որ կուզես որ յոյս ունենամ քեզմէ թողութիւն դըս-
նելու, ահա կը յուսամ քու սուրբ արեանդ արդեանցն
համար: Թէ որ կուզես որ դքեզ ամէն բանէ վեր սի-
րեմ, ահա ես ամէն բան մէկդի կը թողում. աշխար-
քիս ամէն հաճոյքէն ամէն բարիքէն կը հրաժարիմ, և
ամէն բարութենէ վեր գքեզ կը սիրեմ, ով սիրելիդ իմ
Յիսուս: Թէ որ կուզես որ քեզմէ շնորհք խնդրեմ, աս
երկու շնորհքը կը խնդրեմ, մէյմը՝ չթողուա զիս որ
ասկէ ետե գքեզ վշտացընեմ, մէյմըն ալ շնորհք տուր
որ գքեզ սիրեմ. անկէ ետե ինչպէս որ կուզես այն-
պէս վարուէ իմ հետս: Մարիամ, յոյս իմ և ապա-
ւէն, աս ինծի համար այս երկու շնորհքներս, քեզմէ
կը յուսամ զանոնք:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԻ

Ուրեմն ինչ խենթութիւն է համառօտ կենացս մէջ
թշուառ ու կարճ հաճոյից համար չարաչար մահուան
վտանդի դնել զմեզ, և անով թշուառ յախտենա կա-
նութիւն մը սկսիլ: Ո՛հ, քանի ծանրակշիռ է այն վերջի
վայրկեանը, այն վերջի բերան բանալն ու ետքի շունչը,
աշխարքիս տեսարանին վարագործին այն վերջի գոցուի-
լը կամ յախտենական երանութեանց և կամ յախտե-
նական թշուառութեանց յախտենականութիւն մը կը
կըսէ, կամ յախտեան երջանիկ և կամ յախտեան թը-
շուառ կեանք մը կը կըսէ: Մտածենք թէ Քրիստոս
տէրն մեր որպէս զի մեզի աղէկ մահ տայ՝ յանձն ա-
ռաւ դառն ու անարգական մահուամբ մեռնիլ: Այս
վախճանաւ այնչափ ազդարարութիւն կընէ մեզի, այն-
չափ լոյս մեզի կը սփարդէ, այնչափ սպառնալիքնե-
րով զմեզ կարթընցընէ, որպէս զի ջանանք այն վերջի
վայրկեաննիս ՚ի շնորհս Աստուծոյ լմընցընելու:

Անտիսթենէս հեթանոս փիլիսոփային ալ հարցու-
ցին թէ աշխարքիս վրայ որն է աւելի մեծ բարեբաղ-
դութիւն. ան ալ ըսաւ, աղէկ մահ: Հապա ինչ պիտի
ըսէ մէկ քրիստոնեայ մը, որ ՚ի հաւատոց զիտէ թէ

այն վայրկենէն յախտենականութիւնը կըսկսի : այն-
պէս որ այն վայրկենին երկու անիւներուն մէկուն կը
փաթթուի, որ կամ յախտենական ուրախութիւն կը
տանի զինքը և կամ ՚ի յախտենական տանջանս : Թէ
որ քսակի մը մէջ երկու տոմսակ ըլլայ մէկուն վրայ
գծուիք զրաձ մէկալին վրայ արքայութիւն, ու անոնցմէ
մէկը զուն զուրս հանելու ըլլայիր, ինչ հոգ չէիր ընեք
որ զուշակես ու այն թուղթը աւնուս որուն վրայ ար-
քայութիւն զրաձ է : Այն խեղճերը որ զատապար-
տուած են իրենց կեանքը քուէի պէս խաղալու, ինչ
սրտադող կը քաշեն երբոր ձեռքերնին կերկընցընեն
որ քուէն ձգեն, ուսկից կախուած է իրենց կեանքը
կամ մահը : Ինչ ահուգողի մէջ պիտի ըլլաս, երբոր
այն վայրկենին մօտենաս որ պիտի ըսես՝ այս կէտէս,
որուն մօտեցեր եմ, կը կախուի իմ յախտենական
կեանքս կամ իմ յախտենական մահս : Արդեօք յախ-
տեան երանելի պիտի ըլլամ, թէ յախտեան թշուառ :
Սուրբն Բեռնարդոս սենացին կը պատմէ թէ իշխա-
նին մէկը մեռնելու ատեն սարսափած կըսէր . ես որ
այսչափ երկրի տէր եմ, աշխարհիս վրայ այսչափ պա-
լատներ ունիմ, չեմ զիտեր՝ թէ որ այս զիշեր մեռնե-
լու ըլլամ ինչ սենեակ ինձի պիտի իյնայ :

Ա՛յ սիրելի եղբայր, թէ որ կը հաւատաս թէ մեռ-
նիլ կայ ու ետեւէն յախտենականութիւն կու գայ, և
թէ մէկ անգամ մը կը մեռնի մարդ, այնպէս որ եթէ
այս բանիս մէջ սխալիս՝ յախտեան բանդ գէշ է և յոյս
չկայ ճար մը ընելու, հապա ինչպէս այս վայրկենէս՝
որ այս բանս կը լսես՝ չես սկսիր որչափ որ կարելի է
բանդ ապահովցընել բարի մահ ունենալու : Կը զողար
սուրբն Անդրէաս Աւելլինեան, ըսելով թէ ո՛վ զիտէ՛
անգին ինչ պիտոր ըլլայ իմ վիճակս, արդեօք պիտի
փրկուիմ, թէ պիտի զատապարտուիմ : Այնպէս կը
սարսափէր սուրբն Լուիճի Պէրդրանտոյ որ զիշերը
քունը չէր տանիր այս մամտութիւն՝ թէ ո՛վ զիտէ՛ թէ
ես պիտի չզատապարտուիմ : Իսկ զու որ այնչափ մե-
ղաց տէր ես, չես զողար, չես սարսափիր : Շուտով
ճարդ տես քանի որ ատեն ունիս . հաստատապէս ա-
ռաջադրէ՛ զքեզ Աստուծոյ տալու, և ասկէ ետե գոնէ
այնպիսի կեանք մը սկսէ որ մահուանդ ատեն զքեզ
չի տանջէ, այլ միտթարէ : Ազօթրի հեա եղիր, ստէպ

սաէս սուրբ խորհուրդներուն մօտեցիր, վասնդատոր
առիթներէն փախիր, և թէ որ հարկ ըլլայ՝ աշխարհքս
այ թող, ու քու յախտենական փրկութիւնդ ապահով-
ցուր. և աղէկ հասկըցիր որ յախտենական փրկու-
թիւնը ապահովըննելու համար այսչափ կամ այնչափ
ապահովութիւնը բաւական չէ :

ԻՂԶ ԵՒ ԳՆՂՆՏՆԵՐ

Ով սիրելիդ իմ Յիսուս, որչափ պարտական եմ
քեզի. ինչպէս արժանի սեպեցիր ինծի պէս ապերախ-
տի մը, մատնչի մը այնչափ շնորհքներ ընել : Գուն
ստեղծեցիր զիս, և ստեղծելու ատենդ կը տեսնէիր քե-
զի դէմ ընելիք անիրաւութիւններս : Ձիս փրկեցիր ին-
ծի համար մեռնելով. և այն ատենէն կը տեսնէիր իմ
քեզի դէմ ընելիք աստերախտութիւններս : Քանի որ
զիս աշխարհք գրեք ես, քեզմէ երես դարձուցեք եմ,
որով մեռած էի հոգւով. հոտած շուն մըն էի, և դու
քու շնորհքովդ ինծի կեանք պարգևեցիր : Ես կուրցեր
էի, դու զիս լուսաւորեցիր. ես զքեզ կորսընցուցեր
էի, դու զքեզ ինծի գտնել տուիր. քեզի թշնամի էի,
դուն զիս նորէն բարեկամ բրիր : Ով Աստուած ողոր-
մութեանց, դու ճանչցուր ինծի իմ պարտքերս, և ջուր
տուր աչացս ողբալ իմ բրած շարեացս վրայ : Ո՛հ տէր
իմ, վրէժխնդիր եղիր սաստիկ ցաւ տալով ինծի իմ
մեղքերուս վրայ. բայց մի պատուհասեր քու շնորհ-
քէդ զիս զրկելով և ՚ի քոյ սիրոյդ : Ով հայր երկնա-
ւոր, կը գարշիմ կը զգուիմ այն ամենայն շարիքներէն
ու անարգանքներէն որ քեզի տուեր եմ. զթա և ողոր-
մէ ինծի քու միածնիդ Յիսուսի սիրոյն համար. նայէ
որզուոյդ որ խաչին վրայ մեռած է. արիւնը իմ վրաս
ըլլայ : Այդ աստուածային արիւնը վրաս իջնայ ու հո-
գիս լուայ : Ով իմ հոգւոյս թաղաւորը, եկեսցէ ար-
քայութիւն քո : Առաջագրեցի որ մէկզի ձգեմ ամե-
նայն ուրախութիւն որ քեզի համար չէ. ամէն բանէ
վեր կը սիրեմ զքեզ, եկ դու միայն թաղաւորէ իմ հո-
գուոյս վրայ. տուր շնորհք որ զքեզ սիրեմ, և քեզմէ
զատ ուրիշ բան չի սիրեմ : Ար փախարիմ որ որչափ
կրնամ քու կամքդ ընեմ և բոլոր մնացած կենացս մէջ
քու ուղածդ կատարեմ : Գու օրհնէ, հայր իմ, աս իմ
փախաքս, և շնորհք տուր որ միշտ քեզի հետ միացած

բլլամ: Քոյոր իմ բաղձանքներս քեզի կը նուիրեմ, և այս օրէն սկսեալ՝ շեմ ուղեր դիս ուրիշի տալ բայց միայն քեզի: ով գանձ իմ, խաղաղութիւն իմ, յոյս իմ, սէր իմ, և ամենայն ինչ, և ամէն բան քեզմէ կը յուսամ քու միածին սրբայդ սրգեամբքը: Այլ ամենասրբունի կոյս թաղունի և մայր, ինձի օգնական եղբր քու բարեխօսութեամբդ և աղաչէ ինձի համար, ով աստուածամայր:

Խ ՈՐ Հ Ր Գ Ա Մ ՈՒ Թ Ի Ի Ն Գ .

Մ Ը Հ ՈՒ Ե Ն Ս Տ ՈՒ Գ ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ը .

Ի Բարդոս մեկ անգամ կայ մեայ մեանի ¹ .

Մ Ս Ա Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն .

Ամէն մարդու համար ալ մահուան դատակներ տրուած է . մարդ ես, ուրեմն պիտի մեռնիս: Սուրբն (Պոստաինոս կըսէր թէ մեր ամէն բարիքն ու շարիքը անստոյգ են, միայն մահը ստոյգ է: Անստոյգ է թէ այն ազան որ ծնաւ՝ ազգաւս պիտի բլլայ թէ մեծատուն, առնո՞ղջ պիտի բլլայ թէ անասողջ, երխասասորդ պիտի մեռնի թէ ձեր, այս ամէնն ալ անստոյգ են: միայն ստոյգն այս է որ պիտի մեռնի: Ամէն աղնուական, ամէն թաղաւոր մահուան մանդաղուր պիտի հնձուին . և երբոր մահը վրայ հասնի՝ ոյժ մը չկայ որ կարենայ իրեն զէ՛մ կենալ: Արակին զէ՛մ, ջրին զէ՛մ, սրոյն զէ՛մ կենալ կարելի է . թաղաւորաց ալ իշխանութեանը զէ՛մ կրնայ գրուիլ . բայց մահուան զէ՛մ կենալ անհնար է: Ինչօրէս սուրբն (Պոստաինոս ալ կըսէ թէ հնար է հրոյ, աբեաց, և սրոյ զէ՛մ կենալ, թաղաւորաց ալ հակառակ կալ. մահը հասաւ և ո՞յ կրնայ անոր հակառակ կալ: Բեղլուակենցին կը պատմէ թէ Վաղ-

¹ Կայ մեայ մարդկան մի անգամ մեռանիլ: Եջ: Թ. 27 .

զիւյ թաղաւորներէն մէկը կենաց ծայրն հասնելով բ-
սեր է, իմ ամէն իշխանութեամբս չեմ կրնար հրա-
ժայել որ մահը ժամ մըն ալ սպասէ ինձի: Արբոր քու
կենացդ վախճանն հասեր է, և ոչ մէկ վայրկեան մըն
ալ կրսպասէ, ժամանակ է գրեթէ և շանցնիր¹:

Գնենք թէ, սիրելի բնթերցող, շատ տարի պիտի
տալրիս, ինչպէս որ կը յուսաս, բայց որ մը պիտի գայ,
և այն աւար մէջ ժամ մը պիտի գայ որ քու վերջին
ժամդ ըլլայ: Գնձի համար ալ որ հիմա կը գրեմ, քեզի
համար ալ որ այս գրածս կը կարգաս որ մը սահմա-
նած է, վայրկեան մը որոշած է որ ոչ ևս պիտի կրբ-
նամ գրել, և ոչ ալ դուն պիտի կարենաս կարգալ: Ո՞վ
է մարդ՝ որ կասցի ու մահ պիտի չի տեսնէ², Մահուան
վճիռը արուած է. այնպիսի խենթ մարդ մը չէ եղած
որ միտքը զնէ թէ ինքը պիտի չի մեռնի: Ինչ որ քու
պատկերուդ եղաւ, քեզի ալ պիտի ըլլայ: Քանի քանի
մարդիկ անցեալ դարուն սկիզբը կենդանի էին, հիմա
անոնցմէ և ոչ մէկը կայ: Իշխաններ, թաղաւորներ
ալ իրենց աշխարհքը փոխեցին, և իրենցմէ հոս ուրիշ
բան չմնաց՝ բայց եթէ մարմարիտնէ դամբան մը գեղե-
ցիկ վերաառութեամբ, որ մեզի ալ կը սորվեցընէ թէ
աշխարհս մեծերէն ուրիշ բան չի մնար՝ բայց եթէ
բուն մը փռի քարերու տակ ծածկուած: Սուրբն Քեռ-
նարդոս կը հարցընէ թէ՛ ըսէ ինձի ո՞ր են աշխարհք
սիրողները. և ինքը պատասխան կու տայ թէ՛ անոնց-
մէ բան մը չմնաց, բայց թէ մոխիր և սրգ:

Արեմն պէտք է որ քանակը չէ թէ վազանցուկ բազմ
ձեռք բերելու, այլ գայն որ յաւիտեան մնայուն է,
վասն զի մեր հոգին ալ յաւիտենական է: Ինչ բանի
կու գայ երջանիկ ըլլալ, թէ որ առանց Աստուծոյ եր-
ջանելութիւն կարելի է, որ ետքը յաւիտեան թշուառ
պիտի ըլլաս: Ամէն ուղածիդ պէս այդ տունը շինել
տալիք, բայց զիտցիր որ քիչ տեսնէն պիտի հարկադրիս
թողլու գայն, և պիտի երթաս փոսի մը մէջ փառելու ու
հուսելու: Պատիւ մը, բարձ մը ափ ձգեցիր և ամենէն
վեր եղար. բայց մահը կու գայ ու կը հաւասարցընէ
զքեզ յետին գեղացիին, աշխարհս ամենէն խեղճին:

1 Ժամանակ եղեր և ոչ անցել, Յ-Լ. Ժ. 5.

2 Ո՞վ է մարդ՝ որ կենցե և ոչ տեսչէ զմահ. Ս-Գ. 20. 44.

Ո՛վ տառապեալս անձամբ, որ այսքան տարի ուրիշ բան չըրի բայց եթէ զբեղ դառնացընել, ով Աստուած հոգւոյ իմոյ: Հիմա տարիներն անցան, դուցէ մահս մօտեցեր է, և ինչ մնաց ձեռքս, եթէ ոչ դանութիւն և խայթ խղճմտանաց: Երանի թէ միշտ քեզի ծառայած ըլլայի, ով տէր իմ: Այս ինչ խենթ զրանուեր եմ ես որ այսքան տարի երկրիս վրայ ապրեցայ, և փոխանակ անդիի կենաց համար վարձք չաճելու՝ զիս պարտերով ծանրաբեռնեցի Աստուծոյ դատաստանին առջև: Ով սիրելի փրկիչ իմ, տուր ինծի լոյս և կարողութիւն որ հիմակուրնէ կարգի գնեմ տալու համարս, դուցէ մահը շատ հեռու չըլլայ ինծմէ: Կուզեմ պատրաստ գանուիլ այն ահաւոր կէտին որ պիտի որոչէ իմ յախտեմական երջանիկ կամ թշուառ վիճակս: Շնորհակալ եմ, որ ինչուան հիմա սպասեցիր ինծի, և որովհետեւ ատեն կու տաս որ իմ շարեացս ճարը տեսնեմ, ահա պատրաստ կեցեր եմ, Աստուած իմ. ըսէ ինծի, քեզի համար ինչ պէտք է ընեմ: Կուզես որ ցախիմ քեզի դէմ բրած անզգամութեանցս վերայ. կը ցախիմ կը ցախիմ, կը զզմամ բոլոր սրտանց: Կուզես որ մնացած տարիներն ու օրերը զբեղ սիրելով անցընեմ. այո այո, ես ալ այդ կուզեմ ընել: Ով Աստուած իմ, առաջ ալ շատ անգամ այսպիսի առաջադրութիւններ ըրեր եմ, բայց խոստամունքս կատարելու տեղ նոր նոր մեղքեր գործեր եմ: Չէ չէ՛, ով Բիսուս փրկիչ իմ, շեմ ուզեր սակէց ետե նորէն ապերախտ գանուիլ քու ինծի բրած այնչափ շնորհքներուդ: Թէ որ հիմակուրնէ վարքս շսկսիմ փոխել, մահուանս ատեն ինչպէս պիտի կարենամ յոյս ունենալ թողութեան և արքայութեան: Աւտի հիմակուրնէ հաստատուն սրտով կառաջադրեմ որ սկսիմ ճշմարտապէս: Բայց ոյժ տուր ինծի, և երեսէդ մի ձգեր զիս: Եւ որովհետեւ մեղքի մէջ եղած ատենս ալ զիս ձեռքէ չթողուցիր, ուստի աւելի մեծ յոյս ունիմ քու օգնութեանդ հիմա որ քու կամբդ կատարելու համար ամէն բան մէկդի գնելու կառաջադրեմ: Ուրեմն ընդունէ զիս ըզքեզ սիրելու, ով Աստուած իմ, որ արժանի ես անհուն սիրոյ. ընդունէ զիս մասնիչս որ զզմամբ տարզ

կիցնամ, գրեզ կը սիրեմ և քեզմէ ողորմութիւն կը խնդրեմ: Այո այո կը սիրեմ գրեզ, ով Յիսուս փրկիչ իմ, կը սիրեմ գրեզ ՚ի բոլոր սրտէ ՚ի վեր քան զիմ անձս: ևս քուկդ ևմ, կարգաւորէ զիս ալ ամէն բանս ալ ՚ինչպէս որ կուզես. տուր ինձի յարատեւութիւն քեզի հնազանդելու, տուր ինձի քու սէրդ, ետքը ինչ որ կուզես զիս բրէ: Մարիամ մայր ողորմութեան, յոյս իմ և ապաւէն, քեզի կը յանձնեմ զիս, քու ձեռքդ կաւանդեմ իմ հօղիս, ազատէ զՅիսուս ինձի համար:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Կայ մնայ մարդուս մէկ անգամ մեռնիլ. ստոյգ է ուրեմն որ ամէնքս ալ մահուան դատաստարտուած ենք: Ամէնքս ալ որ երբոր կը ծնանինք, կըսէ սուրբն Ախարիանոս, ճիտերնիս չուան անցուցած է, և քանի ոտք որ կառնենք՝ այնչափ դէպ ՚ի մահ կը մօտենանք: Ով եղբայր սիրելի, ինչպէս որ օր մը մկրտութեան ցանկին մէջ դրուեցար, այսպէս ալ օր մը մեռելոց ցանկին մէջ պիտի դրուիս: Ինչպէս որ դուն հիմա քեզմէ առջիններուն անունը տալու առեւնդ ողորմած հօգի հայրս կըսես, ողորմած հօգի հօրեղբայրս, ողորմած հօգի եղբայրս, այսպէս ալ քեզի համար պիտի բանն քեզմէ ետե եկողները: Ինչպէս որ դուն շատ անգամ ուրիշներուն մահուան դանձակը լսեր ես, այսպէս ալ ուրիշները քու մահուանդ դանձակը պիտի լսեն:

Ինչ կըսէիր, երբոր տեսնէիր մահաստարտ մը որ կախաղան կերթայ կատակներ ընելով, ծիծաղելով, աչուրները սազին անդին դարձընելով, խաղերու զբօսանքի խելքը տալով: Դուն ալ հիմա դէպ ՚ի մահ չես մի քալեր, և ինչ կը մտածես. նայէ սա փոսին մէջ այն քու բարեկամներդ ու ազգակամներդ, որոնց դատաստանը արդէն կտրուած է: Այն ինչպէս կը սարսափին մահաստարտները երբոր իրենց ընկերները կախաղանին վրայ կախուած ու մեռած կը տեսնեն: Նայէ դուն ալ սա զիակներուն վրայ, որ ամէն մէկը քեզի կըսեն, երէկ ինձի՝ այսօր քեզի է այս վիճակը: Նոյն բանը կըսեն քեզի նաև քու ծնողացդ, ազգակամացդ պատկերները, զրերը, յիշատակարանները, տները, անկողինները, հաղուսանները, որ թողեր զնացեր են:

Ուրեմն այս ինչ մեծ խենթութիւն է գիտնալ թէ պիտի մեռնինք և մեռնելէն ետև ալ յախտենականութիւն մը պիտի գայ կամ ուրախութեան և կամ պատժոյ, մտածել թէ այն կէտէն կախուած է կամ յախտեան երջանիկ ըլլալ և կամ յախտեան թշուառ ըլլալ, ու ետքը փոյթ չընել տարու համարը շտկելու շտկտելու, և ջանք չընել բարի մահ ունենալու: Ար ցաւինք կու լանք անոնց վրայ որ յանկարծակի կը մեռնին՝ մահուան առանց պատրաստութիւն տեսնալու: Հապա մենք ինչո՞ւ հոգ չենք տանիր պատրաստ ըլլալու՝ գիտնալով որ մեզի ալ նոյն գիտուածը կրնայ պատահիլ: Եւ սակայն կանուխ է եղեր, ոչ է եղեր, առաջուցմէ խմանալով է եղեր, յանկարծ է եղեր, կռահենք չի կռահենք պիտի մեռնինք, ամէն վայրկեան մեր կախադանին կը մօտենանք, որ է մեր ետքի հիւանդութիւնը որ դմեղ աշխարհէս վերնաէ պիտի:

Ամէն մէկ տները, հրապարակները, քաղաքները, նոր նոր մարդիկներով կը լեցուին, և իրենցմէ առջինները կը տանին գերեզմաններու մէջ կը փակեն: Եւ ինչպէս անոնց կենաց օրերը լմընցեր են, այսպէս ալ ատեն պիտի գայ որ ոչ ես, ոչ դուն և ոչ անոնք որ հիմա կասցինք՝ կենդանի պիտի մնանք այս աշխարհիս վրայ: Այն ատեն ամէնքս ալ կանցնինք դէպ ՚ի յախտենականութիւն, որ մեզի կամ երջանկութեան մշտնջենաւոր որ մը պիտի ըլլայ, և կամ յախտենական տանջանաց գիշեր մը: Ուրիշ միջին ճամբայ չի կայ, ստոյգ է և ՚ի հաւատոց, որ կամ այս և կամ այն փրճակը պիտի ունենանք:

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԵՏԵԱՔ

Սիրելի փրկիչ, չէի համարձակեր քու առջև երևնալու թէ որ ինծի համար խաչին վրայ կախուած, վերաւորուած, նախատուած և մեռած չի տեսնէի դրեզ: Իրաւ որ մեծ է իմ ապերախտութիւնս, բայց աւելի մեծ է քու ողորմութիւնդ. մեծ են իմ մեղքերս, բայց աւելի մեծ են քու արդիւնքդ. վէրքերդ, արիւնդ, մահդ իմ մէկ հատիկ յոյսս են: Առաջին գործած մեղացս վայրկեանէն ևս դժոխքի արժանի էի, և վերջէն ալ շատ անգամ նորէն դրեզ վշտացուցի. իսկ դու չէ թէ միայն դիս ՚ի կեանս սրահեցիր, այլ նաև վրաս այնչափ դուր:

այնչափ սէր ցցուցիր որ դառնամ թողութիւն խընդ-
րեմ' ու հետոյ հաշտուիմ: Հիմա ինչպէս կրնամ վախ-
նայ թէ դու զիս երեսէ կը ձղես, երբոր զքեզ կը սի-
րեմ, և ուրիշ բանի չեմ փափաքիր՝ բայց եթէ քու չը-
նորհացդ: Այս տէր իմ, սէր անուն Յիսուս, կը սի-
րեմ զքեզ բոլոր սրտանց, և զքեզ սիրելէն 'ի դատ ու-
րիշ բան չեմ ուզեր. կը սիրեմ զքեզ, և կը ցաւիմ որ
զքեզ վշտացուցի. ոչ այնչափ դժոխքէն փախնալով
որուն արժանի էի, որչափ մտածելով թէ դառնացու-
ցեր եմ զքեզ Աստուածդ իմ, որ այնչափ զիս սիրե-
ցիր: Հապա, փրկիչ իմ Յիսուս, բաց ինծի քու բա-
րութեանդ ծոցը և տուր ողորմութիւն ողորմութեան
վրայ: Շնորհք տուր ինծի որ մէյմըն ալ քեզի ապե-
րախտ չըլլամ, և փոխէ բոլորովին իմ սիրտս: Տուր
տէր որ այս իմ սիրտս՝ որն որ ատեն մը բանի տեղ չի
սեպեց քու սէրդ ու փոխանակեց դայն երկրիս սնո-
տի հաճոյիցը հետ, հիմա բոլորովին քուկդ ըլլայ և քու
սիրովդ բորբորի անդադար: Կը յուսամ որ արքայու-
թիւն դամ յախտեան զքեզ սիրելու. անմեղաց մէջ
ինծի հոն տեղ չի կայ, բայց ապաշխարողաց կարդն
ինծի ալ տեղ կայ. ասոնց մէջ ալ անմեղներէն աւելի
կուղեմ սիրել զքեզ: Քու ողորմութեանդ փառացն
համար թող տեսնէ արքայութիւնը որ ինծի պէս մե-
ղաւոր մը, որ այնչափ զքեզ վշտացուցեր է, քու սի-
րովդ կը վառի կը բորբորի: Այս օրէս կառաջադրեմ
որ բոլորովին քուկդ ըլլամ, և քեզմէ 'ի դատ ուրիշ
սիրելու բան չի մտածեմ: Օգնէ ինծի քու լուսովդ և
չնորհարդ, և կարողութիւն տուր ինծի 'ի գործ դնելու
այս փափաքս, զորն որ դուն ինծի կու տաս քու բարե-
բարութեամբդ: Մարիամ կոյս, յարատուութեան չը-
նորհք առ ինծի համար որ հաւատարիմ մնամ այս
խոստմանս վրայ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Մահն ստոյգ է: Հապա ինչպէս կըլլայ, տէր Աս-
տուած, որ ամէն քրիստոնեայք այս բանս զիտեն, կը
հաւատան, աչքով ալ կը տեսնեն, և ետքը շատերն
այնպէս կապրին իբր թէ մահ չկայ, որպէս թէ բնա-
մեռնելիք չունին: Թէ որ այս կեանքէս ետև ոչ դժոխք

ըլլար, ոչ արքայութիւն, արդեօք ասկէ աւելի անհոյ
կրնային ըլլալ: Եւ անոր համար է որ այսպէս վատ-
թար կեանք կանցընեն: Ով եղբայր, եթէ կուզես ա-
ղէկ կեանք վարել, ջանա որ ասկէ ետե մահուան վրայ
նայելով ապրիս: Ով մահ, ինչպէս զեղեցիկ է քո
դատաստանդ, կըսէ Սիրօք¹: Այն ինչպէս աղէկ դա-
տաստան կընէ ամէն բանի վրայ, և կարգի կը դնէ իր
բաները, ով որ մահուան վրայ նայելով կը դատէ զա-
նոնք և կարգի կը դնէ: Մահուան յիշատակը աշխար-
քիս ամէն բանին սէրը մտցընել կու տայ. սուրբն
Լարենտիոս Յուստինեան կըսէ որ, եթէ կենաց վեր-
ջը մտածուի, աշխարքիս վրայ սիրելու բան մը չի մնար²:
Յովհաննէս աւետարանչին ըսածին պէս, ինչ որ աշ-
խարքիս վրայ կայ, ամէնքն ալ մարմնոյ ցանկութիւն
է, աչաց ցանկութիւն է, և աստի կենաց ամբարտա-
ւանութիւն է³: Այս աշխարքիս ամենայն բարութիւ-
նը ահաւաստիկ զգայարանաց հանոյք են, մարմնոյ դար-
գարանք և փառք պատիւ դոնել. բայց ով որ կը մտա-
ծէ թէ քիչ ատենէն մօտիւր պիտի դառնայ և հոգուն
տակ որդերուն կերակուր պիտի ըլլայ, ալ այս աշ-
խարքիս բարեացը վրայ աչք շունենար ու կարհա-
մարհէ դանոնք:

Եւ իրօք սուրբերը մահուան վրայ նայելով ոտքի
տակ առին աշխարքիս ամէն բարիքը: Այս բանիս
համար սուրբն Կարոյոս Պորրովոս իր գրասեղանին
վրայ մեռելի դանկ մը գրած էր, որպէս զի միշտ աչքը
անոր վրայ ըլլայ: Բարոնիոս կարգինալը իր մատա-
նիին վրայ փորել տուեր էր՝ մահդ յիշէ: Հայրն Յոր-
նազ Անչինա, Սալուցցոյի եպիսկոպոսը, մեռելի մը
գանկին վրայ գրել տուեր էր, ինչ որ դուն ես՝ ես ալ
էի, ինչ որ ես եմ՝ դուն ալ պիտի ըլլաս: Արի՛ չ սուրբ
նշանաւորի մըն ալ մեռնելու տունը հարցուցին թէ ին-
չո՞ւ այդչափ ուրախ ես. պատասխան տուա թէ մահը
միշտ աչքիս առջնն էր, ուստի հիմայ որ եկեր է՝ ինձի
համար նոր բան մը չէ:

1 Ո մահ, զի զեղեցիկ են դատաստանք քո: Սիւր. ԵՍ. 3:

2 Յզ. փայտին կենաց, Գլ. Ե:

3 Ամենայն որ ինչ յաշխարհի է՝ ցանկութիւն է մարմնոյ, և
ցանկութիւն է աչաց, և ամբարտաւանութիւն աստի կենաց:
Թ. Յ. Է. Բ. 16:

Այն ինչ խենթ պիտի ըլլայ ան ճանապարհորդն որ
ուր տեղէն որ կանցնի՝ հոն մեծ ըլլայ մտածէ , և փոյթ
չընէ թէ հոն ուր կենոր շատ պիտի կենայ՝ թշուառու
թեամբ պիտի ապրի : Այն ինչ , միթէ խենթ չէ՛ այն մար-
դը որ կը մտածէ երջանիկ ըլլայ այս աշխարհս վրայ
ուր քանի մը որ պիտի կենայ , և ինքը զինքը վտանդի
մէջ կը դնէ թշուառ ըլլալու անդին ուր յախտեան պի-
տի կենայ : Ով որ ուրիշէն բան մը փոխ առեր է՝ սիր-
աը անոր շատ չի կապեր , գիտնալով որ քիչ առենէն
ես պիտի դարձրնէ : Այս աշխարհս բարիքները բո-
լոր մեղի փոխ արուած են . ուստի խենթութիւն է ա-
նոնց վրայ սրտերնիս կապել , գիտնալով որ քիչ ա-
ռենէն պիտի թողունք երթամք : Մահը գրեզ ամէն
բանէ պիտի մերկացրնէ . աշխարհս ամէն ժառանգն
ու քաղցը յետին շունչ մը տալով , թաղումով մը , փո-
սի մը մէջ իջնալով պիտի վերջանան : Այդ շինած
առնող քիչ առենէն ուրիշներուն պիտի թողուս , զե-
րեզմանը պիտի ըլլայ քու բնակարանդ ինչուան վեր-
ջին , դառաստան , և անկէջ կամ արքայութիւն և կամ
դժոխք պիտի անցնի մարմինդ ալ ուր որ արդէն հոգիդ
գնացեր է :

ԻՂԶ ՍԻ ԳԱՂՏՏԱՌ

Որեմն մահուան առեն ինծի համար ամէն բան պի-
տի վերջանայ . այն առեն ուրիշ բան մը պիտի չի գըտ-
նեմ , ով Աստուած իմ , բայց եթէ այն քիչ բանը զորն
որ քու սիրոյդ համար բրած եմ : Հապա ինչ բանի կըս-
տասեմ . կըստասեմ որ մահը զայ և ինչպէս որ հի-
մա եմ՝ զիս այնպէս թշուառ ու մեղօք ազանդեալ գըտ-
նէ : Թէ որ հիմա մեռնելու ըլլայի , շատ անհանդիսա և
անցուցած կեանքիս վրայ շատ ամգոհ կը մեռնէի : Այ ,
տէր իմ Յիսուս , չէ՛ այսպիսի ամգոհ չեմ ուզեր մեռ-
նիլ : Շնորհակալ կըլլամ քեզի որ ինծի առեն կու տաս
մեղքերս բալու , և զքեզ սիրելու . այս վայրկենէս կու
զեմ այդ բանիդ ձեռք զարնել : Ար ցախիմ , կը զգջամ
ամէն շարեացս վրայ որով զքեզ վշտացուցի , ով ծայ-
րագոյն բարիդ , և կը սիրեմ զքեզ ամէն բանէ վեր , իմ
կեանքէս էւել : Բոլոր զիս քեզի կու տամ , ով Յիսուս
իմ , այս վայրկենէս սկսեալ ոտքդ կը սլլուիմ , քեզի
կապաւինիմ բոլոր սրտովս և քեզի կը յանձնեմ բո-

ժանդակ կեանքս ու հոգիս : Չեմ ուզեր սպասել այն ատենին երբոր ինձի ստիպեն թէ ելիր զնա այս աշխարհէն : Չեմ ուզեր սպասել այն ատենն աղաչելու քեզի որ զիս փրկես : Ա՛յ փրկիչ իմ , հիմակուրնէ փրկէ զիս մեղացս թողութիւն շնորհելով , և քու սուրբ սիրոյդ շնորհքն ինձի պարգևելով : Ա՛յ զիսէ , զուցէ այս մտածականս որ այսօր կը կարդամ , ետքի կոչ ըլլայ որ ինձի կընես , և ետքի սգորմութիւնդ ըլլայ որ վրաս կը բանեցընես : Չեոքդ երկնցուր , ո՛վ սէր իմ Արսուս , և զտես քաշէ զիս իմ գաղջութեանցս արդմէն , բորբոքէ սիրտս , շնորհք տուր ինձի , որ ամենայն սիրով Հնազանդիմ քեզի այն ամէն բանին մէջ զոր ինձմէ կը պահանջես : Հայր երկնաւոր , Արսուսի սիրոյն համար տուր ինձի յարաստութիւն , և շնորհք զքեզ սիրելու , և շատ սիրելու մնացած կենացս մէջ : Մարիամ , մայր սգորմութեան , ժամն սիրոյդ զոր ունիս քու Արսուսիդ , այս երկու շնորհքք խնդրէ և առ ինձի համար՝ յարաստութիւն և սէր :

ԽՈՐՀՐԳԱՆՈՒԹԻՒՆ Ե՛

ՄԱՀՈՒՆ ԺԱՄՈՒՆ ԸՆԾՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆԸ

Պատրաստ եղիր , ժամս զի որ ժաման որ չէք կարծեր՝
որդին մարդոյ կու գայ ¹ :

ՄԱՄՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ստոյգ է թէ ամէնքս ալ պիտի մեռնինք , բայց անստոյգ է թէ երբ պիտի մեռնինք : Խախտայի բաձին պէս՝ մահուան պէս ստոյգ բան չի կայ , բայց մահուան ժամուն պէս ալ անստոյգ բան չի կայ : Վիայիր , ո՛վ եղբայր , որ արդէն սահմանած որոշած է այն տարին :

¹ Եզեբուք պատրաստք զի յորում ժամու ոչ կարծիցէք գայ որդի մարդոյ : ՂՅ . ԻՐ . 40 :

այն ամիսը, այն օրը, այն ժամը, և այն փայրկեանք
որ ես ալ, դուն ալ պիտի թողանք այս աշխարհքս և
յաւիտենականութիւն պիտի մտնենք. բայց այս ժա-
մանակը մեզի անձանօթ է: Քրիստոս տէրն մեր որ-
պէս զի միշտ պատրաստ բլլանք՝ երբեմն կրսէ թէ մա-
հը գողի պէս զիշերանց գողտուկ կու գայ. երբեմն
կրսէ թէ այն ատենն որ չէր կարծեր՝ որդին մարդոյ
կու գայ: Աղէկ կրսէ սուրբն Արիղոր թէ Աստուած
մեր բարոյն համար մեզմէ կը ծածկէ մահուան ժամա-
նակը, որպէս զի միշտ մեռնելու պատրաստ գանուիմք.
անոր համար, կրսէ, մահուան ատենին վրայ անստոյգ
ենք, որպէս զի միշտ պատրաստ բլլանք առ ՚ի մահ:
Այդ որովհետեւ մահը ամէն ատեն և ամէն տեղ կրնայ
մեր կեանքը կտրել, ուրեմն թէ որ կուզենք աղէկ մեռ-
նիլ, կրսէ սուրբ Բեռնարդոս, պէտք է որ ամէն ատեն
և ամէն տեղ իրեն սպասենք. մահը, կրսէ, ամէն տեղ
քեզի կրտայտէ, նայէ որ դուն ալ անոր սպասես միշտ:

Ամէն մարդ զիտէ որ պիտի մեռնի, բայց այն է զէչը
որ շատերը մահը իրենցմէ պնդպէս հեռու կը տեսնեն
ինչուան կը մտնան: Այն խոկ ցնդած ձերերը, ծանր
հիւանդները կը յուսան որ քանի մը ատրի ալ կրնան
ապրիլ: Բայց բնդ հակասակն քանիները զիտենք,
մեր օրերն ալ, որ յանկարծական մահուամբ, նստած
տեղերնին, քայած ատեննին, անկողնի մէջ քուն
եղած ատեննին մեռեր են: Ասանցմէ և ոչ մէկուն ալ
մտքէն անցեր էր որ յանկարծ պիտի մեռնի, և այն
օրը պիտի մեռնի: Ասանկ ալ քանի քանի անձինք այս
ատրի աշխարհէս երան անդին զնային անկողնի մէջ
մեռնելով, որոնցմէ և ոչ մէկն ալ կերեակայէր թէ
այս ատրի կրնայ մեռնիլ, կեանքը լմընցընել: Քիչ մահ
կըլլայ որ յանկարծական չըլլայ:

Արեմն, ով սիրելի քրիստոսանեայ, երբոր սատա-
նան գրեզ կը փորձէ որ մեղանչես, ըսելով թէ քան
մը չէ, փաղը կը խոստովանիս, ըսէ անոր թէ ես ինչ
զիտեամ, գուցէ այս օրս իմ կենացս վերջինն բլլայ:
Թէ որ այս ժամս, այս փայրկեանս, որ Աստուծմէ և
բես դարձրնեմ, կենացս ետքինն բլլայ, այնպէս որ
ատեն չունենամ զիս շտկելու, յաւիտեան զիսուս ինչ
միւն պիտի գայ: Քանի քանի թշուառական մեղատր-
ներ եղեր են որ շարութեան որոգայթին մէջ բռնուած

ատեննին մահը վրայ հասեր է, և զիրենք շխտակ դր-
ժոխք տարեր է: Ինչպէս ձկները, կըսէ Ժողովող,
ցանցի մէջ կը բռնուին, . . . և որոգայթի մէջ կիյնան,
նոյնպէս ալ մարդիկ շար ժամանակի ատեն որոգայթ
կիյնան¹: Բուն շար ժամանակն այն է երբոր մեղա-
ւորը իրօք կը թողու զՍատուած: Սատանան կըսէ թէ
այդ դժբախտութիւնը քեզի չի հանդիպիր. բայց դու
պիտի ըսես թէ, հապա թէ որ հանդիպելու ըլլայ նէ՛ յա-
փտեան իմ վիճակս ինչ կըլլայ:

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՏՏԵՆՔ

Ով տէր, իմ տեղս այս պիտի չըլլար ուր որ եմ հի-
մա, հապա դժոխքը ուր երթալու արժանի եղայ շատ
անգամ իմ մեղքերովս: Բայց սուրբն Պետրոս ինձի
կըսէ թէ Սատուած երկայնամիտ կըլլայ ձեզի, վասն
զի ուղեր որ մէկ հողի մըն ալ կորսուի, այլ կուզէ որ
ամէնքն ալ ապաշխարութեան հասնին²: Արեմն դուն
ինձի այսչափ երկայնամիտ եղար, սպասեցիր ինձի,
վասն զի չես ուղեր կորսուիլս, հապա կուզես որ դառ-
նամ ապաշխարեմ: Աստի, տէր Սատուած իմ, քեզի
կը գառնամ, ոտքդ կիյնամ, և ողորմութիւնդ կը խընդ-
րեմ: Ողորմէ ինձի Սատուած իմ բառ մեծի ողորմու-
թեան քում: Տէր, ինձի թողութիւն տալու համար մեծ
և արտաբոյ կարգի ողորմութիւնդ պէտք է. վասն զի
քեզմէ այսչափ լոյս առնելէս ետե դարձեալ գրեզ վըշ-
տացուցի: Արիչ մեղաւորներ ալ գրեզ բարկացուցեր
են, բայց այնչափ լոյս չեն ունեցեր որչափ որ ինձի
տուած ես: Այսու ամենայնիս կուզես կը հրամայես որ
զղջամ մեղքերուս վրայ, և յոյս ունենամ քու ներս-
գամտութեանդ: Այո, փրկիչ իմ, ես ալ կը զղջամ ՚ի
բոյր սրտէ գրեզ բարկացընելուս համար, և յոյս ու-
նիմ թողութիւն գանելու քու շարչարանացդ արդեամբ-
քը: Դու տէր իմ Բիտուս, բոլորովին անմեզ ըլլալով

¹ Արպէս ձկուք որսացեալք ցանցիւք շարեաց, և որպէս
թռչունք որսացեալք ՚ի ծուղակս, նոյնպէս անկանին յորս
գայթս որդիք մարդկան ՚ի ժամանակի շարի: Եւ. Թ. 12:

² Երկայնամիտ լինի (տէր) առ մեզ, քանզի ոչ կամի՛ եթէ
դք կորիցն, այլ ամենեցուն հասանել յապաշխարութիւն: Բ.
Պէտր. Գ. 9:

ուղեցիր մեղապարտի մը պէս խաչաստայտին վրայ մեռնիլ ու բոյոր արիւնդ թափել իմ մեղքերս լուալու համար: Ո՛ր անպարտ արիւն, լուա ազաշխարհոյիս մեղքերը: Ով հայր երկնաւոր, թող ինձի քու միածին որդւոյդ Յիսուսի սիրոյն համար. լսէ անոր ազաչանացը որ կազաչէ քեզի ինձի համար իբրև իմ բարեխօսս: Բայց թողութիւնը հերիք չէ, Աստուած իմ, որ արժանի ես անբաւ սիրոյ, կուզեմ որ ինձի շնորհք ալ տաս գրեզ սիրելու: Ար սիրեմ գրեզ, ծայրագոյն բարի, և սակէ ետև կը նստիբեմ քեզի մարմինս, հողիս, կամբս և ազատութիւնս: Կուզեմ այսօրօրնէ ետև փախչիլ ամէն բանէ որ քեզի անհաճոյ է, թէ մեծ և թէ փոքր: Կուզեմ հեռանալ ամենայն շար առիթներէ, մի տանիք զմեզ ՚ի փորձութիւն: Յիսուսի սիրոյն համար փրկէ զիս այն առիթներէն որով կրնամ գրեզ վշտացընել. այլ փրկեա զմեզ ՚ի շարէ: Մեզքէ խաղըսէ զիս, ու ետքը պատժէ ինչպէս որ կուզես: Աիրով յանձն կառնում ամենայն հրաւնդութիւն, ցաւ, կորուստ, որ ուղենաս վրաս զրկել, բաւական է որ քու շնորհքդ և քու սէրդ չի կորսընցընեմ: Խնդրեցէք և առնուցուք, այս ինձի ըբաժ խոստումդ է. ես ալ քեզմէ առ երկու շնորհքս կը խնդրեմ, սուրբ յարատևութիւն և շնորհք գրեզ սիրելու: Մայր սոգորմութեան, բարեխօս եղիր ինձի համար, քեզի եմ ապաւինած:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Աստուած չուղեր որ կորսուինք. անոր համար անպակաս մեզի ազդարարութիւն կընէ որ իր պատճոյն ազատնալիքէն վախնալով վարքերնիս փոխենք. իսկ թէ որ իրեն չենք գառնար, սուրբ սրած է¹: Ուրիշ տեղ ալ կըսէ թէ նայեցէք քանինները և ոչ կերևակայէին ու հանդիստ կապրէին, մտրերնին դնելով թէ շատ տարիներ զեռ ալ սլիտի ապրին, յանկարճ մահը վրանին հասեր է: Արբոր կըսեն թէ խաղաղութիւն և չինուութիւն է, ան ատեն յանկարծակի սատակումը վրա-

¹ Ապա թէ ոչ գառնայք առ նա, զսուր իւր սրեալ է: Ս-Ղ. Ե. 13:

նին պիտի հասնի¹ : Եւ դարձեալ թէ որ չէք ապաշխարեր՝ ամէնքնիդ ալ նոյնպէս կորսուիք պիտի : Ինչո՞ւ համար այսպիսի սրտովներ կըսպառնայ խրկելէն առաջ : Յայտնի է թէ կուղէ որ մենք զմեզ շտկենք , որպէս զի զէշ մահ շունենանք : Սուրբ Սոստինոսին ըսածին պէս , թէ ով որ քեզի կըսէ նայէ զգոյշ կեցիր , չուզեր դրեղ սպաննել :

Արեւմն պէտք է որ տալու համարնիս պատրաստենք քանի որ օրը չէ հասած : Ով քրիստոնեայ , թէ որ իրիկուան չի հասած այս ցորեկ մեռնելու ըլլաս , և յախտենական վիճակդ որոշուելու ըլլայ՝ ինչ կընէիր . համարդ պատրաստած կըլլայիր . կամ թէ Աստուծոյ ինչ չէիր խոստանար որ քեզի տարի մըն ալ ժամանակ տայ , զոնէ ամիս մը , զոնէ օր մը ատեն տայ : Իսկ հիմա որ քեզի ատեն տուեր է Աստուծոյ , ինչո՞ւ խրդճմաւնքդ չես մաքրեր : Ինչ , չի կրնար ըլլալ որ այս օրս վերջինդ ըլլայ . տես ինչ կըսէ սուրբ զիրքը , մի ուշանար մեզքերէդ առ Աստուծոյ զառնալու , որպէս զի չըլլայ թէ մեղացդ մէջ մեռնիս² : Ով եղբայր , փրկուելու համար պէտք է որ մեղքը մէկդի թողու . թէ որ անկէ ետ պիտի կենաս՝ ինչո՞ւ հիմա չես կենար : Սոստինոսի ըսածին պէս , թէ որ ատենով կըսես նէ՝ ինչո՞ւ հիմա չըսես : Գուցէ կըսպասես որ մահը վրաց հասնի . չես գիտեր որ խոտասիրտ մեացողներուն մահուան ատենը թողութեան ժամանակ չէ , այլ վրէժխնդութեան : Թէ որ մէկը քեզի մեծ գումար մը դրամ պարտք ունենայ՝ ետէ կըլլաս որ շուտով քեզի պարտաւորութեան զիր տայ , ըսելով թէ ո՞ր գիտէ ինչ զիպուած կրնայ սպասելի : Ինչո՞ւ նոյն զգուշութիւնը հոգոյդ համար ալ չես ըներ , որ այն գումարէն շատ վեր է . ինչո՞ւ նոյնպէս չես ըներ թէ ո՞ր գիտէ ինչ բան կրնայ հանդիպիլ : Թէ որ այդ առնելիքդ կորսընցընես՝ ամէն բանդ կորսընցուցած չես ըլլար . և թէպէտ բոլոր ունեցածդ կորսընցընես ալ նէ , զոնէ յոյս ունիս որ նորէն վասարկիս : Բայց

1 Յորժամ ասիցեն թէ խաղաղութիւն և շինութիւն է , յայնժամ յանկարծակի հասցէ նոցա սասակումն : Թ . Թէ . Ե . 3 :
2 Մի յազաղիչիս գառնալ առ տեր ՚ի մեղաց , զի մի առ մեզս քո մեռանիչիս : Սէր . Ե . 8 :

թէ որ մահուամբ հողիդ կորսընցընես, ան ատեն անտարակոյս եղիր որ ամէն բանդ ալ կորուսիր, և ալ յոյս չի մնար մէյմըն ալ զայն ձեռք բերելու: Գուն այնչափ փոյթ կը տանիս որ ունեցածդ չունեցածդ նշանես, վախնալով որ դիպուածով յանկարծ մեռնելու ըլլաս նէ՛ բան մը չի կորսուի. հապա թէ որ այն յանկարծական մահը քեզի հանդիպելու ըլլայ և դուն Աստուծոյ առջև սևերես գտնուիս, ինչ ձիւն սլիափ զայ զլխուդ յախտեան:

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՏՆԵՔ

Ով փրկիչ իմ, իմ հողիս փրկելու համար բոլոր անբիւնդ թափեցիր, կեանքդ ալ տուիր. իսկ ես չատ անգամ զայն կորսընցուցի քու ողորմութեանդ յուսալով, և չատ անգամ ես քու դթութիւնդ բանեցուցի զքեզ անկի դատնացընելու համար, որով արժանի էի որ հողիս ատնես ու դժոխք զրկես: Խրք թէ քեզի հետ դաշն բռնած ըլլայի, որ դուն ինծի գութ ցուցընես ու ես ըզքեզ վշտացընեմ, դուն ինծի մօտենաս ու ես քեզմէ փախչիմ, դուն ինծի ժամանակ տաս իմ շարեացս ճարընելու և ես զայն շարիք շարեաց վրայ անկցընելու բանեցընեմ: Ճանչցուր ինծի, տէր իմ, իմ մեծ անօրէնութիւնս որ քեզի գէմըրեր եմ, և ինչ է իմ պարտքս զքեզ սիրելու: Ո՛հ Յիսուս փրկիչ իմ, որչափ կը սիրես եղեր զիս, որ երբոր ես քեզմէ կը փախչէի՛ դուն ետևէս եկար. այն որչափ շնորհքներ տուիր ինծի, ուր ես քեզի վիշտ կը հասցընէի: Աստուծով կիմանամ որ որչափ շես ուղեր եղեր իմ կորուստս: Ուստի կը ցաւիմ կը զղջամ բոլոր սրտանց որ զքեզ վշտացուցեր եմ, որ իմ անսահման բարիս ես: Ուրեմն ընդունէ սիրով այս ապերախտ ոչխարակը որ զղջմամբ ոտքդ կը դառնայ. ընդունէ, ուսիդ վրայ առ որ մէյմըն ալ քեզմէ չի բաժնուի: Քառ լիցի, ալ շեմ ուղեր բաժնուիլ քեզմէ, կուզեմ սիրել զքեզ, կուզեմ զիս քեզի տալ և պատրաստ եմ ամէն բան քաշել, միայն թէ քու կը ըլլամ: Այլ ինչ մեծ ցառ կրնայ ըլլալ բաց ՚ի առանց քու շնորհացդ ապրելէն, քեզմէ բաժնուելէն, որ իմ Աստուածս ես, որ զիս ստեղծեցիր և ինծի համար մեռար: Ով անխժած մեղք, այս ինչ ըրիր ինծի, որ զիս իմ փրկչիս աչքէն ձգեցիր որ այնչափ զիս սիրեր է:

Ո՛հ Յիսուս , ինչպէս որ դուն ինծի համար մեռար , ես ալ պէտք է որ քեզի համար մեռնիմ , դու 'ի սիրոյ՝ ես գրեզ վշտացընելուս ցաւէն : Սիրով կընդունիմ մահս , երբ և ինչպէս որ քեզի հաճոյ է . բայց ես գրեզ ինչուան հիմա չի սիրեցի , կամ խիտա քիչ սիրեցի . չեմ ուզեր մեռնիլ այսպէս , կաղաչեմ , քիչ մըն ալ ժամանակ տուր ինծի որ մեռնելէս առաջ սիրեմ գրեզ . ուստի փոխէ սիրաս , խոցէ , բորբոքէ քու սուրբ սիրովդ . լսէ աղաչանացս այն սիրոյդ համար որ քեզի ինծի համար մեռնիլ տուա : Ես կը սիրեմ գրեզ բոլոր հոգւոյս . քու սիրովդ վառուած է հոգիս . մի թողուր որ մէյմըն ալ գրեզ կորսընցընէ : Սուրբ յարատեութիւն տուր ինծի , քու սէրդ տուր ինծի : Սրբուհիդ Մարիամ , ապաւէն իմ և մայր , բարեխօս եղիր ինծի համար :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Պատրաստ եղիր : Զբոսեր տէրն մեր թէ երբոր մահերնիդ կու գայ՝ այն ատեն պատրաստուեցէք , այլ թէ պատրաստ զանուեցէք : Երբոր մահը կու գայ՝ այն մրրկինն ու պղտորութեանը ժամանակ զրեթէ անկարելի է տակնուվրայ եղած խղճմտանք մը շտկել . խելքը այսպէս կը սորվեցընէ . Աստուած ալ կը սպառնայ այսպէս ըսելով թէ այն ատեն ինքը թողութիւն տալու չի գար , այլ վրէժ խնդրելու իրեն շնորհաց գէժ եղած նախատինքներուն : Վրէժ խնդրութիւնն իմս է , և ես պիտի հաստուցանեմ¹ : Սուրբ Սոսանիստին ըսածին պէս թէ արժանաւոր պատիժ է այնպիսոյն ուղած ատենը չի կարենալ փրկուիլ՝ երբոր կրնար և շուզեց ինքը զինքը ուզել . Կրնայ մէկն ըսել թէ ո՞վ գիտէ , կարելի է թէ նոյն ատենը դառնամ ու փրկուիմ : Բայց կրնաս ինքը զինքդ հորը նեակը ըսելով թէ ո՞վ գիտէ կարելի է թէ մէջն իյնալով սղջ մնամ ու չի մեռնիմ : Ո՞վ տէր Աստուած , այս ինչ բան է . մեզքն այս ինչպէս զմարդ կը կուրցընէ և խելքն ալ կորսընցընել կու տայ : Մարդիկ մարմնաւոր բաներու վրայ խօսք² ըլլայ նէ՛ խելացի խելացի կը խօսին , երբոր հոգւոյ ըլլայ՝ խենթի պէս կը խօսին :

1 Թէ է վրէժ խնդրութիւն , և ես հաստուցից : Հ—ւ—ւ . ԺԲ . 19 :

Ո՛վ սիրելի եղբայր, ո՛ր գիտէ թէ աս բանս որ կը կարգաս նէ քեզի Աստուծոյ վերջի ազգաբարութիւնն ըլլայ, Չի դանդաղինք մահուան պատրաստուելու, որ չըլլայ թէ յանկարծակի զայ սրաշարէ զմեզ: Սուրբն Օգոստինոս կըսէ թէ Աստուած ետքի օրերնիս մեզմէ կը ծածկէ, որպէս զի ամէն օր մեռնելու արթուն ե պատրաստ ըլլանք: Սուրբն Պօղոս կըզգուշացընէ զմեզ ըսելով թէ ահուգոգով խրաբանչիւր ձեր փրկութեան ետնէն եղիր¹: Կը պատմէ սուրբն Անտոնինոս թէ Արկիլիոյ թագաւորներէն մէկը ուզելով հասկըցընել մէկի մը թէ ինքը ինչ վախով կեցած էր թագաւորական արքայն՝ սեղան նստեցուց զանիկայ, զյխուն վրայ բարակ թելէ թուր մը կախած՝ անանկ որ մարդը վախէն հազիւ մէկ քանի պատատ կըցու ուտել: Մենք ամէնքս ալ այս վտանգին մէջն ենք, որովհետեւ ամէն վայրկեան ալ կրնայ մեր զյխուն վրայ ինկնալ մահուան սուրբ՝ ուսկից կախուած է մեր յախտենական փրկելութիւնը:

Բանը յախտենականութեան վրայ է, թէ որ փայտը, կըսէ Ժողովող, զէս ՚ի հարաւ կամ զէս ՚ի հիւսիս ինկնայ, ուր որ ինկնայ հօն կը մնայ²: Եթէ մահը հասնի ե զմեզ Աստուծոյ շնորհացը մէջ զանէ, այն ինչ ուրախութիւն է մեր հոգւոյն. վասն զի ան ատեն կրնայ ըսել թէ ամէն բան ապահովցուցի, ալ զԱստուած չեմ կորսընցըներ, յախտեան երջանիկ պիտի ըլլամ. բայց թէ որ մահը զհոգին մեղքի մէջ զանէ, այն ինչ յուսահատութիւն է, ուրեմն մօլորեցայ ե յախտեան այս մոլորութեանս զեզ պիտի չըլլայ: Այս վախ էր որ սպանիացուց առաքելոյն, պատուական հօրն Աւիլայ ըսել տուաւ, որ երբոր իրեն ըսին թէ մահը հասաւ, երանի թէ, ըսաւ, քիչ մը ժամանակ ալ ունենայի որպէս զի մեռնելու պատրաստուէի: Այս վախն էր որ հօրն Աղաթանի այնչափ տարի ապաշխարութենէն ետեւ մահուան ատենը ըսել տուաւ թէ արդեօր ինչ պիտի ըլլամ, ո՛վ գիտէ Աստուծոյ զա-

¹ Ահիւ ե զօգուլթեամբ զանձանց փրկութիւն գործեցէք: Փիւ. Բ. 12:

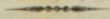
² Եթէ անկցի փայտն ՚ի հարաւ կամ ՚ի կողմն հիւսիսոյ, ուր անկցի փայտն անգ կացցէ: Ժող. ծՅ. 3:

տաստանը : Սուրբ Հայրն Աբսէն ալ մահուան ատե-
նը կը գողար . աշակերտները Հարցուցին , թէ ինչու
այդչափ կը վախնաս . ըսաւ , որդեակք այս վախը ինծի
նոր բան չէ , բոլոր կենացս մէջ ունէի : Թողունք զու-
րիշները , երանելին Յոր ալ կը գողար ըսելով . զինչ գոր-
ծեցից , ինչ պիտի ընեմ , երբոր Աստուած զիս դատելու
գայ և երբոր Հարցընէ ինչ պատասխան պիտի տամ :

ԻՂԶ ԵՒ ԳՍՂՍՏՆԷ

Ո՛հ Աստուած իմ , ո՞վ է որ զիս քեզմէ աւելի սիրեր
է , և ես զո՞վ քեզմէ աւելի անարդեր ու վշտացուցեր
եմ : Ո՞վ սուրբ արիւն և սուրբ վէրք Յիսուսի , զուք էք
միայն իմ յոյսս : Հայր երկնաւոր , իմ մեղքերուս մի
նայիր , այլ նայէ փրկչիս վէրքերուն . զարձուր աշուր-
ներդ քու սիրելի միածնիդ վրայ որ ինծի Համար կը
մեռնի ցաւազին , և կը խնդրէ քեզմէ որ ինծի Թողու-
թիւն տաս : Ար ցաւիմ ու կը զղջամ , ով իմ ստեղ-
ծողս , զքեզ անարդելուս Համար . և չի կայ բան մը որ
այսպէս սրտիս ցաւ ըլլայ : Դուն զիս ստեղծեցիր որ
զքեզ սիրեմ , իսկ ես այնպէս ապրեցայ որպէս թէ ըզ-
քեզ վշտացընելու Համար ստեղծած ըլլայիր զիս :
Վասն սիրոյ միածնիդ Յիսուսի Քրիստոսի թող ինծի
իմ մեղքերս և շնորհք տուր զքեզ սիրելու : Ինչուան
հիմա կամացդ դէմ կեցայ , ասկից ետե մէյմըն ալ չեմ
ուզեր քեզի դէմ կենալ , և կը փափարիմ ինչ որ ինծի
կը հրամես սիրով կատարել : Այդ զու կուզես որ զզոյիմ
գանիմ քեզի դէմ ըրած մեղքերէս , ես ալ կը զարչիմ
ի բոլոր սրտէ . կուզես որ առաջադրեմ մէյմըն ալ ըզ-
քեզ չվշտացընելու , ահա ես ալ կառաջադրեմ Հազար
անգամ կեանքս կորսընցընել քան թէ քու շնորհքէդ
ելլել : Ար հրամայես որ զքեզ ամենայն սրտէ սիրեմ ,
այս այս ես ալ ՚ի բոլոր սրտէ կը սիրեմ զքեզ , և բաց
ի քեզմէ ուրիշ բան սիրել չեմ ուզեր . ասկէ ետե զու
միայն ես իմ մէկ Հատիկ սիրելիս , իմ մի միայն սէրս :
Քեզմէ սուրբ յարատեւութիւն կը խնդրեմ և կը յու-
սամ : Յիսուսի միածնիդ սիրոյն Համար շնորհէ ինծի
որ քեզի Հաւատարիմ ըլլամ , ու ես ալ ըսեմ սրբոյն
Բոնապենդուրայի հետ թէ մի է իմ սիրելիս , մէկ Հա-
տիկ է իմ սէրս : Չէ , չեմ ուզեր որ մնացած կեանքս
զքեզ վշտացընելու զործածեմ , այլ կուզեմ որ միայն

մեղքերս լալու և զքեզ սիրելու գործածեմ: Մարիամ
մայր իմ, դու որ բարեխօսութիւն կրնես անոնց հա-
մար որոնք զիրենք քեզի կր յանձնեն, ինծի համար
ալ բարեխօս եղիր առ Յիսուս:

ԽՈՐՀՐԳԱՄՈՒԹԻՒՒՆ Զ.

ՄԵՂԱՅԻՈՐԻՆ ՄԱՏԸ

Խաղաղութիւն պիտի փնտրուէ ու պիտի չի գտնայ: Վայ
վայի վրայ պիտի գայ և գոյժ գուժի վրայ¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Մեղատրոնները հիմակուհիմայ կը հեռացընեն իրենց-
մէ մահուան յիշատակն ու մտածութիւնը, և այսպէս
խաղաղութիւն գտնել կուղեն, թէպէտ և բնաւ չեն
գտնար մեղաց մէջ ապրելովին: Բայց երբոր մա-
հուան նեղ ժամանակը վրայ կը հասնի որ յախտենա-
կանութիւն պիտի մտնեն, խաղաղութիւն պիտի փրն-
տըռեն և պիտի չգտնեն. չեն կրնար այն ատենը իրենց
չար խղճմտանքին տանջանքէն փախուստ տալ: Խա-
ղաղութիւն պիտի փնտրուեն. բայց ինչ խաղաղու-
թիւն կրնայ գտնալ այն հողին, որ մեղքերով ծանրա-
ցած է, որոնք մէյմէկ իժի պէս զինքը կը խածատեն:
Ինչ խաղաղութիւն պիտի գտնայ, երբոր զիտէ թէ
մէկ քանի բոպէէն Քրիստոսի գատաւորին ատենը
պիտի երենայ, որուն ինչուան այն ատենը օրէնքը և
բարեկամութիւնն արհամարհեր էր: Աւտի վայ վայի
վրայ պիտի գայ, գոյժ գուժի վրայ: Մահուանն առած
լուրը, բոլոր աշխրբիս բաներէն թողուելու մամը-
տուրը, խղճմտանքին խայթերը, կորսընցուցած ժա-
մանակը, ատեն չմնալը, Աստուծոյ անաչառ գատաւ-

¹ Ինչքեպէ զխաղաղութիւն և ոչ գտանիցէ: Վայ ՚ի վայի
վրայ եզիցի և գոյժ ՚ի գուժի: Եւզի. Ե. 25. 26:

տանը, յախտենական թշուառութիւնը որ մեղաւորներուն կրօնացաւ, այս ամէնը ստակալի ալէկոծութիւն մը կը յարուցանեն որ խելքը միտքը կը շփոթէ, յաստատութիւն կը բերէ, և այնպէս տակնուվրայ և զամ և անյոյս՝ հոգեվարութիւնէն կանցնի անզիւ աշխարհքը :

Արրահամ մեծ վարձրով մարդկային յուսոյն հակառակ յԱստուած յուսացաւ, Աստուծոյ խոստամունքին հաւատալով, որ անյոյս բանին յուսով հաւատաց¹, Իսկ մեղաւորը իրենց չարաշար վարքովը և ստութեամբ ի կործանումն իւրեանց կը յուսան. չէ թէ միայն ընդդէմ յուսոյ, այլ նաև ընդդէմ հաւատոյ՝ Աստուծոյ խոստասիրտ եղողներուն դէմ ըրած սպառնալիքներն արհամարհելով : Իրենք ալ շար մահուանէ կը վախնան, այլ չեն վախնար չարաշար վարք ունենալէն. բայց ս'վ կապահովցընէ զիրենք թէ յանկարծակի մէկ կայծա կով մը, մէկ պուտ մը բանով, մէկ արեան գեղմամբ մը պիտի չի մեռնին : Մահուան ժամանակ՝ ատեն ալ սեննան գարձի գալու, ս'վ խօսք կու տայ իրենց թէ իրացընէ կրնան դառնալ : Սուրբն (յգոստինոս տառաւերկու տարի սպառերազմելով իր անձին հետ կարող եղաւ իր վատթար սովորութեանցն յաղթել . իսկ մէկ հոգեվարք մը որ միշտ խոսնակ խղճմտանքով ապրեր է՝ ցաւերու մէջ, զլուխը տակնուվրայ եղած, մահուան շփոթութեան ատենը ինչպէս կրնայ զիրաւ ճշմարիտ գարձ ունենալ : Ճշմարիտ գարձ կըսեմ, վասն զի այն ատեն հերկք չէ բսելն ու խոստանալը, հապա պէտք է սրտանց բսել ու խօսք տալ : Մ'հ աէր, ինչ վախի ու ահուզողի մէջ ընկած կըլլայ այն ողորմելի հիւանդը, որ անհոգ խղճմտանքով ապրեր է, երբոք կը տեսնայ զինքը մեղքերով ու գատատառնին վախալի ընկնած, զժոխքի և յախտենականութեան սարսափով պատած : Այս մամտութիւնքը ինչ շփոթութեանց մէջ չեն ձգեր զինքը երբոք կը տեսնէ թէ զլուխն իրենը չէ, միտքը մթընցած, և մերձակայ մահուն ցաւերը վրան օրրած : կը խոստովանի, կը խոստանայ, կու լայ, Աստուծոյ մարդասիրութիւնը կը խնդրէ, բայց ըրածն ստանց զիանալու . և այնպիսի ալէկոծութեան

1 Ար յանյոյսն յուսով հաւատաց : Հօւմէ. Գ. 18 :

մէջ, խղճմտանքի տանջանքով, ախուփախով կանցնի անդիի աշխարհքը : Աղէկ կրուէ մատենագրին մէկը թէ հոգեւորք մեղաւորին աղօթքը, լացը, խոստանոքքը, առաջագրութիւնը կը նմանի անոր լացին ու խոստմունքին որ թշնամոյն ձեռքն է ինկեր, ու թորք ճրտին զրաձ կեանքը սխախ վերցընէ : Վայ անոր որ անկողին է ընկեր Աստուծոյ աչքէն երաձ, և անկից կանցնի 'ի խորս յախանականութեան :

Ի Դ Ե Ի Բ Գ Ե Լ Ե Տ Ե Ն Բ

Ով վերք Յիսուսի, իմ մէկ հատիկ յոյսս դուր էք, Ես կը յուսահատուի մեղացս թողութիւն գտնելու և յախանական փրկութեան հասնելու թէ որ ձեր վրայ չի նայէի, որ գթութեան և շնորհաց ազրիւր էք, ուկից Աստուծո՞ւ մը իր բոյսը արիւնը թափեց իմ հոգիս ամէն մեղքերէն լուացու համար : Աստի կը համբուրեմ զձեզ երկրագագութեամբ, ով սուրբ վերք Յիսուսի, և ձեզի կապաւինիմ, կը զգուիմ հազար անգամ և կը նդովեմ այն անարժան հեշտութիւնները և հանցքը, որոնցմով իմ փրկիչս վշտացուցի, և թշուառարար իր բարեկամութիւնը կորորնցուցի : Չեր վրայ նայելով յոյսս կը նորոգեմ, և զէպ 'ի ձեզի կը դարձընեմ իմ ամէն իղձերս և յոժարութիւններս : Ով սիրելիդ իմ Յիսուս, դու արժանի ես որ ամէնքը սիրեն ըզրեզ, և բոյսը սրտանց սիրեն զրեզ, բայց ես զրեզ չափէն էւել գառնացուցի, քու սէրդ անարգեցի, և այսու ամենայնիս դուն ինծի համբերեցիր, և այնչափ մարգատիրութեամբ դիս թողութիւն աննելու կանչեցիր : Ա՛հ Յիսուս փրկիչ իմ, թող մի տար ինծի որ ալ ասկէ ետե զրեզ վշտացընեմ, ու ինք զինքս դատապարտեմ : Ով տէր, զժոխքին մէջ այն ինչ գառն պատիժ սխախ ըլլաց ինծի տեսնել քու արիւնդ, և այնչափ ողորմութիւններդ՝ որ իմ վրաս բանեցուցիր : Արդ կը սիրեմ զրեզ և կուզեմ սիրել միշտ, սուրբ յարատեութիւն տուր ինծի : Հեռացուր սրտէս այն ամէն սէրը որ քեզի համար չէ, և անկէ սրտիս մէջ ճշմարիտ փափաք և առաջագրութիւն ասկից ետե զրեզ միայն սիրելու, ով իմ ծայրագոյն բարիս :

Մարիամ, մայր ողորմութեան, առ Աստուծո՞ւ ձգէ դիս, և իրեն տուր բոյսութիւն քանի որ չեմ մեռած :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Տառապեալ մեղաւոր հոգեվարքին վայն ու տաղնապը չէ թէ մէկ, այլ շատ և խիստ կըլլան: Մէկ կողմանէ սատանաները զինքը կը շարչըրկեն, վասն զի այս սոսկալի թշնամիները մահուան ատեն բոլոր ուժերնին կը թափեն, որպէս զի այն հոգին որ աշխարհէս ելլալու վրայ է՝ կարող ըլլան կորսընցընել: Գիտեն որ քիչ ատեն կը մնայ իրենց զանկկայ վաստըկելու, և թէ որ մէյմը այն ատեն զինքը ձեռքերնէն հանեն յախտեան կորսընցուցած կըլլան: Չեր քով եկաւ, կըսէ սուրբ զիրքը, սատանան բարկութեամբ լցուած, վասն զի զիտէ որ քիչ ժամանակ ունի¹: Եւ մէկ հատ մըն ալ չըլլար նոյն ժամանակը փորձիչ սատանան՝ այլ անհամար, որ հոգեվարին զուխը թափած զինքը կորսընցընելու կը նային: Մէկը կըսէ թէ մի վախնար կառողջանաս. մէկայը թէ՛ դուն որ այնչափ ատեն Աստուծոյ ձայնին ականջ չի կախեցիր ինչ կարծես հիմա ողորմի պիտի քեզի. ուրիշ մը թէ՛ ինչ զեզ պիտի կարենաս ընել հիմա այնչափ շարեացող, այնչափ ուրիշներուն անունը կոտրելուդ. ուրիշ մըն ալ թէ՛ շես զիտեր որ քու խոստովանանքներդ առանց ճշմարիտ ցաւոց և առաջադրութեան բոլոր փուճը ելան, հիմա ինչպէս անոնց ճար պիտի կրնաս ընել:

Մէկալ կողմանէ կը տեսնէ հոգեվարը որ իր մեղքերը շորս զին առեր են: Մեղաւոր մարդուն շարիքները, կըսէ սաղմուսը, զինքը կորսուելու կորսան²: Այս ամէն մեղքերը մէյմէկ դահճի պէս պիտի կապեն զինքը, կըսէ սուրբ Բեռնարդոս, ու պիտի ըսեն՝ մենք քու գործքերդ ենք, քեզմէ չենք բաժնուիր, մէկտեղ կու զանք անդին քեզի հետ և յախտենից զասաւորին առջեր կեղկենք: Այն ատեն հոգեվարը կուզէ անոնց ձեռքէն խալըսիլ, բայց անոնցմէ խալըսելու համար պէտք էր որ զանոնք ատեր ու սրտանց առ Աստուած

1 Մեկաւ բանասրկուն առ մեզ, որ ունի զցասուիք բազում, և կայցէ առ սակաւ մի ժամանակս: Յօդ. ԺԲ. 12:

2 Չայր մեղաւոր շարիք իւր որսասցեն ի կորուստ: Սօղ. ԸԼԹ. 12:

դառնար . և սակայն միտքը մթընցած , սիրտը խստացած կըլլայ : Խիստ սիրտը , կըսէ Սիրտք , իրեն չարեաց ցաներովը կը ծանրանայ վերջի վայրկենին . և ուժ որ տաղնապ կը սիրէ , անոր մէջ կը կորսուի ¹ : Սուրբն Բեռնարդոս կըսէ թէ այն սիրան որ բոլոր կենացը մէջ չարեօք խտացեր է , կուզէ դատապարտութեան վիճակէն ելլալ , բայց չի կրնար անկէ խալըսիլ . և իր չարեաց ձեռքը կաշկանդած , նոյն վիճակին մէջ աշխրբբէս կելլէ : Ինչուան այն ատեն մեղքը սիրել ուզելուն , յախտենից դատապարտութեան վտանդն ալ սիրեր է , ուստի արդարապէս թող կու տայ Աստուած որ այն ատենն ալ նոյն վտանդին մէջ կորսուի որուն մէջ մինչև 'ի մահ ասլրիլ ուզեր էր : Սուրբն Օգոստինոս կըսէ թէ այն՝ որ ինքը զմեղքը չէ թողուցեր , այլ մեղքը զինքն է թողեր՝ մահուան ատեն շատ դժուարաւ կը զանի անկից ինչպէս որ պէտք է , վասն զի այն ատեն ինչ որ կընէ նէ բռնի կընէ :

Արեմն բանը զէչ է խստասիրտ մեղաւորին որ՝ Աստուծոյ սզգարարութեանցը զէմ՝ կը կենայ : Անոր սիրտը քարի պէս սալանայ պիտի և զարբնաց սալին պէս անչարժ հաստատուն պիտի կենայ ² : Այն ապերախտը փոխանակ կակըղնալու և Աստուծոյ ձայնին տեղիք տալու անլի խտացեր է , ինչպէս սալը ուռամբ զարնելով կը պնդանայ : Իր պատիժը այն է որ մահուան ատենն ալ այնպէս պիտի գտնուի , թէպէտ և յախտենականութեան անցնելու վրայ ըլլայ : Մեղաւորները , կըսէ Աստուած , արարածոց սիրոյն համար իրենց կունակն ինծի զարձուցին և ոչ երեսնին , իրենց նեղութեան ատեն պիտի ըսեն՝ արի և զմեզ փրկէ : Բայց ո՛ր են քու աստուածներդ որ քեզի համար կանդնեցիր : Թող զան ու նեղութեանդ ատեն թող փրկեն զքեզ ³ : Ոգորմելիները մահուան ատեն առ Աստուած

1 Սիրտ խիստ ծանրացի ցաւօք . և որ սիրէ զտաղնապ , 'ի նմին կորիցէ : Սէր . Գ . 29 :

2 Սիրտ նորա սալացեալ է իբրև զվիմ , և հաստատեալ կայ իբրև զսալ զարբնաց : Ե . 25 . ԵՅ . 15 :

3 Դարձուցին իս զթիկունս և ոչ զերեսս իւրեանց , և 'ի ժամանակի չարեացն իւրեանց ասացեն՝ արի և փրկեա զմեզ : Եւ ուր են աստուածքն քո զոր արարեր քեզ . յարիցեն և փրկեացեն զքեզ 'ի ժամանակի չարեացն քոց : Ե՛րէմ . Բ . 27 :

պիտի գիմեն, բայց Աստուած պիտի բռն իրենց, հիմա ինձի կու գաք, արարածները ձեզի կանչեցէք որ զան ու զգնեն ձեզի, փասն զի անոնք էին ձեր աստուածները: Այսպէս պիտի բռն Աստուած, փասն զի թէպէտ առ Աստուած կը դիմեն, բայց առանց նշմարիտ գարձի միտք ունենալու: Սուրբն Հերոնիմոս կըսէ թէ ստոյգ գիտեմ, փորձով ալ տեսեր եմ որ բարի փախճան չունենար՝ ով որ բոլոր կեանքը ՚ի շարիս մաշեր է:

ԻՆՉ ԵՒ ՊԵՂՆՏՆԵՐ

Արեւիլի փրկիչ իմ, օգնէ ինձի, զիս երեսէ մի ձգեր կը տեսնամ որ հոգիս բոլոր վիրաւորուած է մեզօք, կիրքերս վրաս բռնացեր են, փառքար սոխորութիւնք զիս կը նեղեն, ոտքդ կինկեամ, ողորմէ ինձի և խալլես զիս այնչափ շարեացս ձեռքէն. ՚ի քեզ տէր յուսացայ մի ամաչեցից յախտեան: Մի թողուր որ քեզի սպաւինած հոգիս կորսուի. մի մատներ զազանաց այն անձը որ խոստովան կըլլայ քեզի: Շատ կը ցաւիմ որ զքեզ վշտացուցեր եմ, անհուն բարիք. զէշքեր եմ, շեմ ուրանար. ուստի ամենայն կերպով զիս շտկել կուզեմ. բայց թէ որ դուն ինձի չօգնես քու շորհօրդ, կորսուեր զնացեր եմ: Բնդունէ, ով Ախաւս, այս անօրէն սպաւտամբը, որ զքեզ այնչափ անարգեր է, յիշէ տէր զի քու արեանդ և կենացդ զինն եմ. ուստի քու շարշարանացդ և մահուանդ արդեամբքը առ զիս քու թեկդ տակը, և տուր ինձի սուրբ յարատեութիւն: Այս արդէն կորսուած էի, դուն զիս կանչեցիր. ալ շեմ ուզեր գէժ կենալ, զիս քեզի կը նուիրեմ, քու սիրոյդ զիս կապէ և մի թող տար որ մէյմըն ալ ես զիս կորսընցընեմ նորէն քու շորհօրդ կորսընցընելով: Ազգաչեմ, Ախաւս իմ, թող մի տար: Քաղաւի մայր իմ տիրամայր Մարիամ, դուն ալ մի թողուր զիս, խնդրէ ինձի համար աւելի մահ և հազար մահ, քան թէ մէյմըն ալ նորէն կորսընցընեմ քու միածնիդ ջնորհքը:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Այս ինչ ստակայի բան է . Աստուած անդադար մեղաւորաց շարաշար մահ կրտստանայ , ըսելով թէ՛ ըլլայ պիտի որ պիտի աղաղակէք ինծի և ես պիտի չչսեմ ձեզի¹ : Ամբարշտին յոյսն ինչ է որ հաստատուն կեցեր է . ինչ վատահացեր է առ Աստուած թէ կրնայ ապրիլ , կամ խնդրուածոցը կը լսէ Աստուած . . . կամ թէ երբոր առ Աստուած աղաղակէ , Աստուած ալ իրենն պիտի լսէ² : Ասկէ ետեւ ձեր կորստեանը վրայ պիտի ծիծաղիմ³ : Աստուծոյ ծիծաղիլը , կրսէ սուրբն Պրիզոր , սղորմիլ չաղելն է : Վրէժխնդրութեան օրը պիտի հասուցանեմ , կրսէ Աստուած , այն մամանակը երբոր անոնց սորբ սխալի⁴ : Եւ այսպէս ուրիշ շատ տեղեր ալ նոյն սորտեանիբը կրնէ Աստուած : Բայց մեղաւորները ան ինչպէս ապահով և հանգիստ կեցեր են , իբր թէ Աստուած իրենց հաւատեալ խոստացած ըլլար որ մահուան ատեննին թողութիւն և արքայութիւն պիտի տայ : Համարիտ է թէ երբ ալ մեղաւորները դառնան՝ Աստուած խոստացեր է իրենց թողութիւն տալ . բայց չըստ ալ թէ մեղաւորները իրենց մահուան ատենը պիտի դառնան . հասրա ընդ հակասակն շատ անգամ ըսեր է թէ ով որ մեղքի մէջ կապրի , մեղքի մէջ պիտի մեռնի : Չեր մեղքին մէջ պիտի մեռնի⁵ : Եւ կրսէ դարձեալ թէ մեռնելու օրերնիդ պիտի փնարուէք զիս ու պիտի չի գտնէք⁶ : Ուրեմն պէտք է որ զԱստուած փնարուենք երբոր կրնայ գտնուիլ :

1 Իցև զի կարգալլչէք առ իս , և ես ոչ լսիցեմ ձեզ : Ա՝—Ի . Ե . 19 :

2 Եւ զինչ է յոյս ամբարշտի զի յեցեալ կայցէ վատահացեալ ՚ի տէր թէ ապրիցէ , կամ թէ խնդրուած ոց նորա լուիցէ տէր . . . կամ ՚ի կարգալ նորա առ նա լուիցէ նմա : Եւ՛—Ի . Ե . 8 . 9 . 10 :

3 Այսուհետև ես ծիծաղեցայ զկորստեամբ ձերով : Ա՝—Ի . Ե . 26 :

4 Եսու որ վրէժխնդրութեան հասուցից , ՚ի մամանակի յորում սխալեցի որոն նոցա . Թ . Օլէ՛ . Ե . ԼԲ . 35 :

5 Ի մեղս ձեր մեռանիցիք . . . մեռանիցիք ՚ի մեղս ձեր : Եւ՛—Ե . Ը . 21 . 24 :

6 Եսու որ մահու խնդրիցէք զիս և ոչ գտանիցէք : Եւ՛—Ե . Ը . 24 :

Վասն զի ատեն կու գայ՝ որ զանել չըլլար: Խեղճ մե-
ղաւորներ, խեղճ կուրեր, որ մատուրնին կը դնեն թէ
մեռնելու ատեն զառնան, որ ատենն որ զառնալու ժա-
մանակ չի կայ: Առէաստրոս կըսէ թէ ամբարիշտները
չեն սորված բարեգործութիւն ընել ուրիշ ատեն, այլ
այն ատենը միայն կուզեն ընել երբոր բարի գործելու
ատեն չիկայ: Աստուած կուզէ որ ամէնքն ալ փր-
կուին. բայց զխտասիրտը կը պատժէ:

Թէ որ խեղճ ոգորմելիներէն մէկը մեղաց մէջ գրտ-
նուելով իջուածքի հանդիպի, և զգայութիւնը կորսն-
ցընէ, այն ինչպէս կը ցաւին տեսնողները թէ առանց
սուրբ խորհուրդներու և առանց զգջման նշան մը տա-
լու կը մեռնի: Եւ սրչափ կուրախանային թէ որ տես-
նային որ խելքը զուխն եկաւ, արձակում կը խնդրէ
և զգջում կընէ: Բայց խենթ չէ՛ այն որ ատեն ունե-
նալով այդ բանը չընէր, մեղաց մէջ կուզէ մնալ, կամ
նորէն կը մեղանչէ, և վտանգի մէջ կը դնէ ինքը զին-
քը որ մահը վրան հասնի. այն ատենն ալ զուցէ զրգ-
ջայ, կամ թէ ամենևին չզգջայ: Ար ստրասափի մարդ,
երբոր տեսնայ որ մէկը յանկարծակի կը մեռնի. և ա-
հա շատերը կան՝ որ կամաւ իրենք զիրենք վտանգի
մէջ կը դնեն այսպէս մեռնելու, և մեղաց մէջ մեռնելու:

Արգարութիւնը Աստուծմէ կըուոյ մէտ է՝. մենք Աս-
տուծոյ մեզի սուած շնորհքներուն հաշիւ չենք բաներ,
բայց Աստուած զանոնք ճիշտ հաշիւ կընէ ու կը կշտէ:
և երբոր կը տեսնէ որ մարդիկ կարհամարհեն զանոնք
ինչուան մէկ որոշ կէտ մը, անկէ ետե ալ մեղաւոր-
ները կը թողնէ իրենց մեղացը մէջ, և թող կու տայ որ
այսպէս մեռնին: Շատ խղճալի է այն մարդը որ իր
զգջումը կը թողու մահուան ատենին: Սուրբ Սգոս-
տինոս կըսէ թէ հիւանդին ապաշխարութիւնն ալ հի-
ւանդ կըլլայ. և սուրբն շերտնիմոս թէ հարիւր հազար
չար վարք ունեցողներուն մէջէն հազիւ թէ մէկը ար-
ժանի կըլլայ մահուան ատեն Աստուծմէ թողութիւն
զանելու. ֆերբերեան սուրբ Վինչենցիոս ալ կըսէ թէ
աւելի մեծ հրաշք է շարաշար վարք ունեցողներուն
բարի վախճան ունենալը, քան թէ մեռելներուն յա-
րութիւն տալը: Ինչ ցաւ, ինչ զգջումն սխափ ունե-

նայ մահուան ատեն այն մարդն որ ինչուան այն վայր-
կեանը մեղսասէր եղեր է: Պելլարմինոս կը պատմէ
թէ հոգեվարդի մը դացի ու երբոր կը յորդորէի զինքը
որ կատարեալ զղջում բնէ, անիկայ ըսաւ թէ կատա-
րեալ զղջում ինչ ըսել է չեմ գիտեր: Ես ջանացի հաս-
կըցընել իրեն, բայց հիւանդը դարձաւ ըսաւ՝ հայր իմ
չեմ հասկընար, ինչ կըսես, ես այս բաներս ըմբռնե-
լու ընդունակ չեմ: և այսպէս մեռաւ, իր գատապար-
տութեան նշանը բաւական յայտնի թողլով կըսէ Պել-
լարմինոս: Իսկ սուրբն Սղոսափնոս կըսէ թէ արդար
պատիժ է մեղաւորին մահուան ատեն ինքը զինքը մոռ-
նալ, որ ՚ի կեանս իւր զՍատուած մտոցեր էր: Ուստի
խրատ կու տայ առաքեալը, մի խարտիք Սատուած չի
արհամարհուիր, վասն զի մարդ ինչ որ կը սերմանէ,
նոյնը կը հնձէ: ով որ ՚ի մարմին իւր կը սերմանէ,
մարմնէն ապականութիւն պիտի հնձէ¹: Արհամար-
հել ու զՍատուած ծագը բնել կըլլայ իր օրէնքները ար-
համարհելով ապրիլ և կտքը վարձք ու յախտենական
փառք ստանալ: Աստուած չի արհամարհուիր, ինչ
որ հոս կը ցանեն՝ անդին կը քաղես: ով որ իր կենացը
մէջ մարմնոյ անարժան հաճոյք ցաներ է՝ անդին իր
բաժինն է ապականութիւն, թշուառութիւն և յախտե-
նական մահ:

Ով քրիստոնեայ, ինչ որ ուրիշներուն համար կը-
սեմ, քեզի համար ալ կըսեմ: Հիմա ըսէ ինձի, թէ որ
մահուան կէտը ինկած ըլլայիր, բժիշկները վրադ յու-
սահատած ըլլային, զգոյարանքներդ զազրած և հոգե-
վարդ ըլլային, մահուան տաղնապը վրադ հասած ըլ-
լար, որչափ կաղաչէիր զՍատուած որ քեզի ամիս մըն
ալ, շարաթ մըն ալ ատեն տայ, որ խղճմտանքիդ հա-
չիւր շակես: Եւ ահա արդէն տուեր է քեզի Աստուած
այդ ժամանակը, շնորհակալ եղիր իրեն ու շուտով նըս-
տէ շարեացդ ճարը անս, և ամէն միջոց բանեցուր որ
երբոր մահը վրայ հասնի՝ շնորհաց վիճակին մէջ գանէ
զքեզ: ապա թէ ոչ, այն ատեն ճար ընելու ժամանակ
չես գտներ:

¹ Մի խարիք. Աստուած ոչ արհամարհի: Չի զոր ինչ սեր-
մանէ մարդ, զնոյն և հնձեացէ, որ սերմանէ ՚ի մարմին իւր. ՚ի
մարմնոյ անտի հնձեացէ զապականութիւն: Գաղթ. 2. 7. 8:

Մէջ Աստուած իմ, ո՞վ կրնար այնչափ համբերել որ, յափ որ զուն երկայնամիտ եղար ինձի: Քէ որ անբաւ չըլլար քու բարութիւնդ: Եւ թողութիւնէ յոյս կը կտրէի: բայց իմ բանս այն Աստուծոյն հետ է որ ինձի թողութիւնատուցու ե զիս փրկելու համար մեռաւ: Գուն ինձի կը հրամայես որ յոյս ունենամ, եւ այ յուսոյ կուզեմ: Քէ որ իմ մեղքերս զիս կը փախցընեն ու կը դատաւարանն, քու արդիւնքդ ե քու խոստմանքդ զիս կը քաշուցերեն: Գու կեանք շնորհաց խոստացար առ քեզ դարձողներուն ըսելով թէ դարձիք՝ ե կտալ բիբ¹: Աղջուցուրի խոստացար առ քեզ դարձողք - զու բոբի² ինձի դարձիք ե եւ այ ձեզի կը դառնամ³: Յսիր թէ ո՞վ որ կը խոնարհի ու կը զղջայ, շեմ արհամարհեր զիրք³: Արդ ահա աէր, եւ առ քեզ կը դառնամ, առ քեզ կը զիմեմ, զիս բիբ դժոխաց արժանի կը տեսնեմ ե կը ցուիմ կը զղջամ զքեզ վշտացընելուս, ե հաստա, աուն խոտք կու տամ, որ շեմ ուզեր մէյմբն այ զքեզ դառնացընել, ե կուզեմ յախտեան զքեզ սիրել: Հո, որս մի թողուր որ եւ ստերախտ սուրբիմ քու այնչափ բարեբարութեանդ առջեր: Հոյք երկնաւոր, Յիսուսի հնազանդութեան արդեանցը համար, որ քեզի հնա, դանդելու համար մեռաւ, շնորհէ որ եւ այ հնազան, զիմ քու կամացդ մինչե ՚ի մահ: Աք սիրեմ զքեզ, ո՞վ ծայրագոյն բարութիւն, ե քեզի ունեցած սիրոյս հո, մար կուզեմ յամենայնի հնազանդիլ քեզի - տուր ինձի տուր քարատուութիւն, տուր ինձի քու սէրդ, այ ու բիբ բան շեմ ուզեր: Մարիամ, մայր իմ տիրամայր, ինձի համար միջնորդ եղիր:

1 Դարձարուք ե կեցցիք: Եւսի - ԵԸ - 33:

2 Դարձարուք առ իս, ե եւ դառնամ առ ձեզ: ԶԹ - Ե - 9:

3 Զսիրտ սուրբ ե զհոգի խոնարհ Աստուած ոչ արհամար, ԿԵ - ՄԵՂ - Ի - 18:

ԽՈՐՀՐԳՍՄՈՒԹԻՒՆ Է՝

ԸՆԸՈԳ ՀՈԳԵՎԱՐՔԻ ՄԸ ԶԳԱՆՄՈՒՆՔԸ

ՈՐ ՔԵՉ Է ՄՏԱՆԵՐ ԲԸ ՄԱՆԸ

Կարգի զիւր տանց , զասն զի պիտի մեռնիս և պիտի
լսարիս ¹ .

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Աշրեակայէ մարտից թէ հիւանդի մը քովն ես կեցեր
որ մէկ երկու ժամէն կեանքը պիտի լմընցընէ : Կեղծ
հիւանդը նայէ ինչպէս ցաւերով պաշարուած է . կը
մարմրի , կուրծքը կը նետէ , շնչառութիւնը կը սպաւիտի :
բրախնքը պառչ , գլուխն իրենը չէ , շարժիչ չի կրնար ,
բան չի հասկընար , և քիչ կը խօսի : Ամենէն սգոր-
մեյի բանն ան է որ արդէն մահը մօտեցեր է , հոգին
մտմտարու տեղ ու յախտենականութեան տարու հա-
չիւր պատրաստելու՝ ուրիշ բան չի մտածեր՝ բայց միայն
բժիշկ զեզ կը փնտրուէ մահարեւը հիւանդութենէն ու
ցաւերէն խաղբուելու համար : Սուրբն Աւարենախոս
Աւատինեան կըսէ թէ պետիտի հոգեւորացիները ուրիշ
բան մտածելու բաւական չեն՝ բայց եթէ իրենք զի-
րենք : Վսնէ ազգականներն ու բարեկամները հասկը-
ցընէին իրեն թէ փտանդաւոր զիճակի մէջ է : չէ , ա-
նոնք ալ չեն համարձակիր մահուան բարբ տալ սնոր ,
և յորդորել որ սուրբ խորհուրդներն առնու . ամէնքն
ալ կը քաշուին այս բանս բսելու՝ որպէս զի սիրտը չի
կտարեն : Այ՛ Աւատուած իմ , հիմակուրնէ շորհակալ
կրկամ քեզի , որ մահուանս տանն իմ կարգիս սիրելի
եղբայրները քովս պիտի ժողվես , որոնք այն տանն
ուրիշ շահ չեն սպասեր ինծմէ , բայց եթէ իմ յախտ-
նական փրկութիւնս , և ամէնքն ալ ինծի պիտի ոգնեն
աղէկ մեռնելու :

¹ Հրաման սուր զանն տան քո , զի մեռանիս և ոչ կեա :
Ն . Ը . Ի :

ստէպ ստէպ խոստովանելու : Թէպէտև զժուարութիւն
 ալ ըլլար , պէտք էր որ հոգիս փրկելու համար ամէն
 բան ընէի , վասն զի անկէց մեծ բան չի կար : Ա՛հ թէ ՚ի
 գործ զբաժ ըլլայի այն բարի առաջադրութիւնն որ ըրի ,
 ու շարունակէի ինչպէս որ այն ատենը սկսայ , հիմա
 մըջափ միտիթարեալ կըլլայի : Բայց չըրի և հիմա ալ
 ընելու ժամանակ չի կայ : Այսօրիսի հոգեվարաց այս
 խորհուրդները , որ կեանքերնուն մէջ բոլոր անհոյ ե-
 զեր են խղճմտամբնին մաքուր սրահելու , նման են դա-
 տապարտելոց խորհրդոցը որ դժոխքին մէջ կը ցափն
 իրենց մեղացը վրայ , որ սրտաճառ եղան իրենց տան-
 ջանացը : բայց օգուտ չի կայ , ճար չի կայ :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՆՅԱՆԸ

Տէր , թէ որ այս վայրկենիս ինծի ըսէին թէ մահոյ
 եկեր հասեր է , ահա ատնք պիտի ըլլային իմ ցտա-
 դին խորհուրդներս : Շնորհակալ եմ որ ինծի այս լոյսը
 տուիր , և ժամանակ ալ կու տաս խելքս զլուխս ժող-
 վելու : Աստուած իմ , չէ՛ չեմ ուզեր ասկից ետև քեզմէ
 փախչելու : Հիմա արժանապէս պէտք է որ վախճամ .
 վասն զի թէ որ հիմա ալ զիս քեզի չի տամ ու դէմ կե-
 նամ , իրաւունք ունիս զիս երեսէ ձգելու : Գուն ինծի
 սիրտ տուիր զքեզ սիրելու , ևս դայն այսպէս շարաշար
 բանեցուցի : Արարածները սիրեցի , և զքեզ չի սիրեցի ,
 որ իմ արարիչս ես և փրկիչս , և ինծի համար կեանքդ
 տուիր : Զքեզ փոխանակ սիրելու , քանի քանի ան-
 դամ զքեզ վշտացուցեր եմ , անարգեր եմ , և քեզի
 կոնակ զարծուցեր եմ : Ես ալ զիտէի՝ որ այն մեղքե-
 բով քու կամքիդ դէմ կը գործեմ , և սակայն գործեցի :
 Մտուս Աստուած իմ , կը զղջամ կը ցափմ այն բրած-
 ներուս վրայ ՚ի բոլոր սրտէ , և կուզեմ վարքս փոխել :
 Աշխարհիս ամէն վայելքին մնաք բարով կըսեմ , որպէս
 զի զքեզ սիրեմ և քու հաճոյքդ ընեմ , Աստուած հո-
 գոյ իմոյ : Գուն ինծի քու սիրոյդ մեծամեծ նշանները
 ցցուցիր , կը փափաքիմ որ ես ալ մեռնելէս առաջ
 իմ սիրոյս պղտի նշանները ցցընեմ : Այս վայրկենէս
 սկսեալ սիրով յանձն կառնում ամէն հիւանդութիւն ,
 խաչ , անարգանք , վիշտ , որ մարդիկ կրնան ինծի տալ ,
 զօրացուր զիս որպէս զի կարող ըլլամ զանոնք սիրով
 քաշելու , և ամէնն ալ քու սիրոյդ համար կրելու : Աբ

ստէպ ստէպ խոստովանելու : Թէպէտև դժուարութիւն
ալ ըլլար , պէտք էր որ հոգիս փրկելու համար ամէն
բան ընէի , վասն զի անկէց մեծ բան չի կար : Ահ թէ ՚ի
գործ գրած ըլլայի այն բարի առաջադրութիւնն որ բրի ,
ու շարունակէի ինչպէս որ այն ատենը սկսայ , հիմա
ձրշտփ մխիթարեալ կըլլայի : Բայց չբրի և հիմա ալ
ընելու ժամանակ չի կայ : Այսպիսի հոգեվարաց այս
խորհուրդները , որ կեանքերնան մէջ բոլոր անհոյ և
զեր են խղճմտանքնին մարտը պահելու , նման են դա
տաստարտելոց խորհրդոցը որ դժոխքին մէջ կը ցաւին
իրենց մեղացը վրայ , որ սրտանաւ եղան իրենց տան
ջանացը : բայց օգուտ չի կայ , ճար չի կայ :

ԻՂԶ ԵՒ ԳՆՂՆՏՆԸԲ

Տէր , թէ որ այս վայրկենիս ինծի ըսէին թէ մահոյ
եկեր հասեր է , ահա ատնք պիտի ըլլային իմ ցաւա
դին խորհուրդներս : Շնորհակալ եմ որ ինծի այս լոյսը
տուիր , և ժամանակ ալ կու տաս խելքս զլուխս ժող
վելու : Աստուած իմ , չէ՛ չեմ ուզեր ասկից ետև քեզմէ
փախչելու : Հիմա արժանապէս պէտք է որ վախճամ
վասն զի թէ որ հիմա ալ զիս քեզի չի տամ ու զէմ կե
նամ , իրաւունք ունիս զիս երեսէ՛ ձգելու : Գուն ինծի
սիրա տուիր զքեզ սիրելու , ևս դայն այսպէս շարաշար
բանեցուցի : Արարածները սիրեցի , և զքեզ չի սիրեցի ,
որ իմ արարիչս ես և փրկիչս , և ինծի համար կեանքդ
տուիր : Չքեզ փոխանակ սիրելու , քանի քանի ան
գամ զքեզ վշտացուցեր եմ , անարդեր եմ , և քեզի
կոնակ դարձուցեր եմ : Այս ալ զիտէի՛ որ այն մեղքե
րով քու կամքիդ զէմ կը գործեմ , և սակայն գործեցի :
Աստու Աստուած իմ , կը զղջամ կը ցաւիմ այն բրած
ներուս վրայ ՚ի բոլոր սրտէ , և կուզեմ վարքս փոխել :
Աշխրբիս ամէն վայելքին մնայ բարով կըսեմ , որպէս
զի զքեզ սիրեմ և քու հանոյքդ ընեմ , Աստուած հո
գույ իմոյ : Գուն ինծի քու սիրոյդ մեծամեծ նշանները
ցցուցիր , կը փախարիմ որ ես ալ մեռնելէս առաջ
իմ սիրոյս սգափ նշանները ցցընեմ : Այս վայրկենէս
սկսեալ սիրով յանձն կառնում ամէն հիւանդութիւն ,
խաչ , անարգանք , վիշտ , որ մարդիկ կրնան ինծի տալ ,
գորացուր զիս որպէս զի կարող ըլլամ դանոնք սիրով
բաշելու , և ամէնն ալ քու սիրոյդ համար կրելու : Ար

սիրեմ գրեզ, անհուն բարեգ, ամէն բանէ վեր, սուր
ինծի աւելի սէր և յարաստութիւն: Մարիամ կոյս,
յոյս իմ և ապուէն, աղաչէ զՅիսուս ինծի համար:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Ո՛վ թէ մահուան վայրկենին հաւատոյ ճամարտու-
թիւնները սրչափ սոսցձառ կը ճանչցուին, բայց աւելի
այն հոգեվարքները տանջելու համար՝ որ վատթար
կեանք անցուցեր են, մանաւանդ թէ որ Աստուծոյ
նուիրուած անձն ըլլայ, որ Աստուծոյ ծառայելու ա-
ւելի դիւրութիւն ունեցեր է, աւելի ժամանակ, աւելի
օրինակ, և ներքին ազգարարութիւն: Ո՛վ թէ այն ինչ
նեղութիւն պիտի ըլլայ երբոր մտածէ թէ ևս որ ուրիշ
ներուն այնչափ խրատ կու տայի, անոնցմէ աւելի զէշ
վարք ունեցոյ, աշխարհք թողուցի, բայց սիրտս աշ-
խարհիս վայելիցը, ունայնութեանը և սիրոյն կալած
սպրեցոյ: Ինչպէս խղճմտանքը պիտի դարնէ՝ երբոր
մտածէ թէ այն յոյսն որ ինքն Աստուծմէ ունեցեր է,
մէկ հեթանոս մըն ալ սուրբ կրնար ընել: Ո՛րչափ պի-
տի ամենչափ երբոր մտածէ թէ ուրիշներուն բարի
գործերը վար կը դարնէր իբր թէ հոգոյ տկարութիւն
ներ ըլլան: Աշխարհս բանի մը սկզբունքները կը զս-
վէր, ինքնահաւանութեամբ կամ անձնասիրութեամբ
ուրիշէն վար չէր մնար, նեղութիւն չէր ուղեր քաշել,
և ամէն գրասանաց ինքը զինքը կու տար:

Մեղատրաց սրտին ուղածը, կրսէ սաղմոս, պիտի
կորստի¹: մահուան ատեն մարդիկ սրչափ պիտի
փնտրուեն այն ժամանակը որ հիմա կը կորսընցընեն:
Սուրբն Գրիգոր իրեն արամախօսութեանց մէջ կը
պատմէ թէ Քրիստանդիոս անունով հարուստ մարդ մը
կար՝ բայց վարքը զէշ, ասիկայ մեռնելու ատեն տես-
նելով որ սաստանաները եկեր են զինքը տանելու՝ կա-
զազակէր անոնց զէմ ըսելով. ատեն տուէք ինծի,
ատեն տուէք ինչուան վաղը: Անոնք ալ ըսին. ո՛վ
խենթ, հիմա ատեն կը փնտրուես որ այնչափ ժամա-
նակ ունեցար ու կորսընցուցիր, և մեզք գործելու ան-
ցուցիր. ալ հիմա ատեն չի կոյ: Խեղճ սգորմելին ան.

¹ Յանկութիւն մեղատրաց կորիցէ: Մատ. ԽԵ. 10:

դազար կը պստար օգնութիւն կուզէր : Աերկայ էր հօն իր մէկ որդին ալ կրօնաւոր , Մարսիմա անունով , որուն կըսէր հօգեւարրը . որդեակ իմ , օգնէ ինծի , Մարսիմա որդեակ իմ , օգնէ ինծի : Աշուրներն ալ կրակ դարձած կատաղութենէն անկողնին մէջ սաղին անդին կը տապըլարկէր , և այսպէս յուսահատ կերպով հողին փշեց թշուառարար :

Վայ մեզի , այսպիսի խենթեր իրենց կենացը մէջ խենթութիւննին կը սիրեն , բայց ետքը մեռնելու ատեն աշուրնին կը բացուի և կը խոստովանին թէ խենթ են եղեր : Բայց այն ատենն այդ խոստովանութիւնն արիշ բանի չի գար , եթէ ոչ աւելի յուսահատութեան մէջ կը ձգէ , և ճար շեն կրնար ընել իրենց շարեացը , և այնպէս մեռնելով իրենց փրկութեանը վրայ շատ տարակոյս կը թողուն : Ով եղբայր , հիմա որ այս բանս կը կարդաս , յուսամ որ դուն ալ այդ այդպէս է կըսես : Արեմն թէ որ այսպէս է , շատ աւելի մեծ կըլլայ քո խենթութիւնդ ու թշուառութիւնդ երբ ողջութեանդ ատեն այս հշմարտութիւններս զխանալով ժամանակին ճար չընես : Այն իսկ այս կարգացածդ ալ մահտանդ ատեն սրտիդ սուր մը կըլլայ ցաւոց :

Արեմն խելքդ զուխդ ժողով , քանի որ ատեն ունիս այդպիսի սարսափելի մահտընէ փախչելու շուտով ճար ըրէ , մի սպասեր այն ատենին որ ալ յարմար չէ ճար ընելու : Մի ըսեր զալ ամիս , զալ շարաթ , Ով զիտէ , թէ այս լոյսն որ Աստուած հիմա քեզի կուտայ իր ողորմութեամբը , զուցէ վերջի լոյսն և վերջի կոչումն ըլլայ : Շատ անխելութիւն է չուզել մտածել մահը , որ անտարակուսելի է , և անկից կախուած է յախանձականութիւնը : Բայց աւելի մեծ անմտութիւն է մահը մտածել , և մահտան չի պատրաստուի : Հիմակտընէ ըրէ այն խորհրդածութիւնները , և այն առաջադրութիւնները որ այն ատեն պիտի ընես . հիմա ընես նէ չահ ունի , այն ատեն չահ մը չունի . հիմա ընես նէ յոյս կայ փրկութեան , այն ատենը յուսահատած կըլլաս փրկութենէդ : Հինգերորդ կարօլոս կայսեր աւագանիներուն մէջէն մէկը հրամարեցաւ որ երթայ զինքը Աստուծոյ ծառայութեանը միայն տայ : Հարցոց կայսրը իրեն թէ ինչո՞ւ կերթաս արքունեաց պատիրը թողով . ան ալ պատասխան տուաւ թէ փրկ-

կութեան համար հարկաւոր է՝ որ անկարգ կենաց և մահուան մէջ տեղը քիչ մը միջոց տրուի ապաշխարութեան :

ԻՂԶ ԵՒ ԳՅՂԵՏՅՆՔ

Չէ, չեմ ուզեր, Աստուած իմ, ալ քու զթութեամբդ զեղծանիլ : Շնորհակալ եմ այս լուսաւորութեանն որ հիմա տուիր ինձի, և կը խոստանամ որ վարքս փոխեմ, կը տեսնամ որ ալ չես կրնար ինձի համբերել : Ինչ բանի կըսպասեմ, կըսպասեմ որ իրաւամբ զիս զժոխք զրկես, կամ զիս երեսէ ձգես իմ կորստական վարուցս մէջ, որ քան զմահ մեծ պատիժ է : Ահա օտար կիցնամ, ընդունէ զիս քու շնորհացդ մէջ : Ես արժանի չեմ, բայց դուն ըսիր Եզեկիէլ մարգարէին բերնով թէ երբոր անօրէնը դառնայ իր անօրէնութիւններէն, անոնք ալ չեն կրնար զինքը չարչարել ¹ : Ուստի, Ախտու իմ, անցուցած տարիներուս մէջ քու անբաւ բարութիւնդ վշտացուցի, իսկ հիմա կը զգջամ բոլոր սրբաանց, և կը յուսամ որ թողութիւն կու տաս : Արքայն Անսելմոսի հետ կըսեմ, մի թողուր աէր որ հոգիս կորսուի իր մեղացն համար, որովհետեւ դու զինքը զներես քու արեամբդ : Մի նայիր իմ ապերախտութեանս, հապա քու սէրդ նայէ որ զքեզ ինձի համար մեանիլ տուա : Եթէ ես քու շնորհքդ կորուսի, դուն նորէն զայն ինձի տալու կարողութիւնդ չես կորուսած : Ուրեմն զթա ինձի և ողորմէ, փրկիչ իմ սիրելի. թողութիւն տուր ինձի, և շնորհք գրեզ սիրելու, որպէս զայսօրուրնէ ևտքը խօսք տամ ուրիշ բան չի սիրել քեզ մէջի դատ : Գուն այնչափ անցաւոր արարածոց մէջէն զիս ընտրեցիր՝ գրեզ սիրելու, ես ալ կընտրեմ, ով ծայրագոյն բարի, գրեզ սիրել ամէն բարիքէ վեր : Գուն իմ առջևէս կերթաս քու խաշովդ, ես ալ կուզեմ և տեւզ գալ այն խաշովս ինչ որ ինձի տաս կրելու : Մի բով յանձն կառնում ինչ մահացուցումն, ինչ նեղութիւն որ քեզմէ վրաս գայ. հերիք է որ քու շնորհքէդ զիս չի զրկես, ես գոհ եմ : Մարիամ, յոյս և ապաւէն իմ, ինձի համար Աստուծմէ խնդրէ յարատեութիւն և շնորհք զինքը սիրելու. ալ ուրիշ բան չեմ ուզեր :

¹ Անօրէնութիւն անօրինին ոչ չարչարեացէ զնա յաւուր յարում գառնայցէ յամենայն անօրէնութէ իւրմէ : Եղեմ. 17. 12 :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Հողեւարք մը որ կենացը մէջ հող չէ տարեր իր հոգայն աղէկութեանը, ինչ բան որ կը տեսնէ՝ մէյմէկ փուշ կըլլան իրեն. փուշ է յիշելը իր դրօսանքները, իր խօսքը առաջ տանելը, իր բրած գուարճութիւնները. փուշ են զինքը տեսնելու եկած բարեկամները, անոնց ամէն խօսքերը. փուշ են սուրբ խորհուրդները խոստովանութեան, հաղորդութեան, և վերջին օժման. փուշ է նաև խաչելութիւնն որ քովը դրուած է, փասն զի կը կարգայ անոր վրայ իր ապերախտութիւնն որ ցցուցեր է ընդդէմ Աստուծոյ սիրոյն որ մեռեր է զինքը փրկելու համար:

Այն ատեն պիտի ըսէ այն խեղճ հիւանդը. վախ վախ ինծի պէս խենթին որ կրնայի սուրբ ըլլալ այնչափ լուսաւորութիւններովն և զխրութիւններովն, որ Աստուած ինծի առաւ. կրնայի երջանիկ կեանք մը ինծի պատրաստել Աստուծոյ շնորհքովը. իսկ հիմա այնչափ տարիներէն ինչ մնաց ձեռքս, եթէ ոչ վիշտ ու նեղութիւն, յուսահատութիւն, վախ, խղճմտանքի խայթոց, և Աստուծոյ տալու համարներս. ալ զժուար է իմ փրկութիւնս: Եւ երբ պիտի ըսէ ասոնք. երբոր բանը բանէ անցեր է, լապտերին եզը ըմնալու վրայ է, աշխարհա տեսարանին վարագոյրը զոցուելու վրայ է. և ինքն ալ յախտենականութեան երկու վիճակին ծայրը կը գնտօւի, որ կամ յախտեան երջանկութիւն է և կամ յախտեան թշուառութիւն. և արդէն ժամ ՚ի ժամէ մօտենալու վրայ է այն վերջի բերնին բացուիլը և շունչը տալը, ուսկից կը կախուի իր երջանկութիւնը կամ թշուառութիւնը յախտեանս յախտենից քանի որ Աստուած Աստուած է: Արչափ պիտի աղաչէ պաշտօնի այն վայրկենին որ մէկ տարի մըն ալ, ամիս մըն ալ կամ շաբաթ մըն ալ ողջ գլխով ժամանակ տըրտի իրեն: Վասն զի այդ տակնուվրայ եղած գլխով, կիսատ շնչով բան չի կրնար ընել, ոչ կրնայ մտածել, ոչ կրնայ մտորք կարգաւորել բարի ներգործութիւն մը ընելու. կարծես թէ խառնակութեանց մտք զրի մը մէջ փակուած կը գանէ ինքը զինքը, ուր ուրիշ բան չըմբռնել՝ բայց եթէ առջևի ահաւոր կործանմանքը,

որուն նար մը բնելու կարողութիւն չունի . ուստի ա-
տեն կը փնտրուէ , բայց իրեն շուտ ըրէ կրտսն , եր-
թանք . տալու համարներդ այս բիշ մը միջոցին մէջ
չակէ՛ որչափ որ կրնաս ու նամբայ ինկիր , շնո գիտեր
որ մահը սպասել չունի , և ամենեին մէկու մըն ալ ա-
շտութիւն չընէր :

Ա՛հ , այն ինչ փախ պիտի տիրէ վրան այն տանն
երբոր կը մտածէ թէ այս առաւօտ գեռ ողջ եմ , այս
իրիկուն մեռած պիտոր զանեմ գիտ : Այսոր այս խուցս
կը բնակիմ , փաղը փոսի մը մէջ պիտի պառկիմ : Իսկ
հոգիս ո՛ր պիտի բլլայ : Այն ինչ փախ վրան պիտի
գոյ երբոր տեսնէ թէ նրազ կը պատրաստեն , երբոր
տեսնէ որ վրան մահուան պաղ բրախեր կրսկսի գալ ,
երբոր տեսնէ որ անեցիք խցէն կը քաշուին ու ալ ներս
չեն մաներ , երբոր կրսկսի աչքերը մթըննայ բան չի
տեսնալ , փերճապէս այն ինչ սոսկումն պիտի գոյ վրան
երբոր կրսկսին նրազը փառել , փանն զի մահը եկեր
հասեր է : Ա՛հ նրազ նրազ , քանի քանի նշմարտու-
թիւններ այն տաներ պիտի յայտնես . ա՛հ , ինչպէս այն
տանն ամէն բան առջի երեցածէն տարբեր տեսնել
պիտի տաս : Ինչպէս պիտի նանչցընես թէ աշխրթիս
ամէն բարիքը ունայնութիւն է , յիմարտութիւն է , խա-
րէտութիւն է : Բայց ինչ շահ այս նշմարտութիւնները
հասկընալէն երբոր տանն շկայ նար նարակ բնելու :

ԲՆԶ ՆԵ ՊԵՂԱՅԵՆԻ

Ա՛հ , Աստուած իմ , դու շնո ուղեր իմ մահու , այլ դառ-
նայս ու սպրիլս : Շնորհակալ եմ որ մինչև հիմա սպա-
սեցիր , շնորհակալ եմ որ այս բոյսը հիմա տուիր ին-
ծի . կը նանչնամ սխարանքս , որ քան գրու սերդ վեր
դրի այս աշխրթիս շնչին և սղարմելի բաները որով բզ-
քեզ անարգեցի : Իսկ կը ցաւիմ կը զզջամ ՚ի բոյս
որակ բեզի այսպիսի մեծ անարգանք մը բնելուս վրայ :
Հապա մի դադրիր մնացած կենացս մէջ սգնելու ինծի
քու շնորհբով և յուսով , որպէս զի նանչնամ և կա-
տարեմ ինչ որ պէտք է ինծի բնել վարքս շակելու հա-
մար : Ի՞նչ շահ ինծի այս նշմարտութիւնները գիտ-
նայս , երբոր տանն չունենամ նար բնելու :

Մի մտաներ զագանաց այն անձն , որ բեզի կը խոս-
տովածի : Երբոր սատանան գիտ փորձէ գրեզ նորէն

վաստացրնելու, կադաշեմ գրեց, Յիսուս իմ, քու շար-
շարանաց արդեանցն համար ձեռքդ ինձի երկրնցուր,
և խաղբուէ դիս մեզք ինկնալէն ու նորէն թշնամուցս
գերի բլլալէն, Շնորհք տուր որ այն ասան միշտ քեզի
գիմեմ, և մի թողուր որ ետ կենամ դիս քեզի յանձնե-
լէն քանի որ փորձութիւնք վրայէս չէ հեռացեր, Քու
արիւնց է իմ յոյսս, և քու բարութիւնց է իմ սէրս,
Կը սիրեմ գրեց, Աստուած իմ, որ արժանի ես ան-
բաւ սիրոց, և տուր ինձի սիրելի գրեց միշտ, Հանչցուր
ինձի թէ սր բանէն օղտը է հեռանամ, որ բոլորովին
քուկդ բլլամ, և զօրացուր դիս որ իմ սրտուքս կատա-
րեմ, Այ թագուհի երկնից, սուրբ աստուածածին,
բարեխօսեա վասն իմ մեղատորիս, օգնէ ինձի որ փոր-
ձութեանս սրան միշտ առ Յիսուս և առ քեզ գիմեմ,
որ քու բարեխօսութեամբք կը խաղբուէ ինկնալէն ու
րանք որ քեզի կատարինին:

ԽՈՐՀՐԳԱՆՄՈՒԹԻՒՒՆ Ը

ԱՐԳԱՐՈՅ ՄԱՀԸ

Աստուծոյ սաշն սրատուական և իրեն սրբոց մասը¹:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Մահը զգայութեան կազմանէ նկատելով վախ ու
սասկումն կը բերէ, բայց ըստ հաստատոց նայելով մխի-
թարութիւն է, և յաւիար կը բերէ, Մեղատորնելուն
անասոր կերննայ, բայց սրբոց սիրելի և սրատուական
կրնծայէ գիմըք, Պատուական է մահը, կըսէ սուրբն
Յեռնարգոս, ըստ որում վախճան աշխատանաց, կա-
տարած յաղթութեան, դուռն կենաց, Եւ յիրաւի, մա-
հը աշխատանաց և նեղութեանց վերջն է, ինչպէս Յոր

¹ Պատուական է առաջի անեամ մահ սրբոց իւրոց: Սող¹
ՏՖԵ. 15.

ալ կըսէ թէ կանանցածին մարդը սահաւակեաց է և լի թշուառութեամբ: Ահաւասիկ կը տեսնենք ինչ է մեր կեանքը. կարճ և բոյոր թշուառութիւններով, հիւանդութեամբք, ահազողով և կրիւք լեցուն է: Աշխարհասէրք՝ որ երկան կեանք կուզեն, կըսէ Սենեկա, ուրիշ ինչ բանի կը փախաղին՝ եթէ ոչ աւելի երկան վշտաց և նեղութեանց: Սուրբն Սոգոստինոս ալ կըսէ թէ ինչ է երկար ապրիւք, եթէ ոչ երկար տանջութիւ. վասն զի սրբոյն Ամբրոսիոսի ըսածին պէս, այս կեանքս մարդուս արուեցաւ չէ թէ հանգչելու, հապա աշխատելու համար: Աւասի ազէկ կըսէ Տերաուդիանոս թէ Աստուած երբոր մէկուն կարճ կեանք կու տայ՝ անոր տառապանքը կը կարճեցընէ: Անոր համար թէ պէտ մահը մարդուս ՚ի պատիժ մեղաց արուեցաւ, բայց աշխարհիս թշուառութիւններն այնչափ են, որ մահը, ինչպէս կըսէ սուրբն Ամբրոսիոս, աւելի զեղ է քան թէ պատիժ: Աստուած ալ երջանիկ կը սեպէ զանոնք որ իրեն շնորհացը մէջ կը մեռնին, վասն զի նեղութենէ կազատին ու կերթան կը հանգչին ¹:

Այն նեղութիւններն որ մեղատորները մեռնելու տան կը քաշեն՝ արդարները ամենեին չեն իմանար: Արդարոց հոգիքը Աստուծոյ ձեռքն է. մահը անոնց չի կրնար մօտենալ ²: Այն վերջին կոչը սուրբերն ա. մենեին չի խոսովեր, ուր աշխարհասէրները կը սարսափին: Սուրբերը չեն վշտանար այս երկրաւոր բարիքները թողնելու, վասն զի արդէն սրտերնին անոնց չէին կապած, և անզաղար կը հառաչէին. Աստուած սրտի իմոյ, ու բաժին իմ Աստուած յախտեան: Երանի կու տայ Պօղոս առաքեալ իրեն աշակերտելոցը՝ որ Քրիստոսի սիրոյն համար իրենց բարիքներէն մերկացեր էին, և կըսէ թէ ձեր ընչից յափշտակութիւնք սիրով ընդունեցաք, վասն զի զիտէք թէ երկինքը ձեզի համար աւելի լաւ ստացուածք ունիք ³: Ամենեին չեն

1 Երանի մեռելոց որք ՚ի տէր ննջէցին .. քանզի հանգեան յաշխատութենէ իւրեանց: Յ-դ. 3-րդ. 13:

2 Ողիք արդարոց ՚ի ձեռին Լոսուոժոյ են, և ոչ մերձեցիք ՚ի նոսա մահ: Իմ-դ. 7. 1:

3 Զ յափշտակութիւն ընչից ձերոց խնդութեամբ ընկաւ. բուք. քանզի զիտէք թէ լաւագոյն ևս ստացուածս ունիք անձանց յերկինս: Ե՛ր. 4. 34:

տրամիր աշխարհիս փառքը պատիւը թողնելու, վասն զի արդէն առաջուցմէ ձանձրացեր էին անոնցմէ, և ունայնութիւն ու ծախս կը սեպէին. միայն իրենց փառք կը սեպէին զԱստուած սիրելու և Աստուծոյ սիրելի ըլլալ: Չեն վշտանար ազգականներնին թողնելու. վասն զի զանոնք միայն Աստուծոյ համար կը սիրէին. մեռնելու ատենը զանոնք այն երկնաւոր հօրը կը յանձնեն, որ իրենցմէ աւելի կը սիրէ զանոնք. և անոնց փրկութիւնը մտածելով արքայութեան մէջ աւելի օգնութիւն կրնան ընել անոնց քան թէ այս աշխարհիս վրայ. և անոնք որ բոլոր իրենց կենացը մէջ միշտ կը սէին թէ Աստուած իմ և ամենայն ինչ, ևս առաւել մահուան ատեն աւելի եռանդով և աւելի մխիթարութեամբ պիտի ըսեն նոյն բանը:

Ուստի ով որ զԱստուած սիրելով կը մեռնի, մահուան ցաւերը զինքն ամենեին շին նեղեր. մանաւանդ թէ կը փախարի անոնց՝ մտածելով որ քիչ ատենէն իր կեանքը լմննալու վրայ է, և շատ ժամանակ չի մնար Աստուծոյ համար կրելու, և ուրիշ առիթ չունի առ Աստուած իրեն սիրոյ նշանները ցցընելու. անոր համար յօժարութեամբ և անդորր սրտի կը մատուցանէ Աստուծոյ իրեն կենաց վերջին մնացորդներն ալ, և կը մխիթարուի որ իր մահուան զօհը կը միանայ Քրիստոսի սպասարագին հետ որ իրեն համար մատոյց խաչին վրայէն իր երկնաւոր հօրը: Աւ այսպէս ուրախութեամբ կը մեռնի ըսելով, խաղաղութեամբ յայսմ և 'ի սոյն ննջեցից և հանդեպց: Ահ, ան ինչ հանգիստ մահ է Քրիստոսի գիրկը մեռնիլ որ մահուամբ չափ սիրեց զմեզ, և ինքը անարգ մահ յանձն առաւ, որպէս զի մեզի քաղցր ու երջանիկ մահ մը տայ:

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՍԵՆԷ

Ով սիրելի Յիսուս իմ, որ ինձի քաղցր մահ մը տալու համար հանեցար զառնակսկիժ մահ կրել Քողզութայի վրայ, երբ պիտի ըլլայ որ զքեզ տեսնեմ: Առաջին անգամն որ զքեզ պիտի տեսնեմ, իրր իմ դատաւորս պիտի տեսնեմ զքեզ նոյն տեղն ուր որ հողիս ամանգեցի: Ինչ պիտի ըսեմ քեզի ևս այն ատեն. զուն ինչ պիտի ըսես ինձի: Չեմ ուզեր սպասել որ այն ատենը այդ բանը մտմտամ, հիմակուրէն կուզեմ այս

բանին վրայ մտածել, ու բռնել : Այլ սիրելի փրկիչ իմ,
 արեմնե գո՛ւ ես որ ինձի համար մեռար : Այս գրեց ա-
 անն մը վշտացուցի, քեզի ապերախտ եղայ, և թո՛-
 դուքեան արժանի չէի : Բայց ետքը ոգնակամութեամբ
 քու շնորհացդ խելարերեցայ, և մնացած կեանքիս մէջ
 լացի ոպրացի իմ մեղքերս և գուն այ ինձի ներեցիր :
 Աերկ ինձի նորէն հիմա ալ, որ ստորց եկեր եմ, և ստոր
 ինձի ընդհանրական արձակումն ամենայն մեղացս :
 Այս արժանի չէի նորէն գրեց սիրելու, որովհետեւ քու
 սէրդ անարգեցի : Բայց գուն քու ոգորմութեամբդ շար-
 մեցիր իմ սիրտս, որ եթէ գրեց ըստ քու արդեանցդ
 չսիրեցի, գունէ ամէն բանէ վեր սիրեցի, ամէն բան
 մէկդի թողլով՝ որպէս զի գրեց հանեցրնեմ : Արդ հի-
 մայ ինչ կրեսս : Կր տեսնեմ որ երկիրնքն ու քու ար-
 քայութիւնդ ժառանգելլ՝ ինձի համար շատ մեծ բա-
 րիք մըն է, բայց չեմ վստահիր քեզմէ հետու ապրե-
 լու, մանաւանդ հիմա որ ցցուցիր ինձի քու սիրելի
 և գեղեցիկ գէւորդ : Աստի արքայութիւնդ կր խնդրեմ
 քեզմէ ոչ այնչափ վայելելու համար որչափ որ գրեց
 աղէկ սիրելու : Քաւարան զիս գրկէ, որչափ աստն որ
 կուզես : Ես ալ չեմ ուզեր այն մարքութեան հացրեմի-
 քը դալ և այն մարտը հոգիներուն մէջ նստիլ այսպէս
 ազատու ու կեդատա՝ ինչպէս որ հիմա եմ : Արկէ զիս
 որ երթամ մարքուիմ, միայն թէ մի ձգեր զիս երեսնդ
 յախտեան : Հերիք է որ մէկ որ մը, երբոր կր հանիս,
 զիս արքայութիւնդ կանչես, որ յախտեան երգեմ
 քու ոգորմութիւններդ : Հապա կազաչեմ, սի դատա-
 տորդ իմ սիրելի, հիմակուհիմա ձեռքդ վերցուր ու որ՛-
 նէ զիս : Ե բռն ինձի թէ ես քուկդ եմ, ու գուն ալ ին-
 պիտի բլլաս միշտ : Ահա հիմա կր բաժնուիմ քեզմէ,
 կրակը կերթամ, բայց գո՛հ սրտով կերթամ, վասն զի
 կերթամ որ գրեց սիրեմ, փրկիչ իմ, Աստուած իմ, և
 ամենայն ինչ : Այս, գո՛հ կերթամ : Բայց զիսնաս որ
 որչափ աստն քեզմէ հետու մնամ՝ այնչափ ինձի ա-
 մէն պատիժէ վեր է : Կերթամ, աէր, կոշտանդ բաղէ-
 ները համրելով : Ագորմէ այս հոգիիս որ գրեց կր սիրէ
 ՚ի բոլոր սրտէ, և կր փափայրի գրեց տեսնել տեսիլ ա-
 զէկ սիրելու համար :

Այսպէս կր յուսամ, Ախուս իմ, քեզի բռնել այն
 աստե՛ր : Աստի հիմա կազաչեմ, շնորհք ստոր ինձի :

այնպիսի կեանք ունենալու, որ կարենամ աս ըստն ան ատենն ալ ըսել: Ասորք շարատեսութիւն ասոր ինծի, քու սէրդ ասոր ինծի: Սղեն ինծի, Մարիամ տիրամայր, և ազաշէ զՅիսուս ինծի համար:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Պիտի ջնջէ Աստուած արցունքն անոնց աշրէն, և ալ մահ պիտի չըլլայ¹: Արեւիկն մահուան ատեն Աստուած իրեն ծառայից արատաւորը պիտի ջնջէ, որ այս կենացս մէջ թափեցին, և կեանքերնին վշտաք, ահուզողով, զժսխարի զէմ՝ վաանդար կուուելով անցուցին: Միայն ասով պիտի մխիթարուի մէկ աստուածասէր հոգի մը երբոր մահը լսէ՝ մտածելով որ շուտով պիտի ազատի այս աշխարհիս վաանդներէն՝ որոնցմով կըրնար զԱստուած վշտացընել, խզմտանաց նեղութիւններէն և սատանային բազմապատիկ փորձութիւններէն: Այս կեանքս անդադար կուի մըն է զբժսխարի հետ, ուստի միշտ վաանդի մէջ ենք հոգիներս և զԱստուած կորսնցընելու: Ասորն Ամբրոսիոս կըսէ թէ աշխարհիս վրայ որպայթներու մէջ կը քալենք, դորն որ թշնամիք կը լարեն մեր հոգևոր կենացը զէմ: Այս վաանդիս համար էր որ սուրբն Պետրոս Ալգանդարացին մեռնելու ատեն կըսէր քովինին որ կոզնէր իրեն զոչելով. եզրայր, հետու կայնէ, վասն զի զեռ կենդանի եմ, ու դատապարտելու վաանդի մէջ եմ: Այս վաանդս էր որ ամէն անգամ որ ժամացոյցը կը գարնէր՝ զսրբուհին թերեզա կը մխիթարէր, որ ուրախանալով կըսէր թէ կուուցն մէկ ժամն ալ անցուցի. վասն զի կենացս ամէն վայրկեանին մէջ ալ կրնամ մեղանչել ու զԱստուած կորսնցընել: Աստի սուրբերը երբոր մեռնելու լուրը կառնէին՝ ամէնքն ալ կը մխիթարուէին, վասն զի անով իրենց կուիներն ու վաանդները կը զազրին և ալ վախ չեն ունենար զԱստուած կորսնցընելու:

Հարանց վարուց մէջ կը պատմուի թէ երբոր սկիտացի ձերոց մէկը կը մեռնէր՝ ուրիշները կու լային:

¹ Ջնջեաց անք զամենայն արատք յաշտց նոցա, և մահ ոչ ևս գոյ: Յայտն, ԵՍ. 4:

ինքը կը ծիծաղէր : Հարցուցին իրեն թէ ինչո՞ւ կը խըն-
տաս . ինքն ալ պատասխանեց թէ հասրա գուր ինչպէս
կու լար , տեսնելով որ ես աշխատանքէս 'ի հանգիստ
կերթամ : Նմանապէս սրբուհին Աստարինէ սենացին
մեռնելու ատեն ըսաւ թէ ուրախակից եղիք ինձի , փասն
զի այս թշուառութեան աշխարհը կը թողում ու խաղա-
դութեան հայրենիքը կերթամ : Սուրբն Ախարիանոս
կըսէ թէ մէկն որ պատերը փլիխած ատեն մը բնակած
ըլլար որուն յատակն ու ձեղունը կը գողգողան , այն-
պէս որ կործանելու վրայ ըլլայ , այն ինչպէս կը փու-
թայ որ այն տնէն փախչի : Այս կեանքիս մէջ ալ ա-
մէն բան հողոյ կործանումն կըստպառնան . աշխարհք ,
գժոխք , կիրք , ապստամբ գրայութիւնք , ամէնքն ալ
զմեզ զէպ 'ի մեղք ու զէպ 'ի յախտենական մահ կը
քաշեն : Առաքեալն ալ կը կանչէր թէ ո՞վ պիտի ապրե-
ցընէ զիս այս մարմնոյս մահուանէն ¹ : Ո՞չ թէ այն ինչ
ուրախութիւն կըլլայ հողոյն՝ երբոր լսէ թէ կըսեն ի-
րեն՝ եկուր հարսնուկ , ելիր լալեաց տեղէն , առիճնե-
րու բունէն , որ զբեզ կուլ տալ կուզեն ու կը ջանան
Աստուծոյ շնորհքէն հեռացընել ² : Ուստի սուրբն Պօ-
ղոս մահուան փախարելով կըսէր թէ իմ մէկ հասիկ
կեանքս Քրիստոս է , և մեռնելը քան դամենայն շահ
վեր կը դնէր , փասն զի անով անվախճան կեանք ձեռք
կը ձգէր ³ :

Աստուծոյ մեծ ողորմութիւնն է որ մէկը իր շնոր-
հացը մէջ փախճանի և աշխարհէս ելլայ . ուր կրնար փո-
խուիլ և Աստուծոյ շնորհքը կորսընցընել : Յափշտա-
կունցաւ , կըսէ իմաստունը , որպէս զի չըլլայ թէ չա-
րութիւն մը իրեն իմաստութիւնը փոխէ ⁴ : Երանի ա-
նոր որ Աստուծոյ հետ միացեալ կապրի . բայց ինչպէս
որ նաւով ճամբայ ընողը ապահով չըստիր ինչուան որ
նաւահանգիստ չի հասնի ու ալէկոծութենէ չի խալը-
սի , ասոր նման ալ երջանիկ չի կրնար ըսուիլ այն հո-

1 Ո՞վ ապրեցուցե՞լ զիս 'ի մարմնոյ աստի մահու : Հ—Ղ. Ե. 24

2 Ե՛վ 'ի խրատածէ հարսն իմ 'ի մայրեաց առիճուց : Երժ-
Գ. 8 :

3 Ինչ կեանք Քրիստոս է , և մեռանիլ շահ : Փիլիթ. Ա. 21 :

4 Յափշտակցաւ , զի մի չարութիւն ինչ ջրէնացէ զիմաստու-
թիւն յորս : Իսա. Գ. 11 :

դին ինչուան որ ՚ի շնորհս Աստուծոյ շեղէ ՚ի կենաց :
 Սուրբ Ամբրոսիոսին ըսածին պէս թէ նաւորդին եր-
 ջանկութիւնը դովէ , բայց երբոր նաւահանգիստ հաս-
 նի : Արդ եթէ ծովով ճամբայ բնողը որ շատ նեղու-
 թիւններ քաշելէն ետե երբոր նաւահանգիստ մտնա-
 լու վրայ է սաստիկ կուրախանայ , հապա որչափ ա-
 լելի ուրախ կըլլայ այն մարդը որ մտ է ապահովը-
 նելու իր յախտենական փրկութիւնը :

Աս ալ կայ որ այս կենացս մէջ ապրիլ շրջար զոնէ
 առանց թեթե մեղաց . եօթն անգամ կիյնայ արդարը ¹ ,
 կըսէ Առակագիրը : Ով որ աշխարհէս կեղէ , ալ չի կըր-
 նար զԱստուած վշտացընել : Կըսէ սուրբն Ամբրոսիոս
 թէ մահն ինչ է , եթէ ոչ գերեզման ախտից : Ասոր
 համար է որ աստուածասէրը կը փափարին մահուան :
 Ասով միայն կը մխիթարուէր յարգելի հայրն Վինչեն-
 ցիոս Գարաֆֆա , որ մեռնելու ատեն կըսէր թէ կե-
 նացս վերջ տալով վերջ կու տամ զԱստուած վշտա-
 ցընելէն . նոյնպէս սուրբն Ամբրոսիոս ալ կըսէր թէ
 ինչ կը բաղձանք աս կեանքիս , որ որչափ երկայն ապրի
 մէկը՝ այնչափ մեղօք կը ծանրարեունի : Ի շնորհս Աս-
 տուծոյ մեռնողը այնպիսի վիճակ մը կը մտնէ որ չի
 կրնար մէյմըն ալ զԱստուած վշտացընել : Այս է նոյն
 սրբոյն ըսածը թէ մեռեալը մեղանչել չի զիտեր : Անոր
 համար Աստուած աւելի զմեռեալները կը զովէ քան
 թէ կենդանիները , թէպէտե սուրբ ալ ըլլան ² : Բարի
 մարդուն մէկը ապսպրեց թէ մեռնելու ատենս ինծի
 աւետիս տուէր ըսելով թէ մխիթարուէ , մահդ հասած
 է , վասն զի ատենը եկեր է որ մէյմըն ալ զԱստուած
 վշտացընելիք չունիս :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՍԵՆԵ

Չեարդ կը յանձնեմ իմ հողիս , որ զուն փրկեցիր զիս ,
 տէր իմ և Աստուած ճամբարտութեան : Ո՛հ քաղցր փրկ-
 կիչ իմ , ինչ ձիւն պիտի գար զլիսուս եթէ զիս թողնէիր
 որ քեզմէ հեռացած մեռնէի : Հիմա դժոխքը պիտի ըլ-
 լայի , ուր պիտի չի կրնայի մէյմըն ալ զքեզ սիրել :

1 Եօթն անգամ անկցի արդարն : Ա—՛ : ԻԴ . 16 :

2 Գովեցի եւ զամենայն մեռեալսն որ յառաջագոյն մեռան .
 քան զկենդանիսն որ յայժմ կենդանի իցեն : Ե—՛ : Դ . 2 :

Շնորհակալ եմ որ դիտ երեսէ չի ձգեցիր, և այնչափ շնորհք ալ տուիր՝ որ իմ սիրտս շահիս: Արքցախմ, կը զղջամ որ գրեց վշտացուցի. կը սիրեմ գրեց ամէն բանէ վեր: Ա՛հ, կաղաչեմ ճանչցոր ինծի աղէկ մը իմ շարութիւնս որով գրեց վշտացուցի, և այն սէրը որուն արժանի է քու անբաւ բարութիւնդ: Ար սիրեմ գրեց, և շուտով կը բաղձամ մեռնիլ թէ որ քու կամբդ է, որ պէս զի խալըսիմ նորէն քու սուրբ շնորհքդ կորսընցընելու փտանդէն, և ապահով ըլլամ յախտեան գրեց սիրելու: Հաւատ, սիրելիդ իմ Յիսուս, ոյժ տուր ինծի որ մնացած կեանքիս մէջ, մահս գալէն առաջ քանի մը քան ընեմ քեզի համար: Զօրութիւն տուր ինծի փորձութեանցս և կրիցս, մանաւանդ այն կրիցս զէմ որ ինչուան հիմա դիտ գերեց, և քեզմէ հեռացուց: Համբերութիւն տուր հիւանդութեան ատեն և մարդկանցմէ նախատուելու ժամանակ. իսկ ևս հիմակուրէնէ քու սիրոյդ համար կը ներեմ ինծի զէմ ամէն անիրաւոյնս, որուն մէկիկ մէկիկ, և կը խնդրեմ որ ուղած շնորհքնին պարզենա իրենց: Սիրտ տուր ինծի աւելի փոյթ տանիլ նաև ներելի մեղքերէն ալ հեռանալու, որոնցմէ չեմ զգուշացեր: Փրկիչ իմ օգնէ ինծի, քու արդիւնքովդ ամէն բանի կը յուսամ. և քու բարեխօսութեամբդ, տիրամայր, յոյս և ապուէն իմ, ամէն բանի փստահութիւն ունիմ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Մահը չէ թէ միայն ամենայն տառապանաց վախճան է, այլ նաև դուռն է կենաց. սրբոյն Բեռնարգոսի ըսածին պէս մահը լրումն փաստակոց է և կենաց դուռն: Հարկ է որ այս դռնէն անցնի, ով որ կուզէ ներս մտնել ու զԱստուած տեսնել: Այս Աստուծոյ դուռն է և արդարները ասկէ կը մտնան¹: Սուրբն Հերոնիմոս կաղաչէր մահուան ու կըսէր թէ բաց ինծի քոյր իմ, ով մահ, թէ որ դուն այս դուռս ինծի չի բանաս, չեմ կրնար երթալ զԱստուած վայելել: Սուրբն Աբարդոս Պորոմէոս իր տանը մէջ պատկեր մը տեսնելով որ մե-

¹ Այս դուռն տեսն է, և արդարք մտանեն ընդ սա: Սճ՝ ԿժԷ. 19.

ուկի կմախք ձեռքը մանգաղ կը ներկայացընէր, սրտ-
կերահանը կանչեց ու հրամանեց որ մանգաղը վերցընէ
ու անոր տեղը սակի բալլիք մը քաշէ. որով կուզէր ա-
ւելի փառուիլ ՚ի սէր մահուան, փասն զի մահն է որ
կրնայ բանալ մեզի արքայութեան զուրը զՍտաուած
տեսնելու :

Սուրբն Յովհան ոսկերերան կրսէ թէ եթէ թագա-
ւորը իր սլալատին մէջ մէկին բնակարան մը սրտ-
բաստէր, քայց ըսէր թէ հիմակուհիմա խրճիթի մը
մէջ նստէ, սրչափ կը փափաքէր այն մարդը որ օր
մը առաջ խրճիթէն ելլէ ու արքունիքն երթայ բնա-
կի : Մեր հողին ալ այս աշխարհիս վրայ մարմնոյ մէջ
բնակելով իրրն թէ բանտի մէջ կեցած է, ուսկից պի-
տի ելլէ երկնից արքայութիւնը պիտի երթայ : Անոր
համար կաղաչէր Գաւիթ մարգարէն թէ տէր հանէ զիս
բանտէն¹. և ձերունին Աիմէոն ալ Յիսուս մանուկը
զիրկն առնելով անկէ ուրիշ շնորհք չի խնդրեց քայց
եթէ մահ, որպէս զի ազատի այս աշխարհիս բանտէն՝
արդ արձակեալ զձառայ քո տէր ազաշելով. ուր սուրբն
Աբրահամ կրսէ, որպէս թէ առ հարկի բռնուած ըլ-
լար՝ արձակուիլ կուզէ. նայն շնորհքը կը խնդրէր ա-
ստեանն ալ ու կրսէր, կը ցանկամ մարմնէս ելլել, և
Քրիստոսի հետ ըլլալ² :

Ինչ ուրախութիւն եղաւ Փարաւոնի տակառապե-
տին երբոր Յովսէփէն լսեց թէ քիչ ատենէն բանտէն
պիտի ելլէ ու իր սլալատինն պիտի դառնայ : Իսկ աս-
տաւածաւէր հողի մը պիտի չորախանայ երբոր լսէ թէ
քիչ ատենէն արձրկուի պիտի այս աշխարհիս բանտէն,
ու պիտի երթայ զՍտաուած փայելելու : Որչափ որ այս
մարմնոյս մէջ կուշանանք, Աստուծմէ կօտարանանք³,
Քանի որ երկրիս վրայ ենք՝ մեր հայրենիքէն զուրս
ենք. անոր համար կրսէ սուրբն Բեռնարդոս թէ մեր
մահը մահ ըսելու չէ, հապա սկիզբն կենաց : Ստաի
որոց մահը իրենց համար ծննդոց օր է, փասն զի մեռ-

1 Տէր հան ՚ի բանտէ զանձն իմ, Ս-չ¹. ՏԻՅ. 8.
2 Գանկամ եղանեղ ՚ի մարմնոյ աստի և լինեղ ընդ Քրիստո-
սի, Փէլէո. Յ. 23.
3 Յորչափ յամեմք ՚ի մարմնի աստ, աստարանամք ՚ի տեսանէ :
Ի. Վ-չ. Յ. 6.

նեկով կը ծնանին յերանելի կեանս, որ վախճան չունի: Սուրբն Աթանաս ալ կըսէ թէ արդարոցը մահ չէ, հապա փոխադրութիւն յախտենական կենաց: Ասուրբն (Գոստինոս՝ ով փափայելի մահ, կըսէր, տառապանաց վերջ, աշխատանաց վախճան, հանդատեան սկիզբն, ո՛վ է որ գրեց շուգեր. ուստի փափարանօր կազաչէր թէ ուրեմն թող մեռնիմ, տէր, որպէս զի գրեց տեսնեմ:

Սուրբն Ախարիանոս կըսէ թէ թող անիկա վախնայ մեռնելէն, որ այս մահուանէս երկրորդ մահուան պիտի անցնի. թող վախնայ մեղաւորը, որ ժամանակաւոր մահուանէ յախտենական մահուան պիտի փոխուի, չէ թէ ան որ ՚ի շնորհս Աստուծոյ կենալով մահուամբ կը յուսայ ՚ի կեանս անցնիլ: Սրբոյն Յովհաննու ողորմածին վարուցը մէջ գրած է թէ հարուստ մարդ մը եկաւ իրեն շատ մը ողորմութիւն տուաւ ազաչելով որ Աստուծոյ աղօթք ընէ իր մէկհատիկ որդւոյն երկար կենացը համար. բայց քիչ ատենէն այն որդին մեռաւ: Էրբօր հայրը կը զանդատէր զաւակին մահուանը համար, Աստուծմէ հրեշտակ մը եկաւ երեսաւ իրեն թէ զուն աղուց երկան կեանք ուղեցիր, զիտցիր որ անիկայ յախտեան կը վայելէ երկինքը: Աս այն շնորհքն է՝ որ Քրիստոս մեզի համար տուաւ, ինչպէս գրած է Ագոստայ մարդարէութեանը մէջ թէ սիր է քու յաղթութիւնդ մահ՝, կամ ըստ փուլկադային ես եմ քու մահդ ով մահ. վասն զի Քրիստոս մեզի համար մեռնելով մեր մահը կեանք փոխեց: Պիտնիտն նահատակը երբօր ուրախութեամբ մեռնելու կերթար, հարցուցին քովինները ինչու ուրախ կերթաս ՚ի մահ. պատասխան տուաւ սուրբը թէ կը սխալիք զուր, ես ոչ ՚ի մահ, այլ ՚ի կեանս զիմեալ կերթամ. նոյնպէս սուրբն Արմիտրիանոս պատանուոյն ալ նահատակութեան ատենը սիրտ կու տար մայրն ու կըսէր, ուրախ կեցիր որդեակ իմ, կեանքդ ձեռքէդ չէ թէ կելլէ, հապա ՚ի լուսազոյն կեանս կը փոխուի:

1 Ո՛ր է յաղթութիւն քո մահ: Ո՛ւշ. ԺԳ. 14.

Ով Աստուած հոգւոյ իմոյ, հայր երկնաւոր, ես ըզրեզ անարդեցի՛ կենացս մէջ քեզմէ երես դարձրնելով. բայց փառաւորեց գրեզ քու միածինդ խաչին վըրայ սրտարողելով իր կեանքը. ուստի այն սրտաւոյն համար որ տուա քեզի սիրելի որդիդ, ներէ իմ տուած անսրտաւութեանցս: Կը ցախմ, կը զզջամ, ով ծայրագոյն բարիդ, գրեզ վշտացընելուս համար, և խօսք կուտամ որ այս օրէս ետե քեզմէ զատ ուրիշ բան չի սիրեմ: Իմ փրկութիւնս քեզմէ կը յուսամ: Հիմա ինչ ազէկ բան ունիմ նէ քու շնորհքդ է բոլոր, քեզմէ են ամէնքն ալ. շնորհօք Աստուծոյ եմ զինչ և իցեմ: Աթէ անցեալ կենացս մէջ գրեզ անարդեցի նէ, յուսամ փառաւորել գրեզ յախտեան օրհնելով քու ողորմութիւնդ: Մեծ փառաք ունիմ սրտիս մէջ գրեզ սիրելու. ան ալ զօւն ես տուեր: Շնորհակալ եմ քեզմէ, ով տէր իմ, առաջ տար, առաջ տար կաղաչեմ, քու օգնականութեամբդ, ինչպէս որ սկսար. յուսամ որ սակից ետե բոլորովին քուկդ ըլլամ և մէկդի ձգեմ աշխրբիս ամէն վայելքը. ինչ աւելի հաճոյական բան կրնայ ըլլալ ինծի բաց ՚ի քու կամբդ կատարելէն: Տէր իմ ամենասիրելի, որ այսչափ սիրեցիր զիս, քու սէրդ միայն կուգեմ, Աստուած իմ. սէր, սէր. և կը յուսամ որ միշտ քու սէրդ խնդրեմ. մինչև որ քու սիրոյդ մէջ մեռնելով հասնիմ սիրոյ արքայութիւնը, որ առանց խնդրելու լի սխափ ըլլամ քու սիրովդ, անդադար սիրելով գրեզ հոն յախտեան իմ ամէն զօրութեամբս: Տիրամայր իմ, Մարիամ, զօւն որ այնչափ կը սիրես զԱստուած, և այնչափ կը փափաքիս որ ամէքն ալ սիրեն զինքը, տուր որ ես ալ սիրեմ զինքը այս կենացս մէջ, որպէս զի անդին ալ յախտեան սիրեմ:

ԽՈՐՀՐԳԱՄՈՒԹԻՒՆ Թ.

ԱՐԴԵՐ ՀՈԳԵՎԱՐԲԻՆ ՍՐՏԻՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ.

Արդարոց նոցիրը Աստուծոյ ձեռքէ, տեսնց մաճ չի կրեար մօտենայ: Անգղամեները կարծեցիկն քէ տեսնը մեռան, բայց տեսնը խաղաղութեան մեչ են¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Արդարներուն հոգին Աստուծոյ ձեռքն է: Եթէ Աստուած իր ձեռացը մէջ պինդ պահէր է արդարներուն հոգիքը, ո՞վ կրնայ դանոնը իրեն ձեռքէն խլել: Իրաւ է որ դժոխքը չի գաղթիր փորձելէն և չարչարելէն ըզսուրբերն ալ իրենց մահուան ատենը, բայց Աստուած ալ չի հնգանար անոնց քովէն, և չի գաղթիր իր հաւատարիմ ծառայից օգնելէն աւելի փտանդ եղած ատենը: Սուրբն Ամբրոսիոս կըսէ թէ հոն աւելի օգնականութեան կը հասնի, ուր որ փտանդը շատ է. փասն զի Աստուած օգնական է ուր որ ժամանակն յարմար է: Երբոր Եզիսէին աշակերտը տեսաւ որ քաղաքը պաշարուած է թշնամիներէն, ահուղողի մէջ ընկաւ. բայց մարդարէն քաջալերեց զինքը ըսելով՝ մի փախնար, փասն զի մեր կողմը շատ են քան անոնց կողմը²: Եւ ցցուց անոր հրեշտակաց բանակը որ զիրենք պաշտպանելու զրկեր էր Աստուած: Ուստի թէպէտև սատանան կու գայ փորձելու, բայց սրահասպան հրեշտակն ալ կու գայ քաջալերելու զհոգեվարքը. բարեխօս սուրբերն ալ կու գան, սուրբ Միքայէլ հրեշտակապետը կու գայ, զոր զրկեր է Աստուած պաշտպանելու իր հաւատարիմ ծառայքը զժոխոց վերջի յարձակմանը զէմ.

¹ Ոգիք արդարոց ՚ի ձեռին Աստուծոյ են, և ոչ մերձեցի ՚ի նոսա մահ: Թուեցան յաշտ անգղամաց թէ մեռան . . . բայց նոքա են ՚ի խաղաղութեան: Ի՛նչ. Գ. 1. 2. 3:

² Մի՛ կրկնջի, զի ընդ մեզ քաղուժ են քան ընդ նոսա: Գ. Թ. 2. 16:

կու զայ սուրբ Աստուածամայրն ալ թշնամիքը ցիրու-
ցան ընելու և իրեն ջերմեռանդները իւր հովանեաց
տակն առնելու : Ի վեր քան դամենայն ինքն Քրիստոս
կու զայ փորձութիւններէն սրահելու այն անմեղ ոչխա-
րակը կամ աղաչխարողը , որուն փրկութեանը համար
իւր կեանքը դրեր է . ինքը այնպիսի ծանր կռուոյ ատեն
պէտք եղած վատահոթիւնը և ուժը կու տայ , ուստի
հոգին ալ բաջարեակալ ամէն կերպով կըսէ : Ինչեւ
ինձ օգնական : Տէր լոյս իմ և կեանք իմ , ես յուսմէ
երկեայց ¹ : Ինչպէս Արողինէն կըսէ թէ : Եւսելի մեծ է
մեր վրայ Աստուծոյ հոգը և խնամքը , որպէս զի զմեզ
փրկէ , քան թէ սատանային փոյթը զմեզ դատասպար-
տութիւն մատնելու : Վասն զի Աստուած ալ ասելի կը
սիրէ զմեզ քան թէ սատանան կատէ զմեզ :

Պօղոս առարեալ կըսէ թէ հաւատարիմ է Աստուած
որձեր ուժէն վեր դձեղ փորձութեան մէջ չի ձգեր ² :
Բայց պիտի ըսես թէ սուրբերուն շատը իրենց փրկու-
թեան վրայ վախճարով մեռան : Պատասխան կու տամ
թէ զիտցիր որ աղէկ վարք ունեցողներուն մէջը քիչ
կան որ անոնց համար գրուած ըլլայ թէ շատ վախով
մեռան : Բելլուակենցին կըսէ թէ Աստուած ոմանց
այդ բանը թող կու տայ , որպէս զի մարդ զիրենք մա-
հուան ատենը իրենց քանի մը սրահասութիւններէն :
Սուր թողունք որ գրեթէ Աստուծոյ ամէն ծառաները ,
ինչպէս որ գրած է , ուրախութեամբ հոգինին աւան-
դեր են : Աստուծոյ դատաստանը մահուան ատենը ա-
մենուն վախ կը բերէ , բայց մեղաւորները այս վախէն
յուսահատութեան մէջ կիյնան , իսկ սուրբերը այս
վախէն վատահոթիւն կառնեն : Սուրբն Անտոնինոս
կը պատմէ թէ սուրբն Բեռնարդոս հիւանդութեան ա-
տեն կը վախճար և վրան անյուսութեան փորձութիւն
կու դար : Բայց երբոր Քրիստոսի արդիւնքը միայք ըն-
բաւ , բոլոր վախը մէկդի ձգեց ըսելով , քու վերբերդ
իմ արդիւնքս են : Սուրբն Հիլարիոն ալ կը վախճար ,
բայց ետքէն ուրախութեամբ ըսաւ . ել հոգի , ինչո՞ւ կը
վախես ու կը գողաս , եօթանասուն տարի Աստուծոյ

1 Սաղ. ԻԹ. 11. ԻԸ. 1. 14 :

2 Հաւատարիմ է Աստուած որ ոչ արկեց զձեզ ի փորձու-
թիւն առաւել քան զկար ձեր : Թ. 4. 7. Թ. 13 :

ճառայեցիր, և մահուանէ կը վախճաս: Յիսուսեան հայր Յովսէփ Արամաւրայի հարցուցին թէ ինչպէս ես, որա՞նք ես մեռնելուդ. ան ալ ըսաւ. հապա ինչ, միթէ սատանային ճառայեցի որ հիմա կարենամ տարակուսիլ թէ արգեօք Աստուած զիս փրկել կուզէ թէ չէ:

Եթէ մահուան ատեն ատնջութիւնք մտածելով թէ զԱստուած վշտացուցեր եմ, ան ալ զհասնէր որ Աստուած ըսեր է, թէ որ անօրէնը զատնայ իր անօրէնութենէն՝ անոր անօրէնութիւնը ալ պիտի չի յիշեմ: Բայց պիտի ըսես թէ ինչպէս կրնանք ապահով ըլլալ թէ Աստուած մեզի ներեր է. այդ հարցմունքը նաև սուրբն Բարսեղ ալ կրնէ, ու այսպէս պատասխան կու տայ թէ զուն ալ ըսէ մարգարէին հետ թէ զմեզս ատեցի և անարգեցի, զանօրէնութիւնս ատեցի և զգուեցայ: Ով որ զմեզքը կատէ, կրնայ ապահով ըլլալ թէ Աստուած ալ իրեն թողութիւն տուեր է: Մարգուս սիրտը չի կրնար առանց սիրելու կենալ, կամ ստեղծուածքը կը սիրէ և կամ զԱստուած. թէ որ ստեղծուածքը չի սիրեր, ուրեմն զԱստուած կը սիրէ. արդ ով է աստուածաւէր եթէ ոչ պատուիրանապահ: Ով որ իմ պատուիրանքներս կը բռնէ ու կը սրահէ զանոնք, նա է որ զիս կը սիրէ¹: Ուրեմն ով որ պատուիրանքը պահած կը մեռնի նէ, ՚ի սէր Աստուծոյ կը մեռնի. ուստի ով որ զԱստուած կը սիրէ՝ վախ չունի, վասն զի սէրն մերժէ զերկիւզ²:

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՏԱՆԻ

Ա՛հ Յիսուս փրկիչ իմ, երբ պիտի ըլլայ այն օրը որ պիտի կարենամ ըսելու փառք քեզ Աստուած իմ, մէյմըն ալ զքեզ չեմ կրնար կորսընցընել: Ե՛րբ պիտի ըլլայ որ զքեզ զէմ առ զէմ տեսնամ, և ապահով ըլլամ զքեզ սիրելու իմ ամէն զօրութեամբս յաւիտեան: Ա՛հ իմ ծայրագոյն բարիս, մէկ հատիկ սէրս, քանի որ կենդանի եմ միշտ վտանգի մէջ եմ զքեզ վշտացընելու, և քու զեղեցիկ շնորհքդ կորսընցընելու: Ան ինչ թշուառ ատեն էր որ զքեզ շէի սիրեր, կանարգէի քու սէրդ. հիմայ կը զգջամ ՚ի բոլոր սրտէ, կը ցանկամ

1 Որ ունի զպատուիրանս իմ և սրահէ զնոսա, նա է որ սիրէ զիս: Ե-Է. 47. 21:

2 Ե. 3-Է. 7. 18:

սիրելի որչափ կրնամ և գրեզ հաճեցընել, բայց զեռ
փտանդի մէջ եմ քու սէրդ թողնելու և քեզի կոնակ
դարձընելու: Ով փրկիչ իմ, կեանք իմ, զանձ իմ, թող
մի տար ինձի. ապա թէ ոչ կաղաչեմ հիմակուքնէ հո-
գիս առ որպիսի և իցէ զառն մահուամբ, զոհ եմ մեռ-
նելու: Հայր երկնաւոր, Յիսուսի սիրոյն համար մի թո-
ղուր զիս այս կործանմանս մէջ ինկնալու. սպառժէ
զիս ինչպէս որ կուզես, սիրով յանձն կառնեմ, միայն
խալըսէ զիս՝ քու շնորհքէդ և ՚ի քո սիրոյդ զրկուելու
սպառժէն: Յիսուս իմ, յանձնէ զիս քու հօրդ: Մա-
րիամ մայր իմ, յանձնէ զիս քու որդւոյդ, առ ինձի
համար յարատեութիւն իրեն բարեկամութեանը մէջ
մնալու և շնորհք զինքը սիրելու. անկից ետե ինչ որ
կուզէ թող ընէ ինձի:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ.

Արդարոց հոգին Աստուծոյ ձեռքն է, և անոնց մահ
չի կրնար մօտենալ. անզգամներուն այնպէս կերենայ
թէ անոնք մեռան, բայց անոնք խաղաղութեան մէջ
են: Խենթներուն աչքին կերենայ թէ Աստուծոյ ծառա-
ները ցաւելով և ակամայ կը մեռնին, ինչպէս աշխար-
հասէրք կը մեռնին. բայց սուտ է, Աստուած աղէկ
զիտէ իր որդիքը միտթարել մահուան ատեն. և մա-
հուան ցաւերուն մէջ ալ այնպիսի քաղցրութիւն մը
կըզգան որ արքայութեան համը այս աշխարհէս կըսկը-
սին առնել՝ զորն որ քիչ մը ատենէն պիտի ժառան-
դեն: Ինչպէս մեղաւորներն ալ մահուան անկողնոյն
մէջէն կըսկսին զժողովին համե առնել խզմտանայ
խայթելով, փախելով, յուսահատ սրտով. ընդ հա-
կառակն սուրբերը անզգար առ Աստուած սիրոյ ներ-
դործութիւններ ընելով, և շուտով զինքը վայելելու
փափարովը և յուսովը կըսկսին մեռնելէն առաջ զգալ
այն խաղաղութիւնը որ ետքը վիովին պիտի վայելեն
երկինքը: Սուրբերուն մահը պատիժ չէ, հասցա փարձք
և պսակ է, և անոնց փախճանը՝ մահ չըստ իր, հապա
անուշ քուն մը՝. ուստի պիտի կարենայ ըսել խաղա-
ղութեամբ յայսմ և ՚ի սոյն ննջեցից և հանգնայց:

1 Ի ժամանակի որպէս ասցի քուն սիրելեաց իւրոց: Ս=Ն՝
ԷԻԶ. 4.

Հայրն Սուարէզ յիսուական այնպէս հանդիսա սըր-
տով մեռաւ որ ըսաւ թէ չէի կարծեր թէ մահը այսչափ
անուշ է եղեր: Կարողինալ Քարոնիստին բժիշկը կըսէր
իրեն թէ մահը շատ մի մտմտար. ան ալ պատասխան
տուաւ թէ ինչո՞ւ, դուցէ կը կարծես թէ ես մահուրնէ
կը վախնամ. չէ, ես չեմ վախնար, հասլա կը սիրեմ:
Սանդերոս կը պատմէ թէ կարողինալ Ռուֆէնցին եր-
րոր նահատակուելու կերթար՝ ջանաց որ ամենէն ա-
ղէկ զգեստները հագնի, ըսելով թէ հարսնիք կերթամ:
Երբոր կախաղանը տեսաւ, ձեռքի դաւաղանը վար ձղեց
ու ըսաւ. քաղեցէք ստուրներս, վասն զի արքայութե-
նէն քիչ հեռու ենք: Եւ մեռնելէն առաջ սկսաւ եր-
գել Չքնզ Աստուած գովարանեմք երգը, դո՛հանալով
Աստուծոյ որ զինքը արժանի ըրաւ մարտիրոսութեամբ
մեռնելու սուրբ հաւատքի համար, և այնպէս ուրա-
խութեամբ տուաւ զուխը: Սուրբն Յրանչիսկոս աս-
սիղացին մեռնելու ատեն ուրախութեամբ կերգէր,
քովիններուն ալ կըսէր դուք ալ երգեցէք. ան ատեն
եղբայր Եղիան ըսաւ թէ Հայր, մեռնելու ատեն լալ
պէտք է, չէ թէ երգել: Իսկ սուրբը պատասխան տուաւ
թէ չեմ կրնար չերգել, տեսնելով որ քիչ մը ատենէն
պիտի երթամ զԱստուած վայելելու: Թերեղեան կար-
գէն մանկահասակ կոյս մը մեռնելու մօտ տեսաւ որ
իր ընկերները կուլան՝ առ ինչ է ըսաւ, ինչո՞ւ կու
լար, ես իմ Յիսուս փրկիչս զանելու կերթամ, ուրախ
կեցիք թէ որ զիս կը սիրէք:

Կը պատմէ Հայրն կրանագա թէ որսորդին մէկը մէկ
բորոտ միայնակեաց մը գտաւ որ մեռնելու վրայ էր,
և կերգէր. առ ինչ է ըսաւ անոր, մահուան ատեն
երգել կըլլայ մի: Պատասխան տուաւ այն հզնատըրը
թէ ով եղբայր, Աստուծոյ ու իմ մէջս ուրիշ արգելք
չի կայ, քայց միայն այս մարմնոյս սլառը. հիմա որ
կը տեսնեմ թէ այս բանտս քայքայի ու քակուի պիտի,
և ես պիտի երթամ զԱստուած տեսնալու, անոր հա-
մար ուրախութենէս կերգեմ: Աս զԱստուած տես-
նալու փափաքը սուրբն Իզնատիոս աստուածազգեցին
ըսել կուտար. թէ որ զազանները ետ քաշուին իմ
կեանքս վերցընելու՝ ես պիտի զրգուեմ զիրենք որ զիս
լափեն: Սրբուհին կատարինէ զենուացին չէր կրնար
համբերել անոնց որ մահը զժբախտութիւն կը սեպէին

և կըսէր: Ով սիրելի մահ, ինչպէս մարդիկ ծուռ աշ-
քով կը նային քու վրայ. հասցա ինչո՞ւ ինձի չես գար
որ դիշեր ցորեկ քեզի կըստասեմ: Արբուհին թերե-
զա ալ այնչափ կը փախարէր մահուան, որ չմեռնիլը
իրեն մահ կը սեպէր:

Ահա այսպէս է սուրբերուն մահը:

ԻՂԶ ՍԻ ՊԵՂԱՏԵՆԸ

Ով ծայրագոյն բարի Աստուած իմ, թէ որ առաջ
դքեզ չի սիրեցի, հիմա բոլորովին քեզի կը գառնամ.
ամէն արարածոց մնար բարով կըսեմ, և կընտրեմ ըզ-
քեզ միայն սիրել, ով ամենասիրելի տէր իմ: Ըսէ ին-
ձի ինչ որ դուն կուզես, և ես պատրաստ եմ կատարե-
լու: Հերիք է որչափ որ դքեզ վշտացուցի, մնացած
կեանքս կուզեմ միայն քու կամեցող կատարելու համար
անցընել: Աշարողութիւն տուր ինձի որ սէր հատուցա-
նել կարենամ ըրած սպերախտութեանցս տեղը. ես
արժանի էի շատոնց դժոխքի կրակին մէջ այրուելու,
բայց դուն ձեռքէս բռնեցիր, ու քեզի քաշեցիր. ուս-
տի հիմա շնորհք տուր որ քու սուրբ սիրոյդ կրակովը
այրիմ, տոշորիմ, կը սիրեմ դքեզ անբաւ բարութիւն,
և դուն ալ իրաւամբ կուզես որ դքեզ միայն սիրեմ, վասն
դի դուն դիս ամէն բանէն էւել սիրեցիր, և դուն միայն
արժանի ես սիրուելու. ես ալ դքեզ միայն կուզեմ սի-
րել և որչափ կընամ քու հաճութիւնդ կատարել: Ինչ
որ կը հաճիս իմ վրաս նէ ըրէ: Հերիք է որ ես դքեզ
սիրեմ, և դուն ալ դիս սիրես: Մարիամ, մայր իմ, դուն
ինձի օգնական եղիր. աղաչէ զՔրիստոս ինձի համար:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Է՛, ինչպէս կարելի է մեռնելէն վախճալ, երբոր
մէկը յոյս ունի թէ մահուընէ ևտե թաղաւոր պսակուի
պիտի արքայութեան մէջ: Արբոյն Ախլրիանոսի ըսա-
ծին պէս թէ սպաննուելէն ետ չենք քաշուիր երբոր
ստոյգ դիտենք թէ մեռնինք նէ՞ պսակ պիտի առնենք.
Ինչո՞ւ մեռնելէն պիտի վախճայ ան որ դիտէ թէ ՚ի
շնորհս մեռնի նէ՞ մարմնով ալ անմահ պիտի ըլլայ:
Պէտք է, կըսէ առաքեալը, այս մահկանացուս անմա-

Հօթիւնն զղեծու¹ : Ո՛վ որ զԱտուած կը սիրէ , և կը ցանկայ զինքը տեսնալ , այս կեանքս իրեն սրտիժ կը սեպէ , և մահը սրտախօթիւն . սրտի կըսէ սուրբն Ս. զոստինոս թէ Համբերութեամբ կասարի , զուարճանալով կը մեռնի . և սուրբն Թովմաս վիլլանովացին կըսէ թէ մահը թէ որ զմարդ քուն եղած գտնայ , զողի պէս կու գայ , կը քունէ կը սպաննէ . ու զժօխքին զուրք կը ձգէ . քայց թէ որ արթուն գտնայ , զեսպանի մը պէս կու գայ , կը քունէ , և կըսէ թէ Ատուած զքեզ Հարսնիք կը կանչէ , եկուր զքեզ տանիմ քու ուղած տեղդ :

Ինչպէս սրտախ սրտով իր մահուանը կըստասէ ով որ ՚ի շնորհս Ատուծոյ կը գտնուի , յուսալով որ զՅիսուս իւր փրկիչը պիտի տեսնայ ու պիտի լսէ անկէ . Ազնիւ , ծառայ բարի և Հաւատարիմ , որովհետե քիչին մէջ Հաւատարիմ եղար , շատի վրայ պիտի զնեմ ըզքեզ² : Ո՛վ թէ ան ատենն սրչափ մխիթարանք են քաշած ապաշխարանքը , բրած աղօթքները , երկրաւոր բարիքներէն սիրտը բաժնելը , և այն ամէն բանը ինչ որ Ատուծոյ Համար մէկն ըրեր է : Այն ատեն՝ ով որ զԱտուած սիրեր է , իւր ամէն սուրբ զործոց պատուը պիտի վայելէ : Ուտի յիսուսեան Հայրն Հիպպոլիտոս երբոր կը տեսնէր որ իր բարեկամ կրօնաւորն . բէն մէկը փրկութեան նշաններով կը մեռնէր՝ ամենին չէր լար , այլ կուրախանար : Ոսկերերան ալ կըսէ թէ սրչափ անտեղի բան է երկնից արքայութեան Հաւատայ ու ետքը սուգ մտնալ Հոն զնացողաց վրայ : Որչափ մեծ մխիթարանք է ան ատեն մասնաւորապէս անոր որ սուրբ աստուածածնայ ջերմեռանդ պաշտօն կը մատուցանէր , վարդարաններ կը դարձընէր , այցելութիւններ կընէր , ՚ի պատիւ անոր պար կը պահէր . եթէ տիրամայրը կոյս Հաւատարիմ կըսուի նէ , սրչափ Հաւատարիմ կըլլայ իր ջերմեռանդները մխիթարելու իրենց մահուանն ատեն : Սուրբ կուսին ջերմեռանդ մարդ մը մեռնելու ատեն ըսաւ Հօրն Պինէղղիի թէ

¹ Պարտ է մահկանացուիս զցենուլ զանմահութիւն : Բ . կ . Գ . ԺԵ . 53 :

² Ազնիւ , ծառայ բարի և Հաւատարիմ , որովհետե ՚ի սակաւուր Հաւատարիմ եղեր , ՚ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ : Մ . Գ . ԻԷ . 21 :

Հայր սուրբ շեւ կրնար հաւատալ թէ ինչ միտքարու-
թիւն կըզգամ հիմա սուրբ աստուածածնայ ծառայե-
լուս համար . ս'հ թէ գիտնայիր , որչափ զոհ եմ հիմա
տիրամօրս ծառայելուս համար , որ շեւ կրնար բացա-
տրել : Հասցա ինչ ուրախութիւն կունենայ ան որ զՅի-
սուս սիրեր է , ստէպ ստէպ այցելութեան ելեր է գին-
քը սրբութեան խորանին առջնը յարդելու , և անպա-
կաս հաղորդուեր է սուրբ խորհրդոյն , երբոր կը տես-
նէ թէ իրեն սուրբ թոշակ կը բերեն , որ հանդերձեալ
կենաց իրեն առաջնորդ պիտի ըլլայ : Երնէկ անոր որ
պիտի կարենայ ան ատենը սուրբ Փիլիպպոս Ներթին
հետ ըսել . Ահա իմ սիրականս , ահա ապիկ իմ սէրս ,
տուէք ինձի իմ սէրս :

Գուցէ մէկը ըսէ . բայց ես ինչ գիտնամ թէ իմ զըլ-
խէս ինչ պիտի անցնի . ո՞վ գիտէ թէ ես զէշ մահ պի-
տի ունենամ : Բայց այդպիսոյն ես ալ կըսեմ . ինչո՞վ
զէշ կըլլայ մահը . մեղքով միայն չէ՞ մի . ուրեմն մեղքէ
միայն պիտոր վախճանք , չէ՞ թէ մահուանէ : Արդոյն
Ամբրոսիոսի ըսածին պէս թէ յայտնի է որ դառնու-
թիւնը մահուանէ չէ , հասցա մեղքէն է . ուստի վախը
մահուան տալու չէ , այլ կենաց և վարուց : Ուրեմն
երբոր շեւ ուզեր մահուանէ վախճալ , աղէկ ապրէ . ով
որ Աստուծմէ կը վախնայ , անոր վախճանը բարի է :

Հայրն Գուոմպիէրէ կըսէր թէ անկարելի է բարոյա-
պէս որ կենացը մէջ Աստուծոյ հաւատարիմ եզոզը
չար մահ ունենայ : Աս բանը առաջուց սուրբն Օղոս-
տինոս ալ ըսեր էր թէ չի կրնար զէշ մեռնիլ ով որ
բարի կեանք ունեցեր է : Ով որ մեռնելու պատրաս-
տուելով կապրի՞ բնաւ մահէ մը չի վախնար , թէ և
յանկարծական ըլլայ : Արդարը , կըսէ Սոզոմոն , ինչ
և իցէ մահուամբ ալ մեռնելու ըլլայ , միշտ հանգիստ
կըլլայ ¹ : Արդ որովհետեւ չենք կրնար ուրիշ կերպով
երթալ զԱստուած վայելիլ՝ բայց եթէ մեռնելով , ուս-
տի այսպէս խրատ կու տայ ոսկերերան թէ ընծայենք
Աստուծոյ այն բանը որ պարտական ենք տալու : Աս
ալ գիտենք թէ ով որ իր մահը Աստուծոյ կը նուիրէ ,
զերազանց սիրոյ ներդործութիւն կընէ , վասն զի սի-

¹ Արդարն էթէ հասցէ ՚ի վախճանէլ ՚ի հանգստեան եզի .
չի . Իւոս . 9 . 7 :

բով ողջագործելով զայն մահճը՝ որ Աստուծոյ հաճոյ է, և այն ատենը և այն կերպով՝ որ Աստուծոյ կամբն է, մարտիրոսներուն կարգը կանցնի:

Աստուած սիրողը պէտք է որ միշտ փափաքի և հառաչէ մահուան. փասն զի մահճը զմեզ ստուգապէս Աստուծոյ հետ կը միացընէ, և կը խալըսէ զմեզ զԱստուած կորսընցընելու վտանդէն: Պակաս սիրոյ նշան է փափաք չունենալ շուտով երթալու զԱստուած տեսնելու և նորէն զինքը չի կորսընցընելու ասպահով ըլլալ: Մենք այս կենացս մէջ պէտք է ջանանք զԱստուած սիրել որչափ որ կրնանք. այս բանիս միայն պիտի ծառայէ մեր կեանքը՝ Աստուծոյ սէրն ածեցընելու. մեր սիրոյն չափը, որուն մէջ պիտի գտնէ ըզմեզ մահճը, պիտի ըլլայ անդիի աշխարհքը զԱստուած սիրելնուս չափը:

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԱՏԵԼԻ

Փրկիչ իմ Յիսուս, զիս քեզի հետ կապէ, այնպէս որ չի կարենամ քեզմէ բաժնուիլ: Զիս քեզի առ բոլորովին մեռնելէս առաջ, որպէս զի զքեզ ինձի հետ հաշտուած տեսնեմ առաջին տեսնելուս ատենը: Դու տէր, զիս փնտրուցիր, երբոր ես քեզմէ կը փախչէի. հիմա մի վերնտեր զիս երբոր ես զքեզ կը փնտրուեմ: Թող ինձի որչափ որ քու կամբիդ դէմ ըրեր եմ, այս օրէս ետև ուրիշ բան չեմ ուզեր մտածել, բայց միայն քեզի ծառայել և զքեզ սիրել: Ամէն կերպով զիս քեզի պարտական ըրիր, ինչուան արխնդ ալ տալով իմ սիրոյս համար: Առդէի որ ես ալ զիս ամենայն կերպով քեզի տայի, ով Յիսուս իմ, որչափ դուն զքեզ բովանդակ ինձի տուիր: Ավ Աստուած հոգւոյ իմոյ, կուզեմ զքեզ շատ սիրել այս կենացս մէջ, որպէս զի կարենամ անդին ալ շատ սիրել: Հայր երկնաւոր, դուն իմ սիրտս բոլոր քեզի քաչէ, բաժնելով ամենայն երկրաւոր բաղձանքներէն, և բոլորովին բորբոքէ քու սուրբ սիրովդ. լսէ ազաչանացս, արդեամբք Յիսուսի Քրիստոսի օծելոյ քոյ: Տուր ինձի սուրբ յարատևութիւն, տուր ինձի շնորհք՝ որ միշտ զայն խնդրեմ քեզմէ: Մարիամ, մայր իմ, օգնական եղիր ինձի, և այս շնորհքս առ ինձի համար՝ որ միշտ քու միածնէդ սուրբ յարատևութիւն խնդրեմ:

ԽՈՐՀՐԳԱՅՈՒԹԻՒՆ Ժ.

ԱՌ Ի ՄԸՏ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵԼՈՒ ՄԻՋՈՅՆԵՐԸ.

Յիշէք բոս վախճանդ, և յախտեան չես մեղանէր¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ըմէնքն ալ կընդունին թէ պիտի մեռնին . և մեռնիլն ալ մէկ անդամ է , և ասկէ մեծ հետեանք ունեցող բան չիկայ , վասն զի մահուան կէտէն կը կախուի կամ երանելի և կամ թշուառ ըլլայ յախտեան : Աս ալ զիտեն ամէնքը թէ բարի կամ չար կեանքէն կախուած է բարի կամ չար մահ ունենալը : Հապա ինչպէս կըլլայ որ քրիստոնէից ալ մեծ մասը այնպէս կապրին , որպէս թէ իրենք մեռնելիք չունին , կամ թէ շատ մեծ բան մը չէ աղէկ կամ զէշ մահ ունենալը : Այս չարաչար ապրիլը անկէց է՝ որ մահը չեն մտածեր , ուրեմն յիշէք բոս վախճանդ՝ անկէց ետքը յախտեան չես մեղք զործեր : Պէտք է խելութիւն խօթենք թէ մահուան ատենը յարմար ժամանակ չէ մեր տալու համարը շտկելու , և մեր յախտենից փրկութեան մեծ տուրեառը ապահովցընելու : Աշխարհիս խելացիները երկրաւոր բաներու մէջ յարմար ատեն կը նային վատակ մը ընելու , պատուի մը հասնելու , հարսնիք ընելու . և մարմնոյ առողջութեան համար չեն փախցընեք ատենին հարկաւոր զեղն ընելու : Ինչ կըսէիք այն մարդուն , որ մենամարտութիւն մը ընելու , կամ պատիւ մը ձեռք ձգելու երթալու վրայ ըլլայ , և նոյն միջոցին ուղեմայ այդ բանին խելքը տալ՝ երբոր բուն ատենն հասեր է : Խենթ չէ՞ մի այն զօրապետը , որ քաղաքին պաշարուած ատենը ապրուստի ու զէնք զբանելու ելլէ : Խենթ չէ՞ մի այն նաւապետը , որ անհող

1 Յիշէք զվախճանքս , և յախտեան ոչ մեղցես . Սէր . Ե . 40 .

կը կենայ առաջուց խարխոխներն առասանները պատ-
րաստելու ինչուան բուն ալէկոծութիւնն սկսի : Ամե-
նեին ասոնց նման է այն քրիստոնեայն որ իր խղճմը-
տանքին շտկելը կը ձգէ այն օրուան , որ մահը եկեր
հասեր է : Երբոր յանկարծակի վրանիդ խռովութիւն
հասնի , կըսէ Աստուած , և կործանումն մրրկի նման
գալու ըլլայ , ըլլայ պիտի որ զիս պիտի կանչէք , ես
ալ պիտի չի լսեմ ձեզի բսելով ասկէ ետև իրենց ճա-
նապարհաց պատուը թող ուտեն¹ : Մահուան օրը մրրկի
ու ալէկոծութեան օր է . այն ատեն մեղաւորը զԱս-
տուած օգնութիւն կը կանչեն , բայց միայն դժոխքի
վախուն համար , որ իրենց մօտ կը տեսնան առանց
ճշմարիտ գարձի . ուստի Աստուած ալ իրենց չի լսեր ,
և իրաւամբք այն ատեն սոսկ իրենց շար վարքին պը-
տուղը համտու կընեն : Վասն զի ինչ որ կը սերմանէ
մարդ , զնոյնը կը հնձէ : Հերիք չէ այն ատեն սոսկ վեր-
ջի խորհուրդները առնել , հապա պէտք է մեռնիլ մեղ-
քը ատելով , և զԱստուած սիրելով ամէն բանէ վեր ,
Բայց ինչպէս պիտի ատէ այն անարժան հեշտութիւն-
ները՝ ով որ ինչուան այն ատեն սիրեր է զանոնք . ինչ-
պէս պիտի սիրէ այն ատեն զԱստուած ՚ի վեր քան
զամենայն , ով որ ինչուան այն ատեն զաշխարհք ա-
ռաւել սիրեր է քան զԱստուած :

Տէրն մեր իրաւամբք յիմար կոչեց այն կուսանքներն
որ լապտեր պատրաստել կուզէին երբոր փեսան կու
գար նէ : Ամէն մարդ կը վախնայ յանկարծական մա-
հէն , վասն զի ատեն չի մնար տալու համարը շտկե-
լու . ամէնքը կը խոստովանին թէ ճշմարիտ իմաստուն
եղեր են սուրբերը . վասն զի իրենք զիրենք մահուան
պատրաստեր էին անոր զալէն առաջ : Հապա մենք
ինչ կընենք : Ինչ , կուզենք մենք զմեզ վտանգի մէջ
զնել սպասելով մեռնելու վայրկենին որ աղէկ պատ-
րաստութիւն տեսնենք : Ուրեմն պէտք է որ հիմակուը-
նէ ընենք այն բանը որ մահուան ատեն կուզենք որ ը-
րած ըլլայինք : Ո՛հ , այն ինչ ցաւ կը բերէ այն ատեն

¹ Երբեմն հասածիցէ մեզ յանկարծակի խռովութիւն , և
կործանումն ՚ի նմանութիւն մրրկի գալլէն . . . իցէ զի կարգայ-
ցէք առ իս՝ և ես ոչ լսիցեմ մեզ . . . այսուհետև կերթցեն զպը-
տուղը ճանապարհաց իւրեանց : Առ-ի-ս . 27 . 28 . 31 .

յիշել կորսուած ժամանակը , մանաւանդ զէշ անցուցած ժամանակը : Աստուած ատեն տուեր էր վաստակ ընելու , բայց այն ատենը անցաւ զնաց , մէյմըն ալ չի գառնար : Ինչ տաղնազ պիտի բերէ այն ատեն լսելը թէ ալ չես կրնար տնտես ըլլալ : Ալ քեզի ատեն չի կայ ապաշխարելու , ժամերը երթալու , Յիսուսի այցելու թիւն ընելու , ազօթք ընելու , քարոզ լսելու : Ինչ որ եղաւ նէ եղաւ : Ան ատեն առողջ միտք , հանդարտ ժամանակ պէտք է աղէկ խոստովանանք ըլլալու և ծանր խղճմտանքները մէկիկ մէկիկ քննելու , որպէս զի սիրտը հանգչի - բայց ալ ժամանակ չի կայ :

ԻՂԶ ԵՒ ԳԸՂԵՑԸՆՔ

Ո՛հ Աստուած իմ , թէ որ ես մեղացս մէջ մեռած ըլլայի , հիմա ո՛ր կըլլայի : Շնորհակալ եմ որ խնայեցիր ինծի , շնորհակալ եմ այն ամենայն վայրկեաններուն համար՝ որ զժողովը կրնայի ըլլալ սկսեալ այն վայրկենէն որ զքեզ վշտացուցի : Ատղաչեմ լոյս տուր ինծի , տուր ճանչնալ այն ծանր անարդանքը՝ որ քեզի ըրի կամաւ կորսընցընելով քու շնորհքդ զօրն որ ինծի համար շահեցար խաչափայտին վրայ իմ սիրուս համար մեռնելով : Ո՛հ Յիսուս փրկիչ իմ , թողութիւն շնորհէ ինծի . ես ալ բոլոր սրտանց կը զղջամ իմ ամէն շարեացս վրայ որով անարդեր եմ զքեզ , ով անբաւ բարութիւն . ես յոյս ունիմ որ արդէն թողութիւն տուեր ես իմ շարեացս : Հապա օգնէ ինծի , փրկիչ իմ , որ մէյմըն ալ զքեզ չի կորսընցընեմ : Ո՛հ տէր , եթէ ես նորէն գառնալու ըլլամ զքեզ վշտացընելու այսչափ լոյս ընդունելէս ետե , և այսչափ շնորհք որ քեզմէ առեր եմ , արժանի չէի ըլլար նոր զժողովի մը : Ախ , կաղաչեմ մի թողուր զիս քու արեանդ արգեանցն համար որ թափեցիր իմ սիրոյս : Տուր ինծի սուրբ յարատեութիւն . տուր ինծի քու սուրբ շնորհքդ : Ալ սիրեմ զքեզ , ով ծայրագոյն բարի . և չեմ ուզեր մէյմըն ալ ետ կենալ զքեզ սիրելէն ինչուան ՚ի մահ : Աստուած իմ , հայր երկնաւոր , զթա և ողորմէ ինծի վասն սիրոյ միածնի քո Յիսուսի Քրիստոսի : Գթա ինծի և զու յոյս և ապաւէն իմ , Մարիամ , և յանձնէ զիս Աստուծոյ . քու աղաչանքդ ետ չեն մնար առաջի տեսուն որ զքեզ այնչափ կը սիրէ :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Հասրա սիրելի եղբայր , երբոր գիտես թէ պիտի մեռնիս , շուտով հիմակուրնէ խաչելութեան ոտքը ընկիր , շնորհակալ եղիր իրեն այս ատենիս համար որ քեզի կուտայ իր ոգորմութեամբը , որպէս զի կարենաս խըղճմտանքդ շակել . ետքը մէյնը աչքէ անցուր բոլոր անցած կենացդ պակասութիւնները , մանաւանդ երիտասարդութեանդ ատենը : Աչքէ անցուր Աստուծոյ պատուիրանները , քննէ ինչ բաներու կամ պաշտօններու մէջ մտեր ես , և կենցաղաւարութիւններդ՝ որ շատ անգամ ըրեր ես , և զրի վրայ առ անկարգութիւններդ . և ընդհանրական խոստովանանք եղիր բոլոր կենացդ , թէ որ ինչուան հիմա չես եղած նէ : Գիտես սրչափ կօղնէ ընդհանրական խոստովանութիւնը ճամբայ բերելու քրիստոնէին վարքը . մտածէ թէ հաշի մընէ վասն յախտենականութեան . և անանկ ըրէ , որպէս թէ հասած ըլլայիր այն կէտը որ համար պիտի տաս Քրիստոսի քու դատաւորիդ : Հեռացուր սրտէդ աննայն շար յօժարութիւնները , ամենայն սխալալութիւն . մարրէ խիղճդ ուրիշի ստացուածքին աչք անկելէն , ուրիշի անուանակոտորութեան պատճառ ըլլալէդ , սուսած զայթակղութիւններէդ . և առաջադրէ փախչիլ այն առիթներէն , որով կրնաս զԱստուած կորսընցընել : Գիտցիր որ այն բանն որ հիմա քեզի զժուար կերենայ , մահուանդ ատեն անկարելի պիտի երևնայ :

Այլ աւելի հարկատոր է որ առաջադրես ՚ի զորք զնոյ այն միջոցները որով կարենաս պահել զքեզ ՚ի շնորհս Աստուծոյ . ինչպէս են՝ ամէն որ պատարագ տեսնելը , յախտենական ճամբարութիւնները մտածել , ստէպ ստէպ խոստովանանք ըլլալ և հազորդութի՛ զոնէ ութօրը անգամ մը , այցելութիւն ելլալ ամէն օր սրբութեան և աստուածածնայ , կրթութիւն մտնել , հոգևոր զիրք կարգալ , ամէն իրիկուն քննութիւն խղճմտանաց ընել , և մասնաւոր ջերմեռանդութիւն ընել առ ամենասուրբ կոյսն՝ ծով կենալով շարաթօ օրերը , և ամէն բանէ վեր յանախ ինքզինքդ Աստուծոյ յանձնել և սուրբ աստուածածնայ , անպակաս կարգալով , մանաւանդ փորձութեան ատենը , զամենասուրբ անունն Յի-

ստաբի և Մարիամու : Աստիճակներն այն միջոցները , որ կրնան քեզի բարի մահ տալ և յախտենից փրկութիւնը :

Այս բաներս ընելը քեզի նշան մը կըլլայ թէ փրկութեան պիտի հասնիս . իսկ անցած դացած ատենիդ համար ազատինէ յարիւն փրկչիդ , որ հիմա քեզի այս լոյսերը կու տայ , վասն զի կուզէ որ փրկուիս . ապա-
սինէ սուրբ աստուածածնայ բարեխօսութեանը որ քեզի համար այս լոյսերը կը խնդրէ և կառնէ : Ըսած վարուց կարգաւորութեամբս , և ապախնութեամբ ան Ախտիս և Մարիամ , դիտես թէ որչափ կօզնէ քեզի Աստուած , և ինչ ուժ կառնէ հոգիդ : Արեմն , սիրելի ընթերցող , շուտով սուր զբեղ Աստուծոյ որ կը կանչէ զքեզ , և սկսէ վայելել այն խաղաղութիւնը ոսկից մինչև հիմա դուրկ էիր քու յանցանքներովդ : Էլ ինչ մեծ խաղաղութիւն կրնայ զգալ հոգի մը , ինչպէս կարենայ ըսելը իրիկուան անկողին մանկու ատեն՝ թէ որ այս գիշեր մահս գայ նէ , կը յուսամ որ ՚ի շնորհս Աստուծոյ կը մեռնիմ : Ան ինչ մխիթարութիւն է որ ամուսնի լսել , տեսնալ որ երկիրս կերերայ , և համակերպութեամբ մահուան սպասել թէ որ Աստուած այնպէս կարգաւորեր է նէ :

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂՍՏՆԷՔ

Ո՛հ տէր , որչափ շնորհակալ եմ որ այսպիսի լոյս կու տաս ինծի : Էս այնչափ անդամ զքեզ թողուցի , քեզի կանակ դարձուցի , բայց դուն դիս երեսէ չի ձգեցիր . թէ որ դիս երեսէ ձգէիր , ևս կոյր մնացած կըլլայի , ինչպէս որ ասկէ առաջ ուզեցի կենալ . խստասիրտ կը մնայի մեզացս մէջ , և կամք չէի ունենար ոչ զանոնք թողնելու , և ոչ զքեզ սիրելու : Իսկ հիմա մեծ ցաւ կիմանամ զքեզ վշտացրնելուս համար , և մեծ փափար մը քու շնորհքիդ մէջ մնալու . այն անիծեալ հաճոյքներէն զգուիլ ու զարշիլ կիմանամ , որոնք ինծի կորսընցընել սուին զքու բարեկամութիւնդ : Աստիճակներ շնորհք են որ քեզմէ ինծի կու գան , և յուսալ կու տան որ ինծի ներել կուզես , և դիս փրկել : Արդ որովհետեւ յետ իմ այնչափ մեղացս դարձեալ դիս երեսէ չի ձգեցիր և կուզես դիս փրկել , ահա , տէր իմ , ևս ալ դիս բոլոր քեզի կը նսիրեմ : Ար ցաւիմ զքեզ

վշտացընելուս վրայ . և կառաջագրեմ հազար անդամ
կեանքս կորսընցընել՝ քան թէ քու շնորհքդ : Կը սի-
րեմ գրեզ , ծայրագոյն բարի , կը սիրեմ գրեզ , Յի-
սուս փրկիչ իմ , որ ինձի համար մեռար , և քու սուրբ
արեանդ կը յուսամ որ զիս չես թողուր մէջմին ալ
քեզմէ բաժնուելու : Զէ , չեմ ուզեր , Յիսուս իմ , ալ
գրեզ կորսընցընել . կուզեմ սիրել գրեզ միշտ ՚ի կեանս
և ՚ի մահուս , և ընդ ամենայն յախտեանս : Հապա , սա-
հէ զիս հանասագ , ու սուելցուր իմ սէրս առ քեզ , և
զայս միայն կը խնդրեմ քու արդեանցդ համար : Մա-
րիամ , յոյս իմ և ապաւէն , բարեխօսէ առ Յիսուս
ինձի համար :

ՄՍՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Աս ալ պէտք է հոգայ ու ջանայ որ ամէն ժամ զմեզ
այնպէս դանենք ինչպէս կը փափարինք դանուիլ ՚ի
ժամուս մահուան : Երանի մեռելոց որք ՚ի տէր ննջե-
ցին : Սուրբն Ամբրոսիոս կըսէ թէ անոնք բարի մա-
հուամբ կը մեռնին , որոնք որ մահուան ատեն արգէն
աշխարհիս համար մեռած կը դանուին . այսինքն սրտեր-
նին բաժնուած է այն երկրաւոր բարիքներէն , որոնց-
մէ մահուամբ առ հարկի սխափ դատուին : Աւստի պէտք
է որ հիմակուրնէ սիրով յանձն առնենք մերկանալ
ամէն բանէ , բաժնուիլ ազգականներէ և ամէն երկրա-
ւոր բարիքներէ : Թէ որ այս բանս կամուս չընենք մեր
կենացը մէջ , հարկաւ սխափ ընենք մահուան ժամա-
նակ . միայն թէ այն ատեն ծայրագոյն ցաւով և յա-
փառենական փրկութեան վտանգովը : Ասոր համար
խրատ կու տայ սուրբն Սղոստինոս թէ շատ կօզնէ
հանգիստ մեռնելու ՚ի կեանս կարգաւորել ժամանա-
կաւոր բաները , հիմակուրնէ տեղաւորելով հոս թող-
նելիքը , որպէս զի մահուան ատեն մարդուս բոլոր հոգը
Աստուծոյ հետ սիրով կապուիլն ըլլայ : Այն ատեն ա-
ղէկ է՝ Աստուծոյ վրայ և արքայութեան վրայ խօսիլ :
Շատ անգին են այն ետրի վայրկեանները , ուստի
պէտքը չէ զանոնք երկրաւոր մամտութներու ծախել :
Մանաւանդ սրբոց պսակը կատարեալ կըլլայ . վասն
զի այն ատենը աղէկ աղէկ արդիւնք կը զիզեն՝ սիրով
և համակերպութեամբ Աստուծոյ կամացը քաշելով
այն ցաւերը և զրկելով իրենց մահը :

Բայց չի կրնար մէկը այսպիսի բարի բարի խոր-
հորդներ ունենալ մահուան ատեն թէ որ կենդանու-
թեան ատենը ատոնք չէ բանեցուցեր : Աստի շատ
օգտակար բան է քանի մը ջերմեռանգներուն ըրածը ,
որ ամէն ամիս մասնաւոր սրատրաստութիւն կը տես-
նեն մահուան՝ քրիստոնէաւայել ներգործութիւննե-
րով , և այն գիտաւորութեամբ խոստովանանք կըլլան
ու կը հազորդուին իրր թէ մեռնելու վրայ են և քիչ ա-
տենէն այս աշխրհէս պիտի ելլեն : Մարդ կենդանու-
թեան ատենը չըրած բանը շատ դժուար է որ մահուան
ատենն ընէ : Արբակրօն կոյսն Կատարինէ սուրբ Ալ-
պերդեան թերեզեանց , մեռնելու ատեն հառաչելով
կըսէր ընկերներուն՝ թէ գիտցիր , քրտւախրս , որ ես
մեռնելուս համար չեմ հառաչեր որուն քսանըհինգ
տարիէն ՚ի վեր է որ կըսագասէի , հապա այնչափ մո-
լորեալ մարդկանց համար կը հառաչեմ , որ կեանքեր-
նին մեղքով կանցընեն , ու կըսագասեն որ մահուան
ատեն Աստուծոյ հետ հաշտուին , որ ատեն որ ես հա-
ղիւ թէ Յիսուսի անունը կրնամ կանչել :

Հապա , սիրելի եղբայր , քննէ գրեզ և տես թէ ար-
դեօք սիրազ երկրաւոր բանի մը , մէկու մը , պատուոյ
մը , ասն , ստրկի , կենցաղաւարութեան , դրօսանքի
կապած ես . և մտածէ թէ հոս յախտեան պիտի չի կե-
նաս : Այն ամէնն ալ մէկ օր մը հոս պիտի թողնես , և
գուցէ շուտով . ուրեմն ինչո՞ւ այդպիսի կապեր ունե-
նաս , ու գրեզ անհանգիստ մեռնելու վաանդի մէջ
գնես : Հիմակուրնէ ամէն բան Աստուծոյ նուիրէ՝ պատ-
րաստ ըլլալով բոլորն ալ թողնել երբոր ինքն ուզէ :
Թէ որ կուզես համակերպութեամբ Աստուծոյ կամա-
ցը մեռնիլ , պէտք է որ հիմակուրնէ գրեզ համակեր-
պես ամէն տեսակ ներհակ զիպուածոց մէջ որ կրնան
քեզի պատահիլ , և մերկացընես գրեզ երկրաւոր բա-
ններուն ամենայն յօժարութիւններէն : Ղիբ թէ մա-
հուան կէտը հասեր ես , այն ատեն ամէն բան կար-
համարհես : Արբոյն Հերոնիմասի ըսածին պէս թէ զի-
բաւ ամէն բան կարհամարհէ մարդ որ միշտ կը մտա-
ծէ թէ պիտի մեռնի :

Թէ որ դեռ չես որոշած քու կենացդ վիճակը , նայէ
այն վիճակը ընտրես որ մահուանդ ատեն կուզէիր որ
ընտրած ըլլաս , որպէս զի կարենաս գոհ սրտով մեռ-

նիլ : Իսկ թէ որ արդէն ընտրեր ես , այն բանն ըրէ ինչ որ այն առանձը կուզես որ բրած բլլայիր քու վիճակիդ մէջ : Այնպէս եղիւ որդէս թէ ամէն որ քու կենացդ ետքինն բլլար . և ամէն գործքդ վերջինի պէս ըրէ , վերջի ազօթքի պէս , վերջի խոստովանանքի պէս , վերջի հաղորդութեան պէս : Այնպէս միտքդ զիւ իբր թէ ամէն ժամ հոգեփարս ես , անկողին ինկած ես ու քեզի կրսնն թէ ելիր դնա աշխարհէս : Գիտես , սրչափ կողակ քեզի այդ մտածութիւնը ազէկ կեանք յարեւ յու , և աշխարհէս գրեզ բամնելու : Արանի ծառային այն միկ , գոր եկեալ աւերն գտանիցէ արարեալ այնպէս : Ով որ ամէն ժամ մահուան կրտապակ , թէ և յանկար ծակի մեռնի , միշտ ազէկ կր մեռնի :

ԻՂԾ ԵՒ ՊԵՂԱՅԵԱՒ

Ամէն բրիտաննեայ պէտք է միշտ պատրաստ բլլայ , որ երբոր իր մահը կիմացընեն իրեն՝ բռէ . Ով Աստուած իմ , ուրեմն քիչ առնն ինծի մնացեր է , բայց ես այս միջոցիս մէջ ալ կուզեմ գրեզ աւելի սիրել , որդէս զի անգին ալ գրեզ է . ելոք սիրեմ : Բան մը չունիմ որ քեզի նսիրեմ . այս ցաւերս ու կենացս գոհը կը նսիրեմ , և կը խնդրեմ որ միանայ այն գոհին հետ որ ինծի համար պատարագեց փրկիչն իմ խաչին վրայ իմ քաշածս քիչ բան է և թեթե անոր քով որուն որ արժանի էի . ինչ որ է նէ՛ ես սիրով կընդունիմ ՚ի նըշան իմ սիրոյս որ առ քեզ : Ձիս կը համակերպեմ այն ամէն վշտաց որ ինծի կուզես տալ ասոցին ալ անգին ալ , միայն թէ գրեզ յախտեան կարենամ սիրել . ասանջէ զիս սրչափ որ կը հաճիս , միայն թէ ՚ի քու սիրոյդ չի դրկուիմ : Գիտեմ որ ես արժանի չէի գրեզ ալ սիրելու , որովհետեւ շատ անգամ քու սէրդ անարգեցի , բայց դուն զղջացեալ սիրտ մը շես մերժեր : Ար ցաւիմ կը զղջամ ՚ի բոլոր սրտէ . ով ծայրագոյն բարի , գրեզ վշտացընելուս համար . կը սիրեմ գրեզ յամենայն սրբ , առ , և բոլորովին քեզի կապաւինիմ : Քու մահդ , ով փրկիչ , իմ յոյսս է . քու ձեռքդ կը յանձնեմ իմ հոգիս . փրկեցիր զիս , առ Աստուած ճշմարտութեան : Ով Ախտու իմ , դու քու արիւնդ տուիր զիս փրկելու համար , մի թողուր որ քեզէ բամնուիմ : Ար սիրեմ

դրեց Ասատուածդ յաւիտենից , և կը յուսամ սիրելի յա-
վանան : Մարիամ , մայր իմ , սցնէ ինծի այս հարկա-
ւորութեանս օտան : Քեզի կը յանձնեմ իմ հոգիս , ա-
զաչէ քու միածին որդիդ որ զթոյ իմ վրաս : Քեզի
կապաւինիմ ազատէ զիս զժօխարին ձեռքէն :

Խ ՈՐ Հ Ր Գ Ա Ն Ր ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ժ Ա .

ԺԱՄԸՆԸՆԿԻՆ ՅԸՐԳԸ

Որդեակ , պանէ ժամանակդ ¹ .

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Վայէ , կըսէ սուրբ զիրքը , որ ազէկ պահես քու
ժամանակդ , զիսն զի անցին է . Ասատուոյ մեծ պար-
զե է որ կենդանի եղող մարդու մը կընայ տալ : Հե-
թանաք ալ կը հանչնային ժամանակին յարզը . և Սե-
նեկա կըսէր թէ ժամանակը բնաւ զին չունի : Բայց
տակի կերպով սուրբերը զիացան ժամանակին յարզը :
Սուրբն Բեռնարդինոս սենային կըսէ թէ ժամանակի
փայրկեան մը այնչափ կարժէ , որչափ Ասատու կար-
ժէ , զիսն զի ազէկ անցած ժամանակով Ասատու կը
զնուի . զիսն զի ամէն փայրկեան մարդ կընայ զզջման
կամ սիրոյ ներգործութիւն մը ընելով Ասատուոյ չը-
նորհքը և յաւիտենական փառքը շահիլ :

Չամանակը զանձ մըն է որ այս կեանքիս մէջ միայն
կը գտնուի , անցին չիկայ , ոչ զժօխարի մէջ և ոչ եր-
կինքը : Դժօխարին մէջ տախկայ է գառապարտելոյ
փայնասունը , ո՛հ թէ ժամ մը ունենայինք : Ամէն բան
կու տային ժամանակին մէկ ժամը զնելու համար , որ-
պէս զի կարող ըլլան իրենց նեղութեանց ճար մը բ-
նել . բայց այդ ժամը գտնալիք չունին բնաւ : Արկինքը
իրաւ լաց չի կայ , բայց թէ որ երանեալք կարենային

¹ Պահես զժամանակին իրա : Սէր . Դ . 23 .

լալ, այս բանս միայն կու լային, թէ իրենց կեանքին մէջ ատեն կորուսեր են, որով աւելի փառք վաստակի կրնային, և թէ այդ ժամանակը մէյմբն ալ պիտի չունենան: Բննեցիկսեան կոյս մը մեռնելէն ետե կրեցաւ փառք մէկի մը ու ըսաց թէ ամէն կերպով ուրախ և զոհ եմ, բայց թէ որ կարենայի բանի մը բազմալ նէ, այս միայն կուզէի որ նորէն աշխարհք զանայի ու նեղութիւն քաշէի՝ որպէս զի աւելի փառք վաստակէի. և սիրով յանձն կառնուի այն ցաւալի հիւանդութիւնը որ մահուանս ատենը քաշեցի, ինչուան զատաստանին օրը քաշել, որպէս զի այնչափ փառք ալ վաստակէի, որչափ կրնայ վաստակուիլ՝ մէկ ողջոյն մը բսելով:

Հապա զու, ով եզրայր, ինչ բանի կը ծախես քու ժամանակդ: Ինչո՞ւ այն բանն որ այսօր կրնաս ընել վաղուան միշտ կը ձգես: Մտածէ որ անցուցած ատենդ մէյմբն ալ քուկդ չէ, զայիքն ալ քու ձեռքդ չէ. ներկայ ժամանակը միայն ունիս բարի գործք ընելու: Ուստի, կըսէ սուրբն Բեռնարդոս, թէ ով ոչօրմեկի ինչ կը փտահիս ապագային, որպէս թէ Աստուած ժամանակը քու ձեռքդ տուած ըլլար: Ինչպէս կրնաս վաղուան օրը զուն քեզի խոստանալ, երբօր զխեսն թէ և ոչ մէկ ժամ մըն ալ կեանքդ ձեռքդ չէ: Ուստի վրձնաբար կըսէ սրբուհին Քերեզա, թէ որ այսօր մեռնելու ստարաստ չես, վախցիր որ շարաշար պիտի մեռնիս:

ԻՂԶ ԵՒ ՊԱՂԱՅՏՆԵ

Աստուած իմ, զոհանամ զքէն, որ ինձի ատեն առիթ իմ անցուցած կեանքիս անկարգութեանը ճար մը ընելու: Թէ որ այս փայրկենիս մեռնելու ըլլայի, իմ մեծ ցաւերուս մէկն ալ այս կըլլար թէ ժամանակս կորուսեր եմ: Ո՞չ աէր, զուն ինձի ժամանակ առիթ զքեզ սիրելու համար, իսկ ևս զայն զքեզ վշտացընելու ծախեցի: Ես արժանի էի որ զժոխք զրկէիր զիս այն առաջին փայրկենէն որ քեզի երես զարձուցի. այլ զուն զիս յապաշխարութիւն կոշեցիր և ներեցիր ինձի: Ես խոստացայ որ ալ զքեզ չի վշտացընեմ, բայց քանի բանի անգամ ետ կեցայ խոստամունքէս, անիրաւեցայ քեզի զէմ. սակայն զուն նորէն թողութիւն առիթ

ինծի : Օրհնեալ բլլայ յաւիտեան քու ողորմութիւնդ .
 և թէ որ անբաւ չբլլար նէ՛ ինչպէս կրնայիր ինծի համ-
 բերել : Ո՛վ կրնար այնչափ երկայնամիտ բլլայ ինծի ,
 ինչպէս որ դուն եղար . ո՞վ թէ սրչափ կը ցաւիմ որ այս-
 պիսի բարի և բարեբար Աստուածս վշտացուցի : Սի-
 բեկիդ իմ փրկիչ , սոսկ քու երկայնամտութիւնդ՝ որով
 ինծի համբերեցիր , բաւական էր զիս վատել բոլորովին
 ՚ի սէր քո : Աստի կաղաչեմ , մի թողուր որ ես նորէն
 ապերախտ բլլամ քու սիրոյդ . բամենէ զիս ամէն բա-
 նէ , և ձգէ բոլորովին ՚ի սէր քո : Չեմ ուզեր , Աստուած
 իմ , քաւ լիցի , ասկից ետե ժամանակս վատնել , որ
 իմ բրած շարեացս ճար ընելու համար կու տաս ինծի :
 Տար ինծի սուրբ յարատեութիւն : Կը սիրեմ գրեզ ան-
 բաւ բարութիւն , և կը յուսամ սիրել յաւիտեան : Նը-
 նորհակալ եմ քեզմէ , ախրամայր Մարիամ , դու բա-
 րեխօս եղար ինծի համար այսչափ ժամանակ ունենա-
 լու . հիմա ալ օգնէ ինծի , և տուր որ բովանդակ այս
 ժամանակս ծախեմ ՚ի սիրել զքո միամիտով իմ փրկիչս ,
 և գրեզ , ով թագուհի և մայր իմ :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Ետմանակին պէս անգին բան չիկայ , բայց անոր
 պէս ալ աշխարհիս մարդկանց առջև յարդ չունեցող և
 անարդ սեպուած բան չիկայ : Ինչպէս կըսէ սուրբն
 Բեռնարդոս ալ թէ ժամանակին պէս մեծագին բան
 չիկայ , բայց անոր պէս ալ խոտան սեպուած բան չի-
 կայ : Գարձեալ կըսէ թէ փրկութեան օրերը կանցնին ,
 և ոչ զք կը մտածէ թէ իր օրերը կերթան կը կորսուին
 ու մէյմըն ալ դառնալիք չունին : Տես սա խաղցող
 մարդը , որ զիշեր ցորեկ խաղալով ատեն կը կորսըն-
 ցընէ , հարցուր իրեն թէ ինչ է բրածդ : Պատասխան
 կու տայ քեզի թէ ատեն կանցընենք : Տես սա մէկուրն
 ալ որ բարբարական սողին անգին կը ստըտի , փո-
 ղոցներուն մէջ կը կայնի անցուոր դարձուորը տես-
 նելու , ափեղցրփեղ կամ անշահ բաներ կը խօսի . հար-
 ցուր իրեն թէ ինչ կընես , կըսէ թէ ատեն կանցընեմ :
 Ով խեղճ ողորմելի կուրեր , որ այդչափ օրեր կը կոր-
 սընցընէք , բայց այնպիսի օրեր որ մէյմըն ալ չեն
 դառնար :

Այլ երեսէ ձգուած ժամանակ , դուն պիտի ըլլաս աչ-
խարհասէր մարդկանց ամենէն աւելի ցանկալի բանը
մահուան ժամանակ : Ան ատեն պիտի ցանկան , պիտի
խնդրեն մէկ տարի մըն ալ , մէկ օր մըն ալ , բայց պի-
տի չի գտնեն , և պիտի ըսեն այն ատեն թէ ալ ժամա-
նակ չի կայ : Այն ատեն ասոնք ինչ չեն տար որպէս
զի գէթ ժամանակէն շարաթ մըն ալ ձեռք ձգեն , օր
մըն ալ գտնեն որ կարող ըլլան խղճմտանաց համարը
չակել : Սուրբ Լուսինեօսոս Բուստինեանին ըսածին
պէս թէ մէկ ժամու համար հարստութիւններն ալ ,
փառք պատիւներն ալ , փափկութիւններն ալ կու տային :
Բայց աս ժամը իրենց պիտի չի տրուի . քովի քահա-
նան իրեն պիտի ըսէ՝ շուտ ըրէ , շուտ ըրէ , ելի՛ր ելի՛ր
աշխարհս , ալ ատեն չի կայ :

Անոր համար սուրբ զիրքը մեզի այս խրատը կու
տայ թէ յիշէ քու արարիչդ քանի որ արեգակն ու լու-
սինք չեն խաւարեր ¹ : Ինչ նեղութիւն է մէկ ճամբոր-
դի մը՝ թէ որ ճամբայէն մոլորած զինքը տեսնէ , զիչերն
ալ վրայ հասնի , որ ատեն չի կայ ճար ընելու : Ասոր
պէս նեղութիւն և ցաւ կըլլայ մահուան ատեն անոր
որ շատ տարի աշխարհիս վրայ կեցեր է , բայց ժամա-
նակը Աստուծոյ համար չէ ծախեր , վասն զի զիչերը
կը կոխէ՝ որ ատեն մարդ չի կրնար գործել ² : Ան ա-
տեն մահը իրեն համար զիչեր կըլլայ , բան մը չի կրը-
նար ընել : Ան ատեն խղճմտանքը իրեն կը յիշեցընէ
թէ որչափ ատեն ունեցաւ , և դայն ՚ի վնաս հոգւոյն
ծախեց . որչափ ներքին ազգարարութիւններ , որչափ
չնորհքներ ընդուներ է յԱստուծոյ սուրբ ըլլալու , և
չէ ուզեր շահեցընել զանոնք . մէյմըն ալ ինչ կը տես-
նէ , բարի գործք ընելու ճամբան ալ զոցուած է : Աս-
տի լալով պիտի ըսէ . ա՛հ ինչպէս խենթ եմ եղեր ,
ա՛հ մեզք կորսընցուցած ատենիս , ափսո՛ս կեանքիս
որ կորուսի , վա՛խ կորսուած տարիներուս՝ որ սուրբ
կրնայի ըլլալ ու չեղայ , հիմա ալ ըլլալու ատեն չի կայ
Բայց ինչ բանի կու գայ այդ գանդասաները , այդ ա-
խտփախը այն վայրկեանին որ կենաց տեսարանին վա-

¹ Երես զարարիչն քո մինչ չես խաւարեալ իցե արեգակն և
լուսինն : Ժ. 2. Ժ. 1. 2 :

² Գայ զիչեր՝ յորում ոչ զք կարէ գործել : Եւ. 4. Թ. 4 :

բազույրը գոցուելու վրայ է, լապտերը մարելու մօտ է, հողեփարքն ալ մօտիկ է այն ահաւոր վայրկենին, ուսկից կախուած է յախտենականութիւնը:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԵՂԵՏՈՒՄ

Ով փրկիչ իմ Յիսուս, գուն բոլոր կեանքդ տախր զիս փրկելու համար. շեղաւ վայրկեան մը կեանքիդ մէջ՝ զոր շնորհես երկնաւոր հօրդ ինծի համար, որպէս զի թողութիւն առնում, և յախտենից կեանքը ժառանգեմ. իսկ ես որ ասչափ տարի աշխարհիս մէջն եմ, ինչ բրեր եմ քեզի համար: Ա՛հ, ինչ որ ալ բրած եմ, բութրն ալ իմ խղճմաւանքիս բեռն են. չարք միշտ շատ է, բարին խիստ քիչ, ան ալ չի անկատարութեամբ, գաղջութեամբ, անձնասիրութեամբ և ցնդմունքներով: Ա՛հ փրկիչ իմ, բոլորն ալ այդպէս է, վասն զի չէի յիշեր թէ գուն սրչափ բան բրեր ես ինծի համար: Ես գրեց մտցայ, գուն զիս շի մտցար. գուն շատ անգամ իմ ետեւս եկար երբոր ես քեզմէ կը փախչէի, և շատ անգամ զիս կանչեցիր առ քու սէրդ: Ա՛հա, փրկիչ իմ, ես պատրաստ եմ, մէյմըն ալ չեմ ուզեր քեզի գէմ կենալ, չեմ ուզեր սպասել որ երեսէ ձդես զիս: Պատրաստ եմ, ով ծայրագոյն բարի, հեռու կենալ ամէն մեղքէ: Աբսիբեմ գրեց, անբաւ բարիդ, որ արժանի ես անհուն սիրոյ: Ա՛հ, մի թողար որ ես գրեց մէյմըն ալ քու սղարմութեանդ ինծի առած ժամանակդ կորսընցընեմ: Ատղաչեմ զիս միշտ յիշէ, սիրելի փրկիչ իմ, և ինծի յիշեցուր քու սէրդ՝ զոր ինծի ցցուցիր, չարչարանքդ՝ զոր ինծի համար քաշեցիր: Մտցընել տար ինծի ամէն բան, որպէս զի ուրիշ բան չի մտածեմ մնացած կենացս մէջ, բայց միայն գրեց սիրել և կամքդ կատարել: Աբ սիբեմ գրեց, սէր իմ Յիսուս, և ամենայն բարիդ իմ. խօսք կու տամ սրչափ որ խելքս վրաս ըլլայ՝ սիրոյ ներգործութիւններ ընեմ քեզի: Տար ինծի սուրբ յարասեութիւն. Բոլորովին ապաւինած եմ յարդիւնս տեսունդ իմոյ և ՚ի սուրբ արիւնդ: Վաստա՛հ եմ քու բարեխօսութեանդ ալ, ով սիրական մայր իմ Մարիամ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Գնացէք քանի որ լոյսը ձեզի հետ ունիք¹։ Պէտք է որ Աստուծոյ ճամբուն մէջ քայլենք, քանի որ կենդանի ենք և լոյս ունինք, զորն որ մահուան ատեն կը կորսընցընենք, վասն զի այն ժամանակը պատրաստուելու ատեն չէ, հասցա պատրաստ գտնուելու ատեն է։ Մահուան ատեն կարելի չէ բան ընել, եղածը եղած է։ Թէ որ մէկուն լուր դար թէ քիչ ատենէն գատաստան կայ իր կենացը վրայ, կամ բոլոր ունեցածին վրայ, ինչպէս կարտորար մէկ աղէկ վաստարան մը գտնուելու որ դատաւորներուն հասկըցընէ իր պատճառները, և իր կողմը բռնէ։ Հասցա մենք ինչ կընենք, որ ստոյգ զիտենք թէ քիչ ատենէն, կրնայ ալ ըլլալ ամէն ժամ մեր վրայ դատաստան պիտի ըլլայ ամենէն մեծ քանի համար, որ է յախտենից փրկութիւնը, և ժամանակ կը կորսընցընենք։

Կրնայ մէկը ըսել թէ ես զեռ երիտասարդ եմ, կամաց կամաց զիս Աստուծոյ կու տամ։ Անոր ըսելու է թէ տէրն մեր անիծեց անպատու թղենին, որ զեռ ատենն ալ չէր պտուղ տալու։ Վասն զի թողոյ ժամանակին ալ չէր կըսէ աւետարանը, որով ուղեց փրկիչն մեր հասկըցընել մեզի թէ մարդս ամէն ատեն, նաեւ երիտասարդութեան ատենն ալ բարեգործութեան պըտուղ պիտի ունենայ, չէ նէ անէծքի տակ կիցնայ, ու չի կրնար ետքն ալ պտուղ տալ։ Ասկէ ետքը մարդ քեզմէ պտուղ չուտէ յախտեան, ըսաւ տէրն մեր ան ծառին. նմանապէս կանիծանէ զայն մարդը զոր կոչեր է և ան զէմ կը կենայ։ Ասկալի բան. սատանան քիչ ժամանակ կը սեպէ բոլոր մեր կենաց ատենը, ուստի վայրկեան մըն ալ չի կորսընցըներ զմեզ փորձելէն։ Աստի թշնամին որ ատենը չի կորսընցըներ զմեզ կորսընցընելու համար, հասցա մենք կորսընցընենք մեր ժամանակը զմեզ փրկելու համար։

Մէկն ալ կրնայ ըսել թէ ես ինչ գէշ բան կընեմ. վայ քեզի, գէշ բան չէ ատեն կորսընցընել խաղերով, անչա՛ խօսակցութեամբ որ շահ մը չեն ըներ

1 Գնացէք մինչեւ զլոյսն ընդ մեզ ունիք։ Յ. Է. Ժ. 35։

Հողույց : Աստուած անոր Համար ատեն ատեր է քեզի , որպէս զի կորսընցընես . չէ , փասն զի քեզի տըւած ամէն փայրկեաններուն Համար ալ պատասխան պիտի ուզէ : Ան մշակները , որ կը յիշէ սուրբն Մատթէոս , չարիք մը չէին ըներ , միայն դատարկ կենալով ատեն կը կորսընցընէին . ուստի այդույ տէրը զիրենք յանդիմանեց ըսելով թէ ինչո՞ւ ցորեկն 'ի բուն դատարկ կեցեր էք¹ : Գատաստանին օրը Քրիստոս տէրն մեր մեզմէ Համար պիտի պահանջէ ամէն գատարկ խօսքի Համար : Ան ժամանակն որ Աստուծոյ Համար ծախուած չէ՝ կորսուած ժամանակ է : Սուրբն Բեռնարդոսի ըսածին պէս՝ ան ամէն ժամանակն որ Աստուծոյ վրայ չի մտածեցիր , զիացիր որ քեզի Համար կորսուած է : Աւստի այսպէս կը խրատէ զմեզ սուրբ զիրբը թէ ինչ որ կրնաս ընել նէ՝ ըստ կարի ըրէ , փասն զի գերեզմանն որ պիտի երթաս՝ ոչ խորհուրդ կայ , ոչ գիտութիւն և ոչ խմաստութիւն² : Սըրբակրօն կոյս մը կըսէր թէ սուրբերուն կենացը մէջ փաղտան օր չի կայ , փաղը մեղաւորներուն կենացը մէջն է , որ միշտ կըսեն՝ քիչ մը ետքը , քանի մը օրէն , և այսպէս մահը վրայ կը Հասնի : Ահաւասիկ Հիմա է ժամանակ ընդունելի³ : Այսօր թէ որ իրեն ձայնը լսէք , մի խտացուցանէք ձեր սիրտը⁴ : Աստուած զբեղ կը կանչէ այսօր աս բարի դորձքը ընելու՝ մէկէն այսօր ըրէ , փասն զի փաղը կրնայ ըլլալ որ ժամանակ ըլլայ կամ չըլլայ , կամ թէ Աստուած զբեղ ալ չի կանչէ : Եւ թէ որ առաջ քու զժրախտութեամբդ ատենդ կորուսեր ես զԱստուած վշտացընելով , նայէ որ լաս ատոր վրայ մնացած կենացդ մէջ , ինչպէս առաջադրեց Ազեկիա թագաւորն ալ , թէ բոլոր տարիներս 'ի գառնութիւն անձին իմոյ կարգեց⁵ : Աստուած քեզի

1 Ընդէր կայք ասա զօրս ցերեկ գատարկք : Մատթ. Ե. 6 :

2 Ար ինչ գացէ ձեռն քո գործել , որչափ 'ի կարի քու՛մ իցէ գործեալի . զի ոչ է խորհուրդ և գիտութիւն և խմաստութիւն 'ի գժոխս յոր գու երթալոցն ես : Ժող. Թ. 10 :

3 Ահաւասիկ ժամանակ ընդունելի : Թ. 4-րէ . Ե. 2 :

4 Այսօր եթէ ձայնի նորա լսիցէք , մի խտացուցանէք ըզսիրտս ձեր : Սաղ. 2-ր . 8 :

5 Կարգեաց զամենայն ատն իմ 'ի գառնութիւն անձին իմոյ : Ես . ԼԵ . 15 :

Հիմա կեանք կու տայ որ կորուսած ժամանակիդ նարը
 տեսնես . զնեցէք ժամանակը ըսելով , վասն զի չարու-
 թեան օրեր են ¹ . ուր կըսէ սուրբն Անսելմոս թէ ժա-
 մանակը կը գնես թէ որ ընես ան բանն որ զանց բրիք
 ընելու : Սուրբն Հերսիմոս սրբոյն Պօղոսի համար
 կըսէ թէ թէպէտ և առաքելոց ևտրինը ևդաւ , բայց
 արդեամբք առաջինն ևդաւ ան բաներովք որ զարձէն
 ետե ըրաւ : Սրիչ բան ալ չըլլայ , մտածենք թէ ամէն
 վայրկեան կրնանք մեծ մեծ վաստակ ընել յախտենա-
 կան բարեաց : Թէ որ ըսէի քեզի թէ այնչափ զեանի
 տէր կըլլաս՝ որչափ որ կրնաս մէկ օր մը քալել , կամ
 այնչափ ստակ կը վաստակիս՝ որչափ որ կրնաս համ-
 բել մէկ օրուան մէջ , ինչ կըսես , ինչ ջանք շէիր ը-
 ներ : Արդ կրնաս դուն ամէն վայրկենի մէջ յախտե-
 նական զանձ վաստակիլ , հապա ինչո՞ւ ժամանակդ կը
 կորսընցընես : Ար բանն որ այսօր կրնաս ընել , մի ը-
 սեր թէ վաղը կրնամ ընել ատ բանը . վասն զի այսօր
 որ կորուսիր , ալ չի դառնար : Սուրբն Ալեանչիսկոս Պօր-
 ճեան երբոր արիչները այխրքի վրայ կը խօսէին՝ ին-
 քը առ Աստուած կը դառնար սուրբ խղճերով , անանկ
 որ երբոր ևտրը իրեն ալ կը հարցընէին իր կարծիքը
 նէ , չէր զիտեր թէ ինչ ըսէ : Ասոր համար զինքը մե-
 զազրեցին նէ՝ ըսաւ , թէ աւելի կընտրեմ ախմար և
 բենալ՝ քան թէ ատենս փուձ անցընել :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԵՂԵՏԵԱՔ

Չէ , Աստուած իմ , չեմ ուզեր ասկից ետե ատենս
 կորսընցընել , զոր ինձի կու տաս քու ողորմութեամբք
 կս հիմա զժողբքը սխտի ըլլայի , ու անօգուտ անզը
 արցունք սխտի թափէի . շնորհակալ եմ որ կեանքս
 երկընցուցիր . ուստի կուզեմ մնացած օրերս քեզի հա-
 մար միայն ապրիլ : Թէ որ հիմա զժողբն ըլլայի , յու-
 սահաա և անվախճան սխտի լայի . արդ կուզեմ հիմա
 լալ դրեղ վշտացընելուս վրայ . և զիտեմ որ այս լա-
 լուս համար թողութիւն կու տաս ինձի , որովհետե
 մարդարէն ալ այսպէս կապահովցընէ թէ լալով լա-
 ցաւ , ևթէ ինձի ողորմեցաւ , քեզի ալ կողորմի ² : Թէ

¹ Գնեցէք զժամանակս, զի աւուրքս չարուե են : Եփե. Ե. 16 :

² Լալով ելաց , եթէ ողորմեաց ինձ , և ողորմեացի քեզ : Ե.՝
 Լ. 19 :

որ գծօխքն ըլլայի ալ գրեզ պիտի չկրնայի սիրել, ուստի հիմա կը սիրեմ գրեզ և կը յուսամ յախտեան սիրել: Թէ որ գծօխքը ըլլայի ալ շէի կրնար քու շնորհքդ խնդրել, բայց հիմա կը լսեմ որ կըսես ինծի թէ՛ խընդրեցէք և առնուցուք: Արեմն քանի որ շնորհք կրնամ խնդրել, այս երկու շնորհքը կուզեմ քեզմէ, Աստուած հոգւոյ խնոյ, տուր ինծի յարատևութիւն՝ ի շնորհս քո, և քու սէրդ տուր ինծի, անկէ ետև ինչ որ կուզես զիս ըրէ: Տուր որ բոլոր մնացած կենացս մէջ միշտ զիս քեզի յանձնեմ, Զիսուս իմ, ըսելով՝ տէր օգնէ ինծի, տէր զթա և ողորմէ ինծի. տուր որ մէյմըն ալ գրեզ չի սրդողցընեմ. տուր որ գրեզ սիրեմ: Ամենասրբուհիդ Մարիամ, մայր իմ, շնորհք առ ինծի համար միշտ զիս Աստուծոյ յանձնելու, յարատևութիւն և իր սուրբ սէրը խնդրելու:

ԽՈՐՀՐԳԱՄՈՒԹԻՒՒՆ ԺԲ.

ՓԲԿՈՒԹԻՒՆԸ ՈՐՉԵՓ ՄԵՆ ԲԱՆ Է

Կազալեք զձեզ, եղբարք, որ ամեն մարդ իր բանը նոցայ՝.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ատուղապէս մեծ բան է յախտենական փրկութիւնը, և մեզի ուրիշ ամէն բանէն աւելի հարկաւոր է. և սակայն ամէն բանէն աւելի ասոր անհոգ են քրիստոնեայք: Ամէն փոյթ կրնեն, ատեն ալ շէն կորսընցըններ որ շահաւոր աստիճան մը ելլեն, զատաստանի մէջ յաղթեն, հարսնիք ընեն. և որչափ կը մտմտան, որչափ քանք կրնեն աս բաներուս: Այ կերակուրնին կերակուր է, ոչ քուններնին քուն է, աչքերնուն բան մը չերևնար: Իսկ յախտենից փրկութիւնը ապահովցը-

1 Աղաչեմք զձեզ, եղբարք... գործել զիւրաքանչիւր զիւր գործ: Թ. 10. 11:

ներու համար ինչ կրնեն . ինչ կեանք կը վարեն : Բան մըն ալ չեն ըներ . մանաւանդ ամէն բան կրնեն , որպէս զի զանիկայ կորսընցընեն . և բրիտանացի մեծ մասը այնպէս կապրի որպէս թէ մահը , գառաստանը , զրժոխքը , արքայութիւնը և յախտնականութիւնը՝ հաւատոյ նշամարտութիւնք չըլլային , այլ բանաստեղծից առասպելք : Թէ որ գառաստան մը , երկրի մը բերքը , եկամուտ մը կորսընցընեն , այն ինչպէս տակնուվերայ կըլլան , ինչ քանք չեն ըներ՝ որ եղած վնասը կարկրտեն : Թէ որ ձի մը կամ շուն մը կորսընցընեն , ինչ փոյթ չեն ըներ որ գանեն : Իսկ շնորհքը կը կորսուի եղեր՝ քուն կըլլան , կատակ կրնեն , կը ծիծաղին : Աս ինչ մեծ բան է . ամէն մարդ կը խպնի անհոգ բնույտ աշխարհի բաներու մէջ . անգին շատերը ամենին չեն ամբշնար յախտնականութիւնը ապահովցընելու անհոգ ըլլալուն որ ամէն բանէ վեր է : Իրենք ալ խելացի կը կոչեն զսուրբերը , վասն զի բոլոր խելքերին բանեցուցեր են փրկուելու համար միայն , այսու ամենայնիւ իրենք ամէն խելքերին կու տան աշխարհի ուրիշ բաներուն , բաց ՚ի հոգևորէն : Նայէ ինչ կըսէ սուրբն Պօղոս . կաղաչենք զձեզ եղբարք , կըսէ , որ ամէն մարդ իր բանը հոգայ , այսինքն իր հոգւոյն յախտնական փրկութիւնը՝ որ ամէն բանէ վեր է : Արեմն մտուրնիս զնենք թէ մեր ամենէն հարկաւոր և շահաւոր բանը մեր փրկութիւնն է : Այս է մեր բուն և մէկ հատիկ զործքերնիս , որուն ճար ճարակ չըլլար թէ որ սխալինք նէ :

Ամէն բանէ վեր է ըսինք . վասն զի հետեանքը շատ մեծ է , վասն զի բանը հոգւոյ վրայ է , որ եթէ կորսուի ամէն բան կորսուած է : Պէտք է որ մեր հոգին անգին սեպենք և մեծազին քան զամէն աշխարհի բարիքը . առած է սրբոյն Ասկերերանի թէ հոգին աւելի կարժէ քան զամէն աշխարհի բարիքը : Աս աղէկ հասկընալու համար հերիք է որ զիտնանք թէ Աստուած իր միածին որդին մատնեց ՚ի մահ , որ մեր հոգին փրկէ , ինչպէս կըսէ աւետարանը՝ այնպէս սիրեց Աստուած զաշխարհ մինչև իւր միածին որդին սուսա¹ : Իսկ առաքեալը կը-

¹ Այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ մինչև զորդին իւր միածին և ա : Եւջ . 7 : 16 :

սէ թէ դուք ձեր տէրը չէք, վասն զի գնով գնուեցաք¹, Ուստի սրբոց հարց մէկը կըսէ թէ այնչափ ծանրագին եղաւ մարդուս գինը, որ կարծես թէ մարդս Աստուծոյ շափ կարծէ եղեր: Ասոր համար տէրն մեր ալ ըստաւ թէ ինչ կրնայ տալ մարդ փոխանակ անձին իւրոյ²: Արդ եթէ այսչափ կարծէ մարդուս հոգին, աշխարհիս որ բարիքին հետ կրնայ փոխել դայն կորսընցընելով:

Իրաւունք ունի եղեր սուրբն Փիլիպպոս Աերեան խենթ կոչել դայն մարդը՝ որ չի քանար հոգին փրկել, թէ որ աշխարհիս վրայ ոմանք մահկանացու ըլլային, ոմանք անմահ, ու մահկանացուները տեսնէին որ անմահները բոլորովին աշխարհիս բաներուն կըղբագին՝ որ փառք սրափու շահին, զբօսանքներ ձեռք ձգեն, անտարակոյս կըսէին, այ խենթեր, դուք որ կրնաք յախտենական բարիք շահիլ, ինչ ետեւ ընկեր էք անցաւոր և չնչին բաներու, որով դուք զձեզ կը դատապարտէք անդին՝ ի յախտենական տանջանս. թող տուէք որ մենք խեղճերս մամտանք երկրաւոր բարիքը, որ մահուան ատեն մեզի համար ամէն բան կը վերջանայ: Բայց մենք ամէնքս անմահ ենք. հապա ինչպէս կըլլայ որ շատերը այս աշխարհիս փուճումուճ հաճոյիցը համար հոգինին կը կորսընցընեն: Աս ինչպէս կըլլայ, կըսէ Սալվիանոս, որ քրիստոնեայք կը հաւատան թէ գատաստան կայ, դժօխք կայ, յախտենականութիւն կայ, ու ետքը անոնցմէ անփախ կապրին:

ԻՂԶ ՆԻ ԳԵՂԵՏԱՅ

Ո՛հ Աստուած իմ, ինչ բանի ծախեցի ան տարիներն որ ինձի տուիր յախտենական փրկութիւնս հոգալու համար: Գուն, փրկիչ իմ, գնեցիր իմ հոգիս քու արիւնովդ, և ետքը ինձի յանձնեցիր որ հոգ տանիմ դայն փրկելու. իսկ ես ուրիշ հոգ չըրի, բայց եթէ դայն կորսընցընելու գրեզ վշտացընելով՝ որ զիս այնչափ սիրեցիր: Շնորհակալ եմ, որ զեռ ատեն կու տաս

¹ 2Էք անձանց տէր, քանզի գնոց գնեցայք: Թ. Կ. Է. 2. 19. 20:

² 2Էնչ տայէ մարդ փոխանակ անձին իւրոյ: Մ. Գ. 42. 26:

ինծի, որպէս զի կարենամ ճար ընել այսպիսի մեծ
 վատթարութեանս, որով հոգիս ալ կորուսի, քու զե-
 ղեցիկ շնորհքդ ալ: Արդ մեծապէս կը ցախիմ և կը զրգ-
 ջամ բոյորով սրտիս: Կանգաշեմ, թող ինծի, ես ալ կա-
 ոաջադրեմ աւ օրէս ետև ամէն բան կորսընցընել,
 կեանքս ալ՝ քան թէ քու բարեկամութիւնդ: Կը սի-
 բեմ գրեղ ամէն բարութենէ վեր, և կուզեմ միշտ սի-
 բել, ով ծայրագոյն բարի, որ արժանի ես անհուն սի-
 բոյ: Ազնէ ինծի, փրկիչ իմ Զատուս, որպէս զի այս
 իմ առաջադրութիւնս ուրիշ զխտաւորութեանցս նման
 չըլլայ, որոնք բոլոր իմ կողմանէս մէյմէկ մատու-
 թիւն էին: Տուր ինծի մեռնիլ քան թէ նօրէն դառնալ
 գրեղ վշտացընել, և քու սէրդ թողնել: Ով Մարիամ,
 յոյս իմ և ապաւէն, դուն զիս պահէ և յարատեւութեան
 շնորհք առ ինծի համար:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Յաւիտենական փրկութիւնը չէ թէ միայն մեծ քան
 է, հապա նաև մէկ հատիկ գործքն որ տնինք առ
 կեանքիս մէջ, առ է միայն: Աուրքն Բեռնարգոս քրիս-
 տոնէից անխելքութեանը վրայ կու լայ որ աղօց բրա-
 ծը տխմարութիւն խենթութիւն կը կոչեն, և իրենց երկ-
 բաւօր բաները մեծ գործքի տեղ կը զնեն: Տղօցը խա-
 դալիք՝ կը կոչեն, մեծերունք՝ մեծ բանի տեղ կը սեպեն.
 մեծերուն առ խենթութիւնը տելի մեծ մեծ խենթու-
 թիւն է: Ի՞նչ ըսուա տէրն մեր, թէ ի՞նչ օգուտ է մար-
 դուս բոլոր աշխարհքս շահի ու ինքզինքը կորսընցը-
 նել¹: Թէ որ փրկուիս, ով եղբայր, հոյ չէ թէ այս
 երկրիս վրայ աղքատ ես եղեր, նեղութիւն և անար-
 դանք քաշեր ես եղեր, գրեղ որ փրկես նէ, ուլ վախ
 չի կայ, երջանիկ կըլլաս յաւիտեան: Հապա թէ որ ստրկ
 սահի ու դատասարատուիս նէ, ի՞նչ շահ կընեն քեզի
 զժոխրին մէջ քու աշխրքիս վրայ ունեցած գրօ-
 սանքներդ, հարուստ ու փառաւոր ըլլալդ: Հողիդ կոր-
 սուածին տէ՛ս՝ կորսուած են քու ամէն դրօսանքներդ,
 փառքդ, պատիւդ ու փարթամութիւնդ և ամէն բան:

¹ Զինչ օգուտ է մարդոյ եթէ զաշխարհ ամենայն շահեա-
 չի և զանէն իւր տուժեացի: Մ••• ԺԵ. 26:

Ինչ պատասխան պիտի տաս Քրիստոսի Համար տալու օրդ: Թէ որ Թաղաւոր մը պատուէր տայ իր զեապանին որ երթայ երևելի բան մը Հոգայ քաղցի մը մէջ, իսկ անիկայ իրեն յանձնուած բանին խելքը տալու տեղ՝ ուտելու, խմելու, խաղերու, պարերու միայն նայի, և այնպէս որ բանը դէշ երթայ նէ ինչ պատասխան պիտի տայ Թաղաւորին ևս զարձած տաներ: Հասցա ինչ մեծ Համար ունի տալու երկնաւոր Թաղաւորին զատաստանին օրը ան մարդը՝ որ երկրիս վրայ գրուած է չէ Թէ Հարստանալու, և փառք պատիւ ստանալու, Հաղա իր Հոգին փրկելու. իսկ ինքը ամէն բանի Հոգ ունեցեր է բայց ՚ի Հոգոյն: Աշխարհասէրք ներկան կը մտածեն միայն, տալաղային շէն նայիր: Սուրբ Փիլիպպոս Ներեան մէկ օր մը Հոմ մէկ տաղանգաւոր երիտասարդի մը Հեա խօսելով որ բոլորովին ինքը զինքը աշխարհի տուած էր, ըսաւ անոր. զընենք Թէ, աղաս, զուն մեծ բազդ և Հարստութիւն պիտի ունենաս, աղէկ փաստարան պիտի ըլլաս, քահանայ պիտի ըլլաս, կարգինալ ալ պիտի ըլլաս, զուցէ պատլ ալ ըլլաս, աղէկ բայց ետքը ետքը: Ա երջէն ըսաւ անոր. զնա մտմտա սա ետքի երկու բառիս վրայ: Երբ տասարդը տուն զարձաւ, ու սա խօսքերուն վրայ կը մտածէր՝ ետքը ետքը: Ասով Թողոյց իր աշխարհային զբաղմունքն ու աշխարհքս ալ բոլոր, և զնաց նոյն սուրբ Փիլիպպոսին կրօնքը մտաւ, ու սկսաւ Աստուծոյ համբուն միայն խելքը տալ:

Մէկ Հատիկ ընելու զօրծրերնիս է Հոգինիս Հոգալ, փանն զի մէկ Հոգի մը ունինք: Թաղաւորին մէկը բան մը խնդրեց Յեննգիկտոս երկոտասաներորդ պապէն, որ չէր կրնար առանց մեղաց շնորհել, ուստի սա պատասխանը տուաւ զեաղանին. ըսէ Թաղաւորիդ, որ Եթէ երկու Հոգի ունենայի, կրնայի մէկը կորսընցընել իրեն սիրոյն Համար, և մէկայլը պահել ինծի Համար. բայց որովհետև մէկ Հատիկ Հոգի մը ունիմ, շեմ կըրնար և շեմ ուղեր զայն կորսընցընել: Սուրբն Յրանչիսկոս Քասաւերեան կըսէր Թէ մէկ բարիք մը միայն կայ աշխարհիս վրայ, և մէկ չարիք մը միայն, մէկ Հատիկ բարիքն է փրկուիլ, և մէկ Հատիկ չարն է զատապարտութիւնը: Շատ անգամ կըսէր սրբուհին Թերեզա իր կուսանքներուն, Թէ ով քրուրաիք, մէկ Հոգի

մը կայ, և մէկ յախտենականութիւն մը: Կուզէր ըսել թէ մէկ հոգի մը ունինք, թէ որ ան ալ կորսուի նէ, ամէն բան կորսուած է: Ուստի Դաւիթ ալ իր ազօթքին մէջ կըսէ թէ մէկ բան մը խնդրեցի Աստուծ մէ և նոյնը կազաչեմ. Աստուծոյ տանը մէջ բնակիլ¹: Իսկ առարեալը կըսէ թէ ահով ու զոգով խրարանչիւր ձեր փրկութիւնը գործեցէք²: Ով որ չի վախճար չի զոգար՝ չի փրկուիր, ուստի փրկուելու համար պէտք է աշխատիլ, ու ինքը զինքը բռնադատել. երկնից արքայութիւնը կը բռնարարի և բռունք կը յափշտակեն զայն, կըսէ ակրն մեր: Փրկութիւննիս կուզենք նէ պէտք է որ մահուան աստն մեր կեանքը Քրիստոսի փրկչին մերոյ կենացը նման գանուի: Յառաջագոյն սահմանեց կերպարանակից ըլլալ իւր որդւոյն պատկերին³: Ուստի պարտական ենք մէկ կողմանէ մեզաց առիթներէն փախչել, մէկալ կողմանէ ալ փրկութեան հասնելու հարկաւոր միջոցները բանեցընել: Սուրբն Բեռնարգոս կըսէ թէ արքայութիւնը գատարկապարտ ենքուն չի արուիր, հապա Աստուծոյ ծառայութեան մէջ արժանապէս աշխատողներուն: Ամէնքը փրկուիլ կուզեն առանց նեղութիւն մը քաշելու: Շատ մեծ բան, կըսէ սուրբ Սղոստինոս, այնչափ կաշխատի ստատանան և քուն չըլլար զմեզ կորսընցընելու. իսկ զուն քո յախտենական շահուղ կամ վնասուղ համար սյղպէս անհոգ կեցեր ես: Թշնամիք կը սքնին և զու կը քնանան:

ԻՂԶ ԵՒ ԳՅՂՍՏՆԸՔ

Աստուած իմ զոհանամ զրէն, որ ինչուան աս ժամս կը թողնես զիս որ կենամ քու ոտքից առջեր, և ոչ ՚ի դժոխս՝ որուն շատ անգամ արժանի եղեր եմ: Բայց ինչ շահ ինծի քու պարզեամ կեանքէդ, թէ որ ես առանց քու շնորհացդ ապրիլս շարունակեմ նէ: Ա՛հ, Աստուած չընէ: Կս քեզի երես դարձուցի, զրեզ կո-

1 Չմի խնդրեցի ՚ի տեառնէ և զայն ազաչեմ, բնակել ինձ ՚ի տան տեառն: Ս=Ղ. ԻՅ. 4:

2 Ահիւ և զոգութեամբ զանձանց փրկութիւն գործեցէք: Փէլ. Բ. 12:

3 Յառաջագոյն սահմանեաց կերպարանակից լինել պատկերի որդւոյն իւրոյ: Հ=Ղ. Ը. 29:

բաւի , ով իմ ծայրագոյն բարիս . կը ցաւիմ բոլոր սրտանոց աս բրածններու վրայ , երանի թէ Հազար անդամ մեռած բլլայի քան թէ քեզի դէմ երես զար- ձընէի : Աս գրեզ կորուսի , բայց մարգարէզ կը ծա- նուցանէ ինծի թէ բարերար է Աստուած Համբերող- ներուն վրայ , և ով որ զինքը կը փնտրուէ նէ՛ կը զանէ : Եթէ առաջ ես քեզմէ կը փախչէի , ով իշխան և թա- դատ ուրիշ բան չեմ փնտրուեր : Ար սիրեմ գրեզ բոլոր սրտով , ընդունէ զիս և մի անարժան Համարիր սիրելի բլլալու ան սրտին որ ատեն մը գրեզ անարգեց : Աստ ինծի առնել զկամս քո , ուստ ինծի քու Հաճոյքդ կա- տարել , զոր ամէն կերպով կուզեմ ընել : Ավ փրկիչ իմ Յիսուս , փրկէ աս Հոգիս՝ որուն Համար արիւնդ թափեցիր և կեանքդ տուիր . և զիս փրկելիզ բլլայ ինծի շնորհք տալիզ որ միշտ գրեզ սիրեմ Հոս ալ անգին ալ : Այսպէս կը յուսամ քու արգիւնքներովդ . և այսպէս կը յուսամ քու բարեխօսութեամբդ , տիրամայր կոյս :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԻ

Հարկատր բան , մէկ Հատիկ բան , այնպիսի բան՝ որուն ետքէն ճար չի կրնար բլլալ : Արբոյն Եփեբիս- սի ըստծին պէս՝ ամէն սխալանքէն վեր է յախտենից փրկութեան բանը չՀոգալը : Արիշ ամէն սխալանաց ճար մը կրնայ բլլալ . թէ որ մէկը իր Հազուսար կոր- սընցընէ , ուրիշ ճամբով մը կրնայ ձեռք բերել . թէ որ մէկը իր աստիճանը կորսընցընէ , ճար կըլլայ նո- րէն ձեռք բերելու . նոյն խիկ թէ որ մէկը կեանքը կոր- սընցընէ՝ բայց փրկուելու բլլայ , ամէն բան տեղը կեր- թայ : Բայց մէկն որ զատապարտուի նէ , ալ ճար ճա- բակ չի կայ , մէկ անգամ կըլլայ մեռնիլ . Հոգին մէյմը կորսուի նէ , յախտեան կորսուած է . մէկ անգամ կորսուիլը՝ յախտեան կորսուիլ է : Արիշ բան չի մը- նար , բայց եթէ յախտեան լալ ողբալ խենթերու Հեռ ՚ի դժոխս , ուր է ամենէն մեծ Հոգետանջ պատիժը՝ զիտնալ թէ իրենց Համար լմընցած է իրենց թշուա- ոսթեանցը զեղ մը ընելու ատենը : Մարգարէին ըսա- ծին պէս՝ Հունձրերն անցան , ամառն անցաւ , և մենք

չի փրկուեցանք¹ : Հարցուր աշխարհս այն իմաստնոց որ հիմա այն կրակի փոսին մէջն են , Հարցուր թէ հիմա ինչ խելքի վրայ են , զո՛հ են որ երկրիս վրայ բազմ շիներ են , ստակ ունեցեր են , երբոր հիմա յախտեանից բանար կապուած են : Անկամ դիր , ինչպէս կուրան ու կրսնն , ուրեմն մոյրեցանք : Բայց ինչ բանի կու զայ հիմա իրենց բքամ խենթութիւնն ու մոյրութիւնը ճանչնալնն² երբոր ալ ճար չի կայ յախտեան զատապարտութենէ խալըսում գտնելու : Ինչ ցուկըլայ երկրիս վրայ ան մարդուն , որ երբոր քիչ ծախքով կրնար ճար մը բնել , որ իր որսաւոր չի կործանի , կորը մէկ որ մը տեսնայ որ փլեր բնկեր է , ու իր անհոգութեանը վրայ ան տաննն անդրադառնայ որ ալ ճար բնել չըլար :

Այս է զատապարտելոց աւելի մեծ ցար՝ մտածել թէ հոգինին կորուսին , և իրենց յանցանացը Համար զատապարտեցան : Ազականութեանդ տանն , սվ իսրայէլ , կրսէ Աստուած , սվ է որ օգնէ պիտի քեզի² : Արբուհին թերեզա կրսէր թէ երբոր մէկը իր անհոգութեամբը լաթ մը , մտանի մը , կամ շնչին բան մը կորսընցընէ նէ՛ հանդիսա չըլար , չուտեր չի քնանար . Հապա ինչ ստակայի ցու կըլլայ զատապարտեալ անձի մը՝ զժոխք ինչամ փայրկեանը , երբոր տեսնէ զինքը այն տանջանաց բանտին մէջ զոյցուած , և քանի որ կը մտածէ թէ յախտեան ճար ճարակ չի կայ ազատելու : Ան տանն պիտի բսէ , փայ դիտուս որ ես ինքիսմէս հոգիս կորուսի , արքայութիւնն ալ զԱստուած ալ կորուսի յախտեան :

Մէկը թէ որ բսէ թէ ես աս մեզքս բնելով՝ ինչո պիտի զատապարտուիմ , կրնայ բլլայ որ այնպէս ալ փրկուիմ , սնանկին բսելու է թէ կրնայ ալ բլլայ որ զատապարտուիս , և մանաւանդ զիրաւ զատապարտուիս , փանն զի սուրբ զիրքը զատապարտութիւն կրսպտանայ մաանիչներուն , խտտափրա եղողներուն , ինչպէս որ գուն ալ աս բանիս մէջ այնպէս ես . փայ

¹ Եզեմ հունձք , անց սմառն , և մք ոչ փրկեցաք : Եզեմ , Է . 30 :

² Եսպականութեն քում , Խորայէլ , սվ իցէ որ օգնիցէ քեզ , ԱԷԷ . 37 . 8 :

ձեզի, ապստամբ որդիք, կըսէ Աստուած¹ : Նոյն իսկ այդ մեղքովդ որ կը գործես՝ մեծ վատնդի ու տարակուսի մէջ շին գներ քու յախտենական փրկութիւնդ, և խելք է արդեօք գրեզ այսպիսի վատնդի մէջ ձգելդ : Սակերբումին ըսածին պէս՝ բանը մէկ տան մը, այգիի մը, կամ աստիճանի մը համար չէ, հապա ՚ի յախտենական տանջանս ինկնալու վրայ է, յախտենից արբայութիւնը կորսընցընելու վրայ է, և այսպիսի մեծ բանի մը համար ինչպէս կրնաս ըսել թէ զուցէ կրնայ ըլլալ որ փրկուիմ :

Կըսես թէ ով գիտէ, զուցէ չեմ դատապարտուիր, յուսամ որ ետքը Աստուած ինծի կը ներէ, բայց երբ . երբոր արդէն դուն գրեզ գժտիք դատապարտած ըլլաս նէ : Ով խելացի, դուն գրեզ խորունկ հորի մը մէջ կը ձգէիր, ըսելով թէ զուցէ չեմ մեռնիր . չէ կըսես, չէի ձգեր : Հապա ինչպէս կրնաս քու յախտենական փրկութիւնդ կաթընցընել այսպիսի խախտւտ յուսոյ մը վրայ, ըսելով զուցէ, ով գիտէ : Ահ, որչափ մարդիկ ատանիճած յուսով դատապարտուած են : Ձեռ գիտեր որ խրատասիրտ եզոզ մեղաւորաց յոյսը յոյս չէ, հապա խաբէութիւն և յանդգնութիւն է, որ զԱստուած ոչ եթէ ՚ի գութ կը շարժէ, այլ ՚ի մեծադոյն բարկութիւն : Թէ որ հիմա կըսես վստահութիւն չունիմ դէմ կենալու փորձութեանց և կրից՝ որ վրագ օրերն են, ինչպէս ետքը դէմ պիտի գնես, երբոր ուժգ երթալով կը նուազի մեղաց ստորութեամբդ : Այսան զի ան ատեն մէկ կողմանէ հոգիդ աւելի կը կտրանայ ու կը խստանայ շարութեամբ, և մէկայ կողմանէ Աստուծոյ օգնականութիւնը կը պակսի : Ինչ կը կարծես, յոյս ունիս որ Աստուած քեզի լոյս և շնորհք եւելցընէ, երբոր դուն մեղքերդ այնչափ շատցուցեր ես :

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԱՅԵԱԲ

Ով փրկիչ իմ Յիսուս, յիշեցուր ինծի միշտ մահդ որ ինծի համար յանձն առիր, և անով սիրտ և ապափնութիւն տուր ինծի : Կը վախճամ որ չըլլայ թէ մահուանս ատեն սատանան ջանայ զիս յուսահատութեան մէջ ձգել այնչափ գործած մեղքերուս համար :

1 Վայ մեզ, որդիք ապստամբք : Ե• 1 : 1 :

քանի անգամ խօսք տուի դրեղ չի վշտացընել քեզմէ
այսչափ լոյս ունենալէս ետե , և վերջը նորէն զարձայ
ու երես զարձուցի յաւով թողութեան : Արուհեան
դուն զիս չի պատժեցիր , անոր համար ես քեզի դէմ
անիրաւեցայ . սրչափ ինծի ողորմեցար , ես այնչափ
դրեղ անարդեցի . տուր ինծի , փրկիչ իմ , սաստիկ ցաւ
իմ մեղքերուս վրայ՝ քանի որ սա կեանքէս չեմ բաժ-
նուած : Ար զղջամ կը ցաւիմ , ով ծայրադոյն բարի ,
ըբաժնեւրուս վրայ : Ար խոստանամ որ այս օրէս ետե
հազար անգամ մեռնիմ քան թէ մէյմբն ալ դրեղ թո-
ղում . միայն թէ տուր ինծի ալ լսել առ Մազդազէնա .
ցին ըսածդ թէ թողեալ լիցին քեզ մեղք քո , տարով
ինծի սաստիկ ցաւ մը յանցանացս վրայ մահուանէս
առաջ . չէ նէ կը վախեմ որ մահս ինծի շատ անհան-
դիսա և թշուառ պիտի ըլլայ : Ան վերջին վայրկեանս ,
ով Ախտուս իմ , խնայէ ինծի , զիս երեսէդ մի ձգեր ,
թէ որ մեղքերս չի լացած ու դրեղ չի սիրած մեռնելու
ըլլամ նէ , ան ատեն քու վերքերդ և քու արիւնդ ին-
ծի աւելի վախ պիտի տան քան թէ մխիթարանք և
վստահութիւն . ուստի մնացած կեանքիս մէջ ինծի
երկրաւոր մխիթարութիւն չեմ ուղեր , այլ ցաւ և սէր
կը խնդրեմ : Ասէ ինծի , քաղցր փրկիչ իմ , այն սիրոյն
համար որով կեանքդ զոհեցիր ինծի համար Վողգոթա
լեռանը վրայ : Մարիամ , մայր իմ , խնդրէ ինծի հա-
մար սա շնորհներր , միանգամայն և սուրբ յարա-
տեութիւն մինչև 'ի մահ :

ԽՈՐՀՐԳԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ԺԳ.

ԱՇԽԵՒՄ ԱՆՆԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ,

Ի՞նչ օգուտ է մարդու բէ որ բոլոր աշխարհքս շահի,
ու ինքը զինքը կորսընցընէ¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Արիստիարկոս Հին փիլիսոփաներէն մէկը ծովով ճամբայ ընելու ատեն նաւարեկութիւն քաշելով ամէն բանը կորսընցուց. բայց ցամաքն որ ելաւ նէ, որովհետեւ համբաւաւոր մարդ էր իր զիտութեամբը, ան երկրի մարդիկը զինքը հողացին, և ինչ որ կորուսեր էր նէ տաւին իրեն: Աստի թուղթ մը գրեց իր հայրենիքը իր բարեկամներուն ըսաւ որ՝ իրեն պէս ան բաները միայն հողան, որ նաւարեկութեամբ ալ չեն կորսուիր: Ասոր պէս ալ մեզի անգիտի աշխարհէն մեր ազգականները և բարեկամները կիմացընեն որ աս կեանքիս մէջ ան բաները միայն հողանք որ մահուամբ ալ չեն կորսուիր: Մահուան օրը սուրբ գրոց մէջ կըսուի օր կորստեան. փասն զի ան օրը պիտի կորսուին աս աշխարհիս ամէն բարիքը, փառք, սրատիւ, հարստութիւն: Աստի կըսէ սուրբն Ամբրոսիոս թէ մերը չեն ան բաներն որ հետերնիս չենք կրնար տանիլ, առաքինութիւնը միայն հետերնիս կը մնայ:

Արեւն Քրիստոսի տեսան մերոյ ըսածին պէս՝ ինչ օգուտ է մարդու թէ որ բոլոր աշխարհքս ալ շահելու ըլլայ, որ մահուան ատեն հողին կորսընցընելով ամէն բան ալ պիտի կորսընցընէ: Վրասն թէ աս սրանչելի սկիզբս սրչափ աշխարհիս կարիճները առաւ փանքերը տարաւ փակեց, սրչափ ճգնաւորներով անապատները լեցուց, սրչափ մարտիրոսներու կեանքերնին Քրիս-

1 Զինչ «գտնիցի մարդ եթէ զաշխարհ ամենայն շահեացի, և զանն իւր տուժեացէ, Մատթ. ԺԵ. 26:

տոսի համար զնել տուա : Այս խօսքովս սուրբն Իզնատիոս Լոյսեան շատ հողիններ առ Աստուած որսաց , մանաւանդ ան զեղեցիկ հողին սրբոյն Պրանչիսկոսի Քասաերեան , որ Փարիզ աշխարհի մտածութեանց մէջ զբաղեր էր : Օր մը սուրբն Իզնատիոս ըստ ասոր . Պրանչիսկոս , մէյմը մտմտա որ աշխարհքս մատնիչ մըն է , կը խոստանայ ու չի կատարեր . բայց թէ և խոստացածը կատարելու ալ ըլլայ , դարձեալ չի կրնար քու սիրտդ զոհ ընել : Գնենք թէ զոհ կընէ , բայց սրչափ պիտի զիմանայ աս երջանկութիւնդ , քու կեանքէդ էւել կրնայ զիմանալ . հապա մեռնելու ատենդ ինչ պիտի տանիս հետդ 'ի յախտենականութիւն . արդեօք հարուստ մարդ մը եղեր է որ իր հետք անդին ստակ կամ ծառայ տանի . թաղաւոր մը եղեր է որ հետք ծիրանիէն մէկ թել մըն ալ տանի իր պատիւը ցընելու համար : Աս խօսքերով թողուց աշխարհքս սուրբն Պրանչիսկոս , սրբոյն Իզնատիոսի ետեւէն զնաց ու սուրբ եղաւ : Սողոմոն կաղաղակէ աս աշխարհիս ամէն բարեացը համար . Ունայնութիւն ունայնութեանց . ան ալ ամէն բան փորձելէն ետե , ինչպէս որ ինքը կը վկայէ : Մարգարիտա կարմեղական կոյսը , որ Ղոստուլիոս երկրորդ կայսեր աղջիկն էր , կըսէր թէ ինչ բանի կու դան թաղաւորութիւնք մահուան ժամուն : Աս ինչ մեծ բան է . սուրբերը կը զողան երբոր իրենց յախտենից փրկութեան բանն որ կը մտածեն : Կը սարսափէր հայրն Պօղոս Սենիերի , ու մեծ վախով կը հարցընէր իր խոստովանահօրը թէ ինչ կըսես , հայր պատուական , արդեօք ես կը փրկուիմ : Կը զողար սուրբն Անդրէաս Աւելլինեան , ու յորդ արցունք կը թափէր ըսելով արդեօք կը փրկուիմ : Աս մտմտութով անանկ կը տանջուէր սուրբն Լուիճի Պէրարանայ , որ զիշերները վախով մահիճէն վեր կը ցաթկէր ըսելով , հապա թէ դատապարտուիմ նէ : Ուրեմն մեղաւորներն որ դատապարտութեան օրդիք են , ինչպէս քուն կըլլան , կուրախանան ու կը ծիծաղին :

ԻՂԶ ՆԻ ԳՆՂՆՏՆԷ

Գոհանամ զբէն , Յիսուս փրկիչ իմ , որ ինձի ճանչնալ կու տաս իմ խենթութիւնս և իմ շարխրս , որ քիզի դէմ երես դարձուցեր եմ , որ ինձի համար արիւն

ևս թափեր, կեանքդ տուեր ես: Այսպէս կը վայելէր ինձի որ քեզի հետ վարուէի, քաւ լիցի. հաօրա թէ մահը հիմա վրայ հասներ նէ, ինչ կը գտնէի քովս՝ եթէ ոչ մեղք, խղճմտանքի խայթ, որ շատ անհանգիստ մեռնել կու տային ինձի: Այլ փրկիչ իմ, կը խոստովանիմ որ գէշ բրի, շարաշար սխալեցայ դքեղ թողնելով, ով ծայրագոյն բարիդ, աշխրբի փուճ գրօսանքի համար. մեղայ, կը զղջամ բոլոր սրտանց: Եւ կը խընդրեմ՝ այն ցաւերուն համար որով խաչին վրայ մեռար, տուր ինձի իմ մեղքերուս վրայ սաստիկ ցնա մը, որ լալ ու ողբալ տայ ինձի մնացած կեանքիս մէջ այն անօրէնութեանցս վրայ որ քեզի գէժ բրեր եմ: Ա՛հ Յիսուս փրկիչ իմ, ներէ ինձի, թող ինձի, և ես ալ կը խոստանամ մէյմըն ալ դքեղ չի վշտացընել, հաօրա միշտ դքեղ սիրել: Իրաւ որ ես արժանի չեմ մէյմըն ալ քու սիրոյդ, բայց դու բոլոր թէ ով որ դիս սիրէ ես ալ դիները կը սիրեմ¹: Այդ ես կը սիրեմ դքեղ, դուն ալ դիս սիրէ կաղաչեմ. չեմ ուզեր դիս մէյմըն ալ քեզի հետ աւրուած տեսնել. ես կը հրաժարիմ յամենայն մեծութեանց, աշխրբիս հաճոյքներէն, միայն թէ դուն դիս սիրես: Հայր երկնաւոր Աստուած իմ, լսէ ինձի վասն սիրելւոյդ Յիսուսի Քրիստոսի օծելոյ քոյ, որ և բարեխօս իսկ է ինձի համար, որ դիս քու սրտէդ չի վռնտես: Բոլորովին դիս քեզի կը նուիրեմ, քեզի կը յանձնեմ հօգիս ալ, մարմինս ալ, կամքս ալ, ազատութիւնս ալ. բնկալ դիս և մի մերժեր, ինչպէս որ արժանի եմ, որովհետեւ այսչափ անգամ ես մերժեր եմ քու բարեկամութիւնդ: Մի բնկենուր դիս տէր յերեսաց քոյ: Սուրբ կոյս մայր իմ Մարիամ, աղաչէ զՅիսուս ինձի համար. քու բարեխօսութեանդ բոլորովին ապաւինած եմ:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Կէիօք անիրաւութեան ՚ի ձեռս Քանանու². բարիքը պէտք է Աստուծոյ կէիօքովը կըսել, չէ թէ աշխրբիս կէիօքով որ խաբերայ է: Աշխրբիս բարիքը շատ խեղճ

¹ Եւ որ զիսն սիրեն՝ սիրեմ: Ը—: Ը. 17:

² Ո՛ւ: ԺԲ. 7:

բաներ են, որ դմարդ չեն կշտայրներ, ու շուտով կանց-
նին կերթան: Յորայ բտածին պէս թէ իմ կեանքս
թեթեալոյն է քան զսուրհանդակ, փախաւ ու չերե-
ցաւ¹: Անանկ կը վազէ կերթոյ կեանքերնիս ալ, բո-
լոր աշխարհիս հանուցին ալ որ կտրը բան մը չի մնար,
ինչպէս որ նաւը անցնելէն ետեւ հետքն ալ չի թողուր²:
Հարցրենեք ան հարուստներուն, զբազէաներուն, իշ-
խանաց, թագաւորաց, կայսերաց, որ հիմա յախտե-
նականութեան մէջն են, իրենց փառքէն, փափկու-
թենէն, մեծութենէն որ երկրիս վրայ վայելեցին՝ քո-
վերնին ինչ կոչ: Ամէնքը մէկ բերան կըսեն՝ ոչինչ,
ոչինչ: Այժմարդ, կըսէ սուրբն Սղոստինոս, հոս ու-
նեցածիդ կը նայիս, ինչ պիտի տանիս հետո՞ ան նայէ:
Դուն կը նայիս միայն թէ ինչ ունի ան հարուստ մար-
դը, մէջքն ալ նայէ թէ ինչ կը տանի հետը, մեռա-
ծին պէս ինչ կը մնայ, բայց եթէ հոտած դիակ մը,
հեան ալ անպիտան քուրջ մը որ մէկտեղ փառի: Աշ-
խարհիս մեծամեծներն որ կը մեռնին՝ հաղիս մէկ քանի
որ կը յիշուին, թիշ մը առնենէն վրանին խօսող ալ չի
մնար, և այնպէս յիշատակնին կը կորստի: Հասցա թէ
որ ան սղորմելիները դժոխք երթան, հոն ինչ կընեն,
ինչ կըսեն, ինչ պիտի ընեն, կու լան կողքան՝ բուլով
թէ ինչ շահ է դու հպարտութենէն, և ինչ օգուտ բրաւ
մեղի ամբարտաւանութեան մեծութիւնը³: անցան ան
ամէնը իբրև սառեր: ուրիշ ինչ բան մնաց, եթէ ոչ
լաց, սղր, սրտիմ, և յուսահատութիւն յախտեմական:

Արդիք աշխարհիս այսորիկ իմաստանդոյն են քան
զորդիս լուսոյ յաղգս իրեանց և իրենց երկրաւոր բա-
ներուն մէջ: Այս յիշատի, ինչ աշխատանք չեն ըներ որ
ան աստիճանին հասնին, որ սա կամ նա բանը ձեռք
ձգեն. ինչ հոգ չեն տանիր մարմնոյ ասոցջութիւննին
պահելու համար, ամենէն ապահով միջոցները կընա-
րեն, փարպեա բժիշկ, աղէկ զեղեր, աղէկ օդ: Իսկ

¹ Իմ կեանք թեթեալոյն են քան զսուրհանդակ, փախան
և ոչ երեւցան: Յով. Բ. 25.

² Իբրև զնաւ սահեալ ի ջուրց կուտակելոց, զորոյ իբրև ան-
ցանիչէ՛ ոչ գոյ զհեամն գտանել: Ինտ. Ե. 10.

³ Զինչ շահ է զի մեզ հպարտութիւնն, և զինչ մեծութիւն
ամբարտաւանութեանն իցէ մեզ նպաստաւոր: Ինտ. Ե. 8.

Հոգւոյ Համար այսպէս անհոգ են: Տարակոյս չի կայ
 որ առողջութիւն ըսածդ ալ, առախճան ըսածդ ալ,
 ստակն ալ, հաղուսան ալ և ամէն փառքն ու սրափո
 ր մը պիտի վերջանան: Իսկ Հոգին և յախտենակա-
 նութիւնը անվերջ անփախճան են: Սուրբն Սղոսափ-
 նաս կրսէ թէ նայէ սրչափ բան կը քաշեն մարդիկ ի-
 բրենց սիրած ախտաւոր բաներուն համար: Քինախըն-
 դիրը, զոգ աւազակը, մարմնապաշտը, իրենց շար դի-
 տաւորութեանցը հասնելու համար ինչ չեն քաշեր:
 Իսկ Հոգւոյն Համար մէկ բան մըն ալ քաշել չեն ու-
 գեր: Ահ աէր, այն ճրագն որ մահուան ատենը կը
 փակեն, ան ժամանակը կրսեմ ճշմարտութիւնը կը
 չանչցուի, ու ան ժաման աշխարհատէրք կը խոստո-
 փանին իրենց խելագարութիւնը: Ան ատեն ամէն
 մարդ կրսէ, ո՞ր թէ ամէն բանէն ետ կեցած ըլլայի,
 ու սուրբ եղած ըլլայի: Եւ ան յԱ քահանայապետը
 մեռնելու ատեն կրսէր թէ ալ աւելի լաւ էր իմ փան-
 քիս զոնապանն ըլլայի, քան թէ պատ: Նոյնպէս Ս-
 նորիս Պ. մեռնելու ատեն կրսէր թէ ալ յաւազոյն էր
 որ փանքիս խոհանոցը կենայի ու ամանները լուայի:
 Փիլիպոս Ս. Սոքանիոյ թագաւորը մեռնելու մտա կան-
 չեց իր որդին ու մէկդի ձգելով թագաւորական հա-
 զուստը բացաւ ցցոց իր կուրծքը որ որդերը կրծեր էին
 և բաւ տղուն, թագաւորացու խշխան, զաւակս, նայէ
 ինչպէս կըլլայ մեռնելը, և ինչպէս կը վերջանան աշ-
 խորրիս մեծութիւնները: Այս սկսաւ հառաչելով բակ-
 ախ թէ մէկ աշխատաւոր եզրայր մը ըլլայի կրօնի մը
 մէջ, քան թէ միահեծան թագաւոր: Այս վզէն շուանով
 փայտէ խաչ մը կախել աուսա ու իր մահուան բաները
 կարգաւորեց և զարձաւ տղուն ըսաւ թէ ուղեցի, որ-
 գեակ, որ դուն ալ աւ բաներուս ներկայ ըլլաս, որ-
 պէս դի տեսնես թէ աշխարհքս մահուան ատեն ինչ-
 պէս կը փարտի թագաւորաց հեան ալ, այնպէս որ ա-
 նոնց մահն ալ հաւասար է յետին ազքատի մը մա-
 հուանը: Վերջապէս՝ ով որ ազէկ կապրի, ազէկ տեղ
 ունի Աստուծոյ քովն ալ: Սոյն այս որդին ալ, որ Փի-
 լիպոս Պ. ըսուեցաւ, իր մեռնելու ատեն, որ ճՅ տա-
 բուան էր, ըսաւ իր հարստակներուն՝ թէ իմ թագմանս
 վրայ դամբանական խօսելու ատեն ուրիշ նիւթ մի առ-
 նէք, բայց միայն աւ տեսարանս որ կը տեսնէք. ը-

սէք թէ թաղաւոր ըլլալը մահուան ատեն ուրիշ բանի չի դար, բայց եթէ աւելի տաղնապ բերելու : Եւ հաւա-
 շելով մը ըստ . երանի թէ թաղաւոր եղած չըլլայի ,
 հապա մէկ անապատի մը մէջ Աստուծոյ ծառայելով
 սալքած ըլլայի . վասն զի հիմա մեծ յուսով կերթայի
 Քրիստոսի ատեանը յանդիման ըլլալու , և դատապար-
 տութենէ այսչափ չէի վախնար : Բայց առ փափաք-
 ները մահուան ատենը ինչ օգուտ ունին , եթէ ոչ ա-
 ւելի տաղնապ և յուսահատութիւն բերելու անոր վրայ
 որ իր կեանքին մէջ զԱստուած չէ սիրեր : Անոր հա-
 մար սրբուհին թերեզա կըսէք թէ բանի տեղ պէտք չէ
 սեպել որ բանն որ մարդու կեանքին հետ կանցնի . իս-
 կադոյն կեանքն է այնպէս սալքիլ՝ որ ետքէն մահուա-
 նէ վախ չունենալ : Աւստի թէ որ կուզենք տեսնել թէ
 ինչ են երկրաւոր բարութիւնները՝ մէյնը նայինք մա-
 հուան մահճին մէջ եղողին , ու ետքը ըսենք թէ պա-
 տին ալ , դրօսանքն ալ , հարստութիւնն ալ մէկ օր մը
 կը վերջանան . ուրեմն պէտք է նայիլ որ սուրբ ըլլանք ,
 և ան բարիքներով միայն հարըստանանք որ հետերնիս
 պիտի տանինք , և անոնցմով զոհ պիտի ըլլանք յա-
 յիտեան :

ԻՂԶ ԵՒ ԳՆՂՅՏՏԵՔ

Ա՛հ փրկիչ իմ , դուն այնչափ շարչարանք և անար-
 դանք քաշեցիր իմ սիրոյս համար , իսկ ևս այնչափ սի-
 բեցի երկրիս հաճոյքը , ծուխն ու մութը ու ինչուան
 այս ունայնութեանցս համար շատ անդամ քու չը-
 նորհրդ ոտքի տակ առի : Բայց երբոր ևս դքեզ կա-
 նարդէի , դուն դանց չըրիր քովս մօտենալու , հիմա
 ևս առաւել չեմ վախնար որ դիս վաւրնաես , հիմա որ
 դքեզ կը փնարուեմ և կը սիրեմ բոլորով սրտիս , և շատ
 կը ցախիմ դքեզ գառնացընելուս համար : Աստուած
 սրտի իմոյ , առ օրէս սկսեալ քեզի վիշտ մը տալ օղ
 չեմ ուզեր , որչափ ալ փոքր ըլլայ . ճանչցուր ինծի թէ
 առ բանս թէ ան բանը քեզի անհաճոյ է , ևս ալ չեմ
 ուզեր դայն ընել : Վխացուր ինծի թէ քեզի հաճոյս
 նալու համար ինչ պէտք է ընեմ , ևս պատրաստ եմ
 դայն ընելու : Կուզեմ ստուգապէս սիրել դքեզ : Ախ-
 բով յանձն կառնեմ , տէր , ամենայն ցառ , ամենայն
 խաչ , որ քու ձեռքէդ կու գայ . սուր ինծի պէտք և :

դած համակերպութիւնը : Աստ կիզեա , աստ կտրեա ,
հաս զիս պատժէ , որպէս զի անդին կարենամ յաւի-
տեան զբեզ սիրել : Մարիամ , մայր իմ , զիս քեզի կը
յանձնեմ , անդադար բարեխօսէ առ Յիսուս ինձի
համար :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Ժամանակը կարճ է , որոնք որ զաշխարհս կը վա-
րեն , որպէս թէ չեն վայելեր , վասն զի աշխարհիս վայ-
ելչութիւնն անցեր է ¹ : Ի՞նչ բան է մեր կեանքը սս
աշխարհիս վրայ , եթէ ոչ տեսարան մը որ կանցնի ու
չուտով կը վերջանայ : Ուստի վայելչութիւն աշխարհի
ըսածնիս՝ տեսարան մը , արարուած մըն է . ինչպէս
կուսնելիոս Աւարիտէ կըսէ թէ աշխարհքս տեսարանի
մը կը նմանի , ազգ երթայ և ազգ զայ : Ով որ թաղա-
ւոր կը ձեանայ , իր ծիրանին հետը չի տանիր : Հար-
ցուր զեզի մը կամ տան մը թէ քանի տէր փոխեր է :
Տեսարանը լմընցածին պէս ալ թազաւորը թազաւոր
չէ , իշխանն ալ իշխան չէ . հիմա զուն ևս տէր ան զե-
զին կամ պալատին , բայց մահդ որ կու զայ՝ ուրիշնե-
րը տէր կըլլան :

Մէկ ժամու շարիքը ամէն բարեկեցութիւն մտցը-
նել կու տայ , կըսէ Սիրաք ² : Մահուան տխուր ժամը
աշխարհիս բոլոր մեծութիւնները , փափկութիւնները ,
փառքն ու պատիւը մտցընել կու տայ : Կաղիմիր Ա-
հայ թազաւորը որ որ մը իր մեծամեծացը հետ սեղան
նստեր էր , բերանը խմելու բան մը մօտեցուցած ստեն
մեռաւ . այսպէս իրեն համար խաղին տեսարանը վեր-
ջացաւ : Կելսոս կայսրը իր ընտրութեան եօթներորդ
որը սպաննուեցաւ , այսպէս իրեն ալ տեսարանը ա-
սանկ լմընցաւ : Վլատիսլաւ Պոճեմիոյ թազաւորը՝ տաս-
ներ ութը տարուան կարիճ երբոր ամենայն փառաւո-
րութեամբ կը պատրաստուէր Յրանսայու թազաւորին

¹ Ժամանակս կարճեալ է . . . որ վարենն զաշխարհս , որպէս
թէ չվայելիցեն . զի անցեալ է վայելչութիւն աշխարհիս այսու-
րիկ : Թ . Կ . Է . Ե . 29 և 31 :

² Չարիք միոյ ժամու մտացուծն առնէ բարեկեցութեան :
Սիք . ԺԵ . 29 :

աղջիկը հարս առնելու՝ յանկարծ առաւօտ մը ցաւ
բռնուեցաւ ու մեռաւ . ուստի շուտով սուրհանդակնե-
րը վաղեցին իմացուցին եկող հարսին որ ետ գառնայ,
վասն զի Վլադիսլաւի վարագոյրն ալ գոցուեցաւ ու
տեսարանն ալ լմեցաւ : Աշխարհիս ունայնութեան ա-
մառածութիւնը սուրբ ըրաւ զՖրանչիսկոս Պորճեանը .
որ ինչպէս ալ առաջ յիշեցինք, երբոր տեսաւ իդա-
պէլլա կայսրուհին մեռած այնչափ մեծութեանց մէջ
ծաղկեալ հասակով, առաջադրեց զինքը բոլոր Աստու-
ծոյ տալ ըսելով . ուրեմն այսպէս կը վերջանան եզեր
աշխարհիս մեծութիւնները . ուստի ես աւ օրէս ետ
կուզեմ այնպիսի տիրոջ մը ծառայել որ չի կարենայ
բնաւ մեռնիլ :

Նայինք այնպէս ապրիլ՝ որ մահուան առնէն չիլանք
աւետարանին այն յանդիմանութիւնը՝ թէ անմիտ, թէ
որ առ զիշեր հողիդ քեզմէ առնելու ըլլան նէ, պատ-
րաստածներդ սո՛ւմ պիտի ըլլան ¹ : Աւստի կրսէ սուրբն
Վ ուկաս թէ նոյնպէս ով որ իրեն անձին համար կը դան-
ձէ՝ Աստուծով չի հարսանար ² : Եւ վերջէն ալ կրսէ թէ
ջանացէք երկինքը ձեզի դանձ ժողովելու ուր ոչ ցեցը
ե ոչ ուտինք կրնան ապականել ³ : Զանանք Աստու-
ծոյ սիրոյն մեծ գանձը ձեռք ձգել, չէ նէ սուրբ Սղոս-
տինոսին ըսածին պէտ՝ ինչ ունի հարուստ ըսուած մար-
դը, թէ որ սէր չունի նէ . ինչ չունի աղքատը, թէ որ
սէր ունի նէ : Մէկն որ ամէն փարթամութիւն ունե-
նայ ու զԱստուած չունենայ, անանկը աշխարհիս ամե-
նէն ետքի աղքատն է . իսկ աղքատը որ զԱստուած
ունի՝ ամէն բան ունի : Եւ սով է որ զԱստուած ունի
բայց եթէ աստուածատէրը . որ կայ ՚ի սէրն՝ բնակեալ
է յԱստուած, ե Աստուած ՚ի նմա բնակէ, կրսէ սի-
րոյն աշակերտը ⁴ :

1 Անմիտ յայտ՝ զիշերի զհողիդ ՚ի քէն ՚ի բայց պահածի
ցեն, և զոր պատրաստեցերն սո՛ւմ լինիցին : Ղ. 7-ի . ԺԲ . 20 :

2 Նոյնպէս և որ գանձէ անձին, և ոչ յԱստուած մեծանայ
ցէ : ԼՅ. 7 :

3 Գանձեցէք ձեզ գանձս յերկինս, ուր ոչ ցեց, և ոչ ու-
տի՞ճ ապականեն : Մ. 6-ի . 2 . 20 :

4 Թ . 3-ի . Գ . 16 :

Ահա Աստուած իմ, շեմ ուզեր որ մէյմըն ալ սատանան իմ հողոյս վրայ տէրութիւն ունենայ. կուզեմ որ դուն միայն ըլլաս իմ իշխանս և թագաւորս. ևս ամէն բան կը թողում. քու շնորհքդ վաստակելու համար. քու շնորհքդ ինծի աւելի մեծ է քան բիւր պսակ և բիւր թագաւորութիւն: Այս ով ունիմ սիրելու՝ եթէ ոչ դրեզ անհուն սիրելիդ, անհուն բարի, զեղեցկութիւն, բարութիւն, սէր անբաւելի: Ասկէ առաջ ևս դրեզ մէկդի թողուցի արարածոց սիրոյն համար. աս բանս՝ է և միշտ սկիտի ըլլայ ինծի մեծ ցաւ, որ սիրտս թափանցէ՝ դրեզ վշտացընելուս համար, որ զիս այնչափ սիրեցիր: Բայց երբոր դուն, Աստուած իմ, կապեցիր զիս այնչափ շնորհքներով, կը յուսամ որ մէյմըն ալ դրեզ սիրելէն զարկ չեմ մնար: Աս, կաղաչեմ, ով տէր իմ, իմ բոլոր կամքս և իմ ամէն բանս, և ինչ որ կուզես ըրէ ինծի: Թէ որ առաջ տակնուվրայ եղայ ինծի զէմ եկած բաներուն համար, ներէ, ասկէց ետև չեմ ուզեր ալ զանդատիլ, տէր իմ, քու կարգաւորութեանցդ զէմ. զիտեմ որ բոլորն ալ սուրբ են և իմ բարւոյս համար են: Աստուած իմ, ինչ որ քեզի հաճոյ է ըրէ զիս, խօսք կու տամ որ միշտ զոհ կըլլամ, և միշտ շնորհակալ կըլլամ: Տուր որ դրեզ սիրեմ, ալ ուրիշ բան չեմ ուզեր: Ինչ են անցաւոր բարիքը, ինչ են փառք պատիւը, ինչ է աշխարհքս. իմ ստեղծողս կուզեմ, դրեզ կուզեմ: Աստուած իմ, Արանելի ևս, ով սուրբ կոյս Մարիամ, որ աշխրբիս վրայ ուրիշ բան չսիրեցիր, բայց՝ յԱստուծոյ. շնորհք առ ինծի համար՝ որ զոնէ մնացած կեանքիս մէջ քեզի հետեիմ: Ի քեզ եմ ապաւինեալ, տիրուհի:

ԽՈՐՀՐԳՒՄՄՈՒԹԻՒՆ, ԺԳ.

ԱՅՍ ԿԵԱՆՔՍ ԴԵՊ Ի ՅԵՒԹՅԵՆԼՅԱՆՈՒԹԻՒՆ,
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ Է

Գնաց մարդ իր յախտենախան տունը¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Տեսնելով որ առ երկրիս վրայ այնչափ չար մարդիկ յաջողութեամբ կատարին, և այնչափ արդար մարդիկ ընդ հատուակն նեղութեամբ կատարին, հեթանոսք ալ բնական լուսով հասկըցան առ ճշմարտութիւնս թէ երբոր Աստուած կայ, և Աստուած արդար է, պէտք է որ սրիչ կեանք մըն ալ ըլլայ, որ ամբարիշտք սրտաժախն, և բարիները վարձատրին: Արդ ան բանն որ հեթանոսք բնական լուսով միայն ըսին, մեր քրիստոսնեայքս հաւատարմով կը խոստովանինք՝ թէ ոչ եթէ քաղաք ունինք որ հոս մնայ պիտի, այլ հանդերձնալը կը խնդրենք²: Առ երկրիս մեր հայրենիքը չէ, հապա անցնելու տեղ մըն է, ոսկից քիչ մը տաննէն պէտք է որ անցնինք մեր յախտենախան տունը երթանք - գնաց մարդ իր յախտենախան տունը: Անանկ է նէ, ով սիւրիքի բնթերցող, ան տունն որ հիմա դուն նստեր ես, քու տունդ չէ, հիւրանոց մըն է, ոսկից քիչ ասանէն, և մարէդ չանցած ժամանակը պէտք է որ ելլես երթաս: Վիտայիւր որ երբոր մահդ հասնի, քու ամենէն սիրականներդ ալ դքեղ անէն փոքնուկ կը նային: Ան տանն ո՛ր կըլլայ քու ստոյղ տունդ: Մարմնոյդ տունը պիտի ըլլայ մէկ փոս մը ինչուան դատաստանին օրը: Իսկ հողիդ պէտք է որ երթայ ՚ի տունն յախտենից, կամ արքայութիւն և կամ դժոխք: Առտի կըսէ քե-

1 Գնաց մարդ ՚ի տուն իւր յախտենից: Ժ. Գ. Ժ. Ժ. Ժ. 5:

2 Քանզի ոչ եթէ ունինք քաղաք որ տանն մնալոց իցէ, այլ հանդերձնալան խնդրենք: Ե. Գ. Ժ. Ժ. 13:

քեզի սուրբն (Պոստինոս թէ հիւր ես, օտարական ես, կանցնիս կերթաս . խենթ պիտի ըլլար ան պանդուխտ օտարականը որ մէկ երկրէ մը անցնելու ասանը, ուղևոր ծախել հոն իր բոլոր ունեցածը շունեցածը որ զեզ մը կամ տուն մը դնէ, զոր քանի մը օրէն ետև պիտի թողնէ երթայ : Մտմաս, կրսէ սուրբ վարդապետը, որ աս աշխարհիս վրայ կեցած ես նամբորդի պէս, անցաւորի պէս, մի կապեր սիրտդ բանի մը, ան ունցիր դնա, ջանա մէկ աղէկ տուն մը գտնել, որ միշտ պիտի բնակիս :

Թէ որ զբեզ փրկես նէ, երանի քեզի . ս'հ ինչ զեղեցիկ տուն է արքայութիւնը . բոլոր փառասոր քունիք թագաւորաց աշխարհի, բոլոր անոնց հարուստ պալատները՝ ախտա մըն ալ չեն արքայութեան քաղաքին առջևը, որ միայն կրնայ ըստիլ քաղաք կառարեալ վայելչութեամբ, քաղաք թագաւորին մեծի, քաղաք Աստուծոյ կենդանւոյ : Հոն կունենաս ամէն բան ուղածէզ աւելի, բնկերութեամբ սրբոց, սուրբ Աստուածածնի և Քրիստոսի Յիսուսի փրկչին բոլորից : Առանց մէկ բանէ մը փախնալու . մէկ խօսքով, կըլլաւ բոլոր ուղածներուդ ովկիանոսի մը մէջ, և այնպիսի ուրախութեան մէջ որ յախտեան կը դիմանայ : Ի՞նչ աս ուրախութիւնս անանկ մեծ պիտոր ըլլայ՝ որ բոլոր յախտենականութեան մէջ ամէն օր քեզի նոր պիտի երևնայ : Ասոր ներհակ թէ որ դատապարտուիս նէ, վայ խեղճ սղորմելի . կրնկզմիս մէկ կրակի և տանջանաց ծովի մը մէջ, յուսահատ, ամենէն երեսէ ձրգած, և առանց Աստուծոյ : Ան ալ սրչափ ատեն, հարիւրներ, հազարներ անցնին նէ տարիները՝ կը վերջանայ կարծես քու պատիժդ . ինչ կըսեմ վերջանալ, հարիւրաւոր միլիոններով տարիները և դարերը կանցնին, քու դժոխքդ զեւ միշտ նորէն կըսկսի : Ի՞նչ պիտի ըլլայ հազար տարին յախտենականութեան առջև, երեկուան օրուան պէս է որ անցաւ¹ : Հիմա կուզես իմանալ թէ ո՞ր պիտի ըլլայ քու տունդ յախտեանս յախտենից : Հոն պիտի ըլլայ՝ որ որ զուն զբեզ արժանի կընես, և դուն քեզմէ կընարես քու զործքերովդ :

¹ Հազար ամ յաչս անտուն որպէս որ երեկի զի էանց : Ս՝Ղ՝ . 20 . 4 :

ՀԵՏ ԵՎ ԳՅՆՆՈՒԹ

Արեւիկե տէր, ահա իմ գործքույս արժանի եղած
տաճառ գծախորն է, ժայ ինծի. ուր որ առջի մեղքս ը-
նելէն ետե քու երեսեղ սխախ ինկնայի, առանց յոյս
սննեւայու մէջմն ալ գրեղ սիրելու. Արհնեայ է յառ-
տեան քու սգորմութիւնդ, որով ինծի երկայնամիտ ե-
զար, և աանն տախր նար բնելու իմ շարեացս. որհ-
նեայ է արիւն փրկիչն իմոյ, որ առ սգորմութիւնս ին-
ծի համար բնել տուաւ: Ա՛ տէր, քառ լիցի որ մէջմն
ալ շարաշար գործածեմ քու համբերութիւնդ. Ար զըղ-
ջամ ան շարեացս փայ սրովք գրեղ դառնացողի,
ոչ այնչափ գծախոր արժանի բլլալուսս համար, որչափ
քու սնրաւ բարութիւնդ սարք տակ սանելուսս համար:
Քառ լիցի մէջմն ալ առ բանք բնել. աւելի մեանի
կուղեմ, քան թէ գրեղ վշտացրնել: Ա՛՞ փ ծայրաղոյն
բարի, թէ որ հիմա գծախոր դանուէի, ոչ ես կրնայի
մէջմն ալ գրեղ սիրել, և ոչ դուն կրնայիր մէջմն ալ
գիս սիրել: Արդ կը սիրեմ գրեղ և կուղեմ որ քեզի
ալ սիրելի բլլամ. Իրաւ որ ես արժանի չեմ առ բանիս,
բայց արժանի է փրկիչն իմ Արուստ Քրիստոսս, որ զին-
քը քեզի սրտաարաղեղ խաչին փայ: Հապա, հայր
երկնաւոր, փան սիրոյ միածնեղ, տաք ինծի շնորհք
գրեղ սիրելու միշտ, և քեզի սիրելի բլլալու: Ար սի-
րեմ գրեղ, սփ հայր իմ, որ ինծի համար քու որդիդ
տախր: Ար սիրեմ գրեղ, որդիդ Աստուծոյ, որ ինծի
համար մեաար: Ար սիրեմ գրեղ, մայր Արուստի, որ քու
բարեխառութեամբդ առիք ինծի համար ժամանակ ա-
տաշխարութեան. Հիմայ ալ, տիրամայր, առ ինծի
ցառ ՚ի փերայ մեղացս, սէր առ Աստուած, և սարք
շարատեութիւն:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԿ

Թէ որ փայտը հարաւ ինկնայ կամ հիւսիսի կողմն
ինկնայ, ուր որ ինկնայ հոն կը մնայ¹: Քառ հազուայ
ալ ծառք մաշուան որը ուր որ իցնայ, յախտեան հոն

¹ Ամէն անկէք փայտն ՚ի հարաւ և կամ ՚ի կողմն հիւսիսոյ.
ուր անկէք փայտն անդ կայցի: Ժող. ճԾ. 3:

կը մնայ : Արիչ նամբայ չունի , կամ յախտեան 'ի դը-
ժոխս , կամ միշտ երջանիկ յանսահման ծով փափկու-
թեան , կամ միշտ յուսահատ 'ի խորխորատ ասնջա-
նայ : Ասկերերան խորակաճաշ մեծատան և ազրատ
Ղազարստին վրայ խօսելով կըսէ , ով ազերջանիկ եր-
ջանկութիւն , որ դմեծատունը քաշեց տարա 'ի յախ-
տենական թշուառութիւն . ով երջանիկ ազերջանկու-
թիւն , որ դազրատն առաւ տարա 'ի յախտենական
երջանկութիւն :

Ինչ բանի կու գան այն սրանեզուքն ու մամաուք-
ները , որ ոմանք կընեն ըսելով . ով զիսէ , արդեօք
փրկութեան սրդի եմ թէ կորստեան : Անանկ մարդուն
ըսելու է թէ ծանն որ կը կտրուի նէ ս'ը կկցնայ . հոն
կկցնայ ուր որ ծնած է : Գէւ 'ի ս'ը կողմը ծնած ես գուն
այ , եզրայր սիրելի . ինչ կեանք կը վարես . ջանա միշտ
դէպ 'ի հարաւ ծով , գրեղ Աստուծոյ շնորհացը մէջ
պահէ , մեղքէ փախիր , սա կերպով կը փրկուիս , և
սա կերպով արքայութեան սրդի կըլլաս : Մեղքէ ալ
փախչելու համար միշտ աչքիդ առջին ըլլայ յախտե-
նականութեան մտածութիւնը , գորն որ սուրբ (Գոս-
տինոս մեծ խորհրդածութիւն կը կոչէ) : Աս մտածու-
թիւնը սրչափ կտրիճներ շարժեց որ աշխարհքս թող-
նեն , ու անապատներուն մէջ ապրին , որպէս զի
միայն իրենց հոգին հոգան , և այսպէս ապահովցու-
ցին իրենց հոգին : Մէյմը որ փրկութեան հասնին՝ յա-
խտեանս յախտենից գո՛հ կըլլան :

Ազնուական տիկին մը որ Աստուծմէ հետե կապ-
րէր՝ դարձի եկաւ հօրն Ախլայի սա երկու խօսքովը .
խաթուն , սա երկու խօսքս միայն մտածէ՝ միշտ և ոչ
երբէք : Հայրն Պօղոս Աէյների որ մը յախտենա-
կանութեան մտածման այնչափ խորը մտաւ որ շատ
զիշեր քունը շէր ասնէր , որով անկէց ետե աւելի
խտաակեաց կեանք մը սկսաւ վարել : Տրեսելիոս
կը պատմէ թէ կախկապոս մը յախտենականութեան
սա մտածութեամբս սուրբ կեանք կը վարէր , ըսելով
միշտ ինքն իրեն թէ ամէն փայրկեան յախտենակա-
նութեան գրանը քով կեցած եմ : Արօնասորին մէկը
փոսի մը մէջ փակուեցաւ և հոն անզազար կը կանչէր ,
ով յախտենականութիւն , ով յախտենականութիւն :
Ով որ յախտենականութեան կը հաւատայ ու սուրբ

չըլլար, կըսէր զարձեալ Հայրն Աւիլա, պէտք է զին-
քը խենթանոցը փակել:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԵՂԱՏԵԼՔ

Ա՛հ, Աստուած իմ, զթա և ողորմէ ինձի, ևս արգէն
զիտէի որ մեզք զործելով ինք զինքս յախտենական
տանջանաց կը դատապարտէի, և աս ամէն տանջանք-
ներն ալ ճանչնալով զարձեալ քու կամացոյ Հակառա-
կեցոյ. և ինչ բանի համար. մէկ շնչին հաճոյք մը կա-
տարելու համար: Այ՛ Վաստուած իմ, ներէ ինձի, վասն
զի կը ցափմ կը զզջամ բոլոր սրտանց. ասկէ ետե
չեմ ուզեր քու սուրբ կամացոյ զէ՛մ բան մըն ալ ընել:
Վայ էր զլխուս թէ որ վատթարութեանս ատեն մահ
զրկէիք ինձի. հիմա զժոխրին մէջ պիտի ըլլայի յա-
խտեան հոն կենալու, և քու կամեց առելու: Բայց
հիմա ևս զքեզ կը սիրեմ, և կուզեմ միշտ սիրել: Աստ
ինձ առնել զկամս քո, սորվեցուր ինձի և զօրութիւն
սուր որ ասկից ետե քու կամեց կատարեմ: Չեմ ու-
զեր մէյմըն ալ քեզի Հակառակ կենալ, ով բարութիւն
անսահման. աս շնորհքս քեզմէ միայն կը խնդրեմ,
եզիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի. սուր ին-
ձի որ միայն քու կամեց ընեմ կատարելապէս, ալ ու-
րիչ բան չեմ ուզեր: Եւ ինչ է քու ուզածդ, Աստուած
իմ, բայց միայն իմ բարիքս, և իմ փրկութիւնս: Այ՛
Հայր երկնասոր, յսէ ինձի վասն սիրոյ քու միածնիդ
Յիսուսի Քրիստոսի, որ ինքը ինձի սորվեցուց այս-
պէս աղօթք ընել միշտ, ևս ալ իրեն անուամբը կը
խնդրեմ որ եզիցին կամք քո, եզիցին կամք քո, եզի-
ցին կամք քո: Երանի ինձի թէ որ մնացած կեանքս
քու կամեց կատարելով ապրիմ ու լմընցընեմ: Երանի
քեզի, տիրամայր, որ միշտ Աստուծոյ կամեքը ըրիր կա-
տարելապէս. ինձի համար ալ շնորհք առ արդիւնքովդ,
որ զոնէ մնացած կեանքիս մէջ ևս ալ զայն ընեմ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Գնաց մարդ իրեն յախտենական տունը. որով կու-
զէ ըսել սուրբ զիրքը թէ ամէն մարդ ան տունը կեր-
թայ՝ ուր որ երթալ կուզէ. չէ թէ ուրիշներէն հոն կը
տարուի, հասա ինքն իր կամօրը կերթայ: Վիտենք որ

Աստուած կուզէ որ ամէն մարդ փրկուի, բայց չուզեր
զմեզ բռնադատել որ հարկաւ փրկուինք: Մարդուս
առջև դրուած է կեանք և մահ, որուն որ հաւնի նէ՛ այն-
պիսի իրեն արուի: Այն բանը կըսէ և Արեմիա ալ՝ թէ
Աստուած զիմացնիս երկու ճամբայ դրեր է, մէկը կե-
նաց ու մէկայր մահուան. մէկը արքայութիւն կը տա-
նի մէկայր զժոխք: Աստի բանը կը մնայ մեր ընտրե-
լուն վրայ. որ ճամբան կուզենք նէ՛ ան ճամբէն կեր-
թանք: Բայց թէ որ մէկը զժոխքին ճամբան քաշել
կուզէ, ինչպէս կրնայ ետքը արքայութիւն հասած ըլ-
լալ: Աս ինչ խելքէ դուրս բան է. ամէն մեզաւոր
փրկուիլ կուզէ, բայց ետքը իրենք զիրենք զժոխք կը
գատապարտեն, ըսելով թէ յուսամ որ կը փրկուիմ:
Բայց սուրբ Յոսատինոսին ըսածին պէս՝ որ խենթը
կայ որ թոյն խմէ՛ յուսալով որ կառողջանայ, Աստ-
կայն քանի քանի քրիստոնեայք կան որ ամէնն ալ
մէյմէկ խենթ են, մեզքով իրենք զիրենք կը մեռցընեն
ըսելով թէ քիչ մը ետքը կը մամտամ: Մի սոսկալի մո-
լորութեանս, որով անհամար հոգիք զժոխք զնացած են:

Մենք ալ աս խենթերէն չենք, զիանալով որ յախ-
տենազանութեան հետ է բանը և անփոյթ կեցեր ենք:
Մըշտի աշխատանք կը քաշեն մարդիկ իրենց զիւրու-
թեանը համար տուն մը դանելու՝ որ աշէկ տեղ և հո-
վահար ըլլայ, մտածելով որ բոլոր կենացը ատեն հոն
պիտի նստի. հասցա ետքը ինչպէս ասանկ անհոգ կը
չարժին երբոր բանը ան տանը համար է՝ ուր որ յա-
փտեան պիտի կենան: Մեր բանը որուն վրայ կը ճըզ-
նինք, յախտենազանութիւնն է, կըսէ սուրբն Աղե-
րիոս: Բաներնիս այնպիսի տան համար չէ որ քիչ մը
աւելի կամ պակաս հանգիստ ըլլայ. հասցա այնպիսի
տեղ բնակելու համար է որ կամ ամենայն դուարձու-
թեամբ լի է և Աստուծոյ բարեկամորը, կամ մէկ խոր-
խորատ մըն է տանջանայ և վատանուն խաժամութեան-
բու, անթիւ անզգամաց, հերետիկոսաց ու կոտորաչ-
տից, ան ալ անվախճան յախտեան: Հոս է մեծ բա-
նը, սոսկալի բանը. ստիկայ քիչ ատենուան թեթե-
բան մը չէ, հասցա ամէն բանէն վեր է, և մեր ամե-
նայն բարին կամ չարն անկից կախուած է: Երբոր
Հենրիկոս ը՛ի մահ գատապարտեց զԹովմաս Մոսոյ,
ան ատեն իրեն Առիգա կնիկը զնայ զինքը համոզե-

լու որ Հենրիկոսին ուղածն ընէ . ան ալ ըսաւ . ով
 Աւիգա, կը տեսնես որ ես արդէն ձերացեր եմ. քա-
 նի տարի ալ կրնամ ապրիլ : Անիկն ըսաւ թէ քսան
 տարի մըն ալ կրնաս ապրիլ : — Ան ատեն պատաս-
 խանեց Ֆոլմաս . ով անմիտ վաճառական, կուզես
 քսան տարուան համար կորսընցընեմ երանելի յախ-
 տենականութիւնը, ու զիս դատասարտեմ յախտե-
 նական տանջանաց :

Ով Աստուած, լոյս տուր ինծի . թէ որ յախտենա-
 կանութիւնը տարակուսական բան մը ըլլար, կամ
 սոսկ հաւանական կարծիք մը, տակաւին ամենայն հո-
 գով պիտի ջանայինք ազէկ կեանք ունենալ, որպէս
 զի չի գնենք դմեղ 'ի վտանգ յախտենից թշուառութեան'
 թէ որ յանկարծ ատ կարծիքը ստոյգ ըլլար : Եւ սա-
 կայն աս բանս կարծիքական բան չէ, ստոյգ բան է,
 և ճշմարտութիւն հաւատոյ . դնաց մարդ իր յախտե-
 նական տունը : Ով արտասուելի պակասութիւն հա-
 վատոյ . այս է, կըսէ սրբուհին Ֆերեզա, պատճառ
 այնչափ մեղաց, և դատասարտութեան այնչափ քրիս-
 տոնէից : Հսօպա, միշտ կենդանի հաւատքով ապրինք .
 հաւատամք 'ի կեանսն յախտենականս . հաւատքս աս
 է, որ աս կեանքէս ետև ուրիշ կեանք մը կայ անվախ-
 ճան, և աս մտածութիւնս միշտ աչքի առջև ունենա-
 լով ապահովցընենք մեր յախտենական փրկութիւնը
 հարկաւոր միջոցներով : Անպակաս մերձենանք սուրբ
 խորհրդոց, վտանգաւոր առիթներէն փախչինք, և
 մէն օր մտածենք, և յախտենական կեանքը մտքեր-
 նէս չի հանենք : Թէ որ աշխարհքս ալ թողնել պէտք
 ըլլայ՝ թողնենք, վասն զի չի կայ այնպիսի ապահովու-
 թիւն մը որ հերիք ըլլայ ապահովցընելու յախտենա-
 կան փրկութեան աս մեծ բանը :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՅՅՈՒՄ

Ասանկ է նէ, Աստուած իմ, ուրիշ միջին ճամբայ
 մը չի կայ . կամ միշտ երջանիկ պիտի ըլլամ, կամ
 միշտ թշուառ . կամ մէկ երջանկութեան ծովու մը մէջ
 պիտի ընկղմիմ, և կամ 'ի ծով տանջանաց . կամ յա-
 փտեան արքայութեան մէջ պիտի ըլլամ քեզի հետ .
 կամ յախտեան քեզմէ հետու և բաժնուած 'ի դժոխս :
 Եւ ատ դժոխքին զիտեմ որ ես շատ անգամ արժանի

եղայ . բայց աս ալ ստոյգ գիտեմ որ դուն կը ներես ա-
նոր որ կը զգջայ , և կը փրկես դժոխքէն զապաւինեալս
'ի քեզ : Գու կատաճողցընես զիս ըսելով . կարգաս-
ցէ առ իս , և ես շուայց նմա . փրկեցից զնա , և փա-
ռաւոր արարից զնա : Ուրեմն շուտով , տէր իմ , շու-
տով ներէ ինձի , և դժոխքէն զիս խաղըսէ : Ար զգջամ ,
ով ծայրագոյն բարի , ամէն շարեացս վրայ որով զքեզ
վշտացուցի : Շուտով զիս քու շնորհացդ մէջ հաստա-
տէ , սիրտ սուրբ հաստատեա յիս Աստուած : Թէ որ
հիմա դժոխքն ըլլայի , մէյմըն ալ զքեզ շէի կրնար սի-
րել , այլ յաւիտեան սլտի առէի . ահ Աստուած իմ ,
ինչ շարիք ինձի ըրեր ես , որ ես զքեզ ատէի : Գուն զիս
սիրեցիր մինչև 'ի մահ , դուն արժանի ես անհուն սիրոյ-
մի թողուր , ով տէր , որ ես մէյմըն ալ քեզմէ բաժ-
նուիմ , ես զքեզ կը սիրեմ , և կուզեմ միշտ սիրել . ով
մեկնեսցէ զիս 'ի սիրոյն Քրիստոսի : Այլ փրկիչ , միայն
մեզքը կրնայ զիս քեզմէ զատել . ախ մի թողուր զիս
սուրբ արեանդ սիրոյն համար զոր ինձի համար թա-
փեցիր . տուր ինձի մեռնիլ , և մի թող տար քեզմէ
զատուելու : Մայր իմ , երկնից արքայուհի , օժանդակես
ինձ թեօրդ ազօթից . խնդրէ և առ ինձի համար մահ ,
և հազար մահ , քան թէ զատուիլ 'ի սիրոյ միաձնիդ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԵ .

ՄԵՆՈՒՉԵՓ ՄԵՂԵՑ ՉԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Որդիք ծնայ և բարձրացուցի . և անոնք զիս անարգեցին¹ .

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ինչ կընէ մէկ մահուչափ մեզք գործող մը : ԶԱ-
ստուած կանարդէ , կանպատուէ և կը զառնացընէ :

¹ Որդիս ծնայ և բարձրացուցի , և նոքա զիս անարգեցին :
Ը . Ե . 1 .

Նախ և առաջ մահուչափ մեղքը անարգանք մըն է, և անիրաւութիւն մը Աստուծոյ դէմ: Անարգանաց չարութիւնը, սրբոյն թողմայի ըսածին պէս, անարգուած անձէն և անարգող անձէն կը չափուի: Գեղացիի մը դէմ անարգանք մը ընել՝ չար բան է, բայց աւելի յանցանք է մէկ ազնուական մը անարգելը, ալ աւելի ծանր է զթագաւորը անարգելը: Արդ ո՞վ է Աստուած. տէր տերանց և թագաւոր թագաւորաց: Աստուած է անսահման մեծփայելչութիւն. Համեմատութեամբ իրեն ամենայն թագաւորք երկրի և ամենայն սուրբք և հրեշտակք երկնից իր առջևը մէկ աւաղի հատ մը չեն. իբրև կաթիլ մի՛ ՚ի դուռէ են, Եսայի մարգարէին ըսածին պէս, և իբրև զմէտ մի՛ ՚ի կշռոց: Մանաւանդ թէ Ավսէ մարգարէին ըսածին պէս, ամենայն հեթանոսք ոչինչ են և ոչինչ համարեցան նմա: Աս է Աստուած. հասցա մարգս ինչ է. սբարկ որդանց, կերակուր որդանց, սրբոյն Բեռնարդոսին ըսածին պէս. սուրբ զիրքն ալ կըսէ թէ դու ես հէզ և ազքատ, կոյր և մերկ: Եւ ահա այսպիսի ողորմելի մարդ մը, որդ մը, կը յանդգնի զԱստուած անարգել: Նոյն Բեռնարդոսին ըսածին պէս, զայնպիսի ահաւոր մեծփայելչութիւնը կը համարձակի զրգուել շնչին և պզտիկ հող մը և փռչի մը: Աստի սուրբն թողմասս հրեշտակային վարդապետը իրաւունք ունէր ըսելու թէ մեղքը անհունութիւն մը ունի չարութեան. մանաւանդ թէ սուրբ Աղոսաինոս զմեղքը բացարձակապէս կը կոչէ անհուն չար: Անոր համար թէ որ ամէն մարդիկ և բոլոր հրեշտակք զիրենք զոհէին, նաև ոչնչացընէին, չէին կրնար բաւական փոխարէն մը ընել մէկ մեղքի մը համար: Աստուած զմահուչափ մեղքը կը պատժէ զժոխոց սոսկալի տանջանքով. բայց որչափ ալ պատժէ նէ, կըսեն միարան ամէն աստուածարանք, միշտ արժանի եղածէն պակաս կը պատժէ:

Եւ ո՞ր պատիժ կրնայ հերիք ըլլալ պատժելու մէկ որդ մը արժանապէս, որ իր տիրոջը դէմ ելեր է: Աստուած ամէն բանին տէրն է, փասն զի ինքն ստեղծեց զամէնքը. քում հրամանիդ սպասէ ամենայն որ, զի դու տէր արարեր, և դու տիրես ՚ի վերայ ամենայնի¹:

Եւ իրօք ալ ամէն արարածք կը հնազանդին Աստուծոյ, հողմք եւ ծովք կը հնազանդին իրեն. հօր եւ կարկուտ, ձիւն եւ սառն տոնեն զրան նորա: Իսկ մարդս երբոր կը մեղանչէ Աստուծոյ դէմ, ինչ կընէ. Աստուծոյ կըսէ, տէր՝ ես քեզի չեմ ուզեր ծառայել: Աստուած կըսէ թէ վրէժխնդիր մի ըլլար. մարդս կը սատասխանէ թէ ես կըլլամ. Աստուած կըսէ թէ անկարգ հեշտութենէ հեռու կեցիր. իսկ ես չեմ ուզեր հեռանալ: Մեղաւորը փարաւոնի պէս կըսէ թէ ո՛վ է տէր, զի լուայց նմա, զտէր ոչ ճանաչեմ: Մեղաւորն ալ նոյնպէս կըսէ թէ ես տէր չեմ զիտեր, ուզածս պիտի ընեմ. մէկ խօսքով Աստուծոյ երեսէն չի պատկառիր, կոնակ ալ կը դարձընէ իրեն, որ է բուն մահուչափ մեղքը. կամ ըստ սրբոյն Թովմայի՝ երեսգարծութիւն անփոփոխելոյն Աստուծոյ: Անոր համար դանդաւար կընէ Աստուած թէ դու դարձար յինէն, ե յետս դնացեր: Աստուած վճիռ դրաւ թէ ինքը զմեզս կատէ, ուստի չի կրնար չատել զմեղաւորն ալ. առ հասարակ տակի են Աստուծոյ ամբարշտեալն եւ ամբարշտութիւն իւր. ե մարդս երբոր կը մեղանչէ նէ, կը համարձակի զինքը Աստուծոյ թշնամի հրատարակել, ե դէմ ընդդէմ Աստուծոյ հետ կը կռուի: Ինչ կըսէիր թէ որ տեսնէիր որ մըջիւն մը զինուորի մը դէմ կեցէ: Աստուած է ան ամենակալ տէրը, որ մէկ ակնարկութեամբ մը ստեղծեց զերկինս եւ զերկիր, ե ուղէ նէ՝ մէկ ակնարկութեամբ մըն ալ բոլորը կրնայ փճացընել. իսկ մեղաւորը իր մեղքովը Աստուծոյ դէմ ձեռք կը վերցընէ, ու զլուխը վերցընելով՝ կըսէ ալ, ինչ բան ըրի. ինչ, մեծ չափ մըն է մեղք ընելս. Աստուած ողորմած է, մեղաւորաց կը ներէ: Կը տեսնես, աս ինչ անզգամութիւն է, ինչ յանդգնութիւն, ինչ կոտորութիւն:

ԻՂԶ ԾԻ ՊԵՂԱՏԵՆԻ

Ահա, ով Աստուած իմ, ոտրիդ առջնն է ան ապրտամբը, ան անզգամը, որ համարձակեցաւ քեզի դէմ այնչափ անզամ, զքեզ չի սեպեց ու երես դարձուց քեզի: Բայց հիմա քու զթութեանդ է ապաւիններ: Գուն ըսիր, կարդա առ իս եւ ես լուայց քեզ: Ինծի համար քիչ է մէկ զժոխքը՝ զիտեմ. բայց զիացիր որ հիմա ա-

ւելի կը ցաւիմ գրեզ վշտացընելու համար, ով անհուն բարի, քան թէ կորուսած ըլլայի ամէն բան ալ կեանքս ալ: Այս տէր, թող ինծի և մի թող տար որ մէյմըն ալ գրեզ վշտացընեմ: Գուն կըստասես ինծի որ յախտեան օրհնեմ քու ողորմութիւնդ, ու գրեզ սիրեմ: Այս տէր, կօրհնեմ գրեզ, կը սիրեմ գրեզ, յոյս ունիմ յարդիւնս փրկչին իմոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ մէյմըն ալ չբաժնուիմ ՚ի քո սիրոյդ: Քու սէրդ զիս դժօխբէն խալըսեց, նոյն սէրը զիս սխաի խալըսէ ասկէց ետև մեղբէն ալ:

Գահանամ գրէն տէր, որ աս լոյսն ու բաղձանքը տաիր ինծի գրեզ միշտ սիրելու. գուն եղիր կաղաչեմ բոլոր անձիս, հօգոյս, մարմնոյս, կարողութեանցս, զգայութեանցս, կամացս և ազատութեանս տէրը. քո եմ ես և կեցօ զիս: Գուն որ իմ մէկ հատիկ բարիս ես, իմ մէկ հատիկ սիրելիս, եղիր նաև իմ մէկ հատիկ սէրս: Տուր ինծի եռանդն գրեզ սիրելու: Ես գրեզ շատ վշտացուցի, սուտի հերիք չէ գրեզ սիրել, կողեմ շատ և շատ սիրել, որ փոխարէն մը ըլլայ այնչափ անարդանացն որ քեզի դէմ ըրեր եմ. քեզմէ աս բանս կը յուսամ, որ ամենակարողդ ես: Քու բարեխօսութեանդ ալ յոյս ունիմ, տիրամայր Մարիամ, որ ամէն բանի կարող ես Աստուծոյ առջև:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Մեղաւորը չէ թէ միայն կանխրաի աս Աստուած, հապա նաև կանադատուէ և կանարդէ: Այս, փան զի մէկզի կը ձգէ իր շնորհքը, ու շնչին հաճոյից համար սարի տակ կառնէ Աստուծոյ բարեկամութիւնը: Թէ որ մարդս Աստուծոյ բարեկամութիւնը կորսընցընէ թագաւորութիւն մը կամ բոլոր աշխարհքը փաստելու համար, տակաւին մեծ շարիք կընէ. փան զի Աստուծոյ բարեկամութիւնը առաւել քան դաշխարհս և գրիր սինդնրս կարծէ: Բայց ինչ բանի համար մէկը կը վշտացընէ զԱստուած. քիչ մը հողի համար, կրից և բարկութեան համար, անասնական հաճոյից համար, քմաց համար: Երբոր մեղաւորը կը մամտայ թէ արդեօք աս մեղքին հաւանի թէ չէ, ձեռքը կըխ մը կառնէ՝ տեսնելու թէ ո՞րը աւելի ծանր է, արդեօք Աս-

ստուծոյ շնորհքը , թէ իր ուղած բանը . երբոր մեղքին
 կը հաւանի , յայտնի կընէ իր կողմանէ թէ իրեն ու-
 զածը աւելի կարժէ քան թէ Աստուծոյ բարեկամու-
 թիւնը : Տեսար որ մեղաւորը զԱստուած ամօթ բրաւ :
 Գափթ մարգարէն Աստուծոյ մեծութիւնը և մեծփայել-
 չութիւնը մտածելով կըսէր . աէր , ս' նմանի քեզ : Ա-
 սոր ներհակը՝ Աստուած տեսնելով որ մեղաւորը զին-
 քը իրենց ուղածէն վար կը սեպեն , կըսէ իրենց . ս' մ'
 նմանեցուցէք զիս , և զուգեցայց ասէ սուրբն Խորայէ-
 լի : Ուրեմն կըսէ Աստուած թէ աւելի կարժէ եղեր ձեր
 շնչին կամքը , քան թէ իմ շնորհքս . անոր համար զար-
 ձեայ կըսէ թէ ընկեցեր զիս զկնի մարմնոյ քոյ , զայն
 մեղքը չէիր ընե՛ր՝ թէ որ մէկ ձեռքդ կորսընցընելու
 ըլլայիր , կամ մէկ քանի ստըկէ ելլելու ըլլայիր . ու-
 րեմն ես միայն՝ քու ստեղծողդ այնչափ անարդ եմ ե-
 զեր քու աչքիդ առջև որ մէկ շնչին կամացդ համար
 զիս ես կը ձգես :

Մէջքն ալ՝ երբոր մեղաւորը իր մէկ հաճոյիցը հա-
 մար զԱստուած կը վշտացընէ , ան ասեն նոյն հաճոյ-
 քը իրեն աստուածը կըլլայ , վասն զի զանիկայ կը սե-
 պէ իր վերջին փախճանը : Սրբոյն Հերոնիմոսի ըսա-
 ծին պէս՝ թէ ինչ բանի որ մէկը կը ցանկայ , և զայն
 կը յարզէ , անիկայ իրեն աստուածն է . մոլութիւն մը
 մարդու սրտին մէջ կուտք մըն է բազնի վրայ : Աւ-
 փ կըսէ սուրբն Թովմաս՝ թէ որ փափկութիւն կը սի-
 բես , փափկութիւնը կըլլայ քու աստուածդ : Եւ սուրբն
 Կիպրիանոս ալ կըսէ՝ թէ զոր ինչ մարդս նախապա-
 փի կտունէ քան զԱստուած , զանիկայ իրեն աստուա-
 ծը կը կացուցանէ : Երբոր Յերօրովամ ապստամբեցաւ
 Աստուծմէ , ջանաց որ ժողովուրդն ալ իր հետը ՚ի
 կռապաշտութիւն ձգէ , ուստի անոնց առջեւ զբաւ իր
 կուտքերը ըսելով . ասոնք են քու աստուածներդ , իս-
 րայէլ : Ստատնան ալ ասանկ կընէ . մեղաւորին առջեւ
 կը գնէ անոր կամքին ուղածն ու կըսէ . ինչ բան ունիս
 Աստուծոյ հետ , ահա քու Աստուածդ , քու կամքդ , աս-
 բունէ , զԱստուած թող ատը . թէ որ մեղաւորը տեղիք
 տայ՝ ալ անկէ ետեւ Աստուծոյ տեղ կը պաշտէ իր կամ-
 քը , վասն զի մոլութիւնը մարդու սրտին մէջ կուտք
 մըն է բազնի վրայ :

Գէթ մեղաւորն որ անպատիւ կընէ և կանարզէ զԱ.

տաւած , զօնէ Աստուծոյ ասջնը շքնէր . բայց ինքը զԱստուած Աստուծոյ զիմացը կանարգէ , վասն զի Աստուած ամէն տեղ է . միթէ զերկինս և զերկիր ես ո՛չ ընում , սակ տէր¹ : Աս բանս արդէն մեղաւորն ալ զիտէ , և ստեղայն շի վախեր Աստուծոյ զիմացը զԱստուած անարգել :

ԵՂԶ ԵՒ ՊԵՂԱՅԵԼՔ

Սրեմե , Աստուած իմ , զու ես անհուն բարի , և ես շատ անգամ գրեզ փոխեցի մէկ շնչին դրօսանքի մը հետ , որ երեցած շերեցած կը փճանայ կերթայ : Բայց զուն ինձմէ սցոշափ անարգանք ունենալէն ետև՝ դարձեալ ինձի կը ներես՝ թէ որ ես թողութիւն խնդրեմ , և նորէն խօսք կու տաս քու շնորհքդ տալ ինձի՝ թէ որ ես զղջամ քեզի տաւած վշտերուս վրայ : Այս այս , տէր իմ , կը զղջամ կը ցաւիմ բոլոր սրտանց գրեզ անարգելուս համար , կատեմ գմեզս քան զամենայն շար : Ահա , ինչպէս կը յուսամ , արդէն դարձեր եմ առ քեզ , և զուն արդէն զիս ընդունելով զաւկի պէս կը գրկես : Վստանամ զբէն , անբաւելի բարութիւն . բայց կազաշեմ , օգնէ ինձի , և մի թողուր որ մէյմըն ալ քեզմէ երես դարձընեմ . մի թողուր որ դժոխքը զիս փորձէ , վասն զի զուն աւելի դորաւոր ես քան զդժոխս : Վիտեմ որ ալ քեզմէ շեմ բաժնաւոր՝ թէ որ միշտ զիս քեզի յանձնեմ նէ . ուստի աս շնորհքս կը խնդրեմ , որ տաս ինձի միշտ զիս քեզի յանձնել , ինչպէս հիմա կը յանձնեմ ըսելով . տէր , օգնէ ինձի , լոյս տուր ինձի , յարատեւութիւն տուր ինձի , արքայութիւնդ տուր ինձի . բայց ՚ի վեր քան զամենայն քու սէրդ տուր ինձի որ է ճշմարիտ արքայութիւն հոգոց . կը սիրեմ գրեզ , անհուն բարիդ , և կուզեմ միշտ գրեզ սիրել , լսէ ինձի վասն սիրոյ քոյ միաձնիդ Յիսուսի Քրիստոսի : Մարիամ կոյս , զու ես ազաւէն մեղաւորաց , հասիր յօգնութիւն աս մեղաւորիս , որ կուզէ սիրել զԱստուած քոյ :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Մեղաւորը կանխաբաւի առ Աստուած, կանազատուէ և կանարզէ, որով և ծանրագոյնս կը վշտացընէ զնա: Քան զայս մեծ գառնութիւն չի կրնար բլլալ որ մէկը ապերախտութիւն անանկ մէկ անձէ մը զոր սիրեր է և երախտիք բերեր է անոր: Արսնն հետ կախ կեցէ մեղաւորը. կանարզէ զԱստուած որ զինքն ստեղծեր է, և այնքան սիրեր է զինքը, որ իր արիւնն ալ, կեանքն ալ տուեր է իր սիրոյն համար. իսկ ինքը մահաւշափ մեղք մը բնեւոյժ գանձիկայ իր սրտէն կը փորձուէ: Աստուած իր սիրած հոգւոյն մէջ կու զայ բնակելու. եթէ որ սիրէ զիս, հայրն իմ սիրեացէ զնա, և առ նա և կեացուք և օթեանս առ նմա արատցուք՝ կըսէ Քրիստոս տէրն մեր: Հասկըցիր ինչ բան է՝ օթեանս առնել. Աստուած կու զայ առ հոգին՝ հոն միշտ մնալու համար. անանկ որ՝ չի թողուր գանձիկայ՝ թէ որ հոգին նախ զինքը չի թողու. ինչպէս Տրիգենտեան ժողովքն ալ կըսէ, ոչ լքանէ, եթէ ոչ լքցի: Բայց դու տէր, զիտես որ ան ապերախտը քիչ մը ետև գրեզ պիտի փորձուէ, ինչո՞ւ հիմակուրնէ չես հեռանար անկէ, միթէ կըսուասես որ ինքն գրեզ փորձուէ, թող սուր զինքը, զնա, քանի որ քեզի անարգանք չէ բրած: Զէ, կըսէ Աստուած, ևս չեմ հեռանար, քանի որ ինքը զիս չէ վըսընտեր:

Արեմն երբոր մեղաւորը տեղիք կու տայ մեղքի մը, կուզէ բան Աստուծոյ, տէր, ելիր զնա ինձմէ: Ինչպէս Յոր ալ կը վկայէ. ամբարիշտը կըսէ Աստուծոյ՝ հեռու կեցիր ինձմէ, քու ճանապարհդ ճանշնայ չեմ ուզեր¹: Այր կըսէ սուրբն Գրիգոր, թէ խօսքով չըսէ նէ՛ զորձքովը և փարքովը կըսէ: Արդէն մեղաւորն ալ զիտէ որ Աստուած մեղքին հետ չի կրնար կենալ, զիտէ որ մեղանչէ նէ՛ Աստուած ՚ի հարկէ կեցէ կերթայ, ուստի կըսէ Աստուծոյ. որովհետև իմ մեղքիս հետ չես կրնար կենալ, երթաս բարով: Իսկ երբոր զԱստուած իր հոգիէն կը փորձուէ, անանկ կընէ որ անմիջապէս

¹ Ի բայ կայ յիմէն, զճանապարհս քո ճանաչել ոչ կամիմ: ԹԳ - ԿՅ. 14.

սատանան զայ իր սիրտը ժառանգէ . նոյն զոնէն որ Աստուած կելլէ , սատանան ներս կը մտնէ : Յայնժամ երթայ առնու ալ ևս եօթն այսս՝ չարագոյնս քան զինքն , և մտեալ բնակէ անդ , կըսէ տէրն մեր : Տղայ մը մկրտութի նէ , քահանան կըսէ զիւին թէ ել ՚ի դմանէ այսդ պիղծ , և տուր տեղի հոգւոյն սրբոյ . վասն զի երբոր մէկը Աստուծոյ շնորհքը կառնէ՝ Աստուծոյ տաճար կըլլայ , ոչ զիտէք զի տաճար էք Աստուծոյ , կըսէ Պօղոս առաքեալ : Բայց երբոր մարդս մեզայ կը հետեւի , բոլորովին ներհակը կընէ , ըսելով Աստուծոյ որ արդէն իր սրտին մէջը կը բնակէք . ելիր ինձմէ , տէր , և տեղ տուր սատանային : Ուստի աս բանիս վրայ զանգատեցաւ տէրն մեր սրբուհւոյն Պրիծիտայ , ըսելով թէ վառնատեցայ թագաւորի մը պէս իմ թագաւորութենէս , և իմ տեղս չար աւագակը ընտրուեցաւ :

Ո՛րչափ զժարդ կու գար թէ որ ծանր անարգանք մը քեզի ըլլար ան մարդէն որ քեզմէ երախտիր է տեսեր : Եւ ահա այսպէս է . Աստուծոյ զժարը կը բերես դու մեղքովդ , անոր որ իր կեանքն ալ տուեր է քեզի համար՝ միայն թէ զքեզ փրկէ : Աս է Աստուծոյ ըսածը Եսայի մարգարէին բերնովը թէ լուր երկինք և ունկն զիր երկիր , որդիս ծնայ և բարձրացուցի , և նորս զիս անարգեցին : Վերջապէս մեղաւորք իրենց մեղքովը Աստուծոյ սիրտը կը վշտացընեն . բայց նորս հետեցին և բարկացուցին զհոգի նորս սուրբ : Աստուած ընդունակ չէ ցաւոց . բայց կարենար ցախլ նէ , մէկ մահուչափ մեղք մը հերիք էր որ ցաւէն մեռնիլ տայ իրեն : Հօրն Մեախնայի ըսածին պէս , ինչպէս սուրբն Բեռնարդոս ալ ըսաւ , թէ մեզքն իր կողմանէ աստուածասպան է : Ուստի մեղաւորն այնպէս է որպէս թէ Աստուծոյ մահացուցիչ թոյն տուած ըլլայ . և սրբոյն Պօղոսի ըսածին պէս՝ մեղաւորը զորդին Աստուծոյ առ ռան ևհար բանի տեղ չի սեպելով Քրիստոսի ըրածը և քաշածը՝ աշխրբէս մեղքը վերցընելու համար :

ԻՂԶ ՍԻ ԳԵՂԵՏՆԷ

Ուրեմն , ով փրկիչ իմ , քանի որ ևս կը մեղանչեմ , միշտ զքեզ սրտէս կը վառնտեմ , ու կեանքդ ալ վերցընելու կը նայիմ , թէ որ կարենայիր նորէն մեռնիլ : Հիմա կիմանամ որ ինձի կըսես մարգարէին բերնով թէ

զի արարի քեզ, կամ իւ տրտմեցուցի զքեզ, տուր ինձ պատասխանի. ինչ ըսեմ, տէր, դու զոյացուցեր զիս, մեռար ալ ինձի համար, այս է ինձի ըրածդ. ուստի ես անպատասխանի եմ, և հազար դժոխքի արժանի, իրաւունք ունիս զիս հոն խաւրելու: Քայց յիշէ կաղաչեմ զայն սէրը, որ զքեզ շարժեց խաչի վրայ մեռնելու ինձի համար, յիշէ քու սուրբ արիւնդ որ իմ սիրոյս համար թափեցիր, և դիժա յիս: Պիտեմ որ դուն չես ուզեր որ ես յուսահատիմ, հասցա մանաւանդ թէ կը հասկըցընես ինձի թէ իմ սրտիս զրանը քով կեցեր ես, ոսկից որ ես զքեզ վուրնտեցի. կը չալես քու ազգաբարութեամբդ որ քեզի բանամ, կըսես՝ կամ առ դուրս քո և բախեմ, բաց ինձ քոյր իմ հարսն: Աւստի վերկիչ իմ Յիսուս, ասկից ետե ես մեղքը կը վուրնտեմ, կը ցաւիմ յամենայն սրտէ ըրածներուս վրայ, և զքեզ կը սիրեմ ամէն բանէ վեր. մտիր, սէր իմ, դուռս բաց է, մտիր և ինձմէ մի բաժնուիր: Ֆրկէ զիս քու սուրբ սիրովդ, և մի թողուր որ մէյմըն ալ քեզմէ զատուիմ: Չէ, չէ մէյմըն ալ իրարմէ չի զատուինք, ես սրտանց զքեզ կողջագուրեմ. տուր ինձի սուրբ յարատեութիւն, մի թողուր զիս մեկնիլ ՚ի քէն: Տիրամայր, մայր իմ Մարիամ, միշտ օգնէ ինձի, աղաչէ զՅիսուս ինձի համար, շնորհք առ ինձի որ մէյմըն ալ իր շնորհքը չի կորսընցընեմ:

ԽՈՐՀՐԳԱՄՈՒԹԻՒՆ ԺԶ.

ԱՄՏՈՒՆՈՅ ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆԸ

Բարձրագլուխ կը պարծի ողորմութիւնը դատաստանին
այլե՛ 1.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ընարին բնութեամբ ինքը զինքը դուրս բաշխող է, այսինքն յօժարեալ է հազարդել իրեն բարիքն ու բիշնեքուն ալ: Արդ Աստուած բնութեամբ է անհուն բարի և բարութիւն, ծայրագոյն փափաք ունի մասնակից ընելու զմեզ իր երջանկութեանը. ուստի իր յօժարութիւնը պատճել չէ, հասցա ամենուն ողորմութիւն ընել է, փասն զի պատճելը Աստուծոյ բնութենէն օտար բան մըն է: Աւստի երբոր Աստուած ըզմեզ հոս կը պատճէ նէ, անոր համար է որ անդին ողորմի: Թէ որ կը բարեկանայ մեր վրայ, անոր համար է որ մեկը զմեզ ուղղենք. և թէ որ մեզի պատճիմներ ալ գրկէ, անոր համար է որ զմեզ կը սիրէ և կուզէ ազատել զմեզ յաւիտենական պատճէն: Ա՛յ կրնայ արժանապէս զարմանալ և գովել Աստուծոյ ողորմութիւնը, թէ սրչափ երկայնամիտ կըլլայ առ մեզուսրս, ինչպէս կը կոչէ և սիրով կրնգունի պանոնք երբոր գառնան, ինչպէս կը համբերէ և կըսպասէ որ ապաշխարեն: Քեզի կըսես, ո՞վ եղբայր, երբոր դուն զԱստուած կը վշտացընէիր, ինքը կրնար քեզի մահ տալ բայց ինքը երկայնամտութիւն կընէր, և պատճելու տեղ քեզի բարիք կընէր, կեանքդ կը սահէր ու կը խնամէր, բրածոյ շտեանելու կը զարնէր: Աս ինչ բան է: Աստուած իմ, դուն որ մեզք մըն ալ չես կրնար տեսնել, և այնչափ մեզք կը տեսնես և զարձեալ կը լուս:

1 Բարձրագլուխ պարծի ողորմութիւն առ դատաստանաւ: Ե-Ի-Բ-13:

կը տեսնես ան անպարկեշտը, ան քինախնդիրը, ան հայհոյիչը, որոնք որ աւուր վրայ շարութիւննին քեզի գէժ կը շատցընեն, ինչպէս չես պատժեր և ինչպէս երկայնամիտ կըլլաս : Պատասխան կու տայ Ասայի թէ Աստուած կըսպասէ մեզաւորին, որպէս զի ինքը զինքը շահէ որ իրեն թողութիւն տայ և սղորմի :

Սուրբն թափմաս կըսէ : բոլոր արարածք, երկինք, օդը, ջուրը, բնական ազգամա՛ր մը կը փառսին ամբարշտութեանց գէժ, և կուզեն իրենց արարչին վրէժն տանել . բայց Աստուած ետ կը քաշէ զանոնք իր մարդասիրութեամբը : Այլ զու տէր որ կը համբերես անզգամաց՝ որպէս զի զգաստանան, չես տեսներ որ ատապերախտները քու երկայնամտութիւնդ կը բանեցընեն աւելի դժեղ վշտացընելու, և ինչպէս կը համբերես : Պատասխան կու տայ Աստուած՝ թէ ոչ կամիմ գմահ մեղաւորին, որպէս զգասնալն նորա և զկեալ : Ա՛յ երկայնամտութեանն Աստուծոյ, կը համարձակի բնի սուրբն Սոստինոս թէ Աստուած Աստուած իմ, ներէ ինձի . թէ որ Աստուած չըլլայիր, ատ կերպով անիրաւ կըլլայիր : Մենք կը մեղանչենք՝ ամենեին փոթերնիս չէ, ետքը կը սլարձինք ալ մեղքերնուս վրայ, և զուն հանգարտ կը կենաս . մենք զքեզ ի բարկութիւն կը շարժենք, զուն մեզի սղորմութիւն կընես . կարծես թէ Աստուծոյ հետ ասպարէզ ենք ելեր . մենք կը զբողոնք զինքը պատժելու զմեզ, ինքը կը յորդորէ՝ որ թողութիւն տանենք :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՆԵՆԵ

Ա՛յ, տէր իմ, գիտեմ որ ինչուան հիմա զժոխքին մէջ ըլլալու արժանի էի . զժոխք են տուն իմ : Բայց քու սղորմութեամբդ զես հոն չեմ, հասցա հոս քու սարիզ առջնն եմ, և գիտեմ որ զուն ինձի խրատ կու տաս, քու սիրոյ պատուիրանդ պահել . սիրեսցես ըզտէր Աստուած քո, և կըսես թէ ես քեզի կը ներեմ թէ որ զզջաս մեղացդ վրայ՝ որով զիս անարգեցիր : Այո այո, տէր Աստուած իմ, որովհետե կուզես որ սիրէ զքեզ ինձի պէս անզգամը՝ որ ասպատակը գտուեր եմ քու մեծփայելչութենէդ, ես ալ զքեզ կը սիրեմ յամենայն սրտէ և կը ցաւիմ զքեզ անարգելուս համար : Հանգա լուսաւորէ զիս, սով անբաւ բարիդ, և

տուր ինծի ճանչնալ թէ որչափ մեծ չար էր անարգանքն որ քեզի ըրի : Քաւ լիցի , ասկից ետե չեմ ուզեր մէյմըն ալ գէմ կենալ քու աղգարարութեանցդ , չեմ ուզեր մէյմըն ալ տհաճութիւն տալ քեզի : Աստուած իմ , որ այդչափ զիս սիրեցիր , և այնչափ անգամ քու անբաւ սիրովդ ինծի ներեցիր : Այն թէ բնազբեզ վշտացուցած չըլլայի , փրկիչ իմ Յիսուս . թողութիւն շնորհէ ինծի , և տուր որ ասկից ետե բան մը չի սիրեմ քեզմէ ՚ի դատ . քեզի համար միայն ապրիմ , որ ինծի համար մեռար . քու սիրոյդ համար նեղութիւն քաշեմ , որ այնչափ նեղութիւն քաշեցիր իմ սիրոյս համար : Գուն զիս ՚ի յախտենից սիրեցիր , տուր որ ես ալ յախտեան քու սիրովդ վառուիմ : Ով փրկիչ իմ , բոլոր յոյսս քու արդեանցդ վրայ է : Քեզի ալ կապալինիմ , տիրամայր Մարիամ , այնպէս որ դուն քու բարեխօսութեամբդ կարող ես զիս փրկութեան հասցընելու :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Աստուծոյ ոգորմութիւնը աս կողմանէ ալ հասկըցիր որ ինչպէս յապաշխարութիւն կը կոչէ դմեղաւորը : Երբոր Ազամ ապաւամբեցաւ Աստուծմէ ու ծածկեց երեսը անկէց , նայէ Աստուած ելաւ փնարուելու զինքը , և կարծես թէ ցաւազին սրախ կը կանչէր թէ Ազամ սիր ես . որ հօրն Պէրէյրոյի ըսածին պէս՝ նման է հօր մը ձայնին , որ իր կորսուած զաւակը կը փնարուէ : Գիտցիր , ով եզրայր , թէ նոյն բանը ըրաւ Աստուած քեզի ալ շատ անգամ . դուն փախեր էիր Աստուծմէ , և Աստուած ետեկդ ընկեր էր՝ զբեզ կը կանչէր , երբեմն աղգարարութեամբ , երբեմն խղճմտամբի խայթովը , երբեմն քարոզներով , երբեմն նեղութիւններով , երբեմն բարեկամներուց մահովը : Կարծես թէ Քրիստոս քեզի համար կըսէ ան խօսքը՝ թէ վաստակեցի ես աս ազազակել , և կերկերեցաւ կոկորդ իմ : Մտաւընիդ գրէք , ով մեղաւորք , կըսէ սրբուհին թերեղա , թէ աս անտէրն է զձեզ կանչողը , որ մէկ օր մը զձեզ պիտոր գատէ :

Ով դու քրիստոնեայ , քանի անգամ արդեօք խալ եղար Աստուծոյ ձայնին , զբեզ կոչողին : Արժանի էիր

որ մէյմըն ալ դքեղ չի կոչեր, բայց տէրդ չի դադրեցաւ դքեղ կանչելէն, վասն զի կուղէր որ քեզի հետ հաշտ ըլլայ ու դքեղ փրկէ: Աս հասկըցիր, սովէր ըզքեղ կանչողը. Աստուած անբաւելի մեծ վայելչութիւն. և զո՞վ կը կանչէր. մէկ հատած ողորմելի որդ մը. և ինչո՞ւ կը կանչէր. ուրիշ բանի համար չէ, բայց եթէ քեզի նորանց կեանք շնորհաց տալու, զոր դուն կորուսեր էիր: Արդէս զի մէկը կարենայ Աստուծոյ շնորհքը ձեռք բերել, մեծ բան չէր թէ որ անապատ մը քաշուէր բոլոր կեանքին մէջ. իսկ Աստուած քու առջև կը զնէր իր շնորհքը մէկ վայրկենի մը մէջ, առնելու՝ թէ որ ուղենայիր մէկ ներդործութիւն մը զզջման ընել. իսկ դուն դայն մերժեցիր. այսու ամենայնիւ Աստուած զքեզ երեսէ չի ձգեց, հապա ետևէդ կը քալէր ցաւազին սրտով ու կըսէր՝ որդեակ, ինչո՞ւ կուղես դատապարտուիլ. և ընդէր մեռանիցիք, տունդ խորայէլի:

Երբոր մտրդս մահու շափ մեղք մը կը գործէ, զԱստուած իր սրտէն կը վաճնտէ. իսկ Աստուած ինչ կընէ. ան ապերախտ սրտին դուանը քով կը կենայ ու կըսէ, ահաւասիկ կամ ես առ դուրս քո, և բախեմ, և կազաչէ որ բանայ, ըսելով բաց ինձ քոյր իմ հարսն ինչուան որ ազաչելով կը յոգնի: Աս է սրբոյն Քրիստոսի արխաղազացոյն ըսածը թէ Աստուած իրմէ երես զարձընողներուն ալ ետևէն կը քալէ սիրով, ու կազաչէ որ չի կորսուին. նոյն մտրով առաքեալն ալ կը գրէ թէ ազաչեմք վասն Քրիստոսի՝ հաշտեցարուք ընդ Աստուծոյ, այսինքն է՝ կազաչենք ՚ի կողմանէ Քրիստոսի. ուր աղէկ կըսէ սուրբն Հերոնիմոս թէ ինքն Քրիստոս կազաչէ, և ինչ կազաչէ. հաշտեցարուք ընդ Աստուծոյ, չէ թէ ինքն է թշնամին, հապա դուք, անանկ որ չէ թէ մեղաւորը զԱստուած կը յորդորէ հաշտուելու, հապա թէ ինքը պիտի ջանայ Աստուծոյ հետ հաշտուիլ:

Աղէկ հասկըցիր որ ինչպէ՞ս աս բարի և բարեբար տէրը ամեն օր այնչափ մեղաւորներուն ետևէն կը քալէ ըսելով. ո՞վ ապերախտներ, ալ մի փախչիք ինձմէ. հապա ան ըսէք թէ ինչո՞ւ կը փախչիք: Աս ձեր բարին կուղեմ, և ուրիշ բանի չեմ փափաքիր, բայց միայն զձեզ երջանկացընելու. ուրեմն ինչո՞ւ կուղէք դուք ըզձեզ կորսընցընել: Բայց, ո՞վ տէր, ինչ է ատ քու ը-

բածղ . ինչպէս այդչափ կը համբերես և այդչափ սէր կը ցցընես սա ապերախտներուն , ատոնցմէ ինչ կը յուսաս . քեզի պատիւ մը չէ այսչափ յարումն երկցընել սա շնչին որդերուն , որ քեզմէ կը փախչին :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԱՏՈՒԿ

Ահա, տէր, առ ոտս քո ան ապերախտը , որ քու զըթութիւնդ կը պաղատի . հայր , թող : Քեզի կը զոչեմ հայր , փասն զի դուն կուզես որ սցապէս կանչեմ հայր իմ , թող ինծի : Աս արժանի չեմ թողութեան , որովհետև որչափ դուն ինծի բարի և բարեբար եղար , ես այնչափ քեզի ապերախտ եղայ ան բարութեանդ համար՝ որ քու ձեռքդ բռնեց զիս պատժելու , Աստուած իմ , շթողուց որ զիս երեսէ ձգես երբոր կը փախչէի . նոյն բարութեանդ համար ընդունէ , որ հիմա կը դառնամ առ քեզ : Տուր ինծի , Յիսուս փրկիչ իմ , սաստիկ ցաւ մը քեզի դէմ ըրած մեղքերուս վրայ , և տուր ինծի համբոյր հաշտութեան : Աս կը ցաւիմ աւելի քան զամէն բան ան անարգանաց վրայ որ քեզի ըրի . կը դարչիմ կը զգուիմ անոնցմէ , և այս իմ ցաւս կը միացընեմ քու քաշածիդ հետ , փրկիչ իմ , Քեթսեմանի պարտէզին մէջ : Ազգաչեմ , ներէ ինծի փասն արդեանց արեան որ քրտնեցար նոյն պարտէզը . ես կը խոստանամ և կատաջաղքեմ մէյմըն ալ քեզմէ չըբաժնուիլ . դուրս ըրէ իմ սրտէս ան ամենայն յոժարութիւններն որ քեզի համար չեն : Յիսուս իմ , սէր իմ , ես զքեզ կը սիրեմ ամէն բանէ վեր , և կուզեմ միշտ սիրել զքեզ , և միայն զքեզ սիրել : Բայց դուն ինծի զօրութիւն տուր զորձքով կատարելու , քեզի առ զիս բոլորովին : Մարիամ կոյս , յոյս իմ և ապաւեն , մայր ողորմութեան , ազաչէ զԱստուած փասն իմ , և զթա յիս :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԿ

Իշխանք և թագաւորք երկրի բարկութեամբ կը փարտին իրենց ապստամբ հապտակաց հետ ան ատենն ալ՝ որ կու դան թողութիւն խնդրելու : Բայց Աստուած ասանկ չի փարտիր մեզի հետ : Ինքը կըսէ որ եթէ դարձցին 'ի ճանապարհաց իրեանց չարաց , բաւիչ եղէց

նոցա : Աստուած՝ ով որ իրեն կը դիմէ, երես չի դարձը-
ներ անկէ . վասն զի ինքն ալ կը կանչէ զանիկայ , և
գատրաստ է ընդունելու թէ որ դառնալու ըլլայ : Վասն
զի կըսէ՝ դարձարուք առ իս , և ես դարձայց առ ձեզ ,
ասէ տէր զօրութեանց . որպիսի՛ սէր և գութ է որ
կը ցցընէ Աստուած մեղաւորաց որ իրեն կը դառ-
նան : Աս ուզեց մեզի հասկըցընել Քրիստոս ոչխա-
րին առակովը , զոր հովին որ գանէ՝ կը դնէ ՚ի վերայ
ուսոց իւրոց խնդալով , բարեկամներն ալ կանչելով
կըսէ՝ ուրախ եղերուք ընդ իս , զի գտի զոչխարն իմ
կորուսեալ : Վրայ կը բերէ տէրն . այնպէս եղիցի ու-
րախութիւն յերկինս ՚ի վերայ միոյ մեղաւորի որ ա-
պաշխարիցէ : Աւելի յայտնի ըրաւ բանը տէրն անա-
սակ որդւոյն առակով , որուն դառնալը երբոր փեսա
հայրը , դիմացն ելաւ և անոր խօսելէն առաջ զրկեց
համբուրեց :

Մարգարէին բերնով ալ ըսաւ , թէ որ մեղաւորը
դառնայ նէ՛ կելով կեցցէ , և դամենայն անօրէնութիւնս
նորա ոչ ես յիշեցից : Եկայք , կըսէ , եթէ իցեն մեզք
ձեր իրբն զձանձախարիթ , իրբն զձին սպիտակ արա-
րից . վասն զի Աստուած զտիրա սուրբ և զհօղի խօ-
նարհ ոչ արհամարհէ :

Իրեն փառք կը սեպէ Աստուած՝ զթալն ու ներկը
մեղաւորաց , վասն զի կըսէ Եսայի , բարձրացցի ողոր-
մել ձեզ : Բայց երբ կը ներէ Աստուած արդեօք . իս-
կոյն զղջալուզ պէս : Աստուած այնպէս չի վարուիր
մեզի հետ , ինչպէս որ մենք իրեն հետ կը վարուինք :
Աստուած զմեզ կը կանչէ , և մենք խալ կըլլանք . իսկ
Աստուած մեր ձայնը լսածին պէս՝ մեզի կը լսէ , մեղայ
բսածնուս պէս՝ թողութիւն կու տայ :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՍՏԵՆՔ

Այն Աստուած իմ , որուն զէմ ելայ ես . քեզի զէմ ,
որ այնչափ բարի ես , որ զիս ստեղծեցիր , և ինձի հա-
մար մեռար , և ինձի այսչափ համբերեցիր յետ այն-
չափ անօրէնութեանցս : Իրաւ որ սոսկ տեսնելով քու
այնչափ համբերութիւնդ՝ պէտք էր որ բոլոր կենացս
մէջ քու սիրովդ վառուէի : Ո՛վ կրնար երբէք ինձի
համբերել այսչափ չարիք ընելէս ետև , ինչպէս դուն
ինձի համբերեցիր : Վայ ինձի , թէ որ սակից ետև ալ

գառնամ նորէն գրեզ վշտացընելու և զիս գատապարտելու : Ան ասենն աս ոգորմութիւններս , որ ինծի բրբր՝ կըլլան ինծի գծօխքին գծօխքը : Չէ չէ , փրկիչ իմ , չըլլայ թէ թող ասա , որ ես մէյմըն ալ քեզի երես գարձընեմ , լաւ է որ մեռնիմ քան գրեզ վշտացընեմ : Ախտեմ որ ալ քու ոգորմութիւնդ շի կրնար ինծի համբերել : Ար ցաւիմ , ով ծայրագոյն բարի , գրեզ վշտացընելուս համար . կը սիրեմ գրեզ ՚ի բոլոր սրտէ , և առաջագրեր եմ որ քեզի նախրեմ բոլոր մնացած կեանքըս : Լսէ ինծի , հայր երկնաւոր , վասն արդեանց միանինդ Ախտախ Քրիստոսի փրկչին իմոյ : Տար ինծի սուրբ յարատեութիւն և սուրբ սէրդ . լսէ ինծի , փրկիչ իմ Ախտա , վասն արեանդ , զոր հեղեր վասն իմ . հաս յօգնութիւն քոց ծառայից , զորս պատուական արեամբդ գնեցեր : Մարիամ , մայր իմ , նայէ մէյմը վերաս կազաչեմ , զամենագորմ աչս քո գարձս առ իս , և ձգէ զիս բոլորովին առ Աստուած :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԷ .

ՉԱՐԱՉԱՐ ՎԱՐՈՒՄՆ ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԸՆ
ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Չէս զիտեր որ Աստուծոյ բազմաբարիներ գրեզ յապաշխարարիս կը տանի¹ .

ՄԱՄՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ըստ առակին որումանցն աղարակի՝ երբոր տեսած ծառայք որ ցորենին հետ որումն ալ բուսերէ , բսին իրենց տիրոջը թէ կամիս զի երթիցուք քաղեսցուք զայն ՚ի բաց . խկ տէրն ըսաւ թէ չէ , թողէք որ մէկտեղ մեծնան , և ՚ի ժամանակի հնձոցն ասացէք ցհրն .

¹ Չգիտիչէն զի քաղցրութիւնն Աստուծոյ գրեզ յապաշխարարիս անէ : Հ—Չ . Ը . 1 .

ձագան, ժողովեցէք նախ զսրմնն, և կապեցէք զայց ՚ի իրմունս առ ՚ի այրել: Աս առակէս կիմացաւի մէկ կողմանէ Աստուծոյ երկայնամտութիւնը առ մեզաւորս, և մէկայ կողմանէ անաշտա զատաստանն ՚ի վերայ խտասրտաց: Ազէկ կըսէ սուրբն Սգոստինոս թէ ստանան երկու կերպով կը խարէ զմարգիկ, յուսահատութեամբ և յուսով: Մեզքը ընելէն վերջը՝ յուսահատութիւն կը բերէ Աստուծոյ զատաստանին վախովը: Բայց մեզքը ընելէն առաջ սիրա կու տայ, յոյս կու տայ Աստուծոյ սգորմութեանը վրայ. ուստի նոյն սուրբ փարգապետը այսպէս իրաւա կու տայ թէ յետ մեզաց յուսա յոգորմութիւն, յուսաջ քան զմեզս վախցիր յարգարութենէ: Ըս յիրաւի, վասն զի անարժան է սգորմութեան անիկայ, որ զսգորմութիւնն Աստուծոյ կը բանեցընէ զԱստուած վշտացընելու: Սգորմութիւնը կը հասնի աստուածավախերուն, շէ թէ անանց որ զայն ՚ի գործ կածեն չփախնալու Աստուծմէ: Ուստի կըսէ Ապուղեցին թէ արգարութեան զէմ մեզանչողը կրնայ սգորմութեան ապաւինիլ, իսկ ան որ բուն սգորմութեան զէմ կը մեզանչէ՝ ինչ բանի պիտի ապաւինի:

Դժուար կը գտնուի այնպիսի յուսահատ մեզաւոր մը որ ուզենայ զատասպարտուիլ. հապա մեզաւորք կու գին մեզանչել՝ առանց կորսընցընելու փրկութեան յոյսը. մեզքը կընեն և կըսեն թէ Աստուած սգորմած է, հիմա առ մեզքը ընեմ, ևսքը կերթամ խոստովանանք կըլլամ: Աս է մեզաւորներուն սոփորութիւնը, կըսէ սուրբն Սգոստինոս. բայց ան է ցաւային՝ որ շատերը այսպէս կըսէին, և հիմա՚ի զժոխս զատասպարտուած են:

Սուրբ գրքին ըսածին պէս՝ մի ասեր առաջի Աստուծոյ թէ անգիտութիւն է, զի մի բարկացցի Աստուած ՚ի բարբառ քս. կամ մի ասեր թէ սգորմութիւն տեսն մեծ է, բազմութեան մեզաց իմոց սգորմեացի, վասն զի սգորմութիւն և բարկութիւն ՚ի նմանէ փութով հասցեն, և ՚ի մեզաւորս ակնարկէ բարկութիւն նորա: Իբրա որ Աստուծոյ սգորմութիւնը անհասնում է և անհուն. բայց առ սգորմութեան գործքը չսփով է, վասն զի Աստուած ինչպէս սգորմած է նէ, նմանապէս արգար պէ է: Ուստի մէկ որ մը տէրն մեր ըսաւ սրբունոյն Պրիծիսայի թէ ևս թէ արգար եմ և թէ սգոր-

մած, իսկ մեղաւորք զիս սոսկ ողորմած կը սեպեն :
 Սուրբն Բարսեղ ալ կըսէ թէ բարի է աէր և արդար,
 կհասամասնեայ չի կարծենք զԱստուած : Հայր փարձա-
 պեան Աւիլա կըսէր, եթէ ողորմութիւնն Աստուծոյ
 կարծուէր թէ զինքը բարկացընելու ալ կը ծառայէ :
 չէր ըլլար ողորմութիւն, հասցա սրկհասութիւն արդար-
 ութեան : Աստուած իր ողորմութիւնը կը խոստանայ
 իրմէ վախցոյցներուն, չէ թէ շարաշար գործածողնե-
 րուն : Ասոր համար սուրբ Աստուածածին մեծացու-
 ցէին մէջ կերգէ թէ ողորմութիւն նորա արդաց յազգս
 երկիրդածայ իւրոց : Ասած է սրբոյն Սգոստինոսի թէ՛
 որ ճշմարտան է ՚ի խոստմունս իւր, ճշմարտ է և ՚ի
 սպասնայիսն :

Զգոյշ կեցիր, կըսէ ոսկերերան, շըլլայ թէ ան շա-
 նը, այսինքն սատանայի, մտիկ ընես, որ քեզի Աս-
 տուծոյ ողորմութիւնը կը խոստանայ, որպէս զի մե-
 դանչես : Էս սուրբն Սգոստինոս՝ կը յուսայ որպէս զի
 համարձակ մեղանչէ. վայ աս միլար յոյսն ունեցո-
 զին, և կը յարէ թէ համբանքի շէն գար թէ որչափ
 մարդիկ խարեր է աս ընդունայն յուսոյ ստուերը :
 Վայ անոր գլխուն, որ Աստուծոյ զթութիւնը դործ կա-
 ճէ աւելի զինքը բարկացընելու. սուրբ Բեռնարգոսին
 բասծին պէս՝ սաղայէլը անոր համար իսկոյն պատ-
 ժաւեցաւ Աստուծմէ, վասն զի ապաստմբեցաւ՝ յուսա-
 լով թէ պատիժ չի գաներ : Մանասէ Թաղաւորը մե-
 դանչեց, ու ետքը գարձաւ. և Աստուած ալ իրեն նե-
 րեց. անոր տղան Ամոն տեսնելով որ իր հայրը Թո-
 դութիւն գտաւ՝ զինքը շարութեան տուաւ յուսալով
 Թողութեան, բայց ողորմութեան չհասաւ : Աստի սու-
 կերերան ալ կըսէ թէ Բուդա կորսուեցաւ, վասն զի
 վատահացեալ էր ՚ի հեղութիւն վարդապետին : Մէկ
 խօսքով, Աստուած երկայնամիտ է՝ բայց միշտ չի համ-
 բերեր. չէ նէ, ոչ որ կը գատասպարաուէր. և սակայն
 հասարակ կարծիր է՝ թէ շափահաս քրիստոնէից մէջն
 ալ շատը կը գատասպարաուի, վասն զի ընդարձակ է
 դուռն և լայն ճանասպարհն որ տանի ՚ի կորուստ. և
 բազումք են որ մասնեն ընդ նա, կըսէ աէրն մեր :

Ո՞վ որ Թողութեան յուսով կը մեղանչէ՝ խարերայ է,
 չէ թէ ապաշխարող, կըսէ սուրբն Սգոստինոս. և
 սուրբն Պօղոս ալ կըսէ թէ մի խարիք՝ Աստուած ոչ

արհամարհի : Մտղը ընել կամ խարել կըլլար զԱստուած՝ թէ որ մէկը ուզենար միշտ վշտացընել զԱստուած , ու ետքը արքայութիւն ալ երթալ : Զի զոր ինչ սերմանէ մարդ , զնոյն և հնձեսցէ . մեզք սերմանողն ալ իրաւունք չունի ուրիշ բան յուսալու , բայց սպասիմ ու գոհիլք : Ստանան որ ուսկանին մէջ այնչափ քրիստոնեաներ որսացեր է՝ սա խարէութեամբս է , որ կըսէ իրենց՝ թէ համարձակ մեզք գործեցէք , մի վախնայք , վասն զի սա բոլոր մեղքերով ալ կը փրկուիք : Բայց Աստուած կըսէ , անիծեալ է մարդն որ յուսով մեղանչէ : Մեղաւորին յոյսը մեղանչելէն ետե՛ թէ որ զգլումն ունենայ՝ հաճոյ է Աստուծոյ , բայց խտտսիրաներուն յոյսը զգուցի է Աստուծոյ : Այգալիսի յոյսը զԱստուած կը գրգռէ ՚ի սպասմել , ինչպէս ծառայ մը զիւր տէրը կը գրգռէ՝ երբոր անոր գէմ բան մը ընէ ըսելով թէ իմ տէրս աղէկ մարդ է :

Ի Լ Չ Ե Ի Գ Ե Դ Ե Տ Ե Լ Բ

Այս տէր Աստուած իմ , ահա ես ալ այնպիսիներէն մէկն եմ որ զբեղ վշտացուցեր են , վասն զի գուն աղէկ կը վարուէիր : Ահա տէր , երկայնամիտ եղիր , զիս երեսէ մի ձգեր , ես յոյս ունիմ քու շնորհորդ՝ որ մէյմըն ալ զբեղ չգրգռեմ զիս երեսէ՞ ձգելու : Կը ցաւիմ , ով անբաւ բարիդ , զբեղ վշտացընելուս և շարաշար գործածելուս քու երկայնամտութիւնդ : Շնորհակալ եմ որ ինչուան հիմա ինձի սպասեցիր , սակից ետե շեմ ուզեր քեզի մատնիչ ըլլալ , ինչպէս առաջ եղայ : Գուն այնչափ ինձի համբերեցիր , որպէս զի մէկ օր մը զիս տեսնես զբեղ սիրող . ահա եկեր հասեր է սա օրը , ինչպէս որ կը յուսամ : Այս զբեղ կը սիրեմ ամէն բանէ վեր , և մեծ կը սեպիմ քու շնորհքդ՝ քան զամենայն թագաւորութիւնս աշխարհի . սպասրաստ եմ հազար անգամ կեանքս կորսընցընել՝ քան թէ քու շնորհքդ : Հայր երկնաւոր Աստուած իմ , վասն սիրոյ օծելոյ քս Սխուսի Քրիստոսի , տուր ինձի սուրբ յարատեութիւն ՚ի տէր քո մինչև ՚ի մահ . մի թողուր որ մէյմըն ալ դառնամ ու քեզի մատնիչ ըլլամ , և թողում քու սէրդ : Մարիամ , մայր ողորմութեան , զու ես յոյս և ապաւէն իմ , սա ինձի համար սա յարատեութիւնը , ալ ուրիշ բան չեմ ուզեր :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Մէկը կրնայ ըսել թէ Աստուած որ առաջ ինձի այնչափ ողորմութիւն բրաւ նէ, յուսամ որ ետքն ալ կազորովի: Ատոր ըսելու է՝ որովհետեւ առաջ այդչափ ողորմութիւն քեզի բրեր է նէ, անոր համար կուզես նորէն զինքը վշտացընել: Սրեմն, կըսէ քեզի սուրբն Պօղոս, ասով դուն Աստուծոյ քաղցրութիւնն ու համբերութիւնը կարհամարհես ոտքի սակ կաննես: Չես գիտեր՝ որ Աստուած քեզի ինչուան հիմա համբերեց՝ չէ թէ միշտ շարունակես զինքը վշտացընելու, հապաբրած չարեացդ վրայ լաս: Կրբոր դուն աստուածային ողորմութեանը յուսալով շես ուզեր բանդ լմընցընել Աստուծոյ հետ, ինքը կը լմընցընէ. եթէ ոչ գտնուցէք՝ զաղեզն իւր լարեալ է, կըսէ սաղմոսերգուն. Ե իմ է վրէժիւնդութիւն և ես հասուցից՝ ի ժամանակին, կըսէ Աստուած: Աստուած երկայնամիտ կըլլայ, բայց վրէժիւնդութեան ասեմը համնի նէ, ալ չի սպասեր, հապա կը սպամէ:

Աստուած կըստասէ մեղատորին որ զգաստանայ, բայց երբ կը տեսնէ որ անիկայ ապաշխարութեան համար արուած ժամանակը կը բանեցընէ աւելի մեղք զիգելու, ան ասեմը զինքը գատաստանի կը կանչէ: Սուրբն Գրիգոր կըսէ թէ նոյն իսկ ժամանակը գատաստան կելլէ. նոյն ժամանակն որ ապաշխարութեան համար արուած էր, երբոր ՚ի շարն բանեցուցած է նէ, աւելի կը գատաստարուէ զինքը. բժշկեցար զՆաբիւն, և ոչ բժշկեցաւ, թողցուք զնա: Եւ ինչպէս Աստուած զմէկը երեսէ կը ձգէ. կամ մահ կը խարէ անոր վրայ, և կը թողնէ որ ՚ի մեղս մեռանի, կամ իր շնորհքէն կը զրկէ, որով մեղատորն որ կրնար փրկուիլ միտքը կը կուրնայ, սիրաբ կը խստանայ, շար սովորութիւնները բարոյապէս անկարելի կընեն իր գործը, և այնպէս բացարձակապէս ալ չըլլայ նէ, բարոյապէս երեսէ կիցնայ: Քակեցից զցանց նորա և եղիցի յափշտակութիւն. ինչ սրտով կրնայ ըլլալ մեծ քան զայս, որ բաց մնալով այգին՝ ոտքի կոխան ըլլայ մարդկանց և անասնոց, որ ըսել է թէ երեսէ ձգած է: Ասանկ ալ Աստուած զհոգին երեսէ ձգէ նէ, կը վերցը-

տամբ և մտանիշ ըլլալէս : և բրէ զիս սիրող քու բա-
 բութեանդ , որպէս զի դամ մէկ օր մը յերկինս՝ փա-
 սաւորել յախտեան քու ոգորմութիւններդ : Արդ ինչ-
 պէս գուն կուգես ներել ինծի , ես ալ ներումն կուզեմ
 սրտանց և քու սէրդ : կը դղջամ , ով անհուն բարի ,
 այնչափ քեզի ահաճութիւններ տալուս համար . գրեզ
 կը սիրեմ , ով ծայրագոյն բարի , փասն զի տասնէ կը
 հրամանես սիրելի գրեզ , փասն զի ամէն կերպով արժանի
 ես : Հապա փրկիչ իմ , փասն արգեանց քու արեանդ
 բրէ որ գրեզ սիրէ աս մեղատորս , զոր գուն այնչափ
 սիրեցիր , ու երկայնամիտ եղար իրեն այնչափ տարի-
 Քու զթութենէդ կը յուսամ աս բանս . յոյս ունիմ որ
 ասկից ետև գրեզ սիրեմ մինչև ՚ի մահ և յախտեան .
 զոգորմութիւնս քո տէր յախտեան օրհնեցից : Քու
 զթութիւնդ ալ , տիրամայր Մարիամ , յախտեան օրհ-
 նեցից , որ այնչափ շնորհքներ առիր ինծի համար , քու
 բարեխօսութեանդ պատուը գիտեմ զայն ամենայն . մի
 զազարիր օգնել ինծի , տիրուհի , և առնել ինծի համար
 զսուրբ յարատեութիւն :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Կրած է ՚ի փարս հօրն Ալոյղիտսի Անուզա թէ թա-
 լերմոյ քաղքին մէջ երկու բարեկամք կային . մէկ օր մը
 ասոնք միատեղ քալելու ելեր էին . ասոնցմէ մէկը կե-
 սար անունով , որ կատակերգութեան մէջ խաղցող
 էր , տեսնելով ընկերը մամուտքի մէջ ըսաւ անոր .
 քանի տեսն է որ խոստովանանքի կերթաս , և գուցէ
 ասոր համար ախար կերենաս . զիացիր որ մէկ օր
 մը ինծի ըսաւ հայրն Անուզա թէ Աստուած քեզի
 տասուերկու տարի կեանք պիտի տայ , ու թէ որ աս
 միջոցիս մէջ գրեզ չի շահես նէ , գէշ մահ պիտի ա-
 նենաս : Աս ելայ աշխարհքներ քալեցի , հիւանդու-
 թիւններ քաշեցի , մամուտանդ մէկ անգամ մը մե-
 նելու ալ եղայ , այսու ամենայնիւ աս ամսուս մէջ
 որ տասուերկու տարին ըննալու վրայ է , զիս ազէկ
 կըզգամ քան թէ բոլոր կենացս մէջ . ուստի հրամ-
 մէ , եկուր շարաթ օրը լսելու նոր կատակերգութիւնս
 որ ես շարադրեր եմ : Նայէ թէ ինչ հանգիստեցաւ շա-
 րաթ օրը , որ նոյեմբերի 24 էր՝ յամին 1668 : Արրօր

պատրաստուած էր սա մարդս որ խաղալու ելլէ, կաթուած մը վրան ինչու, ու յանկարծ մեռաւ, հոգին չէնելով մէկ կատակերգութիւն խաղցող կնկան մը թեին վրայ, և ասանկ լմրնցաւ կատակերգութիւնը: Ասկից սրինակ աւնենք մենք ալ. քեզի կըսեմ, ով եզրայր, երբոր սատանան գրեզ փորձէ նորէն մեզք գործելու, թէ որ դուն դատապարտուիլ կուզես նէ, նոյն խելքի վրայ կեցիր որ մեղանչես. բայց մի ըսեր ան ասանք թէ փրկուիլ կուզես՝ երբոր կուզես մեղանչել, գրեզ արդէն դատապարտուածի տեղ գիր, ու սեպէ թէ Աստուած նոյն ասան քու դատապարտութեանդ վճիռը կը գրէ, ու կըսէ քեզի թէ գինչ ինչ աւնել էր այդոյ ինոյ, և ես ոչ արարի նմա. գնա կորիր, ով ապերախ, դատապարտուիլ կուզէիր, կորսուէ քու յանցանքովդ:

Գուցէ ըսես, հասցա ս'եր կը մնայ Աստուծոյ ոգորմութիւնը: Պատանձէ, ով թշուառական, Աստուծոյ ոգորմութիւնը չէր որ այնչափ տարի համբերեց քու այնչափ մեղքերուդ. դուն միշտ երեսդ փար առած շնորհակալ պիտար ըլլայիր ըսելով, ոգորմութիւնք տեսն անսպասք էին, որ ես ինչուան հիմա չտպաւեցայ, չկորսուեցայ: Գուն մէկ մահաւաչափ մեղք մը գործելով աւելի մեծ յանցանք բրիր, քան թէ սորի տակ ասնէիր մէկ թագաւոր մը աշխարհիս. դուն այնչափ շարիք բրիր և անարգանք ընդդէմ Աստուծոյ, թէ որ ասիկայ մէկ մարմնաւոր եղբորդ դէմ ընէիր նէ, չէր համբերէր քեզի. խնկ Աստուած չէ թէ միայն երկայնամիտ եղաւ քեզի, հասցա շատ անգամ ալ կոչեց և հրաւիրեց որ դաս թագութիւն աւնես. գինչ ինչ աւնել էր, և ես ոչ արարի կըսէ: Թէ որ Աստուած քեզմէ պէտք մը ունենար նէ, կամ դուն իրեն մեծ երախտիր մը բրած ըլլայիր, կրնար արդեօք ասկէ աւելի գով ցցընել քու վրայ: Աս տպանկ ըլլայով, թէ որ դուն նորէն գառնաս գինքր վշտացընելու նէ, իր բոլոր գթութիւնը և ոգորմութիւնը կը դարձընես ՚ի բարկութիւն, և ՚ի պատմել գրեզ:

Թէ որ ան անպատու թղենին տարի մըն ալ հոգալու միջոց տալէն ետե՛ պատու չի տար փրոջը նէ, չէր կարուէր ըստ արժանւոյն: Դայէ ինչ կըսէ սուրբն Օգոստինոս. ով ծառ անպատու, տարուան մը մնաց տա-

պարը որ գրեց չկարէ, անհոգ մի ըլլար, կը կարուիս, Ինչ բանի կըստասես, ով մեղաւոր, կուզես որ Աստուած գրեց դժոխք խաւրէ. բայց խաւրէ նէ, զիտնաս որ ետքը ճար ճարակ շիկայ քեզի: Աստուած լուկեցեր է, բայց միշտ չի լուեր, վրէժխնդրութեան ատենը հասնի նէ, ուր կը մնայ լուելը: Չայս ամենայն արարեր, և ես լուցի քեզ, կարծեցեր անօրէնդ ՚ի մտքում թէ ես քեզ նմանիցեմ, արդ յանդիմանեցից և կացուցից դայս ամենայն առաջի քօ. երեսիդ դարնեմ այնչափ ողորմութիւններն որ քեզի ցցուցի, և անոնք գրեց գատենն ու գատապարտեն:

ԻՂԶ ՆԻ ՊԵՂԵՏԵՆԳ

Ա՛խ Աստուած իմ, վայ զյխուս, թէ որ ասկից ետև քեզի հաւատարիմ չըլլամ նէ, ու գառնամ մատնիչ ըլլալու՝ այսչափ լոյս ինծի տալէդ ետև: Աս լոյսը նըշան է որ կուզես ինծի ներել: Կը ցաւիմ, ով ծայրագոյն բարի, ամենայն անիրաւութեանցս վրայ՝ որ քեզի դէմ բրած եմ, և սուած անարգանացս վրայ՝ որովք գառնացուցեր եմ զանհուն բարիդ: Քու արխնովդ յոյս ունիմ թողութեան, և ստուգապէս կը յուամ. բայց թէ որ նորէն քեզի երես դարձընեմ նէ, զիտեմ որ նոր դժոխք մը արժանի կըլլայ ինծի համար: Աս բանս է որ կը սարսափեցընէ զիս, Աստուած հօգուց իմոյ, որ կրնամ դարձեալ քօ շնորհքդ կորսնցընել. զիտեմ որ շատ անգամ խօսք տուի քեզի հաւատարիմ ըլլալու, ետքը կրկին ասպտամբ եղայ քեզմէ: Ա՛խ սէր, մի թողուր որ ըլլայ աս բանը. մի ձգեր զիս երեսէ, որ աս թշուառութեանս մէջ իյնամ, և նորանց թշնամի քեզի երևնամ. ամէն պատիժ տուր ինծի՝ աս մի տար, մի թողուր զիս մեկնիլ ՚ի քէն: Թէ որ տեսնես որ նորէն գրեց պիտոր վշտացընեմ, առաջուց մահ տուր ինծի. ես գոհ եմ: Ինչ մահ ալ ըլլայ՝ ես գոհ եմ, միայն թէ մէյմըն ալ չի լամ իմ թշուառութիւնս քօ շնորհքէդ զրկուելուս համար. մի թողուր զիս մեկնիլ ՚ի քէն: Աս կրկնելով կը կրկնեմ, Աստուած իմ, մի թողուր զիս մեկնիլ ՚ի քէն: Կը սիրեմ գրեց, սիրելիդ իմ փրկիչ, ես չեմ ուզեր քեզմէ բաժնուիլ. վասն արգեանց սուրբ մահուանդ տուր ինծի սաստիկ սէր մը, որ զիս պինդ կապէ քեզի հետ:

անանկ որ չի կարենամ մէյմըն ալ քակուիլ: Ով Աստուածամայր Մարիամ, թէ որ ևս դառնալու ըլլամ մէյմըն ալ զԱստուած վշտացընելու, վախնամ որ գուն ալ զիս երեսէ կը ձգես: Հասկա օգնէ ինծի քու բարեխօսութեամբդ որ ունենամ յարատևութիւն և սէր աս Բիսուս փրկիչն իմ:

ԽՈՐՀՐԳԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԸ.

ՄԵՂԱՅ ԹԻՒԸ

Որովհետև չարերուն վճիար շուտով չի տրոսիր, անոր համար որդիք մարդկան չարութենէ ևս չեն կենար¹:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ի՞նչ որ Աստուած իսկոյն պատժէր մեղասպարանները, յայտնի է թէ իրեն դէմ այնչափ անարդանք չէր ըլլար, որչափ որ հիմա կըլլայ. բայց որովհետև Աստուած շուտով չի պատժեր, հասկա երկայնամիտ կըլլայ, համարձակութիւն կառնեն մեղաւորք աւելի վըշտացընել զինքը. սակայն ազէկ նայելու է, որ Աստուած թէպէտ և կը համբերէ, բայց միշտ չի համբերեր: Հասարակ կարծիք է սրբոց հարց, Բարսղի, Խակերերանի, Հերոնիմոսի, Ամբրոսիոսի, Օգոստինոսի, Կիրիլի աղեքսանդրացոյ և ուրիշներուն թէ ինչպէս որունք է Աստուած ամէն մէկ մարդու կենաց օրերը, առողջութեան աստիճանը, կամ քանքարը՝ զոր կողէ անոնց տալ, իմաստնոյն ըսածին պէս, թէ դամբնայն ինչ չափով և թուով և կըսով կարգեցեր. նոյնպէս ամէն մէկին որոշեր է թողութիւն տալ այսչափ յանցանքին, որ երբոր լցուի նէ, ալ չի ներեր: Աս բանս պէտք է մեզի հասկընալ, կըսէ սուրբն Օգոստինոս:

¹ Քանզի ոչ վաղվաղակի վճիա բերի ընդդէմ չարաց. վասն այնորիկ որդիք մարդկան յաճախեն ՚ի չարիս: Սէր. Ը. 11. լա:

նոս, թէ այսչափ անզամ կը համբերէ Աստուած մեզի, ան լմնցածին պէս ալ թողութիւն չըլլար: Նմանապէս կըսէ Նլասերիոս կեսարացին թէ Աստուած կըստպակ մինչև մէկ որոշեալ թիւ մը, անկից ետքը երեսէ կը ձգէ. նոյնպէս կը խօսին և վերոյիշեալ հարք:

Աս բանս վայրասպար չեն ըսեր սուրբ հարք, հապա սուրբ գրոց հիման վրայ հաստատելով կըսեն, որ զբրած է թէ չև ևս լցան անօրէնութիւնք ամովրհացոց. ուրիշ տեղ՝ թէ ոչ ևս յաւելից ողորմել Նարայէլի. զարձեալ՝ փորձեցին զիս այս տասն անգամ, և ոչ տեսցեն զերկիրն: Յոր ալ կըսէ, թէ կնքեցեր զանօրէնութիւնս իմ ՚ի քսակի: Մեղաւորք չեն համբեր չեն սեպեր ի բննց մեզքը. բայց Աստուած աղէկ հաշի կը բռնէ, որպէս զի հնծոց ատեն պատիժը տայ, այսինքն երբոր շափը լմննայ նէ. ըսելով թէ արկէք մանգաղ զի հասեալ են կուժք: Գարձեալ կըսէ Աստուած՝ թէ առջևի մեղքէդ անլախ մի ըլլար, և մեղք մեղքի վրայ մի դներ: Վախցիր, կըսէ մեղաւորին, ան մեղքէն ալ որ քեզի ներեցի, չէ նէ՛ եթէ նորէն աւելցընես, կրնայ ըլլալ որ ատ նոր մեղքդ առաջիններուն հետ՝ շափը համբանքը լեցընէ, ան ատեն թողութեան տեղիք չի մնար քեզի: Արիշ տեղ ալ սուրբ գիրքը աս բանս կիմացընէ թէ որ կու գայ որ մեղացդ շափը լցուած կըլլայ, ևտե՛ն պատիժ կը հասնի:

Աս պատիժի օրինակն ալ շատ տեղ կը տեսնուի. մանաւանդ Սատուզայ վրայ որ ետքի անգամ անհնազանդ ըլլալով Աստուծոյ երեսէն ինկաւ բոլորովին, ուստի կազաչէր Սամուէլին՝ որ միջնորդ ըլլայ իրեն համար՝ ըսելով թէ բարձ գմեղս իմ, և զարձիր ընդ իս, և պագից երկիր տեսան Աստուծոյ քում: Իսկ Սամուէլ պատասխան տուաւ թէ ոչ զարձայց ընդ քեզ զի արհամարհեցեր զբան տեսան, և արհամարհեցէ զքեզ տէր: Յայտնի է Բաղտասարայ օրինակն ալ, որ տաճարին սուրբ սպասները պղծելով, ձեռք մը տեսաւ որ պատին վրայ կը գրէր, մանէ, թէկէ՛ղ, փարէս, որ կը նշանակէր ինչպէս որ մեկնեց Դանիէլ, կըսեցաւ ՚ի կշիռս թագաւորութիւն քա, և գտաւ սրակասեալ: Իրօք ալ նոյն զիչերը սպաննուեցաւ Բաղտասար արքայ քաղզէացոց: Այս թէ որչափ թշուառականներու ասանկ կըլլայ, որ տարիներով մեղաց մէջ կը մնան.

բայց երբոր շափերնին կը լմննայ նէ, դրոց խօսքն ալ կը կատարուի. կատարեցին 'ի բարութեան զկեանս իրեանց, հանդստեամբ ննջեցին 'ի գժօխս: Կան որ եանէ կիյնան քննել աստեղաց համրանքը, հրեշտակաց թիւը, իրենց տարիքներուն թիւը, բայց ո՞վ կայ որ քննէ իր մեղաց համրանքը, որ Աստուած ամէն մէկուն ներել ուզեր է: Ասոր համար պէտք է զողջ տարասիրիլ. ո՞վ զխտէ, եղբայր սիրելի, որ մէյմըն ալ սա անարժան գործքը ընելու ըլլաս նէ, ան չար խորհրդոց տեղիք տաս նէ, աս մեղքն որ ընես նէ, ալ ներումն չիկայ քեզի:

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԵՏԵԱՔ

Ո՞վ Աստուած իմ, զոհանամ գրէն, արդեօք քանի ինձմէ պակաս մեղք ունեցողներ կան հիմա գժօխքին մէջ, ալ թողութիւն և յոյս չիկայ իրենց. իսկ ևս զեռ կենդանի եմ գժօխքէ դուրս, և յոյս ունիմ թողութեան և արքայութեան, թէ որ ուզենամ նէ: Այս տէր Աստուած իմ, ներումն կը խնդրեմ, կը զղջամ ամէն բանէն եւել զքեզ վշտացընելուս համար, վասն զի վշտացուցի զանհուն բարութիւնդ: Ո՞վ հայր երկնաւոր, նայեաց յերեսս օծելոյ քո, նայէ քու միածնիդ վրայ, որ ինձի համար խաչի վրայ մեռաւ, և անոր արդիւնքով ողորմէ ինձի: Կս խօսք կու տամ որ առաջ մեռնիլ կուզեմ քան թէ մէյմըն ալ զքեզ վշտացընել. իրաւ որ իրաւունք ունիմ վախնալու իմ բրած մեղքերուս համար, և քու բրած շնորհներուդ համար, որ մէկ մեղք մըն ալ աւելի ունենամ նէ, շափս կը լեցուի ու կը դատապարտուիմ: Հասցա օգնէ ինձի շնորհօք քո, քեզմէ կը յուսամ որ ինձի լոյս և ուժ տաս հաւատարիմ ըլլալու քեզի: Իսկ եթէ տեսնես որ ևս նորէն զքեզ պիտի վշտացընեմ, տուր ինձի ան բողբոջ մէջ մեռնիլ, յորում կը յուսամ լինել 'ի շնորհս քո: Աստուած իմ, ևս զքեզ կը սիրեմ ամէն բանէ աւելի, և մեռնելէն այնչափ շեմ վախնար՝ որչափ քու շնորհքդ կորսընցընելէն, մի թողուր զիս: Մարիամ, մայր իմ, օգնութիւն հասիր ինձի, և առ ինձի համար սուրբ յարատեութիւն:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Բայց կըսէ եղեր մեզուօրը թէ Աստուած ողորմած է : Ես ալ զիտեմ թէ անբաւ է Աստուծոյ ողորմութիւնը , և տակայն սա այսպէս ըլլալով ալ որչափ մարդիկ կը զատապարտուին : Արսէ տէրն թէ ևս եկի բռնաբանելի գրեկեալս սրախը : Աստուած կը բռնակէ զանոնք որոնք բարի կամք ունին և թողութիւն կու տայ մեզաց , բայց չի կրնար ներել մեղանշելու կամք ունեցողին : Արսես թէ ևս կարի՞ն հասակի մէջ եմ , թող այդպէս ըլլայ . բայց Աստուած տարիքը չի համբեր , հազա մեղքերը , և սա մեզաց չափը ամենուն հաւասար չէ . Աստուած մէկին հարիւր , մէկային հազար մեղք կը թողնէ . բայց զօրբիշն ալ երկրորդ մեղքին ատենը զբռնիք կը խաւրէ . քանիններ ալ եղած են որ առաջին մեղքով զժոխք են գնացեր : Սուրբն Գրիգոր կը պատմէ հինգ տարեկան տղու մը համար թէ հայհոյութիւն մը ընելով զժոխք գնաց . Սուրբ Աստուածածինը յայտնեց ֆիտրէնցացի սրբակաց կուսի մը թէ տասուերկու տարուան աղջիկ մը իր առաջին մեղքով զատապարտուեցաւ : Սրբիչ տղայ մըն ալ ութը տարեկան՝ առաջին մեղքով մեռաւ , ու կորսուեցաւ : Սուրբ աւետարանը կը պատմէ , թէ տէրն մեր առաջին անդամն որ անպատու գտաւ թղենին նէ՛ մէկէն անիծեց , ըսելով մի այսուհետեւ ՚ի քէն պատու եղիցի յախտեան , և առժամայն չորացաւ թղենին : Մարգարէին ձեռքովն ալ ըսեր է թէ ՚ի վերայ երից անօրէնութեանցն Գամասկեայ և ՚ի վերայ չորիցն ոչ զարձայց ՚ի նմանէ : Գուցէ անզգամին մէկը ուղենայ համար օրահանջել Աստուծակէ թէ ինչո՞ւ մէկին իրեք մեղացը կը ներէ , ու չորսին չէ : Աս բանիս մէջ պէտք է երկրպագանել սաստուածային զատաստանաց , և առաքելոյն հետ ըսել ո՞վ խորք մեծութեան և խմաստութեան և զիտութեանն Աստուծոյ , որպէս զի առանց քննելոյ են զատաստանք նորա , և առանց զննելոյ են ճանապարհք նորա : Սուրբն Սոստանոս ալ կըսէ թէ ինքն զիտէ , ում խնայէ ում չխնայէ . որով ոմանց ողորմութիւնը ձրի կըլլայ , և ոմանց ալ չըլլար նէ՛ յարգարութենէ չըլլար Քող ըսէ խստասիրտը թէ ևս այնչափ անզամ զԱս.

տուած բարկացուցի, և Աստուած ներեց ինձի, ուստի
կը յուսամ որ աս մեղքիս ալ աչք կը խփէ: Ես ալ
կըսեմ՝ Աստուած որ ինչուան հիմա դքեղ չպատժեց
նէ, միշտ այսպէս պիտի ըլլայ. չափը լմեցածին պէս
պատիժը կը հասնի: Սամփսոնն որ այնչափ խաղաց
Գալիլեային հետ նէ, կը յուսար թէ փղշտացոց ձեռ-
քէն կազատի, ինչպէս առաջ եղաւ: Ելից և արարից
որպէս միշտն, և թօթափեցից կըսէր. բայց վերջի ան-
գամուն բռնուեցաւ, կեանքն ալ կորսընցուց: Մի բանը,
կը պատուիրէ Աստուած, մի բանը թէ այնչափ մեղք
գործեցի և Աստուած զիս չի պատժեց, զի տէր երկայնա-
միտ է վասն դարձի քո և քաւութեան¹: Տեղը դայ նէ,
բոլորը մէկէն կը վճարէ, և որչափ աւելի եղաւ ողոր-
մութիւնը նէ, այնչափ ալ պատիժը ծանր կըլլայ. ա-
զէկ կըսէ սակերերան՝ թէ աւելի վախնալու է երբոր
Աստուած կը համբերէ նէ, քան թէ շուտով պատժէ.
և մեծն Ղրիզոր ալ կըսէ թէ որոնց որ երկար կըսուա-
սէ նէ, աւելի խստութեամբ կը դատաւարաւէ, ու վը-
բայ կը բերէ թէ շատ անգամ անոնց որ երկար համ-
բերեր է Աստուած նէ, յանկարծական մահ վրայ կու
դայ, անանկ որ մեղայ բանին, կամ զղջումն ալ մահէն
առաջ չի յաջողիր: Մանաւանդ երբոր շատ լոյս քեզի
Աստուած տուեր էր նէ, այնչափ մեծ կըլլայ մարիդ
կուրութիւնը և խստասրտութիւնը ՚ի մեղս: Աւտի
կըսէ սուրբն Պետրոս թէ լաւ էր նոցա եթէ բնաւ խեղ
չէր ծանուցեալ դարգարութեանն ճանապարհ, քան
թէ ծանեան, և յետս կացին. և սուրբն Պօղոս բարոյա-
պէս խօսելով կըսէ թէ անհնար է միանգամ մկրտե-
լոցն, որ ճաշակեցին յերկնաւոր սարգեաց, . . . և կոր-
ծանեացին՝ միւսանգամ նորոգել յապաշխարութիւն:

Արքայապետի է Աստուծոյ ըսածը իր կոչմանը խուլ
ձեացողներուն. քանզի կոչէի և ոչ անսայիր . . . այ-
սուհետեւ ևս ծիծաղեցայց կորստեամբ ձերով, որ է ը-
սել՝ ինչպէս մեղաւորը ծաղր բրաւ զԱստուած՝ խոս-
տովանաւք ըլլալով, խօսք տալով, ու ետքը մատնիչ
եղաւ, անանկ ալ Աստուած ծաղր պիտի ընէ գանի-
կայ մահուան ատենը: Վարձեալ կըսէ իմաստունը՝ որ-
պէս շուն գառնայ ՚ի փոխած իւր և ատելի լինի, նոյն-

պէս անդգամն շարեօք խորովք յորժամ գառնայցէ ՚ի մեզս իւր :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԱՏՅՈՒՄ

Ահա տէր, ես եմ ան գարշելի շունը՝ որ այնչափ անգամ դարձայ ուտել ան արգելեալ պատուները, որոնցմէ առաջ ետ քաշուեր էի: Գթութեան արժանի չեմ ես, ով փրկիչ իմ, բայց քու սուրբ արիւնդ թափեցիր ինձի համար, որն որ զիս կը քաջալերէ և կը ստիպէ յոյս ունենալ: Քանի անգամ ես զքեզ վշտացուցի, և դուն թողութիւն տուիր ինձի: Խոստացայ մէջ մըն ալ զքեզ շի վշտացընել, և նորէն ՚ի փոխածս դարձայ, և դուն ալ դարձար ներեցիր ինձի: ալ ինչ բանի կըստարանեմ, թէ ոչ զատասպարտութեան ՚ի դժոխս, կամ թողնելու զիս ՚ի ձեռս մեղաց, որ աւելի մեծ պատիժ է քան զդժոխս: Բայց քաւ լիցի, Աստուած իմ, ես զիս կուզեմ շտկել, և քեզի հաւատարիմ ըլլալ բողոք յոյսս քու վրայ կը զնեմ, կուզեմ քանի որ փորձուիմ նէ, մէկէն քեզի զիմեմ միշտ: Առաջ սպառներ էի իմ խոստամանցս և առաջագրութեանցս վրայ, և անհոգ էի զիս քեզի յանձնելու փորձութեան ատեն, և առ եզրս իմ կործանմանս սրտաճառ: Չէ չէ, ասկէ ետե դուն պիտոր ըլլաս իմ յոյսս, սպառնս, զօրութիւնս, և այսպէս կարող կըլլամ ամէն բանի: Արեմն շնորհք սուր ինձի քու արդեամբքդ, Յիսուս փրկիչ իմ, զիս քեզի միշտ յանձնել, և օգնութիւն խնդրել յամենայն պէտս իմ: Չքեզ կը սիրեմ ծայրագոյն բարի և ՚ի վեր քան զամենայն բարիս սիրելի. և զքեզ միայն կուզեմ սիրել, միայն թէ դուն ինձի օգնէ: Գուն ալ Մարիամ, մայր իմ, օգնական եղիր ինձի, ընդունէ զիս քու հովանաւորութեանդ տակը, և սուր որ միշտ առ քեզ սպառնիմ փորձութեան ատենը, քու անունդ ըլլայ իմ սրաշտարանութիւնս:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Կըսէ Սիրոսք թէ որդեակ մեզար, բայց մի նորէն եւելցնեմ, հասցա առջիններուն թողութիւն խնդրէ: Աս է քեզի Աստուծոյ ըրած ազգարարութիւնը, ով բրիստոնեայ, ժամն զի քու փրկութիւնդ կուզէ: Ավ

եղբայր, որչափ աւելի սրգողցընես զԱստուած, այնչափ աւելի պիտի զոգաս՝ որ մէյմըն ալ չի սրգողցընես, փասն զի նորանոր մեղք գործես նէ, կրնայ ծանրացընել Աստուծոյ արդարութեան կշիռքը. և կը դատապարտուիս: Ես բացարձակապէս չեմ ըսեր թէ մէյմըն ալ մեղանշելէդ ետև թողութիւն չըլլար, փասն զի առ իմ գիտնալու բանս չէ. հապա կըսեմ թէ այդպէս ալ կրնայ ըլլալ: Աստի երբոր կը փորձուիս նէ բաէ. արդեօք Աստուած մէյմըն ալ կըններէ. չներէ նէ՝ որդի կորստեան կըլլամ: Քեզի կը հարցընեմ, թէ որ հաւանական ըլլար՝ թէ սա կերակրիս մէջ թոյն կայ, բնա կուտէիր. թէ որ հաւանականաբար գիտնայիր որ ճամբու վրայ թշնամիր քեզի կըսպասեն սպաննելու, անկից կանցնէիր երբոր ուրիշ ապահով ճամբայ կայ նէ: Արդ ինչ ապահովութիւն կամ հաւանականութիւն ունիս դուն, թէ երբոր դառնաս մեղանշես նէ, ետքը պիտի ունենաս ճշմարիտ զղջումն, ու պիտի չի դառնաս փոխածղ, և թէ ՚ի մեղանշելի Աստուած նոյն ատենը մահ չի բերեր վրայ կամ դքեղ երեսէ չի ձգեր:

Ո՛վ մարդ, դուն մէկ ատն մը գնելու ըլլաս նէ, ամէն փոյթ և զգուշութիւն կընես որ սաակդ չի որսընցընես. թէ որ գեղ մը առնելու ըլլաս նէ, ամէն կերպով կը նայիս որ անկից քեզի մնաս մը չըլլայ. գետէ մը անցնիս նէ՝ կը նայիս որ փասնդ մը չըլլայ մէջը ինկնալու: Ետքը մէկ շնչին հաճոյիցդ համար կամ մէկ անասնական յանցանքի համար, կուզես փասնդի մէջ գնել քու յախտենական փրկութիւնդ, ըսելով թէ կը յուսամ որ խոստովանանք կըլլամ: Բայց ես քեզի հարցընեմ. երբ պիտոր խոստովանիս. կիրակի կըսես, և ո՛վ քեզի խօսք կու տայ թէ ողջ պիտի մնաս մինչև ՚ի կիրակի. փաղը կըսես, և ո՛վ կը խոստանայ քեզի փաղուան օրը: Աղէկ կըսէ սուրբն Սղոսափնոս թէ ժամը ձեռքդ չէ նէ, օրը ինչպէս ձեռքդ ըլլայ, ՚ի նչպէս կրնաս դուն քեզի խոստանալ թէ փաղը կը խոստովանիս, երբոր չես գիտեր թէ այսօր մէկ ժամ մըն ալ կուենան արգեօք: Աստի նոյն սուրբը կըսէ ետևէն թէ Աստուած ապաշխարողին թողութիւն խոստացաւ, բայց մեղանշողին փաղուան օրը չի խոստացաւ. գուցէ կու տայ, գուցէ չի տար: Թէ որ հիմա մեղանշես նէ՝ Աստուած գուցէ ապաշխարութեան ժամանակ քեզի տայ, և գուցէ

չի տայ : և թէ որ չի տայ նէ՛ ան տանն քու լինակդ
ինչ կըլլայ յաւիտենականութեան մէջ : Այսու ամե-
նայնիս զուն մէկ շնչին հանոյից համար հողիդ կը կոր-
սընցընես և դքեզ յաւիտենական կորստեան վտանգին
մէջ կը գնես : Հազար գահեկան կը զնէիր արդեօք ՚ի
վտանգ ան անպիտան հանոյից համար : Աւելի մեծը
բսեմ, կըսէիր արդեօք ան շնչին բանին համար թէ
թող ամէն բանս երթայ կորստի , սասկա աչ , տունս
աչ , ունեցածս , շունեցածս , ազատութիւնս , կեանքս :
Չէ : Հազար ինչպէս ետքը կեցես կուզես սա շնչին
հանոյից համար մէկ վայրկեանի մէջ ամէն բան կոր-
սընցընել , հողիդ աչ , արքայութիւնն աչ , զԱստուած
աչ : Քեզի կըսեմ, շիտակն ըսէ ինծի , սա բաներս
նշմարտութիւն են , ինչպէս որ հաւատքը կը սորվեցը-
նէ , չէ նէ առատակել . այսինքն թէ արքայութիւն կայ
արդեօք , դժօխք կայ , յաւիտենականութիւն կայ , կը
հաւատաս զուն թէ մեղքի մէջ մեռնիս նէ՛ կորսուած
ես յաւիտեան : Արդ ինչ անխելքութիւն է ուրեմն ,
ինչ յիմարութիւն է , որ զուն դքեզ կը զատասպարտես
՚ի յաւիտենական տանջանս , ըսելով թէ յուսամ որ
ետքը ճար մը կընեմ : Այսէ սուրբն (Սրտաբինս) թէ ոչ
որ յուսով առողջութեան յանձն կատնէ հիւանդանալ-
խենթ մը չի կայ որ թոյն առնէ՛ ըսելով թէ կարելի
է որ ետքը դեղով կառողջանամ : Իսկ զուն յաւիտե-
նից մահուան դքեզ զատասպարտել կուզես , ըսելով թէ
կընայ ըլլալ որ ետքը խալըսիմ : Մի յիմարութեանս ,
որ շատերը տարաւ ու կը տանի ՚ի դժօխս . ինչպէս որ
սուրբ զիրքն աչ կըսէ թէ վասն վստահութեան չարու-
թեանց քոց հասցէ ՚ի վերայ քա կորուսա . զոր ոչ զի-
տիցես : Աստուծոյ անհուն ողորմութեան յանդգնարար
ապաւինելով մեղանշեցիր , յանկարծակի վրայ պիտի
հասնի պատիժը և պիտի չիմանաս թէ ուսկից է :

ՆՂԵ ՆԻ ԳԵՂՆՅԵՆԵ

- Վհա , տէր , ես ան խենթերէն մէկն եմ , որ շատ
անգամ կորուսեր եմ հողիս և քու շնորհքո՛ ան յու-
սով որ նորէն կը գտնեմ : Եւ թէ որ զուն ինծի մահ
դրկէիր ան ատեն կամ ան զիւրն որ ես ՚ի մեղս էի ,
ինչ կըլլար հիմա իմ լինակս : Գահանամ զողորմու-
թենէ քումմէ , որ ինծի երկայնամիտ նշար , և ինծի

ճանչնալ կու տաս իմ խենթութիւնս : Ար տեսնեմ որ
 դուն զիս փրկելի կուզես, ես ալ կուզեմ փրկուիլ : Ար ցա-
 իմ կը դղձամ որ շատ անգամ քեզի երես զարձուցի-
 կը սիրեմ դքեզ յամենայն սրտէ, և կը յուսամ յար-
 դիւնս շարշարանաց քոց, Յիսուս փրկիչ իմ, որ մէյմըն
 ալ գքեզ չի կորսընցընեմ. բնկալ զիս 'ի շնորհս քո, որ
 մէյմըն ալ գքեզ չուզեմ թողնել : Ի քեզ տէր յուսա-
 ցայ, մի ամաչեցից յաւիտեան : Ա. 70, շեմ կարծեր,
 ով փրկիչ իմ, որ ես մէյմըն ալ ան թշուառութիւնը և
 ամօթը քաշեմ, տեսնել զիս դուրկ 'ի շնորհացդ և 'ի
 սիրոյ քո : Տուր ինձի սուրբ յարատեութիւն, և տուր
 որ միշտ գքեզ խնդրեմ, մանաւանդ փորձութեան ա-
 տենը, և յօգնութիւն կանչեմ դուրբ անունդ քո, և
 սուրբ մօր քոց, ըսելով Յիսուս իմ օգնեա ինձ. Մա-
 րիամ, մայր իմ, օգնէ ինձի : Գիտեմ, ով թագուհիդ իմ,
 որ քեզի ապաւինիմ նէ՝ շեմ յաղթուիր բնա : Եւ թէ
 որ սաստկանայ փորձութիւնը վրաս նէ՝ տուր որ աւե-
 ի սրտանց առ քեզ կարգամ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԹ.

ՈՐՉԵՓ ՄԵԾ ԲԱՆ Է ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԸՆՈՐՀԻԸ.

ԵՒ ՈՐՉԵՓ ՉԱՐ Է ԶԲԿՈՒԻԼ Ի ԸՆՈՐՀԱՅՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Մարգս տևոր յարգը յի գիտեր¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ըյսպէս կըսէ տէր՝ Երեմիա մարգարէին բերնով .
 եթէ հանցես զպատուականն յանարդէ, իբրև գրեբան
 իմ եղիցիս : Ով որ գիտէ բամնել պատուականն ան-
 արդէն՝ Աստուծոյ նման կըլլայ, որ գիտէ զչարն ար-

¹ Ոչ գիտէ մարդ զյարգ նորա : Յ. Է. ԻԸ. 13. ըստ ըս :

հուամբ կը մեռնին , որոնք որ մահուան
 ատեն արդէն աշխարհքիս համար մեռած
 կը գտնուին . այսինքն սրտերնին բաժնուած
 է այն երկրաւոր բարիքներէն , որոնցմէ մա-
 հուամբ առ հարկի պիտի զատուին : Աւս-
 տի պէտք է որ հիմակուրնէ սիրով յանձն
 առնունք մերկանալ ամէն բանէ , բաժնուիլ
 սոցականներէ և ամէն երկրաւոր բարիք-
 ներէ : Թէ որ այս բանս կամու չընենք
 մեր կենացը մէջ , հարկաւ պիտի ընենք
 մահուան ժամանակ . միայն թէ այն ատեն
 ծայրագոյն ցաւով , և յախտնական փր-
 կութի վտանգով : Եւոր համար խրատ կու
 տայ սուրբն () գոտինոս թէ շատ կ'օգնէ
 հանդիստ մեռնելու՝ ՚ի կեանս կարգաւորել
 ժամանակաւոր բաները , հիմակուրնէ տեղա-
 ւորելով հոս թողիկքը , որպէս զի մահուան
 ատեն մարդուս բոլոր հոգը Եւտուծոյ հետ
 սիրով կապուին ըլլայ : Եւն ատեն աղէկ
 է՝ Եւտուծոյ վրայ և արքայութեան վրայ
 խօսիլ : Եւտ անդին ևն այն ետքի վայր-
 կեանները , ուստի պէտք չէ զանոնք երկրա-
 ւոր մտածութիւնքու ծախել : Մանաւանդ
 սրբոց սրակը կատարեալ կ'ըլլայ . վասն զի
 այն ատենը աղէկ աղէկ արգիւնք կը գի-
 ղեն՝ սիրով և համակերպութեամբ Եւտու-
 ծոյ կամացը քաշելով այն ցաւերը և զըք-
 կելով իրենց մահը :

քեանք : իսկ Աստուծոյ բարեկամ ըլլալ ուզեմ նէ , ա-
 չա հիմա կրնամ ըլլալ :

Արեւին ով որ 'ի շնորհս Աստուծոյ է նէ , Աստուծոյ
 բարեկամ է , և որ մեծն է՝ Աստուծոյ սրգի ալ կըլլայ .
 ևս սասցի թէ սաստաւածք իցէք , կամ սրգի բարձրե-
 լոյ ամենեքեան : Աս է մեծ պարգև սիրոյն Աստուծոյ
 Բնորոգութեանք տեսան մերոյ Ախուսի Քրիստոսի :
 Տեսէք սրպիսի սէր շնորհաց մեզ հայր , կը դռէ ա-
 ստեալը : զի սրգիք Աստուծոյ կոչեացուք , և եմք : Այ
 տեղին , հոգին շնորհօք կըլլայ հարսն Աստուծոյ . իս-
 սեցայց զքեզ հաւատով , կըսէ Աստուած : Ասոր համար
 անտակ սրգիին հայրը իր շնորհքին մէջ ընդունելով
 ետէն իր զաւակը՝ հրամանց որ հարսնախօսութեան
 ճամբին արուի իրեն . սուր զմաստանին 'ի ձեռս նորա .
 միանգամայն կըլլայ և տաճար հոգւոյն սրոյ : Տակնէս
 Մարիամ կոչար տեսաւ որ երեկոյսի մը մկրտուելու ա-
 տեն սաստանան ելաւ անկէ և մտաւ հոգին սուրբ հրեշ-
 տակոյ :

ԻՆՉ ԵՒ ՊԱՆՈՏՈՒԹ

Արեւին , Աստուած իմ , երբոր հոգիս 'ի շնորհս քո
 էր նէ , քու սրգիդ էր , հարսդ էր ու տաճարդ էր . և
 մեղանշելով ամէն բան կորսրեցուց , ու եզաւ քու թըշ-
 նամիդ , և գերի գծոխաց : Սակայն շնորհակալ եմ , որ
 տանն սուրբ ինձի ընդունելու քու շնորհքդ , Աստուած
 իմ : Ար զգձամ ամէն բանէ վեր զքեզ վշտացրնելուս
 վրայ , ով անհուն բարիդ , կը սիրեմ զքեզ 'ի վեր քան
 գամենայն : Ա՛հ , կազաչեմ , զիս նորէն ընդունէ 'ի քո
 բարեկամութիւնդ , մի անարժան համարիր զիս : Գի-
 տեմ որ ես արժանի էի քեզմէ պատժուելու , բայց ար-
 զիւք Քրիստոսի Ախուսի կարճեն՝ որ զիս նորէն ըն-
 գունիս յետ զգձալուս : Վասն սիրոյ պատարագին ո-
 լով ինքք զինքք զո՛հեց 'ի Գողգոթա , եկեացէ արքայու-
 թիւն քո , հայր իմ , վասն զի սասանկ քեզի կարգալ
 սորվեցուց ինձի միաձինդ . եկ հայր իմ քու շնորհօք
 Թագաւորել իմ սրտիս մէջ , սուր որ սիրաս քեզի մի-
 այն ծառայէ , քեզի համար միայն ազրի , և զքեզ միայն
 սիրէ : Եւ մի տանիր զմեզ 'ի փորձութիւն . մի թողնեք
 կազաչեմ որ սաստանան զիս փորձէ ու զիս յազթէ :
 Այլ փրկեա զմեզ 'ի շարէ , զժոխքէն զիս խալըսէ :

բայց նախ և առաջ մեզքէ զիս խալլուէ, որ միայն կըր-
նայ զիս զժողովրդ տանել: Այլ տիրամայր Մարիամ, բա-
րեխօսեալ վասն իմ, խալլուէ զիս առ մեծ շարէն որ
մէջմըն ալ զիս շիտեանեմ ՚ի մեզս, և զտուրկ քու շնորհ-
քէզ և ՚ի շնորհաց Աստուծոյ իմոյ:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Սուրբն թաղմասս արտօնացին կըսէ թէ շնորհաց
սրբոցեր ՚ի վեր է քան զամենայն տուրս հաղորդեալս
արարածական բնութեան, վասն զի հաղորդակցու-
թիւն է աստուածային բնութեան: Ինչպէս Պետրոս
առարեալն ալ բնութեան է թէ զի նորիմք աստուածեղէն
բնութեան լինիցիմք հաղորդակիցք: Ահա այսպիսի
մեծ բան շահեցաւ մեզի համար Քրիստոս տէրն մեր
իբ շարչարանօրը, ինքը մեզի հաղորդեց ան փառքը
զոր բնկալաւ ՚ի հօրէ, վասն զի և ես զփառսն զոր
ետուր ինձ, ետու նոցա՝ կըսէ: Վերջապէս ՚ի շնորհս
Աստուծոյ եղողը Աստուծոյ հետ մէկ կըլլայ. որ մեր-
ձենայ ՚ի տէր՝ մի հոգի է: Փրկիչն մեր առ ալ ըստ
թէ յաստուածատէր հոգին կու գայ բնակելու բոլոր
սուրբ երրորդութիւնը. եթէ որ սիրէ զիս. . . հայրն
իմ սիրեցէ զնա, և առ նա եկեացուք, և օթեանս առ
նմա արասցուք: Շնորհքի մէջ եղող հոգին Աստուծոյ
առջև այնչափ զեղեցիկ բան է որ ինքն Աստուած ալ
զանիկայ զովելոյժ կըսէ, զեղեցիկ ես, մերձաւոր իմ-
սժ քանի զեղեցիկ ես: Այնպէս կերևնայ որ մէկ հոգի
մը զորն որ սիրէ Աստուած, չի կրնար իբ աչքը անկէ
զարձընել, և ոչ ականջը. ինչ որ իբմէ օւզէ նէ՛ կը կա-
տարէ. աչք տեսան ՚ի վերայ արդարոց և ականջը նա-
րա յազօթս նոցա՝ կըսէ սաղմօսերգուն: Արբուհին
Պրիմիտա կըսէր թէ չի կրնար մէկը տեսնել հոգոյ մը
զեղեցկութիւնը որ ՚ի շնորհս Աստուծոյ է, և չմեռնի
ուրախութենէն: Եւ սրբուհին կատարինէ սենացին
երբոր տեսաւ մէկ հոգի մը որ ՚ի շնորհս էր, ըստ. սի-
բոյժ կեանքս կու տայի, միայն թէ ան հոգին չկորսըն-
ցընէ իբ այնչափ զեղեցկութիւնը. անոր համար առ
կոյսը կը համբուրէր ան տեղուանքը ուսկից որ քա-
հանայք կանցնէին, զիտնալոյժ որ անոնց ձեռքոյժ հո-
գիները կը գառնան ՚ի շնորհս Աստուծոյ:

Հապա սրչափ արդիւնք կրնայ զիղել հոգի մը որ 'ի շնորհս Աստուծոյ է . ամէն վայրկենի մէջ կրնայ շահիլ մէկ յախտենական փառք մը : Արբոյն թուովմայի ըսածին պէս՝ իւրաքանչիւր ներդործութիւն սիրոյ հոգոյ մը , արժանի կըլլայ մասնաւոր յախտենից կենաց : Ինչ հապա մենք կեցեր ենք նախանձելու աշխրթիս մեծերուն : Թէ որ 'ի շնորհս Աստուծոյ ըլլանք նէ , շարունակ կրնանք շահիլ աւելի մեծ մեծութիւններ յերկինս : Հայրն Փաղրինեանի կը գրէ իր յայտաւորին մէջ թէ մէկ օգնական եղբայր մը Ախտեսան կարգին , մեռնելէն ետքը երեցաւ մէկին ու ըսաւ թէ փրկուած եմ ես երկրորդ Փիլիպպոսի Ապակիոյ թագաւորին հետ , ու մէկտեղ կը վայելենք 'ի փառս , բայց սրչափ քիչ էր իմ սէրս Փիլիպպոսի հետ երկրիս վրայ նէ , այնչափ հիմա շատ է արքայութեան մէջ : Դարձեալ փորձ եզոզը միայն կրնայ խմանալ դայն խաղաղութիւնը զոր կը վայելէ աշխրթիս վրայ ալ 'ի շնորհս Աստուծոյ եզոզը . ճաշակեցէք և տեսէք զի քաղցր է տէր : Աստուծոյ խօսքը գեաին շիյնար որ կըսէ թէ խաղաղութիւն բազում է այնոցիկ՝ ոչք սիրեն զօրէնս քո , և խաղաղութիւնն Աստուծոյ՝ որ 'ի վեր է քան դա . մենայն միտս :

ԻՂԶԳ ՆԻ ՊԵՂԵՏԵՆԷ

Ով փրկիչ իմ Ախտես , դուն ես ան բարի հովիւն որ քու կեանքդ տուիր մեզի համար , որ քու ոչխարդ ենք : Երբոր ես քեզմէ կը փախչէի , դուն չզաղրեցար ետէս վազելու զիս փնտրուելով . հիմա զիս ընդունէ , երբոր ես զքեզ կը խնդրեմ , և զզջմամբ կը դառնամ առ օտա քո : Տուր ինձի նօրէն քու շնորհքդ , զոր ես Քլուստարար կորուսի իմ յանցանքոյս : Ար զզջմամբ ոչոր սրտանց , երանի թէ ցաւէս մեռնէի՝ յիշելով որ այնչափ անգամ քեզմէ երես եմ դարձուցեր : Աերէ ինձի արդեամբք դառն մահուան քո զոր վասն իմ 'ի վերայ խաչի մեռար , կապէ զիս քաղցր կապանօր սիրոյդ , և մի թողուր որ մէյմըն ալ քեզմէ դատուիմ : Տուր ինձի համբերութեամբ տանիլ ամէն խաչի , որ ինձի կը խաւրես , ուր ես արժանի եղած եմ յախտենական տանջանաց դժոխոց : Տուր որ սիրով զրկեմ դանար . դանս 'ի մարդկանէ , ուր ես արժանի եղայ զիւաց օտ .

քին տակն ըլլալ յախտեան : Վերջապէս տուր ինծի որ ամէն կերպով հնազանդ ըլլամ քու աղգարարութեանցդ , և յազթեմ ամենայն մարդկային նկատմանց քու սիրովդ : Ես առաջադրեր եմ ասկից ետե քեզի միայն ծառայել , թող ուրիշները ինչ կուզեն ըսեն , ևս զքեզ միայն կուզեմ սիրել , ամենասիրելի Աստուած իմ , քեզի միայն կուզեմ հանոյ ըլլալ , միայն թէ տուր ինծի քու օգնութիւնդ , առանց անոր քան մը չեմ կրնար ընել : Չքեզ կը սիրեմ , Յիսուս իմ , յամենայն սրտէ , և ՚ի քո սուրբ արիւնդ կապաւինիմ : Մարիամ յոյս իմ , օգնէ ինծի քու բարեխօսութեամբդ . ևս կը պարծիմ քու ծառայ ըլլալուս , դուն ալ կը պարծիս փրկելով ըզմեզաւորս՝ որ կը դիմեն առ քեզ , հասիր ինծի յօգնութիւն և փրկէ զիս :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Տեսնանք հիմա ան հոգոյն ողորմելութիւնն որ Աստուծոյ շնորհքէն ընկեր է : Այնպիսին բաժնուած է իր ծայրագոյն բարիէն , որ է Աստուած . մեզք ձեր սրտչեն ՚ի մէջ ձեր և ՚ի մէջ Աստուծոյ , կըսէ Եսայի : Անանկ որ՝ անկից ետե անիկայ Աստուծոյ չէ , Աստուած ալ իրենը չէ . դուք չէք ժողովուրդ իմ , և ևս ոչ ինչ եմ ձեր : Չէ թէ միայն Աստուծոյ չէ , հապա նաե կատէ զինքը Աստուած և կը դատապարտէ ՚ի դժոխս : Աստուած իր արարածը չատեր , և ոչ զազանները , իժերը և պիժակները . սիրես զամենայն որ ինչ է , և ոչ զարշիս յումիքէ յորոց արարեր , զի ոչ եթէ առ ասել հաստատեցեր ինչ , կըսէ Իմաստունը : Բայց չի կրնար չատել մեղաւորները . ատեցեր զամենեսեսան ոչք զորձեն զանօրէնութիւն . վասն զի Աստուած չի կրնար չատել զմեզս , որ է բոյորովին իր կամացը հակառակ , ուստի մեզքը ատելով՝ հարկաւ մեղաւորն ալ կատէ : որ մեզքին հետ միացեր է . առ հասարակ ատելի են Աստուծոյ ամպարչանայն և ամպարչտութիւն նորս :

Հիմա դուն եկուր նայէ , որ եթէ մէկը իրեն թշնամի տնենայ աշխարհս թագաւոր մը , չի կրնար հանգիստ քուն ըլլալ . իրտամբք , վասն զի միշտ մահուան վախը կը քաշէ : Հապա մէկն որ զԱստուած իրեն թշնամի ունենայ նէ , ինչպէս կրնայ հանգիստ կենալ . թագաւորի

մը բարկութենէն մէկը կրնայ փախչել, անտառի մը մէջ թաղչել, կամ ուրիշ թագաւորութիւն մը երթալով, բայց Աստուծոյ ձեռքէն ո՛վ կրնայ փախչել: Տէր, կըսէր Գաւթթ, եթէ ելանեմ յերկինս, զու անդ ես, և եթէ իջանեմ ՚ի գծօխս, և անդ մօտ ես . . . և անդ ձեռն ըստ առաջնորդեսցէ ինձ:

Վայ մեղաւորներուն զլիսուն. անիծեալ են յԱստուծոյ, անիծեալ են ՚ի սրբոց, անիծեալ են ՚ի հրեշտակաց, անիծեալ են աշխարհիս վրայ ալ ամէն օր քահանաներէն, կրօնաւորներէն՝ որ ժամերգութեան մէջ կըսեն. անիծեալ, ոչք խոտորեցան ՚ի պատուիրանաց քոց: Ո՛ր թողնենք որ Աստուծոյ շնորհքէն ընկնողք իր ամէն արգիւնքն ալ կը կորսընցընէ: Թող մէկը այնչափ արգիւնք գլղէ, որչափ սուրբն Պօղոս անպատականը զիղեց, որ բառսունըութը տարի քարանձառի մը մէջ ճղնեցաւ. կամ որչափ սուրբն Գրանչիսկոս քսակերեան զիղեց, որ տասը միլիօն հօգի շահեցաւ Աստուծոյ. կամ սուրբ Պօղոս առաքեալին չափ արգիւնք ունենայ, որ սրբոյն Հերոնիմօսի ըսածին պէս՝ քան զամէն առաքեալներէն աւելի արգիւնք ունեցաւ: Բայց թէ որ այսպիսի անձ մը մէկ մահուչափ մեղք մը գործէ, ամէն բան կը կորսընցընէ. ամենայն արգարութիւնք նորա գորս արար, մի յիշեսցին. տեսար ինչ կործանումն կը բերէ Աստուծոյ շնորհքէն ինկնալը. Աստուծոյ որդի էր նէ, սաղայելի գերի կըլլայ. Աստուծոյ սիրելի բարեկամ էր նէ, ծայրագոյն թշնամի և առեղի կը գտնայ. արքայութեան ժառանգ ըլլալէն՝ զատապարտեալ մը կըլլայ ՚ի գծօխս: Սուրբն Գրանչիսկոս սալէզեանը կըսէր, թէ որ հրեշտակները կարենային լալ նէ, տեսնելով մէկ հոգոյ մը թշուառութիւնն որ մահուչափ մեղքի մէջ ընկեր է, և կորուսեր է Աստուծոյ շնորհքը, ցաւակցելով արցունք կը թափէին:

Բայց աւելի մեծ թշուառութիւնն ան է որ հրեշտակներն ալ լալու ըլլան նէ, ինքը մեղաւորը չի լար: Սուրբ ()գոստօնոսին ըսածին պէս՝ մէկը սղտփիկ անասուն մը կամ ոչխարիկ մը կորսընցընէ նէ, շուտեր, չի քնանար, կու լայ. բայց երբոր Աստուծոյ շնորհքը կորսընցընէ նէ, կուտէ, կը քնանայ ու չի լար:

Ահա այսպիսի ողորմելի վիճակի մը մէջ զիս ձգեք եմ, ով փրկիչ իմ, Գուն զիս շնորհաց արժանի ընելու համար, երսունուփրեք տարի քրտինք և արիւն թափեցիր, և ես մէկ փայրկեանի մը մէջ մէկ դարչելի հանոյից համար՝ փուճ տեղը անարդեցի և կորուսի զայն ամենայն։ Շնորհակալ եմ քու մարդասիրութեանդ, որ զեռ ատեն կու տաս ինձի նորէն ձեռք բերելու, թէ որ կուզեմ նէ։ Այո տէր, կուզեմ ձեռքէս եկածը ընել, որ նորէն կարենամ շնորհքդ ձեռք բերել։ Ըսէ ինձի ինչ պէտք է ընել, որ քեզմէ թողութիւն առնեմ. կուզես որ զղջամ, այո փրկիչ իմ, կը զղջամ բոլոր սրտանց, քու անբառ բարութիւնդ վշտացընելուս վրայ. կուզես որ զքեզ սիրեմ, այո կը սիրեմ զքեզ ՚ի վեր քան զամենայն։ Ինչուան հիմա սիրաս տուեր էի սէր արարածոց և ունայնութեան, աս օրէս ետե կուզեմ քեզի համար միայն ապրիլ, և զքեզ միայն սիրել։ Աստուած իմ, զանձ իմ, զօրութիւն իմ. սիրեցից զքեզ, տէր զօրութիւն իմ։ Քու արդիւնքդ, քու վերքերդ իմ յոյսս և զօրութիւնս պիտի ըլլան։ Քեզմէ կը յուսամ զօրութիւն հաւատարիմ ըլլալու քեզի։ Հապա ընդունէ զիս ՚ի քո շնորհս, ով փրկիչ իմ. մի թողուր որ ես զքեզ մէյմըն ալ թողում. զիս հեռացուր ՚ի յօժարութեանց աշխարհի, և բորբոքէ իմ սիրտըս սուրբ սիրովդ։ Մարիամ, մայր իմ, փառէ զիս սիրովե Աստուծոյ, որով զուն փառուած ես միշտ։

ԽՈՐՀՐԳԱՆՈՒԹԻՒՆ Ի .

Մ Ե Ղ Ա Ի Ո Ր Ի Ն Խ Ե Ն Թ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը .

Խմատուրիան աշխարհիս այսորիկ յիմարութիան է ասալի
Աստուծոյ .

Մ Ա Ս Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Պատուական Յովհաննէս Աւիլան կրտէր թէ աշխարհքս պէտք էր երկու բանա բաժնել՝ մէկը անհաւատներուն համար, իսկ մէկայլը ան հաւատացեալներուն համար որ մեղօք կապրին՝ հեռի Աստուծմէ, և ասոնց կիցնայ, կրտէր, խենթերուն բանաը: Բայց աս խեղճերուն մեծ թշուառութիւնը և ոգորմելիութիւնը ան է որ իրենք զիրենք խելացիի տեղ զրեր են, որ աշխարհիս վրայ իրենցմէ աւելի անխելք և խենթին խենթը շիկայ: Այլ աւելի գէշն ան է որ այսպիսիները անհամար թուով են, և Սիրտբայ ըսածին պէս՝ անհամար է անմտաց թիւը: Կայ որ փառաց և պատուոյ խենթ է, կայ որ հեշտութեանց խենթ է, կայ ալ որ երկրիս զիրաւը կը սիրէ: Բայց ասոնք կը համարձակին խենթ սեպել դսուրբերը, որ կարհամարհեն աշխարհիս բարիքը՝ որպէս զի յաւիտենից փրկութիւնը ստանան, և զճամարիտ բարին, որ է Աստուած: Անխելքութիւն կը սեպեն անարդանաց սիրով համբերելը, և անիրատութեանց ներելը. խենթութիւն կը սեպեն զգայական հեշտութիւններէ զրկուիլը, և ինքը զինքը մահացընելը. խենթութիւն կը սեպեն փառքէ և հարստութենէ հրաժարիլը, և առանձնութիւն ու անձանօթ խոնարհ կեանք սիրելը. և չեն մտածեր որ իրենց իմաստութիւնը Աստուած խենթութիւն կը սեպէ. զի իմաստութիւն աշխարհիս այսորիկ յիմարութիւն է առաջի Աստուծոյ՝ կրտէ սուրբ զիրքը: Ինչ շահ, որ մէկ օր մը իրենք ալ պիտի խոստովանին իրենց խենթութիւնը. բայց երբ, երբոր ալ ճար ճարակ չիկայ, և պիտի ըսեն յուսա-

Հատութեամբ թէ մեր անմիտք զվարս սոցա յիմարութիւն կամ մոլորութիւն Համարէսք, և զվախճան գոցա անարգութիւն. զիարդ Համարեցան ընդ որդիս Աստուծոյ, և ընդ սուրբս վիճակ գոցա՝ որ յախտեան երջանիկ և երանելի պիտի ըլլան, իսկ մենք պիտի մնանք գերի սատանայի, և պիտի դատապարտուինք աս տանջանաց գուրին մէջ յախտեան. ուրեմն մոլորեցար ՚ի ճանապարհէ ճշմարտութեան, և լոյսն արդարութեան ոչ լուսաւորեաց զմեզ. և ան է մեր ետքի թշուառութիւնն որ մեր մոլորութեանը զեղ շիկայ, և պիտի շրջայ յախտեան, քանի որ Աստուած՝ Աստուած է:

Ուրեմն որպիսի յիմարութիւն է Աստուծոյ շնորհքը կորսընցընել մէկ անարդ շահասիրութեան մը Համար, մէկ ոչինչ անձնասիրութեան մը Համար, քիչ մը ծովի մուխի Համար, անցաւոր և կարճատե Հաճոյից Համար: Ինչ բան չէր ըներ մէկ զեղացի մը իր իշխանին առջեր շնորհք գանկելու Համար: Հապա ինչ ըսել է մէկ անպիտան Հաճոյից Համար կորսընցընել զծայրագոյն բարին որ է Աստուած. արքայութիւնը կորսընցընել Հանգիստն ալ կորսընցընել աս աշխրբիս վրայ, թող տալով մեղաց որ հոգւոյն տունը մտնէ, հետն ալ խղճմտանքի մշտատանջ խայթը առած. և այսպէս կամօք դատապարտուի ՚ի յախտեանական թշուառութիւն: Գուն յանձն կառնէիր աս անարժան Հաճոյքդ թէ որ ետքը անոր Համար մէկ ձեռքդ երկելու ըլլարնէ, կամ տարի մը զերեղմանի մէջ փակուիլ. կրնէիր աս մեղքը, եթէ պէտք ըլլար անոր Համար հարխը գահեկան կորսընցընել: Աս սակայն կը հաւատաս և դիտես թէ մեղանչելովդ կը կորսընցընես արքայութիւնն ալ: Աստուած ալ, և յախտեան գժօխը պիտի դատապարտուիս. և այսու ամենայնիս ինչպէս կը մեղանչես:

ԻՂԶ ՆԻ ԳԵՂՍՏԱՆԷ

Աստուած հոգւոյ իմոյ, ինչ կըլլար Հիմա իմ վիճակս թէ որ այսչափ ոգորմութիւն ինձի չի ցցընէիր նէ. գժօխին մէջ պիտի ըլլայի ես ալ ան խենթերուն հետ: Շնորհակալ եմ, և կազաչեմ որ չիթողնես զիս աս կուրութեանս մէջ: Աս արժանի էի երեսէդ ձգուելու, բայց կը տեսնեմ որ քու շնորհքդ զիս զեռ երեսէ չէ ձգած, կըզգամ որ զիս կը կոչէ, և կը յորդորէ թս.

գութիւն ուղելու և մեծամեծ բարիք քեզմէ յուսալու :
թէպէտ և ես այնչափ ապերախտ դանուեր եմ : Այս
տէր, կը յուսամ որ զիս դառակի տեղ կընդունին , թէ-
պէտ և առ անուանն ալ արժանի չեմ՝ այսչափ քու
գիմացոյ սեւերես ըլլալովս : Հայր , ոչ ես եմ արժանի
կոչիլ որդի քո . . . մեղայ յերկինս և առաջի քոյ . բայց
կիմանամ որ դուն զիս փնտրուելու հետ ես մոյրած ոչ-
խարին նման , և քեզի մխիթարանք կը սեպես զրկել
կորսուած որդիքդ : Հայր իմ սիրեցեալ , կը ցտախմ որ
զքեզ վշտացուցի , ոտքդ կիյնամ կը փաթթուիմ , և
չեմ ելլեր մինչև որ շիներես ինձի , և զիս շօրհնես : Ոչ
թողից զքեզ , մինչև օրհնեսցես զիս : Սրհնեա զիս , հայր
իմ , և քու օրհնութիւնդ ան ըլլայ՝ որ ինձի տաս մեծ
ցաւ և զղջումն մեղքերուս վրայ , և մեծ սէր առ քեզ :
Հայր իմ , զքեզ կը սիրեմ , և յամենայն սրտէ կը սի-
րեմ . մի թողուր որ մէյմըն ալ ես քեզմէ բաժնուիմ :
Ամէն բանէ զիս զրկէ , և մի զրկեր ՚ի քո սիրոյդ : Այլ
Մարիամ , թէ որ Աստուած հայր է , դուն ալ մայրս ես ,
օրհնէ զիս դուն ալ . արժանի չեմ քեզի որդի ըլլալու ,
ընկալ զիս քեզի ծառայ , միայն տուր որ քեզի ծա-
ռայեմ , և քաղցր սիրով զքեզ միշտ սիրեմ , և միշտ ա-
զախնիմ քու հովանաւորութեանդ :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Խեղճ ոգորմելի մեղաւորք կը ջանան կը քրտնին աշ-
խարհային գիտութիւն սորվելու , և արհեստ՝ աս կե-
նացս մէջ հարստութիւն ստանալու համար , որ քիչ
առնենն սխառ վերջանայ . և հոգ չեն տանիր ան կե-
նաց բարեացը համար , որ վերջանալու չէ բնաւ : Ա-
նանկ խելքերնին կը կորսընցընեն որ չէ թէ միայն
խենթ կըլլան , այլ և անբան անասուն . փասն զի ան-
բանաբար ապրելով՝ չեն հասկընար որն է բարի , որն
է չար , հասլա միայն անբանաեան զրգմամբ զգայու-
թեանց կը հետեին , ձեռք զարնելով ան բանին որ
ներկայարար մարմնոյ հաճոյք է , առանց նայելու թէ
ինչ կը կորսընցընեն , և թէ ՚ի յախտենից կործանումն
կը զորին . աս բանս մարդու զօրծք չէ , հասլա ան-
բանի : Ասկերբբանի ըսածին պէս , մարդ անոր կը-
սեմք որ մարդու կերպարանքը անարատ ունի . ինչ է

մարդու կերպարանքը, բանական ըլլալ : Մարդ ըլլալը բանական ըլլալն է, այսինքն բանականութեամբ զործելն է, չէ թէ պարզ զգայական՝ զգայութեանց ազգմամբը : Թէ որ Աստուած անբանի մը բանականութիւն տար, որ բանականօրէն զործէ, կրսէինք թէ մարդու զործք կընէ. ուրեմն ասոր ներհակը՝ կրբոր մարդս պարզ զգայութեամբ կը զործէ բանականութեան գէմ, պէտք է ըսել որ աս մարդը անբանօրէն կը զործէ :

Ինչ կըսէ սուրբ գիրքը. ոչ գոյ 'ի նոսա իմաստութիւն, և ոչ խորհեցան 'ի միտ առնուլ զայս. արդ ընկալցին առ յապա ժամանակս : Բանականօրէն զործողը նախատես կըլլայ ասպազային. այսինքն ինչ պիտի ըլլայ կենաց վերջը, որ է մահ, դատաստան, անոնցմէ ետե կամ գժոխք, և կամ արքայութիւն : Ախ, թէ սրչափ իմաստուն է գեղացի մը որ փրկութեան կը հասնի, քան թէ մէկ թագաւոր մը՝ որ կը դատապարտուի : Ժողովողին ըսածին պէս, լաւ է մանուկ աղքատ և իմաստուն՝ քան զթագաւոր ծեր և անմիտ : Ահ, տէր Աստուած, միթէ բոլորովին խելագար չէր ըսուէր ան մարդը, որ ստակ մը վաստըկելու համար կորսընցընելու վտանգի մէջ դնէր իր ամէն բանը : Հապա ան որ մէկ շնչին հաճոյք մը ընելու համար հոգին կորսընցընէ նէ, և յախտեան կորսընցընելու վտանգի դնէ, խելագար պիտի չսեպուի : Աս է կործանումն այնչափ հոգիներուն որ կը դատապարտուին, միայն ներկայ բարիքներուն և շարիքներուն նայիլ, և չնայիլ յախտենական բարեացն և շարեացը :

Տարակոյս չիկայ որ Աստուած զմեզ այս երկրի վրայ չէ գրեր, որ հարուստ ըլլանք, փառք պատի ստանանք, և մեր զգայութեանց հաճոյքը կատարենք, հապա յախտենից կեանքը շահինք. և վախճան նորա կեանք յախտենից : Եւ աս վախճանին հասնիլն է մեր մէկ հատիկ ընելիքը. բայց մեզաւորք աւելի անհոգ են սա վախճանին, ներկան միայն կը մտածեն, գէպ 'ի մահ կը քալեն, յախտենականութեան կը մօտենան, և չեն գիտեր ուր կերթան : Սուրբ Սղոսափնոսին ըսածին պէս՝ ինչ կրսէիր ան նաւաւարին՝ որ իրեն հարցընես թէ ուր կերթաս, ան ալ ըսէր թէ ես ալ չեմ գիտեր : Ամէն լսողը կրսէր թէ ասոր ետքը չեմք :

կը կորսուի նաւարկելութեամբ : Ասանկ է ամէն ճամբայէ զուրս քաղօղը , սասանկ են աշխարհիս խելացիները որ լաւ գիտեն ստակ վաստըկիլ , խնջոյք դրօսանք ընել , մեծ աստիճան մը ելլել , բայց չեն զիտեր իրենց հոգին վաստըկիլ : Ասանկ խելացիներուն մէկն էր ան ստող խմող մեծատունը , որ մեռաւ և թաղեցաւ 'ի զըմօխս : Մեծն Աղերսանդր ալ խելացի էր այնքան թագաորութիւններ վաստըկելու , բայց քիչ ատենէն մեռաւ , ու զնաց 'ի յախաննից գոտապարտութիւն : Ասանկ խելացի մըն էր Հենրիկոս ութերորդը որ գիտցաւ իր աթոռը սգահել սպաստամբելով յեկեղեցւոյ , բայց յետոյ ինքն ալ տեսնելով որ հոգին 'ի կորուստ կերթայ՝ խոստովանեցաւ իր բերնովը , թէ ամէն բան կորուսինք : Որչափ ողորմելի թշուառականներ հիմա կուլան կը պոռան գժսխրի մէջ թէ զի՞նչ շահ եղև մեզ հրապարտութիւնն , և զի՞նչ մեծութիւն ամբարտաւանութեան իցէ մեզ նպաստաւոր , անց այն ամենայն իրբև դատուեր : Ուրիշ բան չիմնաց , հասցա լաց և տանջանք յախաննական :

Միրաբայ ըսածին պէս՝ առաջի մարդոյ է կեանք և մահ , և զի՞նչ հաճոյ թուեսցի իւր՝ տացի նմա : Քեզի համար է աս բանս , ով քրիստոնեայ , քու ձեռքդ է կեանք և մահ , այսինքն կամ զրկուիլ արգելած հաճոյքէն՝ որ յախաննից կեանքը ձեռք բերես , կամ անտեցմէ փախչելով յախաննից մահը քաշես . ի՞նչ կըսես , որը կընարես : Մարգու պէս ընարէ , չէ թէ անբանի պէս . ընարէ քրիստոնէարար և ըստ հաւատոյ , որ կըսէ թէ զի՞նչ օգուտ է մարդոյ , եթէ զաշխարհ ամենայն շահեսցի և դանձն իւր տուեսցէ :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԱՏԵԱՔ

Ով Աստուած իմ , դուն ինձի տուիր բանականութիւն և խելք , դուն ինձի պարգևեցիր լոյս հաւատոյ . իսկ ես ինչուան հիմա անբանի պէս զործածեցի զանոնք , կորսընցընելով քու շնորհքդ աս ողորմելի զգայական հաճոյից համար , որ հովի պէս անցան , և հիմա ուրիշ բան չեմ գտներ , բայց եթէ խայթ խզճի մտաց , և համար՝ որ պէտք է տամ քու աստուածային բեմիդ առջև : Ա՛հ տէր , մի մտաներ 'ի դատաստան ընդ ծառայի քում . կաղաչեմ մի դատեր զիս ըստ իմ արժանեացս :

այլ բան մեծի սպարմութեան քամ, Տուր ինձի լոյս,
տուր ինձի ցաւ մեղացս վրայ որովք դքեղ վշտացաւ,
ցի, և ներկ ինձի, մայրեցոյ որպէս գոշխար կորու-
սեալ, խնդրեալ զձառաց քո, չէ նէ ես ինձմէ կորսուած
եմ, Վթա ինձի ան քո արեանդ համար զոր հեղեր
ժամն իմ, Այս կը գզջամ, ով ծայրագոյն բարի, դքեղ
թողնելուս համար, և կամաւորապէս ես կենալուս քո
շնորհքեղ: Ես էլ մեռնի կուզէի, բայց գուն տուր ին-
ձի աւելի մեծ ցաւ, և արժանի բրէ, որ գամ երկինքը
ժառանգեմ քո սպարմութիւնդ: Ով Մարիամ ա-
տուածամայր, դու ես յայտ և ապաւենս, ազաշէ զԱ՛հ-
տուս ինձի համար, ազաշէ մայր իմ, որ տայ ինձի թ-
շաթիւն և սուրբ յարաանութիւն:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Աղէկ հասկընամք, անոնք են բուն խելացի և ճշ-
մարիտ իմաստուն, որոնք որ գիտեն շահիլ գշնորհո
Աստուծոյ և զարքայութիւն երկնից: Աստի միշտ ա-
զաշէնք գաւեր, որ տայ մեզի սրբոց գիտութիւնք զոր
կու տայ խնդրոցայ: Ով, սրշափ գեղեցիկ գիտութիւն
է գիտնալ սիրելի զԱստուած, և իր հողին փրկել, որ է
գիտնալ յախտենից փրկութեան համբան բոնել: Հո-
գոց փրկութեան բանք ամէն բանէն հարկաւոր է, թէ
որ ամէն բան գիտնամք ա հողինիս փրկել շղիտամք,
մեզի շահ չիկայ, և յախտեան թշուառ կըլլամք, բնդ
հակառակն յախտեան երանելի կըլլամք, թէ որ զԱ՛հ-
տուած սիրել գիտնամք, թէ պէտե ամէն բանի մէջ ազէ ա
ըլլամք: Սուրբ Սգոտութեանս բուածին պէս, երանի ա-
նոր որ գրեկ կը հանաշէ, թէ և անձանօթ ըլլայ ուրիշ
ամենայն բանի: Մէկ որ մը եզրայր Ազիտիոս ըստ
սրբոցն Պանաւենդուրայի թէ երանի քեզի, հայր Պանա-
ւենդուրա, որ այնչափ բան գիտես, իսկ ես ազէ ա
բան մը չեմ գիտեր, ուստի գուն քան գիտ աւելի սուրբ
կընտա ըլլայ: — Ասոր գարձա ըստ Պանաւենդուրա,
թէ որ ազէ ա պատասիկ մը աւելի քան գիտ գիտ զԱ՛հ-
տուած սիրել նէ, ան աւելի քան գիտ սուրբ կըլլայ:
Աս որ լսեց եզրայր Ազիտիոս նէ, ելաւ ժամքին բանք
աւկառա զէպի քաղաք կանչելի քեզի կրտեմ, ով պա-
սասիկ: քեզի կրտեմ մտիկ բրէ, թէ որ գուն զԱստուած

սիրես նէ, հայրն Պանասենդարացին աւելի սուրբ կըր-
նաս ըլլալ :

Սուրբն Ստրասինոս այ կրակ թէ ազլաները կեցին
ու երկիրը կը յափշտակեն : Քանի քանի սամիկ մար-
դիկ որ կարգալ չեն գիտեր, բայց զԱստուած սիրել
գիտեն, փրկութեան կը հասնին, և արշափ գիտնա-
կանք աշխարհի կը գաւառապարտուին : Աստի չէ թէ ա-
սանք, հասցա անանք են ճշմարիտ խնամաւուն : Այլ թէ
արշափ մեծ խնամաւուն գանուեցան, սուրբ Պատրազէս
մը, սուրբ Փեղիբոս քափուշին մը, սուրբ Յովհաննէս
Քասաւձոց մը, թէպէտ ազլա էին մարդկային գիտու-
թեանց : Արշափ մեծ խնամաւուն եղան անանք՝ որ աշ-
խարհքս թողոյ՞ գնացին փանքերն անասարաները փա-
կուեցան, ինչպէս սուրբ Յենեգիկոս մը, սուրբ Յիսուս-
չիսկոս աստիգացի մը, սուրբ Ալոգիոս տորոփացի մը,
որ երկրասուրբ թաղասորսթեմէն հրաժարեցաւ : Արշափ
մեծ խնամաւուն եղան այնչափ մարտիրոսներ, այնչափ
կուսանք որ ետ կեցան մեծամեծներու հարսնանալէն,
որպէս զի երթան մեռնին Քրիստոսի համար : Աս ճշ-
մարտութիւնս կը ճանչնան աշխարհս մարդիկն ալ : Ա-
կը վկայեն բնելով թէ ան անանք զինքը Աստուծոյ տը-
տա : Երանի անար որ աս բանս կը հասկընայ, և իր
հոգին փրկել կը նայի : Վերջապէս ան մարդիկն որ
աշխարհս բարկը կը թողնեն զիրենք Աստուծոյ տալու
համար, խեղացի կըստին : Արեմն արանք որ զԱս-
տուած կը թողնեն աշխարհս բարկը գանկուս համար,
ինչ պիտի ըստին : անխելք ա խենթ մարդիկ :

Արդ դու, ով սիրելի եղբայր, ասոնց որ գտակն կու-
զես ըլլալ : ազէկ ընտրութիւն ընելու համար խրատ
կու տայ քեզի սուրբն Յովհանն սակերերան, որ գերեզ-
մաններու այցելութեան երթաս : երթանք գերեզման-
ները կրակ : Վեղեցիկ գոցրատուններ են գերեզմաննե-
րը աշխարհս բարեացը ընդունուցնութիւնը ճանչնալու
համար և արդոց գիտութիւնը սորովելու համար : Բա՛կ
ի՞նձի, կը հարցընէ սուրբն սակերերան, հան ո՞վ է թա-
գաւորը, ո՞վ է ազնուակամը, ո՞վ է գիտնակամը : Կա,
կրակ, իմ կողմանէս ոչ ինչ այլ տեսանեմ, եթէ ոչ
եկտութիւն և սրգունք : Ա՞՞ն քան աստապել է, երազ
է և ստուեր : Բայց ով սիրելի քրիստոնեայ, թէ որ
դուն խեղացի կուզես ըլլալ նէ, հերիք չէ ճանչնալդ

Թէ ամենէն հարկաւոր բանը՝ քու վախճանդ է, հապա պէտք է ձեռք զարնես ան միջոցներուն՝ որոնցմով կըրնաս աս վախճանին հասնիլ: Ամէնքը կուզեն սուրբ ըլլալ ու փրկուիլ, բայց որովհետեւ միջոցներուն ձեռք չեն դարներ, սուրբ չեն ըլլար ու կը դատապարտուին: Պէտք է կըսեմ առիթներէն վախճել, սուրբ խորհուրդներուն ստէպ մօտենալ, աղօթասէր ըլլալ, և ամէն բանէն առաջ պէտք է մեր սրտին մէջ տարաւորել սուրբ աստատարանին ան խօսքը թէ զի՛նչ օգուտ է մարդոյ, եթէ զաշխարհ ամենայն շահեացի¹. որ սիրէ զանձն իւր, կորուսցէ զնա². որ ըսել է՝ թէ պէտք է կեանձն ալ մարդ կորսընցընէ հոգին փրկելու համար: Ար գայ զկնի իմ ուրասցի զանձն³. այսինքն Քրիստոսի և տեղէն երթալու համար պէտք է անձնասիրութիւնը և հաճոյքներն ուրանալ: Կեանք են ՚ի կամաց նորա⁴. այսինքն մեր փրկութիւնը հաստատուալ է ՚ի կատարել զկամս նորա. ասոնց նման և այլ սկզբունքներ:

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԵՏԱԹ

Ավհայր ոգորմութեանց, նայէ իմ սգորմելութեանս, և սգորմէ ինձի: Եյս սուր ինձի, և սուր որ անշչ նամ իմ խենթութիւնս՝ որպէս զի լամ, և քու անբարարութիւնդ ճանչնամ՝ որպէս զի սիրեմ: Զխուս փրկկիչ իմ, մի մատներ զազանաց զանձն, որ խոստովան առնիցի առ քեզ⁵: Կուն քու արիւնդ թափեցիր զիս փրկելու համար, մի թողուր որ ես նորէն զերի ըլլամ սատանայի ինչպէս առաջ եղայ: Կը ցաւիմ, ով ծայրագոյն բարի, զքեզ թողնելուս համար. կը նզովեմ բարս ան վայրկեանները՝ որ իմ կամօքս հաւանութիւն տուի մեզաց, և կը զրկեմ սիրով քու սուրբ կամեց, որ ուրիշ բանի չի ցանկար, բայց եթէ իմ բարոյս: Հայր երկնասոր, փասն արդեանց միածնի քո Զխուսի Քրիստոսի, սուր ինձի զօրութիւն ՚ի զօրժ զնելու զայն ա. մենայն որ ինչ հաճոյ է քեզի. սուր ինձի մեռնիլ, քան թէ հակառակ կալ քու կամացդ: Սղնէ ինձի քո շնորհօքդ, որպէս զի ՚ի քեզ միայն հաստատեմ իմ բո.

1 ՄԳ. ԺԶ. 26:

2 ԵՂ. ԺԲ. 25:

3 ՄԳ. ԺԶ. 24:

4 ՍՂ. ԻԲ. 6:

5 ՍՂ. ԷԳ. 19:

լոր սէրս , և զիս բոլորովին դատեմ յամենայն յօժա-
րութեանց , որ առ քեզ զիմել չեն թողներ : Զքեզ կը
սիրեմ , Աստուած հողոյ իմոյ , զքեզ կը սիրեմ ամէն
բանէ վեր , և քեզմէ կը յուսամ իմ ամէն բարիքս , թո-
ղութիւն , և յարատեութիւն 'ի սէր քո , և արբայու-
թիւն՝ որ յախտեան զքեզ սիրեմ : Այլ ամենասրբուհի
Մարիամ , զուն խնդրէ ինծի համար առ շնորհքներս ,
միածինդ քեզի բանի մը չէ չըսէր . յոյս իմ և ապա-
ւէն , 'ի քեզ եմ ապաւինեալ :

ԽՈՐՀՐԴԱՆԾՈՒԹԻՒՆ ԻԱ .

ՄԵՂԱՆՈՐԻՆ ԹՇՈՒՆԹ ԿԵԱՆՔԸ .

ԵՒ ԱՍՏՈՒՆԵԱՍԻՐԻՆ ԵՐՋԱՆԻԿ ԿԵԱՆՔԸ

Ամպարչտաց խաղաղութիւն յիկայ , կըսէ տէր ¹ .

խաղաղութիւն բազում է անոնց որոնք քո օրէնքդ
կըսիրեն ² .

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ըմէն մարդ առ կեանքիս մէջ կաշխատի որ խաղա-
ղութիւն և հանգիստ դանէ : Վաճառականը , զինուո-
րը , դատաստան ունեցողները կաշխատին , վասն զի
մտքերնին կը գնեն որ ան վաստակովը , ան աստիճա-
նովը , ան վէճին յազթութեամբը , իրենց բարեբախ-
տութեանը կը հասնին , և այնպէս խաղաղութիւն կը
դանեն : Ինչո՞ւ աշխարհաւէրք աշխրբէս խաղաղա-
թիւն կը խնդրեն , որ չի կրնար գայն տալ . Աստուած
միայն կարող է խաղաղութիւն տալ մեզի . զխաղա-
ղութիւն զիմ տամ ձեզ , ոչ որպէս աշխարհս տայ

¹ Ոչ գոյ խաղաղութիւն ամբարչտաց , ասէ տէր : Ե. . ԵԸ . 22 :

² խաղաղութիւն բազում է այնոցիկ՝ ոյք սիրեն զորէնս քո :
Ս. Է. ԻԺԸ . 165 :

տամ ես ձեզ, ըստ Քրիստոս : Կը եկեղեցին ալ կա-
 զազակէ, տուր ծառայից քոց զխաղաղութիւն, զոր
 ոչ կարէ աշխարհս տալ . վասն զի աշխարհքս իր ա-
 մէն բարիքներովը չի կրնար զո՛հ ընել մարդոս սիր-
 տը, վասն զի մարդս ան բարիքներուն համար ստեղ-
 ծուած չէ, հապա Աստուծոյ համար միայն է, ուստի
 միայն Աստուած կրնայ զինքը զո՛հ ընել և յազնցընել,
 Անասունները՝ որ ստեղծուած են զգայութեանց ա-
 խորժակին համար, անոնք կը զաննն իրենց հանգիս-
 տը ՚ի բարիս երկրի : Տուր մէկ անասնոյ մը խորժ մը
 խոտ, տուր շանը կտոր մը հաց, խսկոյն զո՛հ կըլլան,
 ուրիշ բան չեն ուզեր : Բայց բանական հոգին՝ որ ստեղ-
 ծուած է միայն զԱստուած սիրելու ու Աստուծոյ հետ
 միացած կենալու, զգայական հաճոյքներով չի կրնար
 բնաւ իր խաղաղութիւնը զանել, Աստուած միայն
 կրնայ զինքը բոլորովին լիացընել :

Ան մեծատունը, որ բոտ պատմելոյ սրբոյն Ղու-
 կասու¹ աղէկ բան ժողովեր էր երկրէն ու կըսէր ինքն
 իրեն . անձն, ունիս բազում բարութիւնս՝ ամբարեալ
 ամաց բաղմաց, հանգիր, կեր, արբ, և ուրախ լեր,
 անմիտ ըսուեցաւ, վասն զի կըսէ իրեն Աստուած . ան-
 միտ, յայտմ զիշերի զողիղ ՚ի քէն ՚ի բաց պահանջե-
 ցեն, խսկ զոր պատրաստեցեր ում լինիցի : Ասոր կը-
 սէ սուրբն Բարսեղ թէ իրաւ որ անմիտ ես . միթէ խո-
 զի հոգի է հոգիղ, որ կուզես հանդչել ուտելով խմ-
 լով ու զգայական հաճոյիք : Մարդս կրնայ աշխր-
 բիս բարիքներովը լեցուիլ, բայց կըտանալ չի կրնար,
 կըսէ սուրբն Բեռնարդոս : Նոյն սուրբը աւետարանին
 աս խօսքին վրայ թէ ահաւասիկ մեք թողար զամե-
 նայն², ասանկ կը գրէ . տեսայ որ ամէն աշխրբիս խեն-
 թերը մէկմէկ խենթութիւն ունին, մէկմէկ անթու-
 թիւն կը քաշեն . ոմանք քաղցեր էին հոգ ուտելու, որ
 են արծաթասէրք . ոմանք օդ ուտելու, ինչպէս են
 փառասէրք . ոմանք տուեր էին բերաննին փոան մը
 որ անկէ ցնդած մոխրին կայծերը կլլեն՝ որ են բար-
 կացողք . ոմանք ալ մէկ հոտած լճի մը զարչելի ջուրը
 կը խմէին, որ են մարմնասպաշտք : Աստի ասոնց զար-
 ձայ ըսի, կըսէ . ով ձեզի պէս խենթեր, աս բաները

քաղց չեն անցըներ, հապա աւելի կը դրդունն: Աւելորդիս բարիքը առ երևոյթս բաներ են, ուստի չեն կրնար մարդուս սիրտը կշտացընել: Անոր համար արժաթասէրը որչափ բան վաստակի, այնչափ աւելի վաստակիլ կուզէ: Սրբոյն Օգոստինոսի ըսածին պէս՝ ստրկին շատութիւնը ազահին կոկորդը չի գոցեր, հապա կը լայնցընէ: Մարմնասէրը որչափ աւելի զարշուքեան մէջ տապալարկի, այնչափ կը տաղտկանայ միանգամայն և կը քաղցենայ: Այ իրաւ որ ինչպէս ազտութիւնը և զգայական հոտած բաները կարենան մարդուս սիրտը գոհ ընել: Այոյն բանն է փառասիրին ալ, որ կուզէ ծխով մխով կշտանալ. վասն զի փառասէրը աւելի կը նայի շունեցածին քան թէ ունեցածին: Մեծն Աղեքսանդր այնչափ թագաւորութեանց տէր ըլլալէն ետև կը ցաւէր ուրիշ տէրութիւններ ալ շունենալուն համար: Թէ որ աս երկրիս բարիքը զմարդը գոհ ընէին նէ, կատարեալ երջանիկ կըլլային հարուստներն ու թագաւորները, բայց փորձը ներհակը կը ցցընէ: Այոյն բանը՝ փորձ եղող Սողոմոն իմաստունը կը վկայէ ըսելով, զամենայն զոր ինչ խնդրեցին աչք իմ, ոչ գրկեցի ՚ի նոցանէ՝ 1: Բայց ՚ի վերայ այսր ամենայնի նայէ ինչ կըսէ. ունայնութիւն ունայնութեանց, ամենայն ինչ ընդունայն է՝ 2: Ըսել կուզէ թէ ինչ որ աշխրհիս մէջ կայ, սոսկ ընդունայնութիւն է, ստութիւն է և խսկապէս յիմարութիւն:

ԻՂԶ ԵՒ ԳՅԴԱՏՅԱՔ

Այն Աստուած իմ, ինչ շահեցայ մեղօք որովք ըզքեզ վշտացուցի, բայց միայն պատիմ, դառնութիւն, և զժոխք: Չեմ ցաւիր աս դառնութեանցս համար, որ հիմա կըզգամ, հապա մանաւանդ ինձի մխիթարանք կը սեպեմ, վասն զի ան ալ քու շնորհքիդ պարզեն է, և յոյս կու տայ ինձի քու խոստմանցդ համեմատ թէ կուզես ինձի ներել: Իմ սրտիս նեղութիւն տուողը ան դառնութիւնն է որ քու կամքիդ զէմ կեցայ, փրկիչ իմ, որ զիս այնչափ սիրեցիր: Աս արժանի էի, տէր իմ, որ ան ատեն զիս երեսէ ձգէիր. բայց ընդ հակառակն կը տեսնեմ որ կըսես, եկուր քեզի թողու-

թիւն տամ, մանաւանդ թէ զուն առջինը կըլլաս ին-
 ծի հետ հաշտուելու, և խաղաղութիւն ինծի տա-
 լու: Ահա ևս ալ, Յիսուս փրկիչ իմ, խաղաղութիւն
 կուզեմ, և քու շնորհքիդ կը փափաքեմ ամէն բանէն
 ևւել: Արցախիմ, ով անբաւ բարիդ, գրեղ վշտացը-
 նելուս համար. կուզէի որ ցաւէս մեռնիմ, Հապա,
 կաղաչեմ, ան սիրոյն համար՝ զոր առ իս ունեցար խա-
 շին վրայ հողիդ աւանդելով ինծի համար, ներէ ինծի,
 և ընկալ զիս ՚ի սէր քո, և իմ սիրտս փոխէ, անանկ
 որ՝ որչափ քու պատուիրանքներդ շտաճեցի նէ ին-
 չուան հիմա, ասկից ետև կարենամ պահել: Հիմա ես
 քու սիրոյդ համար կը հրաժարեմ յամենայն հաճոյցի
 զոր աշխարհքս ինծի կրնայ տալ, և կընտրեմ աւելի
 կեանքս կորսընցընել՝ քան թէ քու շնորհքդ: Հրամմէ
 ըսէ ինչ որ ինծի պէտք է ընել գրեղ հաճելու համար,
 պատրաստ եմ ամէն բան ընելու: Թող երթան կոր-
 սուին հեշտութիւնք, փառք, պատիւ և հարստութիւնք:
 Զքեզ միայն կուզեմ, Աստուած իմ, բերկրութիւն իմ,
 փառք իմ, զանձ իմ, կեանք իմ, սէր իմ, և ամենայն
 ինչ: Տուր տէր քու օղնականութիւնդ, որ քեզի հա-
 տատարեմ ըլլամ. տուր ինծի սիրելի գրեղ, և ըրէ ինծի
 ինչ որ կուզես նէ: Մարիամ, մայր իմ և յոյս իմ
 յետ Յիսուսի, ընկալ զիս ընդ հովանեաւ պաշտպա-
 նութեան, և բոլորովին Աստուծոյ նուիրէ զիս:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Սողոմոն չէ թէ միայն ընդունայնութիւն կը կոչ
 աշխրաբիս բարիքը, որ զմարդը զոհ չեն ըներ, հապա
 կըսէ՝ սրտի նեղութիւն ալ կու տան. ահա ամենայն
 ինչ ընդունայն է և յօժարութիւն հողոյ¹. այսինքն
 սէր մը կը բերեն, և չեն հանդէսեցըներ: Խեղճ ողոր-
 մելի մեղաւորք, կարծեն թէ երջանիկ պիտի ըլլան ի-
 բննց մեղքովը, և ուրիշ բան չեն գտներ, բայց միայն
 գառնութիւն, և խայթ խղճմտանաց. բեկումն և թը-
 շուստութիւն ՚ի ճանապարհս նոցա, և զճանապարհն
 խաղաղութեան ոչ ծանեան ըստ սաղմոսերգութին²:
 Ա՛ր կը մնայ խաղաղութիւնը. ոչ զոյ խաղաղութիւն

1 Ժ. 2. 5. 14.

2 Ս. 2. 47. 3.

ամբարշտաց, ասէ տէր¹, Նախ և առաջ մեղաւորը
կը քաշէ Աստուծոյ վրէժխնդրութեան արն ու փա-
խը: Մէկն որ զօրաւոր թշնամի մը ունենայ նէ, հան-
գիստ կերակուր չի կրնար ուտել, բուն չի կրնար ըլլալ-
հապա ով որ զԱստուած իրեն թշնամի ունենայ նէ,
կրնայ խաղաղ կենալ. բեկումն այնոցիկ՝ ոչք զօրձեն
զչարիս²: Մեղաց մէջ եղողը գետնաշարժ զգայ,
կամ երկնից գոռալը լսէ նէ, ինչպէս կը զոգայ կը սա-
սանի. տերև մը շարժի նէ սիրտը զոգ կիյնայ. ահ նո-
րա յականջս նորա³: Ար փախչի առանց ետեր նայե-
լու թէ ով է զինքն հալածողը. փախուցեալ է ամալա-
րիչուն առանց ուրուք հալածելոյ⁴: Վիտես ով է անոր
հալածողը. բուն իր մեղքն է: Այլէն իր եղբայրը ըս-
պաններէն ետե կըսէր, ամենայն որ գտանիցէ զիս,
սպանցէ զիս⁵. բայց Աստուած ըսաւ, ոչ այդպէս, այլ
միայն երեքեալ և տատանեալ եղիցիս՝ի վերայ երկրի⁶.
ուստի միշտ տեղէ ՚ի տեղ կը փախչէր. և ով զինքը կը
հալածէր, եթէ ոչ իր մեղքը:

Մէյմըն ալ մեղքը իր հետը կը բերէ խղճի մտաց
խայթ, որ է բռնաւոր որդ մը, որ միշտ կը կրճէ: Ա-
զօրմելի մեղաւորը խաղի զուարճութեան կերթայ,
պար և խնճոյք տեսնելու կերթայ, բայց խղճմտանքը
կըսէ իրեն միշտ. զուն Աստուծոյ երեսէն ընկած ես,
մեռնիս նէ ո՛ր պիտի երթաս: Խղճմտանքը անանկ
մեծ պատիժ և տանջանք մըն է աս կեանքիս մէջն ալ,
որ ոմանք անոր ձեռքէն խալըսելու համար իրենք զի-
րենք մեռուցին: Ասոնցմէ մէկն ալ էր Յուդա, ինչպէս
որ յայտնի է, որ յուսահատութենէն ինքը զինքը կա-
խեց: Մէկին համար ալ կը պատմուի թէ տղայ մը ըս-
պաններ է եղեր, խղճմտանքի խայթոցէն խալըսելու
համար զնաց կրօնաւոր եղաւ, բայց կրօնքի մէջն ալ
հանգիստ չի գտնելով, զնաց դատաւորին իր յանցանքը
պատմեց, ան ալ ՚ի մահ գատապարտեց զինքը:

Ինչ բան է ան հոգին որ առանց Աստուծոյ է: Տես
ինչ կըսէ սուրբ զիրքը Եսայի մարգարէին բերնով.
անօրէնք իբրև զծով ծփեցին, և հանգիստ մի գտցեն⁷:

1 Ե․․ ԻԸ․ 21 :

2 Ա․․ Ժ․ 29 :

3 Յ․Բ․ ԺԺ․ 21 :

4 Ա․․ ԻԸ․ 1 :

5 Ե․Ն․ Դ․ 14 :

6 Ա․Գ․ 15 :

7 Ե․․ ԵԷ․ 20 :

Ինչ կըսես, թէ որ մարդ մը տարուի մէկ խրախու-
թեան, հանդէսի մը, սրարու, ուտելու խմելու, և հոն
ուրբերէն զլիսիվար կախած, կրնայ վայելել ան ուրա-
խութիւնը: Այսպէս է ան անձն ալ որուն հողին
տակնուվրայ է, և աշխրբիս բարիքներուն մէջ կե-
ցած է, բայց առանց Աստուծոյ. կուտէ, կը խմէ, կը
խաղայ, աղէկ հաղուստ կը հազնի, պատիւ կը գտնէ,
աստիճան մը կամ կալուածք մը կունենայ, բայց բնա-
խաղաղութիւն չունենար. վասն զի ոչ զոյ խաղա-
ղութիւն ամպարչտաց, կըսէ սուրբ զիրքը: Խաղա-
ղութիւնը Աստուծմէ միայն կըլլայ, և Աստուած կու
տայ իր բարեկամացը, չէ թէ թշնամեացը:

Աշխրբիս բարիքը, կըսէ սուրբն Վինչէնցիոս Ֆերե-
րեան, ծաղկի պէս կանցնի, մարդու սիրտը չմաներ.
անանկ ջուր մը, որ ծարաւ եղած տեղը չի մտներ: Թող
ան մեղաւորը փառաւոր հաղուստ մը հազնի, զեղեցիկ
մատնի մը մատն ունենայ, ուղած կերակուրներն ու-
տէ, բայց իր խղճալի սիրտը լեցուն է փշով և լեզուով.
անոր համար կը տեսնես զինքն որ իր հարստութեանց,
փառիկութեանց և զրօսանայ մէջն ալ միշտ անհան-
դիստ է, ամէն ներհակ բաներու մէջ կը կատարէ կատ-
ղած շան մը պէս: Իսկ աստուածասէրը ներհակ բա-
նին ալ կը համակերպի Աստուծոյ կամացը, ու խաղա-
ղութիւն կը գտնէ. բայց ատ բանը Աստուծոյ կամա-
ցը թշնամի եղողը չի կրնար ընել, ուտի ճամբոյ մը
չունի հանգիստ գտնելու: Ողորմելին սատանայի կը
ծառայէ, բռնաւորի մը կը ծառայէ, որ իրեն թշուա-
ռութիւն և զառնութիւն կու տայ փոխանակ վարձոց:
Ա՛հ, Աստուծոյ խօսքը սուտ չելլեր, որ կըսէ. փոխա-
նակ զի ոչ պաշտեցեր դաէր Աստուած քո ուրախու-
թեամբ և ճշմարիտ սրտի, պաշտեցես զթշնամիս քո
'ի սով և 'ի ծարաւ, 'ի մերկութիւն և 'ի նուազութիւն
ամենայնի՜: Ինչ չի քաշեր ան քինախնդիրը վրէժ-
խընդրութիւն ընելէն ետեւ, մարմնապաշտը իր հանոյ-
քը ընելէն ետեւ. նոյնպէս ալ ան փառասէրը, արծա-
թասէրը: Ա՛խ, բանիները թէ որ այնչափ բան քա-
չէին Աստուծոյ համար, որչափ կը քաշեն դժոխք եր-
թալու համար նէ, մէկմէկ մեծ սուրբ կըլլային:

Վախ իմ կենացս որ կորուսի: Այս տէր Աստուած իմ. թէ որ այնչափ բան քաշէի քեզի ծառայելու համար, որչափ որ քաշած եմ գրեզ վշտացընելու համար, որչափ արդիւնք կունենայի հիմա արքայութեան մէջ: Ահ տէր, ինչո՞ւ գրեզ թողուցի, քու շնորհքդ կորուսի, աս թունաւոր և անցաւոր հանոյից համար՝ որ անցին զնացին, և իմ սիրտս փշալից և լի դառնութեամբ թողուցին: Ով անօրէն մեղք, կը դարչիմ ձեզնէ և կը նդովեմ զձեզ բիրտ անդամ. և քու զթութիւնդ կորհնեմ, Աստուած իմ, որ այնչափ երկայնամտութեամբ ինձի համբերեցիր: Զքեզ կը սիրեմ, արարիչ իմ և փրկիչ, որ ինձի համար կեանքդ տուիր. և սրովհետեւ գրեզ կը սիրեմ՝ ըրած մեղքերուս վրայ բոլոր սրտանց կը ցաւիմ: Այս Աստուած իմ, ինչո՞ւ ըզքեզ կորուսի, և ուրիշ բանի հետ փոխեցի: Հիմա կը ճանչնամ ըրած չարիքս, և կառաջադրեմ ամէն բանս, կեանքս ալ կորսընցընել, բան թէ քու սէրդ: Լոյս տուր ինձի, հայրդ յախտենից, վասն սիրոյ միածնի քո Յիսուսի Քրիստոսի. տուր ինձի ճանչնալ գրեզ զանբաւ բարիդ, ան անցաւոր բարեաց անպիտանութիւնք զոր կը ներկայացընէ ինձի չար սատանան, որ քու շնորհքդ կորսընցընեմ: Ես գրեզ կը սիրեմ և կը ցանկամ էւելօք սիրել: Տուր որ դու միայն ըլլաս իմ մտադրութիւնս, մէկ հատիկ ցանկութիւնս, մէկ հատիկ սէրս. ամէն բան կը յուսամ քու բարութենէդ արդեամբք միածնիդ: Մարիամ մայր ողորմութեան, վասն սիրոյն զոր ունիս առ Յիսուս փրկիչը, կաղաչեմ առնել ինձի համար լոյս և զօրութիւն իրեն ծառայելու, և սիրելու զիրքը մինչև ՚ի մահ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Ապա ուրեմն բովանդակ աս աշխրբիս բարիքը և հանոյքը չեն կրնար կշտացընել մարդուս սիրաբ: Հապա ո՞վ կրնայ զայն զոհ ընել. միայն Աստուած. ժառեա՛ր տեսառնէ, և նա տացէ քեզ զխնդրուածս սրտի քոյ՝,

կրսէ սաղմոսը : Մարդու սիրտը անդադար փնտրու-
 լու հետ է զինքը զո՛հ ընողը : Հարստութիւն , պատիւ
 և փառք ձեռք կը ձգէ , զարձեալ զո՛հ չէ : Վասն զի ա-
 սոնք ժամանակաւոր բարիք են , խնկ ինքը ստեղծուած
 է անսահման բարւոյն համար . թող զտնէ զԱստուած
 ու Աստուծոյ հետ միանայ , և ահա զո՛հ կըլլայ , ալ ու-
 բիշ բանի չի ցանկար . ժտեա ՚ի տեառնէ , և նա տացէ
 քեզ զխնդրուածս սրտի քոյ : Սուրբն Սգոստինոս իր
 կեանքը զգայական բերկրութեանց մէջ մաշելով բնա-
 խաղաղութիւն չիգտաւ . ետքը երբոր զինքը Աստուծոյ
 տուաւ նէ , ան ատեն կը խոստովանէր ըսելով ա-
 տէր . անհանգիստ է մեր սիրտը , մինչև քեզի գայ
 հանգչի : Աստուած իմ , կրսէր , հիմա կը ճանշնամ
 որ ամէն բան ունայնութիւն է և նեղութիւն , զու մի-
 այն ևս խաղաղութիւն և հանգիստ հոգոյ . ամէն բան
 խիստ է և զժնդակ , զու միայն ևս հանգիստ : Ուստի
 իր մնասովք փարպեա ըլլալով՝ այսպէս կը գրէր . ինչ
 կուզես , խեղճ մարդուկդ , բարիք փնտրուելով . մէկ
 հատիկ բարին փնտրուէ , յորում են ամենայն բարիք :
 Գաւիթ թաղաւոր ըլլալով՝ երբոր մեղաց մէջ կիյնար
 նէ , որսի կերթար , սգարտէզ կեցէր , սեղան կը նըս-
 տէր , և ամէն թաղաւորական զրօսանքը ունէր . բայց
 սեղանն ալ , սգարտէզն ալ , և ամէն բան որով կը զը-
 ւարճանար՝ իրեն կրսէին , ով Գաւիթ , մեզմով զո՛հ
 կուզես ըլլալ . չէ չէ , մենք գրեղ շենք կրնար զո՛հ ը-
 նել : Ո՛ր է Աստուած քո՞ . զնա Աստուածդ զտիր ,
 ան միայն գրեղ զո՛հ կրնայ ընել : Ուստի Գաւիթ իր
 ամէն զուարճութեանցը մէջ ուրիշ բան չէր ընէր ,
 բայց եթէ կու լար ու կրսէր , եղեն ինձ արտասուք իմ
 կերակուր ՚ի առէ և ՚ի զիշերի , և այն զի ասէին ցիս
 զօրհանասպազ թէ ուր է Աստուած քո՞ :

Ասոր ներհակը , ս՛վ թէ որչափ աղէկ զիտէ Աստուած
 զո՛հ ընել իր հաւատարիմ ծառայքն որ զինքը կը սի-
 բեն : Սուրբ Գրանչիսկոս աստիղացին ամէն բանը թող-
 լով Աստուծոյ համար , թէպէտ և բոսպիկ էր , և բարձ-
 ռը վրան , այնչափ ցրտէն և անթութենէն ետև , մեռ-
 նելու ատեն կրսէր . Աստուած իմ , ամենայն ինչ . և
 արքայութեան համ կառնէր : Սուրբ Գրանչիսկոս

պօրճեանը կրօնաւոր ըլլալէն ետեւ համբայ ընելու ա-
տեն յարդի վրայ պառկելով՝ այնչափ ուրախ էր սրբ-
տով որ ուրախութենէն քանի մը զիշեր քունը չէր
տաներ: Նմանապէս սուրբն Փիլիթոզոս ներեան ամէն
բանը թողած երբոր պառկելու կերթար, այնչափ կը
մխիթարուէր Աստուծակ որ կըսկսէր ըսել. Յիսուս
փրկիչ իմ, թող տուր որ բիշ մը քուն ըլլամ: Հայրն
կարողոս յիսուսեան լորենայի իշխանազունը, իր ազ-
քատ խցիկը այնչափ մխիթարանք կուեննար որ կել-
լէր կը ցատքըտէր: Սուրբ Գրանչիսկոս քսաւերեան
Հնդկաստանի դաշտերուն մէջ կուրծքը կը բանար՝ ը-
տելով. բաւական է, տէր, այլ աւելի դիս մի մխիթա-
րեր, վասն զի սիրաս չի կրնար տանել: Արբուհին Թէ-
րէզա կըսէր թէ երկնային մխիթարութենէն կաթիլ
մը աւելի գոհ կընէ դմարդ՝ քան թէ ամենայն հաճոյք
և գրօսանք աշխարհիս. և յայտնի է Քրիստոսի ըսածն
այ, որ թողուցու գտուն կամ գեղբայր, և այլն՝ վասն
անուան իմոյ, հարխրապատիկ առցէ, և զկեանս յա-
փտենականս ժառանգեցէ¹:

Ալ ինչ աւելի կը փնարուենք, երթանք առ Յիսուս՝
որ զմեզ կը կոչէ ըսելով. եկայք առ իս ամենայն վաս-
տակեալք և բեռնաւորք, և ես հանդուցից դձեզ²: Ան-
տարակոյս աստուածասէր անձը ան խաղաղութիւնը
կը գտնէ, որ դրած է թէ խաղաղութիւնն Աստուծոյ
որ ՚ի վեր է քան զամենայն միտս և զխորհուրդս³: Ի-
բաւ է թէ սուրբերը աս աշխրբիս վրայ նեղութիւն կը
քաշեն, վասն զի աս երկիրս արդիւնք ժողովելու տեղ
է. իսկ արդիւնքը առանց բան քաշելու չըլլար. և սա-
կայն կըսէ սուրբն Պոնաւենդուրա թէ սէրն Աստու-
ծոյ մեղրի նման է, որ քաղցր և անուշ կընէ զամե-
նայն լեզի և զգառն: ԶԱստուած սիրողը անոր կամքն
այ կը սիրէ, ուստի ուրախ կըլլայ հոգով՝ զառնու-
թեան մէջն ալ. վասն զի սիրով ընդունելով զիտէ թէ
Աստուծոյ հաճոյական բան կընէ, ու զԱստուած կու-
րախացընէ: Իսկ մեղաւորները սուրբ Բեռնարդոսի
ըսածին պէս՝ խաչը կը տեսնեն, օծութիւնը չեն տես-
ներ. մահացուցման կը նային, զոր ունին աստուա-
ծասէրք զիրենք ՚ի հաճոյից զրկելով, ու չեն տեսներ

1 Մ. յ. 29:

2 Մ. յ. 29:

3 Փէլ. 7. 7:

Հողերը զուարճութիւնները՝ որով Աստուած զանոնք
կը փայտփայէ : Այս թէ մեզաւորք համտեսս ընէին ան
խազազութիւնը զոր Հողին կը փայելէ երբոր ուրիշ
բան չուզեր բաց 'ի Աստուծոյ . կըսէ Գաւթի՞ ճաշակե-
ցէք և տեսէք զի քաղցր է տէր¹ : Այլ սիրելի եզրայր,
սկսէ ամէն օր մտածական ընել , սրբութեան առջնը
ջերմեռանդութիւն ըրէ , աշխարհքը մէկզի գիր, Աստու-
ծոյ հետ եղիր , ան առննը կը տեսնես որ ան քիչ ա-
տենին մէջ Աստուած զքեզ անանկ կը մխիթարէ որ
բնաւ աշխարհք զքեզ մխիթարած չէ իր ամէն զրօ-
սանքովը : Ճաշակեցէք և տեսէք . ով որ համը չէ ա-
ռեր նէ , չի կրնար հասկընալ թէ Աստուած ինչպէս կը
մխիթարէ զաստուածասէր Հողին :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԱՅԵՆՔ

Աիրելի փրկիչ իմ , ինչպէս կոյր գտնուեցայ ինչուան
հիմա զքեզ թողնելով , զանհուն բարիդ և աղբիւրդ ամե-
նայն մխիթարութեանց , և հետեւեցայ ողորմելի և կար-
ճառօտ զգայական հաճոյից . կը զարմանամ իմ կու-
րութեանս վրայ , բայց աւելի կը զարմանամ քու ողոր-
մութեանդ վրայ , որ այնչափ բարութեամբդ ինծի համ-
բերեցիր : Գոհանամ զքէն , որ ինծի ճանչնալ կուտաս
իմ կուրութիւնս , և պարտականութիւնս զքեզ սիրե-
լու : Զքեզ կը սիրեմ բոլոր Հոգւովս , և կը ցանկամ ա-
ւելի սիրել . էւելցուր իմ փափաքս և սէրս : Տուր ինծի
սիրով կապուիլ ընդ անհուն սիրելիդ , որ ամէն բան
ըրիր որ ինծի սիրելի ըլլաս , և այդչափ կուզես ինծմէ
սիրուիլ . տէր , եթէ կամիս՝ կարող ես զիս սրբել² : Այս
սիրելի փրկիչ իմ , սրբէ սիրտս ան ամէն անսուրբ
յօժարութիւններէն , որ կը խափանեն զիս զքեզ սի-
րելու : Ինչպէս որ կուզեմ՝ իմ ուժս չի բաւեր ընելու ,
որ սիրտս բոլորովին վառուի զքեզ սիրելու , և քեզմէ
'ի գաւա ուրիշ բան չսիրելու . քու շնորհքիդ ուժը պէտք
է որ կարենայ ընել իր ամէն ուզածը : Ամէն բանէ զիս
կարէ , մերժէ իմ սրտէս ամենայն յօժարութիւն , որ
քեզի համար չէ , և բոլորովին զիս քուկդ ըրէ : Աս կը
ցաւիմ կը զղջամ ամենայն շարութեանցս տհաճու-
թեանցը վրայ որ քեզի տուեր եմ , և կառաջադրեմ

քեզի նախընտրել մնացած կեանքս, և քու սուրբ սիրոյդ, բայց քու ձեռքդ է զլուխ տանել աս բանս ընելու: Աս ճարհքս ինձի ըրէ քու սուրբ արեանդ համար, որ թափեցիր ինձի համար անտանելի ցաւով, և անբաւ սիրով: Պարծանք ըլլայ քու կարողութեանդ՝ ընել որ աս իմ սիրտս այնչափ առենէ՛ ՚ի վեր լեցուած երկրաւոր յօժարութեամբք՝ հիմա ըլլայ բոլորովին բորբոքեալ բոցով սիրոյ քո, ով անսահման բարիդ: Եւ դու մայր զեղեցիկ սիրոյ, քու բարեխօսութեամբդ անանկ ըրէ զիս, ինչպէ՛ս դուն միշտ էիր բոլորովին վառեալ սիրա՛ն Աստուծոյ:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻԲ.

ՉԱՐ ՈՒՆԵԿՈՒԹԻՒՆ

Աճրարիչուդ շարեաց խորը հասնելով կարճամարտե՛կ¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

{ } էկ մեծ միասն որ ըրաւ մեզի մեզքն Աղամայ՝ է շար յօժարութիւն առ մեզս: Աս բանս առարելոյն ողբ առնել կու տար, տեսնելով զիւր հողին յօժարեալ զէպ ՚ի շարն՝ զոր կատէր: Տեսանեմ զայլ օրէնս, կըսէր, յանդամս իմ, գերեալ զիս օրինօք մեզաց²: Աս կից է որ արդէն ազակահանած ըլլալով աս ցանկութեամբ, միանդամայն այնչափ բազմութիւն թշնամեաց զրգելով զմեզ ՚ի շարն, զժուարին կըլլայ անմեղութեամբ երթալ յերանակհան կեանս: Աս որ ստանկ է նէ, դուն ինչ կըսէիր ան ճամբորդին որ ծովէ կուզէ անցնիլ ալէկոժութեան առնն կէսը կտարած նաւակով մը, և կուզէ ծանրաբեռնել զայն այնչափ՝ որ առանց ալիքի աղէկ նաւ մըն ալ կրնար ընկղմել: Ինչ կը գու-

¹ Աճրարիչան հասեալ ՚ի խորս ԺԸ. 3:

Չարեաց արհամարհէ: ԱՊ. 1. 2 Հ. Ե. 23:

ալ կ'առաջադրեմ աս օրէս ետև ամէն
բան կողարնցրնել, կեանքս ալ քան թէ քու
բարեկամութիւնդ : Ար սիրեմ գրեց ամէն
բարութենէ վեր, և կ'ուզեմ միշտ սիրել,
ո՛վ ծայրագոյն բարի, որ արժանի ես ան-
հուն սիրոյ : Օգնէ ինձի, փրկիչ իմ Յիսուս,
որպէս զի այս իմ առաջադրութիւնս ու-
րիշ դիտաւորութեանցս նման չըլլայ, որոնք
բոլոր իմ կողմանէս մէյմէկ մատնութիւն
էին : Տուր ինձի մեռնիչ քան թէ նորէն
դառնալ գրեց վշտացրնել, և քու սէրդ թո-
ղու : Մ'ի Մարիամ, յոյս իմ և ապաւէն,
դու զիս սրահէ և յարատևութեան շնորհք
ո՛ր ինձի համար :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Յախտնական փրկութիւնը չէ թէ մի-
այն մեծ բան է, հասցա նաև մէկ հատիկ
դորձքն որ ունինք այս կեանքիս մէջ այս
է միայն : Սուրբն Բեռնարդոս քրիստոնէից
անխիղքութեանը վրայ կու ըայ որ աղոյ ըրա-
ծը տխմարութիւն խննթութիւն կը կոչնն,
և իրենց երկրաւոր բաները մեծ դորձքի
տեղ կը դնեն : Տղոյը խաղաղք՝ կը կո-
չնն, մեծերունը՝ մեծ բանի տեղ կը սե-

չար ունակութեամբ՝ ետքը ստակալի շերենար . արա
զնասա որպէս զանիւ , որպէս զեղէզն առաջի հողմոյ՝ ,
կը տեսնես , կըսէ սուրբն Վրիգոր , ինչպէս զիւրա
յարդէ եզէզը կը շարժի ամէն քամիէ , այսպէս ալ կը
տեսնես և ան անձը՝ որ առաջ գանէ ասուն մը գէմ
կը զնէր փորձութեան , իսկ երբոր շար ունակութիւն
ըբեր է նէ՝ զինչ և իցէ փորձութեամբ խելոյն կիցնայ :
Ինչո՞ւ , փասն զի շարունակութիւնը վերուցեր է անոր
բոլոր : Սուրբն Անսելմոս ալ կըսէ թէ սասանան ան
կերպը կը բռնէ ոմանց ՚ի մեղաւորաց , ինչ որ կընէ
ձկը երբոր թռչուն մը բռնէ որ շուանով կը կապէ , և
անանկ թող կու աայ որ թռչի , բայց երբոր կուզէ վար
կը քաշէ զեաին կը ձգէ : Ասոր նման են շար ունակու
թիւն ունեցողները : Իսկ սուրբն Յեանարդոս սենացին
ալ կեեւիչքնէ թէ ոմանք առ ի՞նչ ալ շուաննան նէ կը մե
ղանշեն՝ նման ան ջաղացքներուն , որ ամէն սղօտիկ
հօվէ կը պարտին , և աւելի կը պարտին՝ երբոր աղա
լու բան ալ շունին նէ , և ջաղջրօլանն ալ կուզէր որ
պարտին : Կը տեսնես որ շար ունակութեան տէրը
ասանց պատճառի զէշ խորհուրդներ կորսնայ , համ
ալ շաննելով և զրեթէ շուղենարով , սոսկ շար ունակու
թեան ուժովը : Սուրբ սուկերերանի բաածին պէս՝ զժըն
գակ բան է ստփորութիւնը , որ երբեմն շուղողներն ալ
կըստիպէ անարժան բան ընել : Պատճառն է , կըսէ
սուրբ Սգոստինոս , փասն զի երբոր ստփորութեան զէմ
չի կեցուի նէ՝ հարկ կը գտանայ . կամ ինչպէս սուրբն
Յեանարտինոս ալ կըսէ , ստփորութիւնը բնութիւն կը
գտանայ : Աւստի ինչպէս հարկաւոր է մարդու շնչա
ութիւն , այսպէս ալ շար ունակացելոյ՝ որ զերի եզեր
են մեղաց , կերենայ թէ հարկ է մեղանշել : Վերի ըսի ,
փասն զի ծառան վարձքով կաշխատի , իսկ զերին ա
սանց վարձքի . ահա ասանկ կըլլայ նոյն թշուառա
կաններուն որ առանց համ մըն ալ առնելու մեղանշել
կը սորվին :

Սուրբ զիրքը կըսէ թէ ամբարիշտն հասեալ ՚ի խորս
չարեաց արհամարհէ ² : Աս բանս սուկերերան բուն
չար ունակութիւն ունեցողներուն վրայ կը մեկնէ , որ
ան խաւարային փոսին մէջ ընկած ըլլալով կարհա

մարհնն խրատն ալ, քարոզն ալ, բանադրանքն ալ, դժոխքն ալ, մինչև զԱստուած ալ, և ամենայն բան, և կըլլան նման անդեղ որ դիակը ձեռքէ չի հանելու համար յանձն կառնու անոր վրայ որսորդներէն զարնուիլու սպաննուիլ: Ար սպատմէ հայրն Հոեկուպիտոս թէ մահապարտ մը երբոր կախուելու կերթար նէ, աղջիկ մը տեսա՛ խելքը անոր տուա: Հայրն Ախտլիփոս ալ կը պատմէ թէ նոյնպէս հայհոյիչ մարդ մըն ալ կախադան ելլելու ատեն երբոր սանդուխին զարնուեցա՛ նորէն հայհոյութիւն ըրա: Ուստի կըսէ սուրբն Բեռնարդոս թէ չար ունակութիւն ունեցողներուն համար շահ մը չընեք ազօթք ընելը, հապա պէտք է զանոնք լալ իբրև գղատապարտեալս: Բայց ինչպէս ուզեն իրենց խորխորատէն ելլել երբոր շեն տեսներ որ մէջն են ընկեր: Շնորհքի հրաշք մը պէտք է: Աշուրնին զբժոխարի մէջ պիտի բանան թշուառականները, ան ատենն որ աչք բանալը ուրիշ բանի չի գար՝ եթէ ոչ ան լի գառնութեամբ լալու իրենց խենթութիւնը:

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՏՅԱՆԷ

Աստուած իմ, զո՛ւն ինձի առանձին շնորհքներ ըրիր աւելի բան գործիչները, ևս ալ աւելի ապերախառթեամբ զբեղ վշտացուցի, ուրիշներէն աւելի անիրաւութիւն ընելով քեզի դէմ: Ով ցաւագին սիրտ փրկիչ իմոյ, որ խաչին վրայ վշտացար իմ մեղքերս տեսնելով, տուր ինձի քու արգեանցդ համար կենդանի նաշումն և ցաւ իմ մեղքերուս վրայ: Ով փրկիչ իմ, իրա՛ որ ևս ախարիք լի եմ, բայց զո՛ւն ամենակարող ևս, կրնաս զիս լեցընել քու սուրբ սիրովդ: Ուստի քեզի կապաւինիմ, որ անբառ բարութիւն ևս և ողորմութիւն: Ալը զղջամ, ով ծայրագոյն բարի, գրեզ վշտացընելուս համար, երանի թէ մեռած ըլլայի և քու կամբից զպա՛մ ըլլայի: Ես գրեզ մոռցայ, բայց զո՛ւն զիս չիմոռցար, ինչպէս որ կը տեսնեմ աս լուսովս որ հիմա ինձի կու տաս: Արդ ինչպէս որ լոյս կու տաս նէ, ուժ ալ տուր ինձի հաւատարիմ ըլլալու քեզի. և իմ կողմանէս խօսք կու տամ բիւր անգամ մեռնիլ, բան թէ մէյմըն ալ քեզի երես զարձընեմ: Բայց քու օղնականութեանդ վրայ է իմ յոյսս. ՚ի քեզ տէր յու.

ասցայ, մի ամաչեցից յախտեան¹: Քու բարեխօսութեանդ կապաւինիմ՝ ով յոյս իմ և ապաւէն, տիրուհի Մարիամ. ՚ի քեզ ևմ ապաւիններ, որ մէյմըն ալ զիս չիտեսնեմ թշնամի միածնիդ: Կաղաչեմ, աղաչէ որ ինձի առաջ մեռնիլ տայ քան թէ զիս երեսէ ձդէ այսպիսի անշնորհութեան մէջ:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Չար ունակութեան մէկ գործքն ալ խստասրտութիւն բերելն է: Ինչպէս կըսէ Կուռնելիոս Ալափիտէ՝ մեղանշելու սովորութիւնը կը խստացընէ մարդու սիրտը: Եւ ասիկայ իրաւամբք թող կու տայ Աստուած ՚ի պատիժ իր կոշմանը դէմ կեցողներուն: Առաքելոյն ըսածին պէս, ում կամի ողորմի, ում կամի խստանայ². ասանկ կը մեկնէ (Պղոստինոս, խստացուցանելն Աստուծոյ՝ է չկամիլ ողորմիլ: Չէ թէ Աստուած կը խըստացընէ ունակութիւնը չար ընելու համար, հապա կամիտիժ իր շնորհքը ՚ի սպառիժ ապերախտութեան իրեն շնորհացը դէմ, և այնպէս սիրաբ քարի պէս կը կարծրանայ: Սիրա նորա սալացեալ է իբրև դիժմ, և հաստատեալ կայ իբրև դսալ դարբնաց անշարժ³: Ասկից է որ ուրիշներուն սիրաբ կը փղծկի և կըսկսին լալ լսելով Աստուծոյ դատաստանին ահաւորութիւնը, զրժոխիին տանջանքը, Քրիստոսի շարչարանքը. չար ունակութիւն ունեցողը բնաւ չի շարժիր, անանկ բաները կը լսէ կը խօսի անտարբեր կերպով, որպէս թէ իրեն չեն վերաբերիր. և այնպիսի հարուածներ ուտելով աւելի կը խստանայ իբրև դսալ դարբնաց անշարժ:

Յանկարծական մահերն ալ, զեանաշարժ, որոտում, կայծակ, անկէջ ետև վախ չեն տար անոր. ուտի զգաստանալէն առաջ վրան կու գայ քուն մահու, և անանկ կը քնանայ ՚ի կորուստ. ՚ի տաստէ բումմէ, Աստուած Յակորայ, ննջեցին⁴: Չար ունակութիւնը կամաց կամաց կը կորսընցընէ խղճմտանքին զարնելն ալ: Չար ունակութիւն ունեցողին ամէնէն սոսկալի մեղքերն ալ բան մը չեն երևնար իրեն, կըսէ սուրբն

1 Սշ. Ե. 1.

2 Հ. Թ. 18.

3 Յ. Գ. ԹԵ. 15.

4 Սշ. ԸԵ. 7.

Ոգոստինոս: Չար գործքք բնականապէս մէկ անձի մը կը բերէ: Իսկ չար ունակութիւն ունեցողները ամօթ ալ չունին մեղանշելու ատեննին, կըսէ սուրբն Հերոնիմոս: Չար ունակացեալք սուրբն Պետրոս խոզի կը նմանցընէ: Խոզ լուացեալ՝ բնոյ տիղմ թաալեալ՝ բսելով: Ինչպէս խոզը տղմի մէջ թաալաւելելով զարչութիւն չի դոսար, ասանկ ալ չար ունակութեամբ զործողը ան դարչ հոտերն որ ամէնքք կիմանան ու կը դարչին, ինքը միայն չի դոսար: Եւ երբոր զարչութիւնը իրեն աչքը կուրցուցեր է նէ, ի՞նչ զարմանք, կըսէ սուրբն Բեռնարդոս, երբոր Աստուծոյ հարուածներն ալ չիմանար նէ: Արով մեղքէն փոխանակ ետ քաչուելու, կը խնայոյ և կը պարծի ալ - և ուրախ լինիցին բնոյ շարիս², և ծիծաղելով զործէ անդամն դշար³, Ի՞նչ նշան է այսպիսի դիւախան խոտասրտութիւնը: Սուրբն Թովմաս վիլլանտիացին կըսէ թէ խոտասրբ, տութիւնն է նշան դատասարտութեան: Սոսկացիր, ով եզրայր, որ դուն ալ աս վիճակին մէջ չըլլաս, թէ որ գէշ ունակութիւն մը ունիս նէ շուտով զքեզ խաւըսէ անկէ, քանի որ հիմա Աստուած զքեզ կը կանչէ: և քանի որ խղճմտանքդ զքեզ կը զարնէ՝ ուրախ եղիր, վասն զի նշան է թէ Աստուած զքեզ երեսէ չէ ձգեր: Բայց ջանա որ շուտով զքեզ շակեա, չէ նէ վերջ քաղցկեզ կըլլայ, զքեզ կը կորսընցընէ:

ԻՂԶ ՍԻ ԳԵՂԱՏԵՆՔ

Ո՞տէր, ինչպէս կարենամ շնորհակալ ըլլալ քեզի բոտ արժանւոյն այնչափ ինծի ըրած շնորհացդ համար: Քանի անգամ զիս կանչեցիր, և ես գէժ կեցայ: Գա հանալու և զքեզ սիրելու անդ՝ որ զիս զժոխքէ խաղսեցիր, և այնչափ սիրով կոչեցիր, ես նորէն նայեցայ զքեզ բարկացընել, կրկին կրկին անիրաւելով: Ասկից ետե, Աստուած իմ, քաւ լիցի, շեմ ուզեր մէյմըն ալ սարի տակ առնել քու երկայնամտութիւնդ, հերիք է ինչուան հիմա ըրածա: Գա միայն անբաւ բարիդ, կըլնայիր այսչափ համբերել, բայց հիմա կը տեսնեմ որ ալ չես կրնար ինծի համբերել: Իրաւունք ունիս, հապա ներէ ինծի, տէր, իմ ծայրագոյն բարիս - շատ ան.

արդանք ըրած եմ քեզի դէմ, որոնց վրայ կը ցաւիմ
 ՚ի բոլոր սրտէ, և կատաճաղրեմ այսուհետև զքեզ չի
 վշտացընել: Հապա ինչ. միթէ միշտ զքեզ ՚ի բարկու-
 թիւն պիտի զրգուեմ: Ա՛հ, կաղաչեմ հաշտուէ հետս,
 Աստուած հոգւոյ խնց, շէ թէ իմ արդեանցս համար,
 որ ուրիշ բանի արժանի չեմ, բայց ՚ի դժոխքէն, այլ
 քան արդեանց միտմնիդ՝ իմ փրկչիս, որուն վրայ
 զրած եմ բոլոր յոյսս: Աստի վասն սիրոյ Յիսուսի
 Քրիստոսի ընդունէ զիս ՚ի շնորհս քո, և տուր ինձի
 յարատևութիւն ՚ի սէր քո: Ազատէ զիս յանսուրբ
 յոժարութեանց, և բողորովին քեզի առ: Կը սիրեմ
 զքեզ, ով ծայրագոյնդ Աստուած, ով ծայրագոյն հո-
 գեակր տէր, որ արժանի ես անհուն սիրոյ, երանի թէ
 զքեզ միայն սիրած ըլլայի: Ով կոյս տիրամայր, մայր
 իմ, տուր որ մնացած կեանքիս մէջ մէյմըն ալ չզայ-
 բացընեմ քու միածինդ, այլ զինքը միայն սիրեմ, և
 լամ որչափ որ իր կամբին դէմ ըրեր եմ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Լոյսն որ մէյմը կորսուի և սիրտն ալ մէյմը կարծ-
 բանայ, հասարակօրէն մեղաւորին բանը գէշ է, ՚ի
 մեղա իւր կը մեռնի. խստասիրաբ չարի կը հանդիպի
 վերջը, կըսէ Սիրաք: Իսկ արդարները ուղիղ ճամբուն
 մէջ առաջ կերթան անխտոր. ճանապարհք բարե-
 գաշտաց ուղիղ են¹, կըսէ Եսայի: Ընդ հակառակն
 գէշ ունակացեալները միշտ խտտոր կը չրջին. շուրջա-
 նակի ամպարիչաք չրջին². այսինքն քիչ մը ատեն կը
 թողուն մեղքը, ետքը նորէն կը դառնան: Աստի կըսէ
 սուրբն Բեռնարգոս թէ վայ անոր որ առ չրջանիս մէջ
 կը պտըտի: Մէկը կրնայ ըսել թէ՛ ես մահէս առաջ
 զիս շտկել կուզեմ, բայց զժուար բան է որ ՚ի շարն
 ունակացեալը զինքը շտկէ. ձերութեան ալ հասնի նէ,
 սուրբ գրոց ըսածին պէս, նորոգումն երիտասարդի
 ըստ ճանապարհաց իւրոց, նաև յորժամ ձերացցի՝ ոչ
 մերժեսցի ՚ի նոցանէ³. պատճառն է, կըսէ սուրբ Թով-
 մաս վիլլանովացին, վասն զի մեր զօրութիւնը խիստ

տկար է . եղիցի զօրութիւն նոցա իրրև զճեծած վոյ՛ ,
 կըսէ Կսայի : Աւաթի կըսէ նոյն սուրբը - Հոգի մը որ
 շնորհքէ զրկուած է , չիկրնար նորանոր մեղքերէ ա.
 զատ ըլլալ : Բաց ասկէց , ինչ խենթութիւն է , որ մէ.
 կը ուզենայ խաղալ , և կամաւ կորսընցընել ամէն ու.
 նեցածը՝ յուսալով որ վերջի խաղին ատենը ամէն բա.
 նին տեղը լեցընէ . նոյնպէս խենթ է անիկայ որ մեղ.
 քէն ետ չի կենար ան յուսով որ կենաց ետրի թելին
 ատենը կարենայ ամէն բանի ճարք ընել : Տես ինչ կը.
 սէ Աստուած մարդարէին ձեռօքը . եթէ փոխիցէ հըն.
 դիկ գմորթ իւր , և ինձ զխայտուցս իւր , և զուր կարող
 լինիցիք զործել զբարիս ուսեալք զշարիս² : Ասոր հա.
 մար է որ չար ունակութիւն ունեցողը ետքը ետքը յու.
 սահաւանութեան մէջ կիյնայ , և ասանկ կեանքը կը լը.
 մըցընէ . խիստն սրտիւ անկցի ՚ի շարիս³ : Եւ կըսէ Յօր
 թէ կործանեցին զիս հարուածովք ՚ի վերայ հարուա.
 ծոց , յարձակեցան ՚ի վերայ իմ զօրաւորք⁴ :

Ասանկ կը խօսի սուրբն Վրիզոր աս խօսքիս վրայ
 թէ թշնամի յարձակի նէ , զույէ առջի բերան կարե.
 նայ դէմ գնել . բայց երբոր շատ վէրք առնէ , այն.
 չափ ուժը կը կորսընցընէ՝ որ վերջապէս կըսպաննուի :
 Ասանկ կըլլայ մեղքին բանն ալ - մեղաւորը մէկ երկու
 ուժ կը ցցընէ շնորհաց զործակցութեամբը . բայց եր.
 բոր կը շարունակէ ՚ի մեղս , մեղքը կըլլայ զօրաւոր
 հսկայի մը պէս . ան ատենն որ մեղաւորը աւելի տկա.
 բացած է , շատ վէրք ալ առնը է , ինչպէս կրնայ մա.
 հուանէ խալըսիլ . մեղքը ծանր քարի մը նման է որ կը
 ճմլէ զհոգին : Արդ կըսէ սուրբն Բեռնարդոս թէ զը.
 ժուարուս կը կանգնի ան՝ զոր չար սուխորութեան ծան.
 րութիւնը իր տակը ճզմնը է :

Արեմն իմ բանս յուսահատելի է՝ կրնայ ըսել չար
 ունակութեան տէրը : Քաս լիցի , մի յուսահատիք .
 միայն թէ ուզենաս ճարք տեսնել : Ազէկ կըսէ հեղի.
 նակին մէկը թէ ծանր հիւանդութեանց մէջ զօրաւոր
 զեղեր պէտք է առնել : Թէ որ հիւանդ մը մահտան
 վտանդի ատեն շուգենայ զեղ առնել , վասն զի հիւան.
 դութեան ծանրութիւնը չի զխտեր , ասոր բժիշկը բտէր

1 Ե. . Ե. . 31 .

2 Երև. . Ե. . 23 .

3 Ե. . Ե. . Ե. . 14 .

4 Ե. . Ե. . 15 .

բարեկամ զիր թէ մեռած ես՝ թէ որ զեղ շտանես նէ .
ինչ կըսէր հիւանդը . յայտնի է որ կըսէր թէ ահա սրատ-
բաստ եմ ամէն բան առնել . վասն զի բանը կենաց
վրայ է : Ահա , ով սիրելի , ես ալ նոյն բանը քեզի կը-
սեմ . թէ որ մեզք մը ունակութիւն ըրած ես նէ , բանդ
գէշ է , և անանկ հիւանդներէն ես որ առողջացող քիչ
կըլլայ , հոգւոյդ կորուսաք մօտ է : Բայց առողջանալ
կողես նէ՝ զեղը կայ , շնորհաց հրաշքին մի սպասեր-
լանա քու կողմանէդ առիթները վերջընել , վատթար
ընկերներէն փախչիլ , երբ որ փորձութիւն կունենաս դէմ
զիր՝ զքեզ Աստուծոյ յանձնելով , ձեռք դարկ այնպիսի
միջոցներու որ զքեզ շտկես , ստէպ ստէպ խոստովա-
նանք ըլլալով , ամէն օր հոգևոր զիրք կարգալով , սուրբ
Աստուածածնայ ալ ջերմեռանդութիւն ընելով , ու ա-
զաշելով անդադար՝ որ ուժ առնէ քեզի համար մէյ-
մըն ալ շիննալու : Զքեզ պիտի բռնադատես , չէ նէ
Քրիստոսի սպառնալեաց տակը կը մնաս . 'ի մեզս ձեր
մեռանդիքի¹ : Թէ որ հիմա ճար չընես՝ քանի որ Աս-
տուած լոյս կու տայ քեզի , ետքը դժար է որ կարենաս
զեզ ընել : Մտիկ ըրէ Աստուծոյ , որ զքեզ կը կանչէ ,
Ղազարէ , արի եկ արտաքս² . խեղճ ողորմելի մեղա-
որ , որ արդէն մեռեալ ես հոգւով , դուրս ելիր աս խա-
տարային փոսէն քու վատթար վարուցդ : Շուտով պա-
տասխան տուր , և զքեզ Աստուծոյ տուր , և վախցիր
որ աս վերջի կոչումը ըլլայ քեզի :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԵՏԵՆՔ

Ա՛յս Աստուած իմ , միթէ կըստասեմ որ զիս երեսէ
ձգես , ու դժոխք խաւրես : Ա՛յս տէր , երկայնամիտ լեր
առ իս , ահա ես կուզեմ վարքս փոխել , ու զիս քեզի
տալ . հրամայէ , ինչ պէտք է ինձի , ևս ընելու պատ-
բաստ եմ : Ով արիւն Յիսուսի , օգնէ ինձի . ով ապաս-
տան մեղաւորաց Մարիամ , հաս ինձի օգնութիւն . և
չու հայր երկնաւոր , վասն արդեանց Յիսուսի և Մա-
րիամու , գթա յիս : Ես կը զղջամ , ով Աստուած իմ ,
անհուն բարութիւն , զքեզ վշտացընելուս համար , և
ամէն բանէն վեր զքեզ կը սիրեմ : Թող ինձի վասն սի-
րոյ Յիսուսի Քրիստոսի , և տուր ինձի նոր սէր . մեծ

ցաւ մըն ալ տար ինծի իմ կործանմանս վրայ, թէ որ նորէն զքեզ վշտացընելու ըլլամ նէ : Աստուած իմ, յոյս իմ և զօրութիւն իմ, ամէն բանի յոյս ունիմ քու զթութենէդ : Գուն ինծի այնչափ շնորհքներ ըրիր, երբ որ ես քեզնէ հեռու կերթայի. ես առաւել կը յուսամ որ հիմա ալ ընես, երբ որ առ քեզ զարձեր եմ հաստաւ տուն սրախ, որ քեզնէ ՚ի դատ ուրիշ բան չի սիրեմ, Զքեզ կը սիրեմ, Աստուած իմ, կեանք իմ և ամենայն ինչ, Զքեզ ալ կը սիրեմ, մայր իմ Մարիամ, քեզի կը յանձնեմ իմ հոգիս, դուն զիս սրահէ քու բարեխօսութեամբդ որ մէյմըն ալ Աստուծոյ երեսէն չիյնամ :

ԽՈՐՀՐԳԱՄՈՒԹԻՒՆ ԻԳ .

ԽՆԹԷՈՒԹԻՒՆԷ ՍԵՏԱՆԸՅԻ ՈՐ ՄԵՂԵՒՈՐԸՅ
ՄԻՏԻԸ ԿԸ ՊՂՏՈՐԷ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Վսենկ թէ երիտասարդ մը ծանր մեղքի մէջ ընկնելէն ետե խոստովանանք եղեր է, և նորէն Աստուծոյ շնորհքը ձեռք ձգեր է : Սասանան ալ նորէն զինքը կը փորձէ՝ նոյն մեղքին մէջ մէյմըն ալ ինկնալու. երիտասարդը զեռ դէմ կը կենայ, բայց կը ծփի թշնամիին խարէական փորձութեամբը : Այդ քեզի կըսեմ, ով երիտասարդ, ինչ կուզես ընել, կուզես հիմա Աստուծոյ շնորհքը կորսընցընել, որ նորէն ստացար և բոլոր աշխարհս աւելի կամէ, առ շնչին հաճոյրդ ընելու համար. կուզես որ դուն քեզմէ՛ զրեւ քու յարաննից զատապարտութեանդ լծիւր, որ երթաս դժոխք յարանան երիս մրկիս : Գուն ալ կըսես ինծի թէ չէ, ես զատապարտութիւն չեմ ուզեր, կուզեմ փրկուիլ բոց թէ որ սոյն մեղքը ընեմ նէ, ետեէն կերթամ կը խոստովանիմ : Եւ ահա առ է փորձողին առաջին խարէութիւնը. դուն ինծի կըսես թէ ետքը կերթամ կը խոստ

փանիմ, բայց արդէն հոգիդ կորսընցուցիր: Ըսէ ին-
 ծի, որ եթէ ձեռքդ զոհար մը բլլար՝ հազար ոսկի ար-
 ժող, գեար կը ձգէիր՝ ըսելով թէ հարը հասէն կիյնամ,
 կը յուսամ որ գտնեմ: Այդ քու ձեռքդ ունիս աս գե-
 ղեցիկ զոհարը քու հոգուդ, որ Յիսուս իր արիւնովը
 գներ է, և գուն կամար գծոխը կը նետես. փան գի մե-
 զանչելովդ արդէն դատապարտուած կը սեպուիս, և
 կըսես թէ կը յուսամ որ խոստովանանքով նորէն ձեռք
 ձգեմ. հապա թէ չիկարենաս ձեռք ձգել նէ՛ Բնչ
 պիտի ընես, գիտես որ նորէն ձեռք ձգելու համար ճըշ-
 ճարիտ զգջում պէտք է՝ որ Աստուծոյ պարգևն է.
 Հապա թէ Աստուած չիտայ նէ քեզի աս ճշմարիտ
 զգջումը, մահն ալ վրայ հասնի, ու ատեն չունենաս
 խոստովանանք բլլալու նէ: Արեսն թէ շարաթ չեմ
 անցըներ, կերթամ կը խոստովանիմ. և ս'ի խոստացի
 է քեզի աս շարաթ մը ատենը:

Արեսն թէ փողը կը խոստովանիմ. ս'ի քեզի խօսք
 է ատեր փաղուան օրուան համար: Արբոյն Ոգոստի-
 նոսի ըսածին պէս, փաղուան օրը Աստուած չիտատա-
 ցա, գուցէ կու տայ, գուցէ չի տար: Ինչպէս որ շա-
 փն չիտուա, որ իրիկունը անկողին մտան ու առաւօ-
 րը մեռած գտնուեցան յանկարծակի: Քանի քանին
 եղան որ Աստուած գիրենը նայն իսկ մեղք գործելու
 ստեննին պատժեց մահուամբ ու գծոխը խաւրեց:
 Զքեզ ալ անանկ ընելու բլլայ նէ, անկից հաս Բնչ ճար
 պիտի ընես քու յախտենական դատապարտութեանդ:
 Կիտցիր որ աս խարէութիւնով՝ թէ հարը կը խոստո-
 վանիմ, սատանան հազարաւոր և բխրաւոր քրիստո-
 նեայք գծոխը տարաւ. որովհետեւ գծուար կը գտնուի
 անանկ յուսահատ մեղաւոր մը որ ուզենայ իր կամօրը
 դատապարտուիլ, ամէնքն ալ երբոր կը մեղանչեն նէ,
 յուսով խոստովանանք բլլալու կը մեղանչեն. բայց աս
 կերպով հարը անհամար թշուառականներ դատապար-
 տուեցան, ու հիմա ճար ճարակ չեն կրնար ընել:

Արեսն թէ ես հիմա չեմ կրնար աս մեղքիս գէժ
 գնել. և ահա աս է զիսին երկրորդ խարէութիւնը, որ
 քեզի անանկ կերեցընէ թէ գուն գորութիւն չունիս գէժ
 գնելու ներկայ կրիցդ: Ասիս և առաջ պիտի գիտնաս
 որ առաքելոյն ըսածին պէս, հաւատարիմ է Աստուած
 որ ոչ արկցէ զձեզ ի փորձութիւն առաւել քան զկար

ձեր¹ . մէյմըն ալ քեզի հարցընեմ , թէ որ հիմա շեւ
 վաստահիր դէմ դնելու նէ , ինչպէս ետքը պիտի վաստ-
 հիւս : Թշնամին շի դադրի դքեղ փորձելու ուրիշ մեզ-
 քերով ալ , ու ինքը ան ատեն անելի կը զօրանայ քե-
 զի դէմ , և դուն անելի տկար կը դանտիս : Արեւմե թէ որ
 հիմա շեւ համարձակիր աս բոցը մարել նէ , ինչպէս
 ետքը պիտի համարձակիս մարելու , երբոր կրակը ա-
 լելի շատցած է : Արեսե թէ Աստուած ինծի օգնութիւն
 կու տայ . բայց ահա Աստուած քեզի հիմա կու տայ
 ան օգնութիւնը , ինչու աս օգնութեամբս հիմա շեւ
 ուզեր դէմ կենալու : Վուցէ կը յուսաս թէ Աստուած
 պիտի եւելցընէ իր օգնութիւնը և շնորհքը՝ երբոր դուն
 մեղքերդ եւելցընես նէ . և թէ որ հիմա անելի օգնու-
 թիւն և զօրութիւն քեզի պէտք է նէ , ինչու Աստու-
 մէ շեւ խնդրեր : Տարակոյս մը ունիս Աստուծոյ հա-
 տաարմութեանը վրայ , որ խօսք տուաւ ըսելով թէ
 խնդրեցէր և տացի ձեզ² : Վիտես որ Աստուած իր
 խօսքէն շի պակսիր , անոր ապաւինէ , անիկայ քեզի
 կու տայ ան ուժը որ քեզի պէտք է գիտանալու համար :
 Վճիռ է Տրիգենտեան ժողովոյն թէ Աստուած ոչ հրա-
 մայէ դանկարելիս . այլ ՚ի հրամայել ինչ ազգ առնէ
 առնել զոր կարես , և խնդրել զոր շկարես , և օգնէ զի
 կարող լիցիս :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԵՏԵԼԷ

Արեւմե , Աստուած իմ , որչափ դուն ինծի բարերար
 եղար , ես ալ այնչափ ասպերախտ եղայ : Աարծե թէ
 ասպարէզ ելեր է ինք ես քեզնէ փախչելու , դուն ետեւ
 դալու . դուն բարի ընել ինծի կը նայէիր , և ես շար ընե-
 լու : Ա՛հ , Աստուած իմ , ուրիշ բան ալ չըլլար՝ սոսկ
 քու բարութիւնդ որ ցցուցիր ինծի , պէտք էր որ ՚ի
 սէր քո զիս վառէր . որովհետեւ ես որչափ մեղքերս
 շատցուցի նէ , դուն ալ շնորհքներդ եւելցուցիր : Եւ ուս-
 կից արժանի էի ես աս լուսոյս , որ հիմա ինծի կու
 տաս : Շնորհակալ եմ քեզնէ , տէր իմ , բոլորով սրբ-
 փու . և կը յուսամ որ ասկից ետեւ ալ շնորհակալ ըլ-
 լամ յախտեանս յախտեանից արբայութեան մէջ : Աս
 բանիս յոյս ունիմ , որ քու արեամբդ զիս փրկեր ես :

և հաստատուն յոյս ունիմ, որովհետև այսչափ ողորմութիւն ինծի ցցուցիր. հիմակուց հիմա կը յուսամ որ ուժ ալ կու տաս ինծի, որ մէյմըն ալ մատնիչ չըլլամ քեզի: Եւ քու շնորհքովդ միտքս զրած եմ հազար անդամ մեռնիլ, քան թէ մէյմըն ալ դառնալ ու վշտացընել զբեզ: Հերիք է որչափ որ զբեզ բարկացուցի, մնացած կեանքիս մէջ զբեզ սիրել կուզեմ: Եւ ինչպէս շարեմ իմ Աստուածս, որ ինծի համար մեռնելէն ետեւ, այսչափ երկայնամտութեամբ ալ ինծի համբերեց յետ իմ այսչափ անօրէնութեանցս: Աստուած հոգույ իմոյ, կը զգջամ յամենայն սրտէ, երանք թէ ցաւէս մեռնէի. եթէ ինչուան հիմա քեզի երես զարձուցի նէ, հիմա ամէն բանէն եւելի զբեզ կը սիրեմ, իմ անձէս ալ աւելի: Հայր երկնաւոր, վասն արեանց օծելոյ քո Աստուսի Քրիստոսի, օգնութիւն հասիր առ ողորմելի մեղաւորիս, որ զբեզ սիրել կուզէ: Տիրամայր Մարիամ, դուն օգնէ ինծի, և շնորհք առ ինծի համար որ միշտ ապաւինիմ առ քո միածինդ և առ բեզ, քանի որ սատանան զիս փորձելու ըլլայ զԱստուած բարկացընելու:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Կրեսն թէ Աստուած ողորմած է: Աս է երրորդ խարէութիւնը առ հասարակ մեղաւորաց որով սատանան կը մոլորցընէ շատերն ու կը դատասպարտուին: Ինչացի մատենագիր մը կը գրէ թէ Աստուծոյ ողորմութիւնը շատը զժոխք կը տանի քան թէ իրեն արդարութիւնը. վասն զի ան ողորմելիքը յանդգնաբար վըստահանալով Աստուծոյ ողորմութեանը չեն դադրիր մեղանշելէն, և այնպէսով կը կորսուին: Աստուած ողորմած է, ո՛վ չի գիտեր. այսու ամենայնիւ որչափ մարդիկ Աստուած ամէն որ զժոխք կը զրկէ: Ողորմած է Աստուած, բայց արդար ալ է, որով կը հարկադրի պատմել ով որ իրեն զէմ կը մեղանշէ: Իր ողորմութիւնը կը բանեցընէ անոնց վրայ, որ իրմէ կը վախանան. գորացոյց տէր զողորմութիւն իւր ՚ի վերայ երկիւղածաց իւրոց. . . զթացի տէր յերկիւղածս իւր¹:

Բայց ով որ զինքը կանարգէ և շարաշար կը վարէ իր ողորմութիւնը աւելի զինքը անարգելու համար, արգարութիւնը կը բանեցընէ: Եւ յիրաւի. վասն զի Աստուած մեղաց թողութիւն կու տայ՝ բայց չի կրնար ներել մեղանշելու կանխին: Սուրբ Սգոտաինոսի բառին պէս, ով որ կը մեղանշէ՝ ետքը կը զզջամ ըսելով, զրզջացող չէ, հասլա զԱստուած ծաղր ընող: Բայց ընդ հակառակն առաքեալն ալ կըսէ թէ մի խարխր, Աստուած ոչ արհամարհի¹: Մտադր ընել կըլլայ զԱստուած, վշտացընել զինքը ինչպէս որ կուզես և երբ որ կուզես, ու ետքը ելլել արքայութիւն պահանջել:

Իսկ զուն կըսես թէ ինչպէս ինչուան հիմա ողորմեցաւ ինծի Աստուած ու չպատժեց, ասանկ ալ կը յուսամ որ ինծի ողորմի սակէց ետե ալ. ահա քեզի չորրորդ խարէութիւն զիսին: Աս ինչ ըսել է. Աստուած քեզի ողորմեր է նէ, ասոր համար միշտ ողորմի պիտի, ու բնաւ չպատժէ պիտի զքեզ: Հասլա մանաւանդ թէ որչափ շատ եղաւ քեզի Աստուծոյ ողորմութիւնը նէ, այնչափ աւելի վախճաւ պիտի թէ ալ չի ներեր քեզի և կը պատժէ թէ որ նորէն զինքը բարկացընես նէ: Աղէկ կըսէ Աիրաբ թէ մի ասիցես, մեղայ և զինչ եղև ինձ. տէր երկայնամիտ է²: Աստուած կը համբերէ բայց միշտ շիհամբերեր, երբոր կը հասնի առ մեզաւորն բրած ողորմութեանց սահմանեալ ստենն, ան ստենը ամէն մեղաց պատիժը մէկէն կու տայ, և որչափ երկայնամտութեամբ սպասեց անոր ապաշխարութեանը, այնչափ աւելի սաստիկ կըլլայ պատիժը. աս է սրբոյն Վրիդորի բառը թէ որոնց որ երկար ատեն սպասեց, զանոնք խստիւ կը զատապարտէ:

Արեմն, ով եզրայր, զուն թէ որ կը տեսնես որ շատ անգամ զԱստուած սրզողցուցեր ես ու Աստուած զքեզ զժոխք չի խաւրեր, պիտի ըսես. ողորմութիւնք տեսան անսպառք են զի ոչ սպառեաց զմեզ: Վահանամ զբէն, տէր, որ զիս չի խաւրեցիր զժոխք, ինչպէս որ ես արժանի էի. զիտցիր որ քանի քանի հողիներ քան զմեզ անմեղ զատապարտուեր են: Աս զիանալով նայէ որ Աստուծոյ զէմ՝ բրած մեղաց զվարումն ընես զզջամբ և նոյնչափ բարեզործութեամբք: Աստուծոյ քեզի ը-

բամ երկայնամտութիւնը քու սիրտդ պիտի շարժէ՝ չէթէ աւելի իր կամայք դէմ բնելու, հասցա աւելի պաշտելու զինքը և սիրելու, տեսնելով որ ուրիշներուն շրթամ սղորմութիւնը քեզի է բրեր:

ԻՂԶ ՆԻ ԳՆՂԵՏԵՆԻ

Յիսուս իմ խաչելեալ, փրկիչ իմ և Աստուած իմ, ահա քու մատնիչդ ստրդ ընկած կամաչէ աչքիդ առ ինն երևնալ. աս քանի անգամ է որ ես գրեզ ծաղր բրի, քանի անգամ է որ խօսք տուի մէյմըն ալ գրեզ չիրարկացընելու: Յայց իմ խոստամունքներս ամէնն ալ մէկ մէկ մատնութիւն եղան. երբոր առիթն եկաւ նէ՛ գրեզ մտցայ, ու նորէն քեզի երես դարձայի: Շնորհակալ եմ քեզնէ՛ որ չես թողուք զիս աս ժամս դժոխքին մէջ գանուելու, հասցա ամուր կը բռնես զիս քու ստրիդ առջեր, լոյս կու տաս ինծի, ու կը հրաւիրես զիս ՚ի սէր քո: Այո այո, ես ալ գրեզ սիրել կուզեմ, փրկիչ իմ և Աստուած իմ, և չեմ ուզեր մէյմըն ալ գրեզ անարգել: Կը տեսնեմ որ ալ ինծի չես կրբնոր համբերել: Վայ զիսուս, թէ որ յետայդչափ շնորհաց դառնամ դարձեալ գրեզ վշտացընելու: Տէր, ես հաստատուն առաջադրութեամբ կուզեմ վարքս փոխել. և սրչափ գրեզ վշտացուցի նէ, այնչափ գրեզ սիրել կուզեմ: Իմ մխիթարանքս ան է որ անհուն բարութեանդ հետ է բանս: Կը ցախիմ ՚ի վերայ այնչափ շարեաց՝ որ քեզի դէմ բրած եմ, և քեզի կը նուիրեմ ասկէ ետե բոլոր իմ սէրս: Կերէ ինծի վասն արգեանց սուրբ շարչարանաց քոց. մտցիր իմ անօրէնութիւններս, և տուր ինծի որ հաւատարիմ ըլլամ առ քեզ մնացած կեանքիս մէջ: Զքեզ կը սիրեմ մինակ ծայրագոյն բարի, և կը յուսամ յախտեան գրեզ սիրել, Աստուած իմ, սէր իմ, մէյմըն ալ գրեզ թողնել չեմ ուզեր: Ով աստուածածին Մարիամ կոյս, զիս կապէ Յիսուս միածնիդ հետ, և շնորհք առ ինծի համար, որ մէյմըն ալ չի գատուիմ իր ստրէն. յոյս իմ և ապաւէն իմ դու ես:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Բայց ես զեռ երիտասարդ եմ, կրեսս, Աստուած կը գիջանի երիտասարդներուն, ատենով զիս Աստուծոյ կու տամ: Աս է զիսին հինգերորդ խարէութիւնը: Երիտասարդ ես. բայց չես զիտեր որ Աստուած տարիք չի նայիր, հապա ամէն մէկին ըրած մեղքին կը նայի: Կեռ կտրիճ ես. բայց որչափ մեղք ըրած ունիս: Շատ ծերեր կրնան ըլլալ որ բու ըրած մեղքերուդ տասնին մէկը չեն ըրեր: Չես զիտեր՝ որ Աստուած թիւ և չափ է զրեր ներելու ամէն մէկին մեղացը. սուրբ զիրբը կըսէ թէ երկայնամիտ լինի Աստուած մինչև լցցեն ըզչափ մեղաց խրեանց, և եկեացեն հասցեն ՚ի դատաստանս անհնարինս¹: Արեմն ասկից ետև չիներեր կը պատժէ, յանկարծական մահ կը խարէ դատապարտութեան վիճակի մէջ եղած ատենդ, կամ երեսէ կը ձգէ՝ որ մահէն ասելի մեծ պատիժ է: Քակեցից զցանկ նորս, և եղիցի յափշտակութիւն²: Թէ որ դուն զետին մը ունենաս, որ պատի մէջ առեր ես, տարիներով մը չակեր ես, շատ ծախք ըրեր ես, ետքը տեսնես որ սքտուդ շիրերեր ինչ կընես, սրտը կը քակես երեսի վրայ կը թողնես. արդ վախցիր որ Աստուած ալ քեզի ատանկ չընէ. թէ որ դուն մեղքէ ես չես կենար, խղճմտանքիդ զարնելուն չես նայիր, ոչ յախտենականութիւնը կը հողաս և ոչ հողիդ, ամէն լոյս և վախ մէկգի կը զնես, աստուածի ցանկը քակուած է, եկեր է ատենն որ Աստուած զքեզ երեսէն ձգէ:

Տեսնենք հիմա վերջի խարէութիւնը. դուն կրեսս թէ յիրափ է որ ես ոս մեղքովս Աստուծոյ շնորհքը կը կորսընցընեմ, դժոխքի արժանի կըլլամ, և կընամ դատապարտուիլ. բայց կրնայ ըլլալ՝ որ ետքը խոտտովս նիմ, ու փրկուիմ: Այո պարսն, կրնայ ըլլալ որ փրկուիս. ես մարգարէ չեմ որ քեզի ըսեմ թէ աս մեղքէդ ետքը Աստուած քեզի մէյմըն ալ ողորմութիւն չըներ. բայց դուն ալ չես կրնար ուրանալ թէ Աստուած քեզի այդչափ շնորհքներ ընելէն ետև, հիմայ զարձեալ սրդոցընես նէ զինքը, շատ զիսրին է քեզի եր-

թալ 'ի կորուստ : Սուրբ գիրքն ալ ասանկ կըսէ թէ
 խոտասրտին բանը ետքը դէշ է : Չարք վաղվաղակի
 աստակեցցին¹ . զոր ինչ սերմանէ մարդ , զնոյն և հըն-
 ձեացէ² . կոշէի գձեղ և ոչ անսայիր , այսուհետե ևս
 ծիծաղեցայց զկորստեամբ ձերով³ . իմ է վրէժխնդրու-
 թիւն և ևս հասուցից , ասէ տէր⁴ : Աբ տեսնես , ըստ
 սուրբ գրոց , խոտասիրաներուն վերջը ուր կերթայ :
 Դուն ինծի կըսես թէ , այսու ամենայնիս կրնայ ըլլալ որ
 ևս փրկուիմ . և ևս ալ կըսեմ թէ ատ ինչ խենթութիւն
 է , հոգոյն յախտենական փրկութիւնը զնել մէկ կրնայ
 ըլլալու վրայ , ան ալ կրնայ ըլլալ մը , որ շատ գժար է :
 Ատկայ անպիսի բան է որ ծանր վտանդի մէջ գրուի :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԵՏԵԱՒ

Սիրելի փրկիչ իմ , ևս ոտքիդ առջև տարածուելով
 կը գոհանամ զքէն , որ այսչափ մեղքերէս ետե զիս ե-
 րեսէ չի ձգեցիր : Քանիներ կան ինձմէ տակաւամեղ ,
 որ ատ լոյսը չեն ունեցեր , զոր հիմա ինծի կու տաս :
 Աբ տեսնեմ որ զիս մասնաւոր կերպով փրկել կուզես ,
 ևս ալ կուզեմ փրկուիլ քեզի հանոյական բան մը ընե-
 լու համար . կուզեմ զալ երկինքը յախտեան երգել զո-
 հարանել աս ինծի ըրած ողորմութիւններդ : Աբ յու-
 սամ որ հիմա արդէն թողութիւն տուեր ևս ինծի . բայց
 թէ որ զես սեերես եմ քու առջեղ աղէկ զգջում ու
 ցառ չունենալով ըրածներուս վրայ , հիմա կը զգջում
 բոլոր սրտանց , կը ցաւիմ 'ի վերայ ամենայն շարեացս ,
 ներէ ինծի քու զթութեամբդ , և միշտ տաստկացուր
 իմ ցաւս զքեզ վշտացընելուս համար , Աստուած իմ ,
 այնչափ բարի և բարերար : Տուր ինծի ցառ , սուր ին-
 ծի քու սէրդ , ևս զքեզ կը սիրեմ ամէն բանէ եւել .
 բայց զիտեմ որ քիչ է իմ սէրս , կուզեմ շատ սիրել ,
 քեզնէ կը խնդրեմ ատ սէրը , և քեզնէ կը յուսամ :
 Լսէ ինծի , Յիսուս փրկիչ իմ , որ խոստացար լսել
 զքեզ աղաչողին : Ավ սուրբ աստուածածին կոյս Մա-
 րիամ , ամենէն կը լսեմ որ դուն անմխիթար չես թող-
 ներ քեզի ասպախնողները , ով միակ յոյս իմ և ասպա-
 լէն Յիսուսէս ետե , աս քեզ կը զիմեմ , 'ի քեզ կա-
 պաւինիմ , զիս միածնիդ յանձնէ , ու փրկէ զիս :

1 Ս. 12 . 9 :

2 Պ. 2 . 8 :

3 Լ. 1 . Ե . 24 . 26 :

4 Բ . Օ . 32 . 35 :

ԽՈՐՀՐԳԱՄՈՒԹԻՒՆ ԻԳ.

ԱՌԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱՍԵՆ

Ամենքեկու այ Քրիստոսի ասեկին ասչեք պիտի ելլեք¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Պէտք է որ մտմտանք թէ Քրիստոսի զիմացն ելլելի կայ, ամբաստանութիւն կայ, քննութիւն կայ, և վրձիւ կայ: Առաջինին վրայ խօսելով թէ հոգին զատաւորին զիմացը պիտի ելլէ, միաբան կրօնն աստուարանք թէ աս առանձնական զատաստանս կըլլայ նոյն վայրկենին որ մարդս վերջին շունչը կու տայ, և նոյն ատեն որ հոգին ՚ի մարմնայն կը բաժնուի, պիտի գատուի ՚ի Քրիստոսէ, որ շէ թէ զուրիշը կը խաւրէ իր տեղը, հապա ինքը կու դայ իր դասն ընելու. յորում ժամու ոչ կարծիցէք, զայ որդի մարդոյ², և սրբոյն Ս. գոսափնոսի ըսածին պէս, զայ բարեաց՝ սիրով, և ամպարչտայ՝ ահաւորութեամբ: Ա՛յ որպիսի ահ ու զոյ պիտի քաշէ ան՝ որ առաջին անգամ տեսնէ իր փրկիչը բարկացած զիմօք. առաջի բարկութեան նորա՝ հանդարտեացէ, և ո՞ կայցէ ընդդէմ բարկութեան սրամտութեան նորա³: Աս բանս մտածելով հայրն Ալոզիոս տա փսնդէ անանկ կը զոգար՝ որ իր պառկած խուցն ալ կը զոգացընէր: Պատուական հայրն Յոր. նաղ Անչինա մտածելով ան վախն որ հոգին կուձննայ զատաւորին ներկայանալու ատեն, ելաւ հրաժարեցաւ աշխարհէս: Դատաւորին սրդոգած երեսը տեսնելը նշան է զատապարտուելու. սրամտութիւն թաղաւորի հրեշտակ մահու⁴: Սուրբ Բեռնարդոսի ըսածին պէս թէ ան ատեն հոգին կուզէր զժոխքն ըլլալ, բան թէ զՔրիստոս սրդոգած տեսնել:

1 Զի ամենեցուն մեզ յան. 2 ՂՅ. ԺԲ. 40:
 զիմաի լինել կայ առաջի ասե. 3 Ն. Ե. 6:
 ՚ին Քրիստոսի: Թ. Կ. Ե. 10: 4 Ա. ԺԶ. 14:

Տեսնուած է երբեմն որ յանցաւոր մը երկրաւոր դա-
տաւորի մը առջև ելլելու առնն, պաղ քրտինք կը
թափէ: Պիտոն յանցաւորի ձեռով ձերակուտին զիմացը
ելաւ նէ, այնչափ ամօթ քաշեց որ ինքը զինքը մեռ-
ցուց: Ինչ վախ ու դող է տղու մը իր հայրը սաստիկ
սրգողած տեսնել, կամ ծառայի մը՝ իր իշխանը. հա-
պա ան ինչ անտաննելի ահ ու դող պիտի ըլլայ ան հո-
ղիին երբոր տեսնէ գՔրիստոս որ անարգեր է իր կե-
նացը մէջ. Հայեսցին ՚ի նա զոր խոցեցինն, կըսէ Չա-
քարիա մարդարէն: Չայն Աստուծոյ դառն որ ՚ի կեանս
իւր այնչափ հեղ և համբերող զինքը ցցուց, սրգողած
պիտի տեսնէ հողին առանց յոյս մը ունենալու ան-
կից ետև զինքն հաշտեցընելու, և սախալուի պիտի ա-
զաշելու լեռներուն՝ որ իր վրայ իյնան և ծածկին զին-
քը սրգողած դառին երեսէն: Ըստ ասելոյ սրբոյն Պ ու-
կասու, յայնժամ տեսցեն զսրգի մարդոյ՝ ով թէ ինչ
ստակումն պիտի բերէ տեսնելն զգատաւորը ՚ի կերպա-
րանս մարդոյ. վասն զի տեսնելով զայն մարդը՝ որ
մտեր է իր վերկութեանը համար, աւելի ևս կը յան-
զիմանտի իր ապերախտութիւնը: Քրիստոսի համ-
բարձման օրը հրեշտակները երեցան ու ըսին առաքե-
լոց թէ այս Յիսուս որ վերացան ՚ի ձէնջ, սոյնպէս ե-
կեսցէ, զոր օրինակ տեսէք զնա երթալ յերկինս²:
Որեմն պիտի զայ գատաւորը գատելու նոյն վէրքերու-
վը որոնցմով որ երկրէս զնաց. մեծ ուրախութիւն է
տեսնողներուն և մեծ վախ սպասողներուն, կըսէ Հ ու-
րերասու. վասն զի նոյն ան վէրքերը արդարոց միտ-
թարանք կըլլան, և մեղաւորաց ստակումն: Երբոր Յով-
սէփ նահապեալը իր եղբարց ըսաւ թէ ևս եմ Յովսէփ,
սորը զիրքը կըսէ թէ ոչ կարէին եղբարք նորա տալ
նմա պատասխանի, զի խոսովեցան յերեսաց նորա³:
Հապա մեղաւորը ինչ պատասխան պիտի տայ Քրիս-
տոսի: Արդեօք պիտի կարենայ թողութիւն և զթու-
թիւն խնդրել, երբոր նախ և առաջ համար պիտի տայ
ան ամէն անարգանացն որ իրեն ըրեր է: Ուստի կըսէ
եմեսացին Սերերիանոս թէ ինչ երեսով ողորմութիւն
պիտի խնդրես, երբոր ողորմութիւնը անարգելուց հա-
մար առաջ գատուիս պիտոր: Սուրբ Սղոստինոսին

բասմին պէս երբոր վերջ կեցեր է սրգողած դատաւորք, փարբ սոսկալի վիճք, աջ զին ամբաստանող մեղքերը, ձախ զին զեք՝ որ ՚ի տանջանս կը քաշեն, ներսէն խղճմտանքը երող մրկող, սուր պիտի փախչի մեղատորք, ասանկ ամէն կողմանէ պաշարուած և բռնուած:

ԵՂ ԵՐ ԳԵՂԵՏՆԵ

Ով Յիսուս իմ, միշտ գրեզ Յիսուս կուզեմ կանչել թու անունդ զիս կը մխիթարէ, զիս կը քաջալերէ, յիշելով որ իմ փրկիչս ես, որ զիս փրկելու համար կեանքդ տուիր: Ահա սարգ անկեալ կը խոստատվանիմ, որ այնչափ զժոխքներու արժանի եմ, որչափ որ մահուչափ մեղքով գրեզ վշտացուցեր եմ: Եւ արժանի չեմ թողութեան, բայց դուն մեռար ինծի թողութիւն տալու համար: Կաղաչեմ, փրկիչ իմ Յիսուս, շուտով թողութիւն տուր ինծի, քանի որ զիս դատելու չես եկածան ատեն չեմ կրնար ես քու զթութիւնդ խնդրել, չիմա կրնամ աղաչել և կը յուսամ: Ան ատեն քու վերջերդ զիս կը վախցընեն, իսկ հիմա վատահոթիւն ինծի կու տան: Սիրելիդ իմ փրկիչ, ես ամէն շարեացմէ եւելի կը զզջամ գրեզ վշտացընելուս համար: Յանձն կառնեմ ամէն տեսակ տանջանք և կորուստ՝ քան թէ քու շնորհքը կորսընցընել, գրեզ կը սիրեմ ՚ի բոլոր սրտէ, զթա իմ վրաս: Ողորմեա ինձ Աստուած ըստ մեծի ողորմութեան քում¹: Ով Մարիամ մայր ողորմութեան, ով փաստարան մեղատորաց, առ ինծի համար մեծ ցաւ մը ՚ի վերայ մեղացս, թողութիւն և յարատեութիւն ՚ի սէրն Աստուծոյ: Չքեզ կը սիրեմ, երկնաւոր իմ սրբայուհիս, և ՚ի քեզ եմ ապաւինեալ:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Մտածէ ամբաստանութիւնը և քննութիւնը, որ պիտի ըլլան. ատեան նստաւ, և զպրութիւնք բացան²: Կրկին են աս զպրութիւնքը կամ գրեանքը, աւետարան և խիղճ մտաց. աւետարանէն կը կարգացուի ինչ որ մեղապարտը պարտական էր ընել. խղճմտանքէն

ինչ որ բրաւ . սրբոյն Հերոնիմոսի ըսածին պէս՝ ամէն
ճարդ պիտի տեսնէ իր բրածնն ու չբրածը : Ան ատեն Աւ-
տուոյ արդարութեան կը ռովը հարստութիւնք, փառք,
պատիւ և ազնուականութիւն անձին պիտի շիկչուին
այլ միայն զործք : Աշխատաւ ՚ի կշիւս , ըսաւ Դա-
նիէլ Բաղաստար թագաւորին , և դտաւ սպիտակաւ ¹ .
զոր ատանկ կը մեկնէ հայրն Ալուարէզ , թէ ոչ ոսկին
և ոչ մեծութիւնք կը ունայ տակ կու դան , միայն թագա-
ւորը կը ռուցաւ : Ան ատեն կու դան դատախազք ամ-
բաստանազք , և նախ սատանան , սրբոյն Ստուարինս-
սի ըսածին պէս . պիտի զայ սատանան Քրիստոսի ա-
տենին առջեր , ու պիտի կարգայ իր վաստակը , մեր
զիմացը պիտի զնէ ամէն բան , որ բրեր ենք . որ օրը
և որ ժամուն մեղանշեցինք . առջենիս պիտի զնէ մեր
խոստումները որ չի կատարեցինք , և մէջ պիտի բե-
րէ ամէն մէկ յանցանքնիս՝ օրովը ժամովը . ուստի պի-
տոր բսէ դատաւորին՝ ըսաւ գրելոյ սրբոյն Ախպրիանս-
սի թէ ես աւ յանցաւորիս համար ոչ ապտակ կերայ ,
և ոչ ձեծ , ևս ասոր համար բան մը չի քաշեցի . հապա
իբրը գրեց թողուց , որ մեռար զինքը փրկելու համար ,
և ուզեց ինծի գերի ըլլալ , ուստի իմս է : Ամբաստա-
նեն պիտի սահապան հրեշտակներն ալ . ամէն մէկ
հրեշտակ պիտոր ըսեն , կըսէ Արագինէս , ինչ որ աշ-
խատեր են անոր վրայ , և ինքը տեղիք չէ տուեր ա-
նոնց ազգարարութեանցը : Անանկ որ ամէն բարե-
կամք զինքը պիտի թողնեն : Ամբաստանեն պիտի զին-
քը ան պատերը որոնց մէջը մեզք զործեց . ամբաս-
տանէ պիտի զինքը բուն խղճմտանքն ալ . յանդիմա-
նել զմիմեանս ՚ի խորհրդոց իրեանց՝ յաւուրն յորում
գտաի Աստուած զգաղանիս մարդկան ² : Ան ատեն
մեղքերն ալ , կըսէ սուրբն Բեռնարդոս , ձայն պիտի
հանեն ու պիտի ըսեն , դուն զմեզ զործեցիր , քու զործքդ
ենք , գրեց շնք թողներ : Վերջապէս ոսկերերանին
ըսածին պէս , քեզի դատախազք պիտի ըլլան Քրիս-
տոսի վէրքերը , բենոքը քեզնէ պիտի գանդրաին , քե-
զի զէմ ձայն պիտի հանեն , Քրիստոսի խաչը քեզի
հակառակ փաստարան պիտի ըլլայ : Ատենէն կու զայ
քննութիւն :

Այսպէս կրօն տէր . եւ եղիցի յաւար յայնմիկ բըն .
 նկիցի զկրօնատղէմ ճրագրու¹ . որ Մենատոցցային ըսա-
 ծին պէս , ճրագր տանք ամէն խորշերը պիտի քննէ .
 ինչպէս կրօն Ալտիխակ ալ թէ ճրագներով Հասկըցիր
 որ Աստուած ան ատեն մեղաւորին առջևը կը դնէ սրբ-
 բոց օրինակը և ան ամենայն բուսաւորութիւնները և
 աղղարութիւններն որ կենացը մէջ տուեր է իրեն .
 միանգամայն բոլոր ան ասրիներն որ իրեն պարզներ
 է բարի դործք բնելու Համար , այնպէս որ սրբոյն Ան-
 սելմասի ըսածին պէս՝ ամէն ակնթարթի Համար ալ
 քննէ Հաշի պիտի ուղէ : Մարդարէն ալ կը վկայէ
 սրբեսցէ դորդիս Ղ Ենայ , և Հաշեսցէ զնոսա իրրն զս-
 կի և իրրն զարծաթ² . ինչպէս ասկին կը մարբաւի ալ .
 տէն , ատանկ ալ պիտի քննուին զաստիւն բարի գործ-
 բերը , խոստովանանքը , Հաղորդութիւնները և այլն .
 և յորժամ ժամ առից , ևս ուղիղ գատնեցայց³ . ուղղու-
 թիւններն ալ աղէկութիւններն ալ : Աստի կըսէ սուրբ
 Պետրոս՝ եթէ արդարն Հաղի կենցցէ , իսկ անպարիշան
 և մեղաւորն ուր գտանիցի⁴ . և սուրբն Ղրիգոր ալ
 կըսէ , թէ որ ամենայն գատարկ բանի Համար պիտի
 արտի , Հապա ինչ Համար պիտի արտի անձորն և
 պիղծ բանից : Մասնաւորապէս գայթակղութիւն ալ .
 տղներուն Համար կըսէ Աստուած , որունը Հարաց կո-
 ըրստեան պատճառ եղած են . պատահեցից նոցա իր-
 րն արջ քաղցեալ կամ որդնկտար⁵ . և ըստ իրարան .
 չիւր գործոց Հաստեցումը կը յայտնէ գատաւորն ըս-
 լով , տաք նմա ի պտղոյ շրթանց և ձեռաց նորա :

ԻՆՉ ՍԻ ՊՆՆԱՆՈՒՄ

Աիս Ահաւս իմ , թէ որ Հիմա ուղենայիր իմ գոր-
 ծոցս Համենմա Հաստեցումն ինձի ընել , դժոխք միայն
 կըլլար իմ բաժինս : Ահ Աստուած իմ , քանի անգամ
 ես ինձմէ գրեցի իմ գատաւարութեանս փնիւր Հն
 երթալու : Գոհամամ զքէն փասն երկայնամատութեանդ
 որ ինչուան Հիմա ինձի Համբերեցիր : Աիս տէր , թէ որ
 Հիմա քու աստեանդ կըլնու ըլլայի նէ . ինչ Համար պի-

1 Ս. Ի . Ե . 12 .
 2 Ս. Ե . Գ . 3 .
 3 Ս. Ե . Գ . 3 .
 4 Ս . Գ Է . Գ . 18
 5 Ս Է . Գ Գ . 8 .

տի տայի իմ կենացս : Մի մտաներ 'ի գատաստան ընդ
 ճառայի քում : Ասողաչեմ , քիչ մըն ալ համբերէ , շու-
 տով հիմա մի գատեր գիս : Թէ որ հիմա գիս գատէիր
 նէ , հիմա ես ինչ պիտի ընէի : Ասողաչեմ սպասէ , ո-
 բովհեան ինչուան հիմա այսչափ ինծի սղորմեցար նէ ,
 աս սղորմութիւնս ալ ըրէ ինծի . տուր սաստիկ ցաւ
 մեզբերուս վրայ : Աք գղջամ ես , ով ծայրագոյն բարի ,
 իմ այսչափ անզգամութեանցս վրայ . զքեզ կը սիրեմ
 ամէն բանէն վեր : Հայր երկնաւոր , թող ինծի վասն
 սիրոյ միածնիդ , և իր արդիւնքովը տուր ինծի սուրբ
 յարատեութիւն : Յիսուս փրկիչ իմ , ամէն բան քեզ-
 մէ կը յուսամ սուրբ արիւնովդ : Ամենասրբուհի Մա-
 րիամ , քեզի եմ ապաւինած . հսկա ով բարեխօս իմ
 և փաստարան , դարձո առ իս զամենագութ աչաց քոց
 զհայեցուածս . իմ սղորմելութիւնս նայէ , և սղորմէ
 ինծի քու զթութեամբդ :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Վերջապէս հոգին յախտենական փրկութիւն գրա-
 նելու համար՝ պէտք է որ գատաստանի ելլէ , նայի թէ
 Քրիստոսի կենացը համեմատ անցուցած է իր կեանքն
 ալ . որս յառաջն ճանաչէր՝ յառաջագոյն և հրախ-
 բաց կերպարանակից լինել պատկերի որդոյն Աս-
 տուոյ ¹ : Ասոր համար էր որ կը զոգար երանելին
 Յոր , ըսելով թէ ինչ պիտի ընեմ , երբոր Աստուած
 ելլէ գատաստան ընելու , և հարցընէ ինծի նէ , ինչ
 գատաստան պիտի տամ իրեն : Փիլիպպոս երկրորդ
 Սպանիոյ թագաւորը սուտ մը լսելով իր պաշտօնէից
 մէկէն , յանդիմանեց զանիկայ ըսելով ասանկ գիս կը
 խարեն . ան սղորմելին ալ տուն դարձաւ նէ , ցաւէն
 մեռաւ : Հապա ինչ պիտի ընէ , ինչ պատասխան պի-
 տի տայ Քրիստոսի մեղաւորը գատաստանին օրը , Այն-
 պէս պիտի ընէ , ինչ որ ըրաւ ասանց ազէկ հագուստի
 հարսնիք եկողը , երբոր յանդիմանուեցաւ . և նա պա-
 պանձեցաւ ² . իր մեղքը իր բերանը կը կտպէ . ամենայն
 անօրէն խցցէ զբերան իւր ³ : Սրբոյն Բարսղի ըսածին
 պէս , զժոխքի կրակէն աւելի սաստիկ է այն ամօթը :

1 Հ - . Ը - 29 :

2 Մ - . ԻԲ - 12 :

3 Ս - . ՔՁ - 42 :

Ամէն բանէն ետքը կարգը կու գայ որ գատաւորը
ասանկ տայ իր վճիռը . երթայք յինէն անիծեալք ՚ի
Հորն յախտենական¹ : Ո՛վ թէ որչափ սարսափելի
պիտի գտայ ատ որտաւմը կարգուեանին ըսածին
պէս . սուրբն Անսելմոս ալ կըսէ թէ ով որ չի գողար
ասանկ որտամուկէն , քուն եղած չէ , հապա մեռած
է : Եւսերիտս ալ կըսէ թէ այնչափ սարսափ կը տիրէ
չարերուն վրայ որ երբոր տեսնեն զգատաւորն որ ա-
սանկ վճիռ կու տայ , թէ որ անմահ չըլլային նէ՛ նորէն
կը մեռնէին : Ան ատեն . կըսէ սուրբն Թովմաս վիլլա-
նովացին , ազաչանաց անդիք չիկայ քեզի , բարեխոս
մը չիկայ , ոչ բարեկամ , ոչ հայր , հապա որուն պիտի
դիմեն ան տեղը : Արրոյն Բարսղի ըսածին պէս , ով
քեզ պիտի խալըսէ , միթէ ա՛ն Աստուածը զոր դուն
անարդեցիր . սուրբերուն արդեօք պիտի դիմեն , առ
Մարիամ արդեօք : Չըլլար . վասն զի ան ատեն եր-
կընքէն սրբոց դասքը ալ չեն բարեխօսեր , և լուսինն
որ է Մարիամ , ոչ տացէ զոյս իւր² :

Աղէկ կըսէ սուրբն Թովմաս վիլլանովացին . ա՛խ
ինչպէս հանդիստ սրտով աս բաներս կը զուրցենք ու
կը լսենք , որպէս թէ մեզի չի մօտենար ատ վիճակդ .
կամ որպէս թէ բնաւ դալիք չունենար ան օրը . և կը
յարէ թէ հապա որպիսի յիմարութիւն է անհոգ կե-
նալ այսչափ վտանդի մէջ : Չըսես , կըսէ սուրբն Ս-
ղոստինոս , իրաւ արդեօք Աստուած զիս պիտի դա-
տապարտէ : Երբայցեցիր ալ չէին կրնար հաւատալ .
կըսէ նոյն սուրբը , թէ Աստուած զիրենք պիտի ցրուէ
փճացընէ : Այնչափ դատապարտեալք չէին հաւատար
թէ իրենք դժոխք պիտի երթան , բայց ետքը պատիմին
հասաւ . եհաս վախճան . . . հասեալ է զըմբող . . . այժմ
՚ի մօտոյ հեղից գրարկութիւն իմ ՚ի վերայ քո³ : Ասանկ
կը հասնի Աստուծոյ դատաստանը . և կը տեսնես որ
ստոյգ էր Աստուծոյ սպառնալիքը : Սուրբն Եղիսիոս
կըսէ թէ մեր ձեռքն է ինչ դատաստան ունենալինս :
Սուրբն ինչ պիտի ընենք : Յաւաջ քան զմահ գար-
դարութիւն գործեալ , կըսէ Սիրաք : Սուրբն Պա-
նաւենդուրա ալ կըսէ թէ խելացի վաճառականն .

1 Մ + . ԻՍ . 41 :

3 Եւէի . Ե . 6 . 8 :

2 Մ + . ԻԳ . 29 :

4 Սիւր . ԺԳ . 17 :

ըր փտանդի մը չզտալու համար անզազար իրենց հա-
 չիւր կը նային կը շտկեն. և սուրբն Սգոստինոս կըսէ
 թէ գատաստանէն առաջ գատաւորը հաշտեցընել կըլ-
 լայ, իսկ գատաստանի նստինէ չըլլար: Արեմն սրբոյն
 թեոնարդոսի ըսածը ըսենք առ տէր. կուզեմ որ քե-
 ղի ներկայանամ՝ արդէն գատուած, չէ թէ որպէս գա-
 տելի, այսինքն է՝ տէր, կուզեմ որ առ կենացս մէջ զիս
 գատես ու պատժես, քանի որ ողորմութեան ատենն
 է, և կրնաս ինծի թողութիւն տալ. փասն զի մահուրնէ
 ետե արդարութեան ատեն է:

ԻՂԶ ՆԻ ԳԵՂԵՏԵԱՔ

Աստուած իմ, թէ որ հիմա չհաշտեցընեմ նէ գրեզ
 թնծի հետ, ան ատեն ալ հաշտուիլ չըլլար: Բայց ինչ-
 պէս գրեզ հաշտ ընեմ յետ այնչափ անարգելուս զքո
 բարեկամութիւնդ շնչին և անբանական հաճոյից սի-
 բոյն համար: Ես քու այնչափ բարեացդ փոխարէն ա-
 պերախտութիւն հատուցի, և ինչ արժանաւոր հատու-
 ցումն կրնայ ընել ողորմելի արարած մը այն անար-
 գանացն որ ըրեր է իր արարչին. ով տէր իմ, շնորհա-
 կալ եմ քեզնէ, որ քու ողորմութիւնդ տուեր է ինծի
 հնարք մը գրեզ հաշտեցընելու և քեզի հատուցումն ը-
 նելու: Քեզի կը նուիրեմ զարիւն և զմահ միածնի որ-
 ցոյ քո Բիսուսի, և այնպէս կը տեսնեմ արդէն հաշ-
 տուած, և եւելօք հատուցուած զքու արդարութիւնդ:
 Վիտեմ որ ասոր հետ հարկաւոր է իմ զղջումն ալ. և
 ահա Աստուած իմ, ես յամենայն սրտէ կը զղջամ կը
 ցաւիմ քեզի ըրած անիրաւութեանցս վրայ: Հապա
 հիմա զիս գատէ, փրկիչ իմ. ես կը զարչիմ յամենայն
 ահաճութեանց որ քեզի տուած եմ, և յամենայն շա-
 բեացս: Ար սիրեմ գրեզ բոլոր սրտի ՚ի վեր քան գա-
 մենայն, և կառաջադրեմ միշտ և հանապաղ սիրել, և
 աւելի մեռնիլ քան գրեզ վշտացընել: Գու տէր, խօսք
 տուիր ներել զարձողին. ուստի հիմակուրնէ զիս գա-
 տէ, և արձակէ զիս ՚ի մեղաց իմոց: Աիրով կընդու-
 նիմ քու զրած ապաշխարանքդ. միայն թէ նորէն զիս
 ընդունիս քու շնորհքիդ մէջ, և պահես զիս ՚ի նոյն
 միջև ՚ի մահ, իմ յոյսս առ է: Քեզնէ ալ շնորհակալ
 եմ, Մարիամ մայր իմ, այնչափ ողորմութեանցդ համար,
 որ ինծի համար խնդրեցիր ու առիր. հապա շարունա-
 կէ, կաղաչեմ, հովանի ինծի ըլլալ ինչուան ետքը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅՈՒԹԻՒՆ, ԻՆ՝

ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԷՆ ԴԱՏԱՅԻՆ

Աստուած կը ձանչցուի իրեն դատաստանները բնկու
ատներ¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

(Ը)Ն որ աղէկ նայինք նէ, հիմակուց հիմա աշխարհիս վրայ մէկը շիկայ որ այնչափ անարգեալ ըլլայ, ինչպէս Քրիստոս Բիսուս տէրն մեր: Վեղացիի մը պատիւը կը նայուի, Աստուծոյ պատիւը բանի տեղ չի սպուիր. վասն զի վախ կայ թէ զեղացին սրգողի նէ կրնայ չարիք մը ընել. իսկ Աստուծոյ զէմ ամէն անի, բաւութիւն կըլլայ համարձակ, որպէս թէ Աստուած չի կարենար մարդուս վրէժխնդիր ըլլալ երբոր ուզէ նէ. ոչք ասնն, զի արասցէ մեզ տէր, կամ զինչ ածցէ ՚ի վերայ մեր ամենակայն²: Աստի ասոր համար որ սահմանեց Աստուած ընդհանրական դատաստանի. որ սուրբ գրոց մէջ կըսուի որ տեսան յորում կու գայ Ախսու Քրիստոս, որ ձանչցուի թէ որպիսի մեծ տէր է ինքը. ձանաչի տէր յառնել զգատաստանս իւր: Անոր համար ան օրն ալ չըսուիր որ սղորմութեան և թողութեան, հասցա որ բարկութեան օրն այն, որ նեղութեան և վտանդի, որ թշուառութեան և ապականութեան³: Եւ յիրսուի, վասն զի ան ասնն իրաւամբ պիտի պահանջէ Աստուած իր փառքը և պատիւը, զոր մեղաւորք ուղեցին բառնայ աս երկրիս վրայ: Տեսնանք հիմա թէ ինչպէս պիտի ըլլայ աս մեծ և ահաւոր օրը:

Գատաւորին զալէն առաջ, հուր առաջի նորա զենասցէ⁴: Արակ մը պիտի իջնայ երկնքէն, որ բոլոր

1 Տանաչի տէր յառնել զքա. 3 Ս-ի - Ե - 15:
 աստատանս իւր. Սչ. Թ. 17: 4 Սչ. ՂԷ - 3:
 2 Ս-ի. ԻԲ, 17:

երկիրս այրէ լափէ, և ինչ որ երկրիս վրայ կայ նէ .
բնութիւնք հրով կիղեալ լուծցին . և երկիր և որ ՚ի նմա
գործք գտանիցին¹ : Անանկ որ տներ, պալատներ,
ժամեր, զեղեր, քաղաքներ, տէրութիւններ պիտի ըլ-
լան մոխրակոյտ մը . աս կրակովը պիտի մաքրուի աս
աշխարհս տունն որ ոտնակոխ եղեր էր մեղօք : Ահա
աս վերջն է որ պիտի ունենան ամէն Հարստութիւնք
փառաւորութիւնք և փափկութիւնք աշխարհս : Մարդ-
կանց մեռնելէն ետև՝ մեծ փող մը կը հնչուի և ամէնքը
կիկն կը կայնին . քանզի փող հարկանի և մեռեալք
յարիցեն² . սուրբն Հերոնիմոս կըսէր թէ քանի որ դա-
տաստանին օրը կը յիշեմ կը դողամ, միշտ կարծեմ թէ
փողին ձայնը անկաճս կը հնչէ թէ արիք մեռեալք ե-
կայր ՚ի դատաստան :

Առ փողը հնչուածին պէս, կելլեն զեղեցիկ հողիք
երանելեաց կը միանան իրենց մարմնոյն հետ, որով
Աստուծոյ ծառայեցին աս կեանքիս մէջ . և թշուառ
հողիք դատապարտելոց կելլեն դժոխքէն, կու զան կը
միանան իրենց նզովեալ մարմնոյն հետ, որով անար-
գեցին զԱստուած :

Ան ինչ տարբերութիւն պիտի ըլլայ երանելոց և դա-
տապարտելոց մարմնոց մէջ . երանեալքը կերնան զե-
ղեցիկ, պայծառ, փայլուն աւելի քան դարև, յայն-
ժամ արգարքն ծագեացին իբրև զարեղակն³ : Երանի
անոր որ աս կեանքիս մէջ զինքը մահացուցեր է իր
մարմինը հրաժարեցընելով արգելած հեշտութիւննե-
րէն, և աղէկ սանձելու համար անոնցմէ ետ կեցեր է
նոյն իսկ օրինաւոր զգայական հաճոյիցմէ ու զսպեր
յարչրկեր է ինչպէս սուրբերն ըրին : Արշափ զոհ և ու-
րախ կըլլայ ան ատենը, ինչպէս սուրբն Պետրոս ալ-
զանդարացին . որ մեռնելէն ետև երևնալով որբուհոյն
Թերեզայի ըսաւ . երանիան ապաշխարութեան ու ճրգ-
նութեանը, որ ինձի այսչափ փառաց պատճառ եղաւ :
Ասոր ներհակ մեղաւորաց մարմինները պիտի երևան
տգեղ, սև, գարշահոտ . ինչ սրտի խշխշուք պիտի ըլ-
լայ մեղաւորին ան ատեն միանալը իր մարմնոյն հետ .
այ նզոված մարմին, պիտի ըսէ իրեն հողին, քու հա-
նոյրդ ընելու համար ես կորսուեցայ . մարմինն ալ պիտի

ըսէ . ա՛հ անիժ ամ հոգի , դուն որ բանականութիւն ձեռքդ
ունէիր , ինչո՞ւ թող ատիր ինձի ամ հեշտութիւնները ,
որով գրեց այ՛ դիս այ կորուսիր յախտեանս յախտենից :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՆՅԵՆՔ

Ո՛վ փրկիչ իմ Յիսուս , որ մէկ օր մը իմ դատաւորս
պիտի ըլլաս , կողաչեմ հիմակուրնէ թողութիւն ինձի
տուր՝ քանի որ ամ օրը չէ հասեր . մի դարձուցաներ
գերեաս քո յինէն¹ : Հիմա որ իմ հայրս ես , հօր պէս
ընդունէ քու դաւակոյ՛ի քո շնորհս , որ զզջմամբ քու
տարգ ընկած է : Թող ինձի , հայր իմ , որ գրեց անար-
գեցի , մէկդի թողուցի , արժանի չէիր որ ամ կերպով
քեզի հետ վարուէի , բրածիս վրայ կը զզջամ կը ցա-
ւիմ յամենայն սրտէ , թող ինձի . մի դարձուցաներ
գերեաս քո յինէն . դիս երեսէ մի ձգեր և մի մերժեր
ինչպէս որ արժանի եմ : Յիչէ ան արիւնը , որ ինձի
համար թափեցիր , և զթա ինձի : Ո՛վ Յիսուս իմ , ես
քեզնէ՛ի դատ դատաւոր շեմ ուղեր : Սրբոյն Թովմայի
վիլլանովացոյցն ըսածը կը դուրցեմ , յոժար սրտով ա-
նոր դատաստանը կուզեմ որ ինձի համար մեռաւ , և որ
պէս դի ես չդատաւարաւուիմ թող ատաւ որ զինքը՛ի
մահ դատաւարանն : Սուրբն Պօղոս այ արդէն ըսեր
էր , ո՛ր է որ դատաւարաւ անիցէ , Քրիստոս Յիսուս
որ մեռան² : Հայր իմ սիրելի . ասկէ ետե ես քու օտ-
քէդ դատուիլ շեմ ուղեր , մի յիշեր իմ բրած անզգա-
մութիւններս , և տուր ինձի սէր սաստիկ ամ քո բա-
րութիւնդ , իմ փափաքս է՝ որ գրեց աւելի սիրեմ , որ
չափ որ վշտացուցի , բայց թէ որ դուն ինձի շօզնեանէ ,
ես շեմ կրնար գրեց սիրել : Սոցնէ ինձի , փրկիչ իմ , և
տուր ինձի ապրիլ սիրով՛ի սէր քո , որպէս դի ան ա-
հեղ օրը դիս գտնեմ քու սիրելեացդ մէջ : Ո՛վ Մա-
րիամ , թագուհի իմ և փաստարան իմ , հիմակուրնէ
օգնէ ինձի , վասն զի թէ որ դիս կորսընցընեմ նէ , ան
օրը շես կրնար ինձի օգնել : Դուն ամենուն բարեխօսն
ես , բարեխօս եղիր և վասն իմ , որ կը պարծիմ քո
ջերմեռանդ ծառայ , և բոլորովին՛ի քեզ եմ ա-
պախնեալ :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Մարդիկ յարութիւն առածին պէս՝ հրեշտակներուն խօսքովը ամէնքը կեցին կերթան 'ի ձորն Յովսափաթու կամ գառաստանի, զի անդ նստացց գառելի գամնայն ազգս շուրջանակի. . . ձայնք հնչեացին 'ի ձորն գառաստանի, զի մերձ է օր տեսան 'ի ձորն գառաստանի¹։ Հոն օր ամէնքը ժողովուին նէ, ելցեն հրեշտակք, և մեկնեսցեն զչարս 'ի միջոյ արգարոց²։ Արգարները աջ կողմը պիտի կենան, և անօրէնք ձախ կողմը պիտի քշուին։ Ընչ ցաւ կըլլայ անոր՝ որ գուրս քշուի քրիստոնէից ընկերութենէն կամ յեկեղեցոյ։ Հապա ինչ ցաւ կըլլայ ան ատեն երբօր տեսնէ զինքը սրբոց միաբանութենէն քշուած։ Ասկերերան կըսէ՝ թէ և ուրիշ պատիժ ալ չունենային գառաստանապետապետ, սա ամօթը միայն հերիք էր անոնց զժողովի տեղ։ Չաւակը հօրմէն պիտի բաժնուի, էրիկը կնկանէն, տէրը ծառայէն, մին առցի և միւսն թողցի³։ Ինչ կըսես, սվ եղբայր, սր կողմը քեզի ալ պիտի վիճակի ան օրը։ Կուցես աջակողմեան զին գանուիլ, ուրեմն թող ան նամբան օր ձախակողմը կը տանի։

Երկրիս վրայ հիմա բարեբախտ կը սեպուին թագաւորք, իշխանք և մեծատունք, ու արհամարհեալ են սուրբերը՝ որ ազգատ և խոնարհ կապրին։ Ով զուգ հաւատացեալք և աստուածասէրք, մի լինիք սրտակոտոր՝ զձեզ տեսնելով իրրե անարգ և տառապեալ երկրիս վրայ։ Երամութիւն ձեր յուրախութիւն եղիցի։ Ան ատեն զուգ պիտի ըսուիք խեղապէս բարեբախտ, ու փառք և պատիւ պիտի ըլլայ ձեզի Յիսուսի մեծամեծաց կարգին մէջը գանուիլը։ Գիտես թէ ինչ փառք պիտի ունենայ ան ատեն սուրբն Պետրոս ալգանդաբացին, որ երբեմն թուք ու մուր առաւ իրրե ապրտամբ մը, սուրբ Յովհաննէս Աստուծոյ՝ որ խենթ մը սեպուեցաւ, սուրբ Պետրոս կեղեւտախնեան՝ որ պապական աթոռէն հրաժարելով բանախի մը մէջ մեռաւ։ Ինչ փառաւորութիւն պիտի ունենան ան ատեն բոլոր մարտիրոսները, որ զահիճներուն ձեռքէն այնչափ

բան քաշեցին : Հապա ինչպէս խախը խայտառակ պի-
տի ըլլան Հերովդէս , Պիղատոս , Ներոն , և անհամար
մեծամեծք երկրիս որ պիտի դատապարտուին : Ով աչ-
խարհասէրք , դձեղ տեսնելու է ՚ի ձորն դատաստա-
նի . հոն տեղը անտարակոյս ձեր կարծիքը պիտի փո-
խէք , հոն տեղը լաք պիտի ձեր խենթութեանը վրայ .
Այ խեղճ ողորմելիներ , որ քիչ մը ատեն բան մը ե-
րենալու համար աշխրբիս խաղի տեսարանին մէջ ետ-
քը հոն տեղ դատապարտելոց հետ պիտի ըլլաք դա-
տաստանին ողբերգական տեսարանին մէջ : Արդարք
պիտի աջակողմը տեղաւորուին , և փառօք պիտի վե-
րանան օդուն մէջ ամպերուն վրայ՝ ընդ առաջ ելլելու
Քրիստոսի , որ յերկնից պիտի գայ . յափշտակեսցին
նորօք հանդերձ ՚ի վերայ ամպոց ընդ առաջ տեսնե-
լոցս¹ : Իսկ դատապարտեալները մորթուելու այժերու
պէս՝ ձախակողմը կը քշուին՝ սպասելով դատաւորին ,
որ հանդիսապէս դատապարտութեան վճիռ պիտի տայ
իր ամէն թշնամեացը :

Մէյմըն ալ նայիս որ երկինք կը բացուի , հրեշտակ-
ները կու գան ներկայ ըլլալ դատաստանին , իրենց հետ
բերելով Քրիստոսի շարշարանաց գործիքները , մանա-
ւանդ սուրբ խաչը երևելի պիտի ըլլայ . յայնժամ ե-
րեսցի նշան որդոյ մարդոյ յերկինս , և յայնժամ կո-
ծեսցին ամենայն ազգք երկրի² . Այսփիտէին ըսածին
պէս՝ պիտի կոծին աղաղակաւ և լացով անոնք , որ ան-
հոգ եղան Քրիստոսի սիրած բաներուն . ան ատեն ու-
կերբերանին ըսածին պէս Յիսուսին բեւօքք քեզի զէմ
պիտի բողոքեն , վերքերը քեզի զէմ ամբաստանեն
պիտի : Իբրև աթոռակիցք Քրիստոսի իրեն քով ա-
թոռներով պիտի նստին առաքեալներն ալ , և բոլոր
իրենց հետևողները որ փրկչին հետ զամէնքն ալ գա-
տեն պիտի , ինչպէս որ կըսէ Իմաստութիւնը . պայծա-
րասցին . . . դատեսցին զազգս³ : Կուգայ հոս ներկայ
ըլլալու և թագուհին հրեշտակաց , տիրամայրն Մա-
րիամ : Ետքը կու գայ յախտենից դատաւորն՝ իր փա-
ռաց և լուսոյ աթոռովն . և տեսցեն զորդի մարդոյ ե-
կեալ ընդ ամպս երկնից , զօրութեամբ և փառօք բազ-

1 Թ . Թ . Գ . 16 :

3 Թ . Գ . 7 . 8 :

2 Մ . Գ . 30 :

Տօր¹. յերեսաց նորա խորտակեացին ազգը²: Յիսուսի տեսքը մեծ մխիթարանք է ընտրելոց . իսկ դատապարտելոց, սրբոյն Հերոնիմոսի ըսածին պէս, ալ լաւ էր դժոխքին տանջանքը՝ քան թէ տանել անտանելի ներկայութեան տեսան: Սրբուհին թերեզա կըսէր . ով Յիսուս իմ, ամէն տանջանք ինծի տուր, միայն թէ ըզբեզ ինծի դէմ սրգողած չխուսնեմ ան օրը: Սուրբն Քարսեղ ալ կըսէ . աս ամօթը քան դամէն պատիժ վեր է: Ան ատեն չարք պիտի ըսեն լեռներուն թէ անկերութի վերայ մեր, և ծածկեցէք զմեզ յերեսաց նստելոյն ՚ի վերայ աթոռոյ, և ՚ի բարկութենէ գառին³:

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԵՏԵՆՔ

Ով սիրելի փրկիչ իմ, ով գառն Աստուծոյ, որ երբեմն աշխարհք եկար՝ ոչ ՚ի պատժել, այլ ՚ի թողուլ զմեզս, կաղաչեմ հիմակուրնէ թող ինծի՝ քանի որ չէ եկած ան օրը՝ յորում իմ դատաւորս պիտի ըլլաս: Դուն որ այնչափ երկայնամտութեամբ համբերեցիր, թէ որ կորսուելու ըլլամ նէ, ան ատեն ատ գառինդ տեսքը պիտի ըլլայ ինծի դժոխքին դժոխքը: Աստի կրկին կրկին կաղաչեմ, թող ինծի, և քու ամենողորմ ձեռքովդ հանէ զիս ան խորխորատէն՝ ուր զիս ընկած կը տեսնեմ իմ մեղքերովս: Ես կը զղջամ, ով ծայրագոյն բարի, զքեզ վշտացընելուս համար այնչափ անգամ: Կը սիրեմ զքեզ, դատաւոր իմ, որ այդչափ զիս սիրեցիր: Հստա վասն արդեանց քու մահուանդ աս մեծ շնորհքն ինծի ըրէ, որ մեղաւոր ըլլալէս սուրբ մը գառնամ. դու խօսք տուիր թէ կարգացես ատ իս, և լուայց բեզ⁴: Չեմ ուզեր աշխարհիս բարիքը, քու շնորհքդ կուզեմ, քու սէրդ և ոչ ուրիշ բան մը: Ահ Յիսուս իմ, ան սիրոյն համար ըլլայ, որով մեռար ինծի համար խաչին վրայ, լսէ աղաչանացս: Ով սիրելի դատաւոր իմ, ևս մահապարտ եմ. բայց այնպիսի մահապարտ որ ալ ինքը զինքը չի սիրեր. զքեզ կը սիրեմ, Վթա ինծի, մայր իմ Մարիամ, շուտով ինծի օգնութեան հասիր, հիմա է ատենը՝ որ կրնաս ինծի օգնել: Դուն զիս երեսէ չի ձգեցիր, երբոր ևս զքեզ ալ զԱս-

1 Մ. - Ի. - 30 :

3 Յ. - 2. - 16 :

2 Յ. - Բ. - 6 :

4 Ե. - 1. - 3 :

տաւած այ մտայնք էի . օգնէ ինձի , որ միտքս գրեի եմ
ասկէ ետե քեզի ծառայելու , և մէջմըն այ շրարկացք
նելու իմ տէրս : Ո՛վ տիրամայր , գունն ես իմ յոյսս և
ապաւննս :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Հիմա նայինք բուն գառաւասանը որ կըսկսի . ա.
տեանն նստաւ , և զօգրութիւնք բացան¹ , որ է ամէն
մէկուն խղճմտանքը : Կախ և առաջ սատանաները
գառաւօգրտելոց զէմ՝ վկայ կեցինն , սխալի բսնն բստ
որրոյն Սղոսափնոսի . արդարազատ Աստուած , գառա
բա , զի իմ է որ ոչ կամեցաւ քս լինել : Արկորդ վը
կայ սխալի բլլան ամէն մէկին իր խղճմտանքը , վկայու
թեամբք մտայ իրեանց² : Արրորդ վկայ սխալի բլլան
վրէժխնդրութեամբ աներուն սրատերն այ , որ որ մե
զաւորք զԱստուած բարկացուցին . քար ՚ի հիմանէ ա
զազակեացէ . վերջապէս վկայ սխալի բլլայ ինքնին գա
տաւորն այ , որ ներկայ էր ամէն եղամ անիրաւու
թեանց : Ես ինձէն իրազէտ և վկայ եմ , ասէ տէր³ :
Արրոյն Պօղոսի բսածին պէս՝ թէ ան ասանը եկեացէ
տէր որ յուսաւոր առնիցէ զգազանիս խաւարի , և
յայանիցէ զխորհուրդս սրաից⁴ , անանկ որ ամենան
սխալի ցցընէ զմեզս շարաց , ծածուկս և ամօթալիս
ցուցից ազգաց զամօթ քս⁵ : Իսկ բնապելոց մեզքին
համար կըսեն սմանք յաստուածարանից , թէ սխալ
ծածկութն Կաթի բսածին նայելով թէ երանի ում թս
զութիւն եզե մեզաց , և ծածկեցան ամենայն յանցանք
նորս⁶ : Իսկ բնզհակառակն սուրբ Բարսեղ ասանկ կը
զրէ , մեղաւորաց իբրաբանչիւր մեղքը իբրե ՚ի նկարի
սխալի տեսնուին : Սուրբն Թովմաս կըսէ թէ որ Գեթ
սեմանի պարակզին մէջ Քրիստոսի բսածին պէս թէ
ես եմ , գեափնը զարնուեցան բանելու եկողները , հա
սրս գառաւասանի նստած բսելու բլլայ թէ՛ ես եմ գոր
գուք անարգեցիք , ինչ սխալի բլլայ : Կանք հիմա վրե
նոյն . Քրիստոս նախ սխալի գառնայ բսէ իր բնարե

1 Դ-ն . Ե . 10 .

4 Ե . Կ-ր . Գ . 5 :

2 Հ-ն . Բ . 15 .

5 Ե-ն . Գ . 5 :

3 Երեմ . Էթ . 23 .

6 Սչ . ԱԾ . 1 :

յոց չաղցր բարբառով՝ թէ եկայք օրհնեալք հօր իմոյ ժառանգեցէք զպատրաստեալ ձեզ զարքայութիւնն՝ ՚ի սկզբանէ աշխարհի՜ : Կրբոր սրբոյն Զբանջիսկոսի յայտնուեցաւ թէ ՚ի կարգի փրկելոցն է : չէր կրնար ըմբռնել սրախութենէն թէ ինչ սրախութիւն պիտի ըլլայ երբոր զատաւորին ձայնը լսէ նէ՝ եկայք օրհնեալք : եկէք օրհնեալ զաւակք : եկէք յարքայութիւն : այ ձեզի պատիժ տանջանք շիկայ , այ ձեզի փախ շիկայ , արդէն փրկուած էք ու փրկեալ պիտի ըլլաք յախտեան , և կօրհնեմ իմ արիւնս որ ձեզի համար թափեցի , և կօրհնեմ ձեր արցունքը որ զուք ձեր մեղացը համար թափեցիք , եկէք երթանք արքայութիւն որ միշտ և հանապազ կըլլանք յախտեանս յախտենից : Ասորք Աստուածածինն այ պիտի օրհնէ իր քերմեռանդները , ո իրեն հետ արքայութիւն պիտի հրաւիրէ յերկինս : Եսցանակս ալելուիս երգելով պիտի մանեն բնարեալնե-րը ՚ի ձայն յաղթանակի յարքայութիւն՝ ժառանգել , օրհնել և սիրել զԱստուած յախտեան :

Ասոր ներհակ զատապարտեալքը պիտի զանան բռն փրկին . հասցաւ մեծք սգորմելիքս ինչ պիտի ը-նենք : Եւ զատաւորն յախտենից պիտի ըսէ . սրալհեան մեթեցիք ու անարգեցիք զուք իմ շնորհքս , երթայք յինն անիծեալք ՚ի հօրն յախտենական² . գնացէք կորիք առ ջեզս , մէյմբն այ չեմ ուզեր զձեզ տեսնել և ոչ լսել . գնացէք գնացէք անիծածներ , որ օրհնութիւնս արհամարհեցիք . և ո՛ր պիտի երթան , աէր , սս թշուա-տականները . ՚ի հօրն զժոխոց՝ ուր երին մրկին հոգով և մարմնով . մինչև քանի տարի քանի զար . ինչ տա-րի , ինչ զար , ՚ի հօրն յախտենական , յամենայն յա-խտեանս , քանի որ Աստուած Աստուած է : Աս վըճ-ուս ետե , սրբոյն Եփրեմի բսածին պէս , զատապար-տեալները բշտին պիտի հրեշտակներէն , սուրբերէն , իրենց ձնագայմէ ու ազգականներէն , և ՚ի տիրամայր սորք Աստուածածնէն : Աստի մեղաւորք պիտի գա-նան ու պիտի բռնն . կեցցեն արգարք , կեցցէ խաչն , կեցցէ արքայութիւն , կեցցեն հարբ և սրգիք , այ բնա-ղձեզ պիտի շտեսնենք , կեցցես և զու աստուածամայր Մարիամ . և այսպէս նոյն ձորին մէջ պիտի բացուի

մեծ և՛ ստուկայի խորխորաւ մը , ուր իյնան սլիախի միւսեղ զիւանք և դատաւարարտեալք : Ետեններնէն ալ , ս՛հ , սլիախի զոցուին իրենց վրայ ան դուներն՝ որ մէյմըն ալ բացուելիք շունին յախտեանս յախտենից : Այ անի՛ծած մեղք , ս՛ր սղորայի կատարած սլիախի հասցընես մէկ օր մը այնչափ խեղճ հողիները : Ա՛յ սղորմելի հողիք , որոնց սրահուած է ասանկ արտասուելի վախճան :

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՏԵԱՔ

Ա՛հ փրկիչ իմ և Աստուած իմ , որպիսի վճիռ սլիախ ըլլայ արդեօք ան ատեն ան օրը ինծի ալ : Թէ որ հէ՛մա , Ախտու իմ , համար ուղես իմ կենացս վրայ՝ ուրիշ բան չունիմ ըսելիք , բայց եթէ զժոխքի արժանի եմ : Երես որ , սիրելի փրկիչ իմ , ես բիւր զժոխքի եմ արժանի . բայց զիացիր՝ որ ես զքեզ կը սիրեմ , աւելի քան զիս կը սիրեմ զքեզ , և մեղքերուս վրայ այնչափ ցաւ ունիմ , որ դո՛հ կըլլայի ամէն շար սրտախժ քաշել , միայն թէ զքեզ վշտացուցած չըլլայի : Գիտեմ , փրկիչ իմ , որ դուն կը դատաւարտես ամէն խտատիրտ մեղաւորները , բայց ոչ զանոնք որ կը զղջան , և զքեզ սիրելի կուզեն : Ահա ես քու սարդ եմ ընկեր զղջմամբ : Կուր ինծի ըսել թէ Թողեր ես իմ մեղքերս . արդէն բսեր ես մարդարէին բերնով թէ զարձարուք առ իս և ես զարձայց առ ձեզ՝ : Ես մէկզի կը Թողնեմ ամէն բան , և կը հրաժարիմ յամենայն հաճոյիցս և յընչից աշխարհիս , առ քեզ կը դառնամ , և քեզի կատարինիմ , սիրելի փրկիչ իմ , ընդունէ իմ սիրտս , և աս կէ ետե վառէ զիս ՚ի սուրբ սէր քո , և անանկ բորբոքէ որ մէյմըն ալ շուղեմ քեզնէ բամնուիլ : Ախտու փրկիչ իմ , փրկէ զիս , և իմ փրկութիւնս առ ըլլայ յախտեան զքեզ սիրելի , և յախտեան օրհնել քու սղորմութիւններդ . զոգորմութիւնս քո յախտեան օրհնեցից՝ : Մարիամ , յոյս իմ , սարաւէն իմ , մայր իմ , օղնէ ինծի , և առ ինծի համար սուրբ յարատեութիւն : Այ որ քեզի զխմեր է , չէ կորսուած . կը յանձնեմ , վերաս գութ ունեցիր :

ԽՈՐՀՐԳԱՄՈՒԹԻՒՆ ԻԶ

ԴՃՈՒԹԻՒՆ ՏԱՆՔԱՆՔԸ

Էս երբիցևե ետրա 'ի տանջանա յախտեանկանա .

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Սեղաւորը երբոր մեզք կը գործէ, կրկին չարիք կընէ զԱստուած կը թողնէ զծայրագոյն բարին, կը դառնայ յարարածս. երկուս չարիս գործեաց ժողովուրդ իմ, զիս թողին գաղբիւրս ջրոյ կենդանոյ, և փորեցին իրեանց զուրս ծակոտս, որք ոչ կարացին ունել ջուր¹: Արդ սրտօճեան մեղաւորը յարարածս կը դառնայ՝ Աստուծոյ կամացը զէմ ընելով իրաւամբ զժողովին մէջ չարաչար պիտի տանջուի ան արարածներէն, կրակէն և սառանաներէն, և սա է պատիժ զգայութեան: Բայց սրտօճեան իր մեծ յանցանքը և բուն մեղքը Աստուծոյ զէմ երես գարձընելն է, ուստի իր զխաւոր պատիժը որ է խեղութիւն զժոխոց, պիտի ըլլայ պատիժ վնասան, զՅիսուս և զԱստուած կորսընցընել:

Նայինք առաջ զգայութեան պատիժը: Ի հաւատոց է, թէ զժոխք կայ: Ինչ բան է սա զժոխքը. տեղի տանջանաց, ինչպէս որ կը կոչէր զժոխքի մէջ մեծատունը թէ յայս տեղի տանջանաց. անանկ տեղի տանջանաց, որ բովանդակ զգայութիւնք և կարողութիւնք զատապարտելոյն ունենան պիտի իրենց յատուկ տանջանքը, և որչափ որ մէկը մէկ զգայութեամբ մը վըշտացուցեր է զԱստուած, այնչափ աւելի ան զգայութիւնը պիտի տանջուի. զի որովք մեղանչէ որ, նոքիմբ և տանջի². որչափ փառաւորեաց զինքն և խայտաց, այնչափ հատուցէք սմա սուգ³: Աչքը պիտի տանջուի խաւարաւ. յերկիր խաւարին և մթին, յեր-

1 Եզե՛ . Բ . 13 :
2 Ի՛ . Գ . 17 :

3 Ե . Գ . 7 :

կիր ազջամզջին յախտեննական¹, ուր ոչ գոյ լոյս: Ար-
չափ ցաւայի բան է լսելը, թէ խեղճ մարդ մը գոցուեր
է մէկ մութ փոսի մը մէջ իր բոլոր կեանքը՝ քա-
սուն յիսուն տարի: Գժօխքը անանկ խորխորատ մըն
է, որ ամէն կողմանէ գոցուած է, ուր արեւուն չառա-
գայթը կամ ուրիշ լոյս մը չի մաներ, մինչև յախտեան
լոյս մի տեսչէ²: Արակը որ աշխարհիս մէջ լոյս կու-
տայ, ՚ի գժօխս պիտի ըլլայ բոլորովին մութ. ձայն
տեսուն չառանէ զբոց հրոյ³, զոր սասանկ կը մեկ-
նէ սուրբն Քարսեղ. զատէ պիտի տէրն լոյսը կրա-
կէն. անանկ որ այրէ և շուտաւորէ. ինչպէս մեծն Աւ-
րերա ալ կարճ խօսքով կըսէ, թէ զատէ պիտի տա-
քութենէն փայլունութիւնը: Ան ծախն ու մախն որ
կելլէ տա կրակէն, կըլլայ ան վիճն մրրկի՝ ըստ սրբ-
բոյն Հերոնիմոսի, զոր կը յիշէ սուրբ զիրքն ալ. մէզք
վարեալք ՚ի մրրկէ, որոց ազջամզջը խաւարին յա-
խտեան սրահեալ կան⁴: Սուրբն Թովմաս կըսէ թէ զա-
տապարտելոց այնչափ լոյս պահած է, որչափ որ բա-
ւական է տեսնելու տանջող բաները, տեսնեն պիտի
ան մշուշ լուսոյ մէջ ուրիշ մեղաւորաց և զիւաց զար-
չելի տեսիլը որ սոսկալի կերպարանք կառնեն տելի
տարտափ ձգելու համար:

Տանջութի պիտի հոտատելիքն ալ: Ինչ տանջանք
կըլլար մէկի մը փակուիլ խցի մը մէջ մէկ հոտած զիւ-
կի մը հետ, վիրաւորք նոցա զիտապաստ անկցին, և
ելցէ հոտ նոցա⁵: Գատապարտեալք պիտի կենայ մի-
լիոնաւոր գատապարտելոց մէջ, որ կենդանի են պա-
ժուելու համար. բայց մէկմէկ հոտած զի են իրենց
գարչահոտութեամբը: Արբոյն Պանավէնգուրայի ըսա-
ծին պէս՝ թէ որ գատապարտուած մարմին մը գժօխ-
քէն զար նէ, իր գէշ հոտովը կրնար բոլոր մարդիկը
մեռցընել: Բայց դուն նայէ խենթերէն ոմանք ինչ կը-
սեն. թէ որ գժօխք երթամ մինակ չեմ: Այ՛ սգորմե-
լիներ, որչափ շատաւոր ըլլան գժօխք և գողները, այն-
չափ տելի պատիժ կըլլան ուրիշներուն: Արբոյն Թով-
մայի ըսածին պէս, ան տեղ թշուառներուն ընկերու-

1 Ե. Բ. 4. 21.

4 Բ. Պ. Ե. 13.

2 Ս. Բ. 20.

5 Ե. Բ. 3.

3 Ս. Բ. 7.

թիւնք չի պակսեցըններ զթշուառութիւնք, հապա կա-
 լեցընէ. սուտի տակի կը տանջեն մէկգմէկ իրենց
 գործաւորութեամբք, ազազակովք և անձկութեամբք-
 փան զի գծոխի մէջ իրարու վրայ զիգուած են, ինչ-
 պէս ոչխարները խոր ձմեռ տանն. որպէս խաշն ՚ի զը-
 ժոխս մատնեացին¹: Մանասանդ թէ հմլամ խազոզ-
 ներու պէս Աստուծոյ բարկութեան մամոյնն տակը կը
 հգմսին. նա կոխեացէ զհնձան զինոյց ցասման բար-
 կութեան Աստուծոյ ամենակալի²: Ասկից ալ կու գայ
 պատմոյ անշարժութիւնք. մեծութեամբ բազկի քո քա-
 բացին³: Անանկ որ ինչպէս կիցնայ գատապարտեալ
 ճը գատաստանին օրը ՚ի գծոխս, անանկ պիտի մնայ
 սասնց կրնալու բնա զիրքը փոխել, սասնց կրնալու
 մէկ ոտրն ալ փոխել կամ մէկ ձեռքը, քանի որ Աս-
 տուած՝ Աստուած է:

Անկաճն ալ պիտի տանջուի զոտում գոշումէն ազա-
 դակէն և անդադար լացէն ան խեղճ յուսահատ գա-
 տապարտելոց: Վիտանքն ալ մէկ զիէն անդադար ա-
 զազակ կը հանեն, ահ նորա յականջն նոցա⁴: Ինչ
 նեղութիւն է հիւանդի մը՝ որ քուն ըլլալ կուզէ, սի-
 անդադար կը լսէ շան հաջելը կամ աղու պոռալը:
 Ինչ՞ ոգորմելի գատապարտեալք, պիտի լսեն անդա-
 դար յախտեանս յախտենից ան սոսկալի կանչելը և
 ազազակը դահիճ զիւաց: Տանջուի պիտի կոկորդն ալ
 անօթութենէ, շան քաղց պիտի քաշէ գատապարտեա-
 լը. սովեացին որպէս շունք⁵, բայց պատաս մըն ալ հաց
 պիտի չունենան: Մարաւ ալ պիտի ունենայ սոսկալի՝
 որ հերիք պիտի չըլլայ ծովուն ջուրը, բայց մէկ կա-
 թի մըն ալ ջուր պիտի չի գանէ, ինչպէս կը փնարուէր
 պապակամ մեծատունը, բայց չի գտաւ ինչուան հիմա,
 և յախտեան ալ պիտի չի կարենայ գանել:

ԻՂԶ ԵԻ ԳԵՂ.ԵՑԵՆ.Բ

Այս տէր իմ, ահա քու առջեղ ոտքդ ընկած կեցեր
 է ան մեղաւորը՝ որ քանի տեղ չի սեպեց քու շնորհքդ
 ալ, քու սարսնալիքդ ալ տանջանայ: Վայ էր իմ

1 Աշ. ԵԸ. 15.

4 Ե.Բ. ԺԵ. 21.

2 Ե.Գ. ԺԹ. 15.

5 Աշ. ԵԸ. 15.

3 Ե.Բ. ԺԵ. 10.

զիսուս եթէ դու Յիսուս փրկիչ իմ վրաս չգժայիր, շատանց ես ան հասած հնոցին մէջն էի, որ կը առնէրին ինծի պէս շատերը: Եթէ փրկիչ իմ, ինչպէս առաւնս մտածելով չեմ վառուիր քու սիրովդ, ինչպէս կրնամ ասկից ետե համարձակիդ գրեց վշտացընել: Այն շրջաց շրջաց մէջմըն ալ որ կրկնեմ իմ մեղքերս, ոչ ազէկ է ինծի հազար անգամ մեանիդ, Յիսուս փրկիչ իմ, որովհետե սկսար ինծի ողորմիլ նէ, ՚ի պախ հանէ ողորմութիւնդ: Դու դիս հանեցիր ՚ի գարշա՛ն, ասութե՛նէ, այնչափ սիրով դիս կանչեցիր ՚ի սիրել ըզքեզ: Հապա ասը ինծի մնացած կեանքս բոլոր քեզի համար ծախել: Արչափ արդեօք կը փափարին դատաւարանայք ունենայ որ մը, ժամ մը առ ժամանակէս որ ինծի կը պարզեես, իսկ ես ինչ կրնեմ, և ինչ պիտի ընեմ, նորէն ասենս անցընեմ պիտի քեզի անհաճոց բաներով: Քաւ լիցի, մի թողուր Յիսուս իմ, մի թողուր արդեամբք սուրբ արեանդ, որ ինչուան հիմա գժօխըն դիս խալըսեց: Զքեզ կը սիրեմ, ով ճայրա, դոյն բարի, և սիրելուս համար կը ցաւիմ գրեց վշտացընելուս վրայ: չեմ ուզեր մէջմըն ալ վշտացընել, այլ սիրել գրեց միշտ և յախտեան: Տիրամայր իմ Մարիամ, ազալէ զՅիսուս վասն իմ, և առ ինծի համար պարզե յարանութեան և սուրբ սիրոյ խրոյ:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԻ

Այ ասկի տանջանք զգայութեան դատաւարանոց՝ զժօխոց կրակն է, որ զշտափականք կը կակըճցընէ: Աիրաքայ ըսածին պէս՝ ամբարշտին մարմնոյն վրէժն է հուր և սրգն: Աստի մասնատարապէս դոյն կը լիւն աւերն դատաստանին որք թէ երթայք յինէն անխճայր ՚ի հուրն յախտենական՝: Երկրիս վրայ ալ կրակն մեծ տանջանք չիկայ, բայց այնչափ սարքերութիւն կայ՝ մեր և զժօխքի կրակին մէջ, որ կրակը սուրբն Ս. գոսափնոս, թէ անոր ասջեը՝ առ մերը նկարք մըն է կրակի, և սուրբն Վ. ինչենցիս ֆերարեան կրակ թէ անոր ասջեը մեր կրակը ցուրտ է: Պատճառն է, վասն զի կրակը մեր օգտին համար եղած է, իսկ զժօխքի

կրակէր մանուսար ստեղծեր է Աստուած տանջելու հա-
մար: Աս է Տերտուղիանոսին բառնն ալ թէ կարի
այլապէս է հօրն՝ որ ՚ի պէտս մարդկան, և այն որ դոր-
ձի է արգարութեան Աստուծոյ: Աստի բառս Աստուած
հարգարէին բերնով թէ հօր զառեայ է ՚ի սրամաս-
թենէ իմէ, ՚ի վերայ ձեր բորբոքեացի՝: Արբոր կը-
տաի թէ երթայք ՚ի հօրն, հասկըցիր թէ կրակին մէջ,
անանկ որ գատապարտեալք պիտի պաշարուի կրակով՝
իսպէս փայտ մը հնոցի մէջ, տակն ալ վրան ալ շորս
զին ալ կրակէ ծով պիտի բլլայ: Ետնափածն ալ, տե-
ածն ալ, շունչ տաւ տաւածն ալ, սոսկ կրակ է,
կրակին մէջ պիտի կենայ. ինչպէս ձուկը ջրի մէջ,
բայց առ կրակէր չէ թէ միայն գատապարտելոց շորս
զին պիտի պատէ, հապա անոր աղիքին մէջն ալ պի-
տի մտնէ շորշարելու համար, բոլոր մարմինը կրակ
պիտի գտնայ, ուստի տաշորէ պիտի բոլոր ներսի զին,
զրի զին, զլիսուն բղեղն ալ, երակներուն արիւնն
ալ, ամէն մեղաւոր մէկմէկ փուս պիտի բլլայ. զիցես
գնաս որպէս հնոց ՚ի հօր:

Մարդ կայ որ տար արևու մէջ չի կրնար քաշել,
կրակ փռած խցի մէջ չի կրնար կենալ, կայժ մը ճրա-
վն ընկնայ և է չի կրնար համբերել. ետքը ամենեին
չի փախնար ան լափող կրակէն: Ինչպէս կատապի գա-
րան մը կը լափէ այժու պզտիկ ուլը, ասանկ զժօխքին
կրակէ կը լափէ զմեղաւորը, բայց առանց մեղքընելու:
Սուրբն Պետրոս գամիանեան յանդիմանելով զբզջա-
խոհը կըսէ, շարունակէ քու անասակութիւններդ,
շարունակէ, որ կու զայ, մանասանդ զիչեր կու զայ՝ որ
քու անասակութիւնդ ձիթ և նաթ պիտի գտնան,
որով սնանի պիտի մշտնջենաս որ հօրը աղիքներուդ
մէջ: Սուրբն Հերոնիմոս ալ կեւելցընէ թէ կրակէ եր-
կնար կը բերէ ան ամէն տանջանքներն ու ցաւերը որ
երկրիս վրայ կը քաշեն. կողացու, զլիսացու, լերդա-
ցու: մէկ կրակով, կըսէ, ամէն պատիժ կը գտնեն
զժօխքի մէջ մեղաւորները: Նոյն կրակին մէջ կըլլայ
ևս ցրտի նեղութիւն, ան ալ հասկընալու է որ բոլոր
աղիքի նեղութիւնները ստուեր մըն են զժօխքի տան-
լանքին առջե, կըսէ ասկերերան:

Ասորոգութիւնքն ալ պիտի ունենան իրենց մասնաւոր տանջանքը . դատաւարտեալը յիշողութեամբ պիտի տանջուի յիշելով ան ժամանակն որ ունէր աս կեանքիս մէջ փրկուելու համար , իսկ ինքը բանեցուց իրեն դատաւարտութեան համար , և Աստուծմէ առած ջնորհքներն որ շուղեց բանեցընել : Միտքը , մտածելով թէ մեծ բարիք կորսընցուց , զարբայութիւնն ալ և զԱստուած , ու նար նարակ շիկայ նորէն գտնելու , կամբք , տեսնելով որ մէյմըն ալ իր ուզածը իրեն չի տրուիր . ցանկութիւն մեղաւորաց կորիցէ ¹ , խեղճ ոգորմելին յաւիտեան պիտի շունենայ՝ ինչ բանի որ կը բաղձայ , հասցա պիտի ունենայ միայն ինչ բանէ որ կը խորշի նէ . այսինքն յաւիտենից տանջանքները : կուզէ խալըսիլ և հանդիստ գտնել , բայց յաւիտեան խաղաղութիւն պիտի չի գտնէ :

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՏԸԸԳ

Ա՛խ Յիսուս իմ , քու պատուական արիւնդ և մահդ իմ յոյսս են : Գու մեռար զիս յաւիտենից մահուանէն փրկելու համար : Ա՛խ տէր , և ո՞վ աւելի մասնակից ե . դու սուրբ շարշարանացդ արդեանցը , եթէ ոչ ես խեղճ ոգորմելիս , որ շատ անգամ զժոխքի արժանի եղեր եմ : Ա՛հ , մի թողուր որ ալ ապերախտ ապրիմ քու այնչափ շնորհացդ՝ որ ինձի բրած ես : Գուն զիս խալըսեցիր զբժոխքին կրակէն , վասն զի շես ուզեր որ ես տուրիմ տանջանաց կրակին մէջ , այլ վառուիմ քաղցր կրակով քու սիրոյդ : Արեմն օգնէ ինձի , որ կարենամ կատարել քու կամբք : Թէ որ հիմա զժոխքի մէջ ըլլայի նէ , չէի կրնար ալ գրեզ սիրել . արդ հիմա որ կրնամ սիրել նէ , ես ալ կուզեմ սիրել գրեզ : Ար սիրեմ գրեզ , անբաւ բարի . կը սիրեմ գրեզ , փրկիչ իմ , որ այնչափ զիս սիրեցիր : Ինչպէս կրցայ ես այնչափ ատեն ազրիլ գրեզ մտնալով . շնորհակալ եմ որ դուն զիս չիմոռցար . թէ որ զիս մոռցած ըլլայիր նէ , հիմա զբժոխքին մէջ կըլլայի , և չէի ունենար ցաւ մեղացս վրայ : Աս ցաւս որ կըզգամ սրտիս մէջ գրեզ վշտացընելուս համար , աս փափաքս որ ունիմ գրեզ շատ սիրելու , քու շնորհքիդ պարգեն է՝ որ դեռ հետս է :

զահանամ գրէն, Յիսուս փրկիչ իմ, յուսամ որ զիս բոլոր քեզի կու տամ մնացած կեանքիս մէջ, ամէն բան մէկդի կը թողնեմ. կուզեմ գրեզ միայն աղաչել, պագատիլ և հաճել. ասոր ինծի յիշել միշտ զժողովրդ, որուն արժանի եղայ, և ինծի ըրած շնորհքներդ. և մի թողնեմ որ մէյմըն ալ քեզի երես դարձընեմ, և ես զիս գատապարտեմ յայն վիճ տանջանաց: Այ սուրբ աստուածածին, աղաչէ վասն իմ մեղաւորիս, քու բարեխոսութիւնդ զիս զժողովէն խալըսեց, անով զիս իմ մեղքէս ալ խալըսէ, տիրամայր, որ կրնայ զիս նորէն չզժոխս տանել:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Բայց աս ամենայն պատիժները բան մը չեն համեմատութեամբ պատժոյ փնասուն: Գժոխիս խկութիւնը՝ մութը չէ, ժահահատութիւնը չէ, աղաղակը չէ, կրակը չէ. բուն զժոխքն է զԱստուած կորսընցընելը: Աստի կըսէ սուրբն Պրունոն թէ թող էւելնան տանջանք տանջանքի վրայ, միայն թէ Աստուծմէ զրկուիլ չըլլայ: Սուրբ ասկերեբանն ալ կըսէ. թէ և բիւր գեհեան ալ ըսես, չես կրնար հատասար ըսել աս ցաւոյս. և սուրբն Ստասինոս կըսէ, թէ որ գատապարտեալք վայելէին ի տեսութեանն Աստուծոյ, պատիժ մը չէին զգար, և զժողովրդ իրենց արքայութիւն կը գառնար: Աս պատժոյս վրայ քիչ մը բան խմանալու համար օրինակ աս ըլլայ՝ թէ մէկն որ կորսընցընէ հարիւր գահեկան արժող զոհարեղէն մը, բաւական մեծ ցաւ կ'իմանայ. հագա թէ որ երկու հարիւր արժէ նէ՛ կրկին ցաւ կուեննայ. թէ որ չորս հարիւր արժէ, աւելի ցաւ կըլլայ. մէկ խօսքով՝ որչափ շատնայ կորսուած բանին ամէրը, այնչափ շատ կըլլայ ցաւը. արդ գատապարտեալը որպիսի բարիք է կորուսեր. զանհուն բարին, որ է Աստուած. ասոր համար կըսէ սուրբն Քրիստոս թէ պատիժ կամ տանջանք գատապարտելոց է անսահման, վասն զի է կորուստ անսահման բարւոյն:

Աս պատիժս է միայն, ուսկից հիմա կը վախնան սուրբերը: Սուրբ Ստասինոսին ըսածին պէս՝ աս բանս տանջանք է սիրողաց, և ոչ եթէ արհամարհողաց: Սուրբն Իզնաօփոս լոյսեան կըսէր թէ տէր, ամէն

պատժոց կը համբերեմ, բայց ասոր չէ, քեզնէ զտրի մնալու : Բայց աս ասնջանքը բնաւ չեն հասկընար մեզուոր մարդիկ : որոնց փոյթը չէ ամիսներով տարիներով ասանց Աստուծոյ ասորիլ : Ժասն զի թշուառահանները խուարի մէջ կտարին, մեռնելէն ետեպիտի իմանան թէ ինչ մեծ բարիք կորուսին : Աստի կըսէ սուրբն Անտոնինոս թէ ընդ անջափի հոգոյն ՚ի մարմնոյն՝ իմանայ զԱստուած զճայրագոյն բարին, և զըստեղծանիլ իւր աս այն. ուստի նոյն վայրկեանին կը զի մէ երթալ զրկել ու զրկուիլ իր ճայրագոյն բարոյն հետ. բայց թէ որ ՚ի մեզս է նէ՛ կը վաբնատի Աստուծ. մէ : Թէ որ շունը նապաստակ մը տեսնէ, և սրիչը զինքը շղթայով բռնէ կտալէ, ինչ սաստիկ օժ կուտայ շունը շղթան կտարելու, և երթալու որսը բռնելու : Հոգին մարմնէն զատուածին պէս՝ բնականաբար կը ձգուի աս Աստուած, բայց մեզքը զինքը Աստուծ. մէ կը բաժնէ, և հետու կը ձգէ ՚ի զժոխս. մեզք ձեր որոշեն ՚ի մէջ ձեր և ՚ի մէջ Աստուծոյ՝ : Աստի բուն զժոխքը կայացած է ան անջի խօսքին վրայ աս զատուարանալու, երթայր յինէն անիծեալք. ասոր համար կըսէ սոկերեսրան թէ բիւր զեհեան ալ զնէ մէկը նէ, անանկ բան մը չըսեր, ինչպէս է վաբնատի Քրիստոս. սէ իրբն տանիլ : Կրորտ Գաւթի վաբնանց զԱրիստոգոմ որ մէյմըն ալ իր անջը շերենայ, այնչափ մեծ պատիժ եղաւ աս Արիստոգոմայ որ կըսէր թէ կամ թող տայ ինծի որ գամ իր երեսը տեսնեմ, և կամ թէ թող զիս մեռցընէ : Փիլիսոպոս երկրորդ երրոր տեսաւ մեծերէն մէկը՝ որ ասանց յարգութեան ժամը կեցած էր, բաս անոր թէ մէյմըն ալ աչքիս մի երենար. աս պատիժը այնչափ մեծ սեպեց ան իշխանը, որ տուն եկաւ ծին պէս ցաւէն մեռաւ : Հապա ինչ պիտի ըլլայ երրոր Աստուած մեղաւորի մը մահուան տանն ըսէ թէ զնա կորիւր մէյմըն ալ զբեղ շտեսնեմ. զարձուցից զեբեսս իմ ՚ի զոցանէ, և զացեն զգոսա շարիք բազումք և նեղութիւնք : Ան տանն պիտի լսուի ան բանն ալ ՚ի բերանոյ Քրիստոսի. զուք չէք ժողովուրդ իմ, և ես ոչ ինչ եմ ձեր՝ :

Ի նչ ցաւ է որգոյն իր հօրը մեռնելը, հարսի մը

փեսին մահը . մէկը կըսէ՝ ո՛հ հայր իմ մէյմըն ալ ըզբեզ պիտի չտեսնեմ . մէկայն ալ , այն փեսաս որ ալ զբեզ պիտի չիտեսնեմ . Այս թէ լսէինք մէկ գատապարտելոյ մը լացը , ու հարցընէինք թէ ինչո՞ւ կուրաս այդչափ . ան ալ աս միայն պիտի ըսէր , կուրամ կողրամ , փասն զի զԱստուած կորուսի , ալ մէյմըն ալ զինքը պիտի չիտեսնեմ . Վոնէ կարենար խեղճ սորմելին զժոխքի մէջ զԱստուած սիրել , ու համակերպել զինքը անոր կամաց , խայց չէ . փասն զի թէ որ աս կարենար ընել նէ , զժոխքը զժոխք չէր ըլլար : Չի կրնար թշուառականը համակերպել Աստուծոյ կամացը , փասն զի թշնամի եղած է Աստուծոյ կամքին . չի կրնար սիրել իր ստեղծողը , հապա կատէ , և յախտեան պիտի առէ . և աս է իր խկական զժոխքը , զիսնալ թէ Աստուած է ծայրագոյն բարի , և միանգամայն հարկաւորիլ ատել զինքը , զոր կը ճանչնայ արժանի անբաւ սիրոյ : Արբուհին կատարինէ զենուացի տեսնելով մէկ զե մը հարցոց թէ զու՞ն մի ես . ան ալ ըսաւ . թէ ես եմ անզգամը որ զըրկուած եմ 'ի սիրոյն Աստուծոյ : Դատապարտեալը պիտի առէ զԱստուած , և պիտի անիծէ անկից առած բարիքն ալ , ստեղծումն ալ և փրկագործութիւնն ալ , մանաւանդ ապաշխարութեան խորհուրդը , և աւելի սուրբ հաղորդութիւնը . ասէ պիտի հրեշտակները և սուրբերը , մանաւանդ իր պահապան հրեշտակը , և պաշտպան սուրբերը , ևս առաւել զսուրբ Աստուածամայրը , խայց զլիաւորաբար անիծէ և հայհոյէ պիտի զամենասուրբ երրորդութիւնը , և մանաւանդ զորդին Աստուծոյ , որ մեռաւ իրեն փրկութեանը համար , նըմանապէս անոր վէրքերը , արիւնը , շարշարանքը և մահը :

Ի ԳՆԴԱՏԱՆԻ

Այս Աստուած իմ , զու՞ն ես իմ ծայրագոյն բարիս և անհուն բարիս , և ես այնչափ անզամ իմ կամօքս զբեզ կորուսեր եմ : Վիտէի ալ որ իմ մեղքովս քու կամացդ կը գալէի , քու շնորհքդ կը կորսընցընէի , և այսու ամենայնիւ ըրի : Այս , ով որդի Աստուծոյ , թէ որ չիտեսնէի զբեզ խաչի վրայ բեռած ու մեռած ինձի համար , չէի համարձակեր խնդրել և յուսալ քեզ .

նէ թողութիւն : Հայր երկնաւոր , իմ վրաս մի նայիր ,
 հապա նայէ աս քու սիրելի սրգոյց վրայ , որ ինծի
 համար կը խնդրէ ներումն զթութենէդ . անոր լսէ և
 ինծի ներէ . ես հիմա շատոնց զժոխքը պիտի բլլայի
 առանց յուսոյ կարող լինելոյ մէջմըն ալ զքեզ սիրել ,
 և նորէն ձեռք բերել կորուսած շնորհքս : Այս արդ Աս-
 տուած իմ , կը զղջամ ես քեզի բրած անարգանացս
 վրայ , ամէն բանէն էւել , ետ կենալով քու բարեկա-
 մութենէդ , և ոտքի տակ առնելով քու սէրդ շնչին եր-
 կրիս հաճոյիցը սրատնառաւ : Արանի թէ մեռած բլլայի
 բիրտ անգամ : Ինչպէս կրցայ ասանկ կոյր ու խննթ
 բլլայ . շնորհակալ եմ քեզնէ , տէր իմ , որ ինծի ասան
 տուիր նար գանելու իմ շարեացս , արդ որովհետե քու
 ողորմութեամբդ զժոխքէ դուրս եմ , և կրնամ սէր ու-
 նենալ , կը սիրեմ զքեզ անբառ բարիդ , իմ կեանքս ,
 իմ դանձս . սէր իմ տէր , և ամենայն ինչ : Յիշեցոր ,
 տէր , միշտ քու սէրդ զոր աս իս ցցուցիր , և զզժոխքը
 ուր ես պիտի բլլայի , որպէս զի աս մտածութիւնը զիս
 վառէ միշտ ներգործութիւն սիրոյ ընելու , և միշտ բե-
 զի ըսելու , կը սիրեմ զքեզ , և սիրելով կը սիրեմ : Մա-
 բրիամ կոյս , թաղուհի իմ և մայր իմ , յոյս իմ և ա-
 պաւէն իմ , թէ որ զժոխքի մէջ բլլայի նէ , զքեզ ալ
 չէի կրնար սիրել : Այլ սիրեմ զքեզ , մայր իմ , և քեզի
 կը վստահիմ ետ շկենալ մէջմըն ալ ՚ի սիրելոյ զքեզ և
 զԱստուածն իմ , օղնէ ինծի և աղաչէ զՅիսուս վասն իմ :

ԽՈՐՀՐԳԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻԷ .

ՅԱԻՒՏԵՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԴՃՈՒՈՅ

Որ անոնք յախտենական տանջանաց պիտի մատուցին¹ .

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Թէ որ դժոխքը յախտենական շրջար , դժոխք չէր
 ըլլար : Քիչ ատեն զիմացող պատիժը պատիժ չէ : Հի-
 անգի մը վերքը կը կտրեն , մէկային քաղցկեղը կը
 սաղեն , ցար մեծ է , բայց որովհետեւ քիչ մը ետե կը
 վերջանայ , շատ տանջանք չէ : Հասցա ինչ տանջանք
 իրար թէ որ ան կտրուածքը կամ այն տաղելը շա-
 րունակէր շարաթ մը , կամ ամիս մը ամբողջ : Ար-
 բոր տանջանք մը շատ կերկրննայ , թեթե ալ ըլլայ ,
 ինչպէս աչքի ցար , տկոսյի ցար , անտանելի կըլ-
 լայ : Բայց ինչ կըսեմ ցա , խաղարկութիւն մըն ալ ,
 կատակերգութիւն մըն ալ երաժշտութիւն մըն ալ թէ
 որ շատ երկրննայ կամ բոլոր օրն ըլլայ , ձանձրա-
 նալէն չէինք համբերէր : Հասցա թէ ամիս մը կամ
 սարի մը զիմանալու ըլլար նէ : Իսկ դժոխքը ինչ պի-
 տի ըլլայ . ուր նոյն խաղարկութիւնը միշտ չի տես-
 նաիր , կամ նոյն երաժշտութիւնը միշտ չի լսուիր .
 սոսկ մէկ աչքի կամ տկոսյի ցա չէ , սոսկ մէկ կտրե-
 լու կամ տաղելու ցա չէ , հասցա ամէն տանջանք և ա-
 մէն ցա հոն են : Այս սրչափ ատեն . յախտեանս յա-
 խտենից . և շարշարեացին զախ և զգիշեր² :

Աս յախտենականութիւնս հաւատոյ բան է , չէ թէ
 կարծիք մըն է , կամ կասկած մըն է , այլ ճշմարտու-
 թիւն վկայեալ յԱստուծոյ յամենայն զիրս սուրբս . եր-
 թայք յինէն անիծեալք ՚ի հօրն յախտենական . և եր-
 թիցեն նորա ՚ի տանջանսն յախտենականս³ . որք սոյ-

1 Ա . երթիցեն նորա ՚ի տան . 2 Յ . 7 . Ի . 10 .
 Հոնս յախտենականս : Մ . 7 . 3 Մ . Ի . Ե . 41 . . . 46 .
 Ի . 46 .

ցենն վրէժս 'ի սասակումն յախտենից¹. ամենայն ինչ
հրով յազեացի². Ինչպէս որ ազը ամէն բան կը պա-
հէ, սասանկ ալ գժոխբին կրակը զատապարտեալնե-
րը տանջելու ատեն՝ միանգամայն ազին յատկութիւնն
ալ ունի, պահելով անոնց կեանքը: Սուրբ Բեռնար-
գոսի բտածին պէս, ան տեղի կրակը անանկ կը տոչո-
րէ որ միանգամայն միշտ ողջ պահէ:

Սրբեմն ինչ մեծ խենթութիւն է ան մարդուն ըրա-
ծը, որ մէկ օր մը գրօսանք ընելու համար՝ ուզենայ
պարտաւորիլ զոցուած մնալ մէկ փոսի մը մէջ քան
երսուն տարի: Քէ որ գժոխբը հարիւր տարի դիմա-
նար, ինչ կըսեմ հարիւր, հապա երկու իրեք տարի
միայն, և ոչ աւելի, տակաւին մեծ խենթութիւն էր՝
մէկ քանի վայրկենի շնչին հանոյից համար, կրակի
մէջ զատապարտուիլ երկու իրեք տարի: Բայց մեր
բանը երսուն քառսուն տարիի վրայ չէ, հազար կամ
հարիւր հազար տարուան համար չէ, հապա նոյն տան-
ջանքը քաշելու վրայ է միշտ և յախտեան, անանկ
որ ոչ վերջանալ կայ և ոչ թեթեւալ բնաւ: Սուտի ի-
րաւունք ունին եղեր սուրբերը՝ երբոր աշխարհս վրայ
էին նէ, ու զեռ 'ի փտանգի զատապարտութեան, լալ
ու զողալ: Լրանելի հայրն Լսայի անապաան ալ կե-
նալով պահօք և ճգնութեամբք, կու լար ու կըսէր, փայ
ինծի սպորմելոյս, որ զեռ զեհենին կրակէն ազատ չեմ

ԻՂՁ ՍԻ ՊԵՂԵՏՍՆԵ

Ո՛հ Աստուած իմ, թէ որ դիս գժոխբ խաւրած ըլ-
լայիր, ինչպէս որ շատ անգամ արժանի եղայ ու եա-
քը ազատեցիր դիս քու գթութեամբդ, սրչափ պար-
տական քեզի պիտի մնայի, և անկէց ետե ինչ սուրբ
կեանք կըսկսէի վարել: Արդ հիմա աւելի մեծ ողոր-
մութեամբ դիս պահեցիր՝ որ հոն շինկնամ, ինչ պիտի
ընեմ, նորէն պիտի դառնամ արդեօք զբեղ վշտացը-
նելու, և քու բարկութիւնդ շարժելու, որ իրօք խա-
րես դիս հոն տանջուելու ան սպստամբներուն բանախն
մէջ, որ շատ ինծմէ սակաւամեղք կը տոչորին: Ա՛խ
փրկիչ իմ, սասանկ ըրի առաջուց ալ. փոխանակ բա-
նեցընելու ան ատենն որ տուիր ինծի իմ մեղքերս լա-

լու, ես աւելի գրեզ սրգողցընելու ծախեցի : Գոհա-
նամ զանրաւ բարութիւնէդ, որ այսչափ ինծի երկայ-
նամիտ եղար . թէ որ անսահման շրջար քու համբե-
րութիւնդ, ինչպէս կրնայիր ինծի համբերել : Աւստի
գոհանամ գրէն ինչուան հիմա ինծի սպասելուդ հա-
մար . մեծապէս գոհանամ հիմա ալ ինծի լոյս տալուդ
համար . որով կուտաս ինծի ճանչնալ իմ խնթու-
թիւնս, և այնչափ անարգանքը՝ որ քեզ տուեր եմ իմ
մեղքովս . ուստի կը դարչիմ անսնցմէ և կը զղջամ 'ի
բոլոր սրտէ, թող ինծի վասն քո սուրբ շարչարա-
նացդ, և ձեռք տուր ինծի քու շնորհքովդ, որ մէյմըն
ալ գրեզ չվշտացընեմ . իրաւամբբ հիմա պէտք է որ
փախնամ, շրջայ թէ զիս թողնես մէկ մահուչափ մե-
ղաց մէջ ալ ինկնալ : Այն աէր, աչքիս առջև զիր ան
իրացընէ փախնալու բանը, երբոր սատանան զիս
փորձելու ըլլայ մէյմըն ալ գրեզ վշտացընելու : Աս-
տուած իմ, գրեզ կը սիրեմ, չեմ ուզեր մէյմըն ալ ըզ-
քեզ կորսընցընել, զիս փոխէ քու շնորհքովդ : Օգնէ
ինծի, կոյսդ ամենասուրբ, տուր որ միշտ քեզի սպա-
սինիմ յամենայն փորձութիւնս իմ, որպէս զի չի կոր-
սընցընեմ զԱստուածն իմ . Մարիամ մայր իմ, դու ես
լոյս իմ :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Ով որ մէյմը գժոխը իյնայ նէ, յախտեան անկից
կլկլիք շուճի : Աս բանիս մտածութիւնը զողալ կու
տար Գաւթի, ուստի կըսէր . մի ընկզմեսցեն զիս ան-
գունդը խորաց, ջրհոր մի կափուսցէ գրերան իւր 'ի
վերայ իմ¹ : Գատաստարտեալը ընկածին պէս ան տան-
լանաց խորխորաառը՝ փոսին բերանը կը գոցուի, ալ չի
բացուիր . գժոխը մտնելու գուռ ունի, կլկլու գուռ
չունի : Աս է Սերբերիանոսի ըսածն ալ թէ էջբ ունի,
կը շունի : Աւստի ասանկ կը բացատրէ նոյն սաղմո-
սին խօսքը, մի թէ կափուսցէ գրերան իւր . վասն զի
երբոր վար առնէ եկողները, վերէն կը գոցուի վարէն
կը բացուի : Քանի որ մեղասորը աս աշխարհիս վրայ
կապրի նէ, կրնայ յոյս ունենալ ճար-ընելու, բաց

մէյմը որ մեզբով մահէն բանափ, ամէն յոյս իրեն հա-
մար վերջացած է. յոյս ամբարշտի կորիցէ¹, կըսէ սուրբ
գիրքը: Պոնէ մէկ սուտ յոյս մը կարենային ունենալ
դատապարտեալք, որ քիչ մը մխիթարանք բլլար յու-
սահատութեան դէմ: Վ իրաւից հիւանդ մը մահին ըն-
կած՝ թէ և անյոյս բլլայ բժիշկներէն, ինքը գեռ կը յու-
սայ թէ կարելի է որ ինծի գեղ մը գանուի առողջանա-
լու: ինչուան ՚ի մահ բանափ դատապարտեալն ալ ինքը
գինքը կը մխիթարէ յուսով մը թէ ով գիտէ կրնայ բլ-
լալ որ աս շղթաներէն խալըսիմ: Պոնէ, կըսեմ, ասանկ
կարենար ըսելու գժոխքի դատապարտեալն ալ. թէ ով
գիտէ գուցէ մէկ օր մը աս բանաէս ելլեմ: Չէ չէ,
գժոխքի մէջ բնաւ յոյս չիկայ, ոչ իրաւ ոչ սուտ, հան-
չբլլար ըսել՝ ով գիտէ, գուցէ: Յանդիմանեցից և կա-
ցուցից զայս ամենայն առաջի քո². վասն զի խեղճ
ողորմելին միշտ աչքին առջևը կը տեսնէ զրաձ գա-
տապարտութիւնը, թէ յախտեան պիտոր լայ ան տան-
ջանաց խորխորատին մէջ: Յարիցեն ումանք ՚ի կեանս
յախտենականս, և ումանք ՚ի նախատինս և յամօթ յա-
խտենական³. ուստի դատապարտեալը չէ թէ միայն
ամէն վայրկեան կը տանջուի, հապա ամէն վայրկեանի
մէջ ալ կը քաշէ յախտենականութեան տանջանքը.
ըսելով, ինչ որ հիմա կը քաշեմ՝ նէ, յախտեան պի-
տի քաշեմ: Տերաուղիանոսին ըսածին պէս՝ յախտե-
նականութեան ծանր բեռը կը քաշէ:

Արեմն ազաշենք զԱստուած սուրբ Օղոստինոսին
հետ, աստ կիղեա, աստ սգոցեա, աստ մի խնայեր,
զի յախտեան խնայեսցես: Աս կեանքիս պատիժները
կանցնին կերթան. նեաք քո զնան ՚ի ձայնէ որոտարդ
քո անուի⁴. բայց անդիի կենաց պատիժները բնա-
անցնելիք չունին: Թէ որ հիմակուան որոտմունքէն կը
վախնանք, վախնանք ան որոտմունքէն յախտենական
դատապարտութեան, որ զոռալով կելլէ դատաւորին
բերնէն անօրինաց դէմ, երթայք յինէն անիծեալք ՚ի հորն
յախտենական⁵: Ահա աս է վախնալու ձայն որոտա-
լոյ անուին Աստուծոյ, վասն զի անիւր օրինակ է քո.

1 Ա. Մ. 7.

4 Ս. 2. 18, 19.

2 Ս. 2. 21.

5 Ս. 2. 41.

3 Գ. 2. 2.

փանեականութեան, որուն շրջանը ծայր ու ճոթ չունի. ևս տէր մերկացի, կըսէ, զվաղակաւորն իմ ՚ի պատենից խրոց, և անդրէն ոչ ևս դարձցի¹: Արշափ մեծ է զժօխի պատիժը, ալ տեղի վախնալու բանը տե՛ է որ մէյմըն ալ ևս դառնալիք չունի:

Գուցէ անհասարկն մէկը բռէ թէ աս ինչպէս դատաստան է, մէկ վայրկենի մեղքը յախտենական անձնաբով պատժել: Աս ալ կըսեմ. հասցա ինչպէս մեղաւորը կը համարձակի մէկ շնչին ու վայրկենական հանոյից համար անարդել դանբաւ մեծփայելչութիւնն Աստուծոյ: Արքայն Թովմայի բսածին պէս, մարդկային դատաստանին համեմատ ալ՝ մարդասպանութիւնը մէկ վայրկենի մէջ ըլլալուն համար՝ վայրկենական պատժով չի տանջուիր: Մէկ մահուչափ մեղքին մէկ զժօխը քիչ է, ինչպէս որ կըսէ սուրբն Բեռնարդինոս սեկացին. ինչ և իցէ մահուչափ մեղքով անհուն անարգանք կըլլուի Աստուծոյ. ուստի անհուն անարգանաց անհուն պատիժ պէտք է. բայց որովհետև սրբոյն Թովմային բսածին պէս, արարածը ընդունակ չէ անհուն գատժոյ ըստ սասակութեան, Աստուած ալ իրաւամբ կընէ, որ անոր պատիժն անհուն ըլլայ ըստ տարածութեան, որ է ըսել յախտենական:

Ո՛ր թողունք որ աս պատիժը պէտք է որ յախտենական ըլլայ: Ասխ, վասն զի մեղաւորը ՚ի զժօխս չի կրնար վճարք ընել իր յանցանացը. աս կեանքիս մէջ կրնայ մեղաւորը վճարումն ընել արդեամբք փրկչին խրոյ, ասկից դուրս կը մնայ դատասպարտեալը, և այնպէս յախտեան կը մնայ անձողոսպրելի ՚ի պատժոց. ոչ փրկէ մարդ, և ոչ տայ Աստուծոյ փրկանս. . . վաստակեա յախտեան²: Աստի կըսէ բելուակեցին թէ չան յանցանքը միշտ կրնայ պատժուիլ, բայց ոչ երբէք կրնայ քաւուիլ. վասն զի սրբոյն Անտոնինոսի բսածին պէս, հոն տեղ մեղաւորը չի կրնար զղջալ, անոր համար Աստուած միշտ սրդողած կը մնայ. ժողովորդ՝ ընդ որում ասցէ պատերազմ տէր մինչև ցյախտեան³: Երկրորդ, թէ և Աստուած ուղենայ ալ ներել, ինքն դատասպարտեալը ներումն չուզեր, վասն զի է խտասիրտ կամակոր հաստատեալ յատելութեան

1 ԵՍ՛: ԻԵ. 5.

2 ՍԷ. ԻԸ. 8.

3 Մ՝Ղ. Ե. 4.

ընդդէմ Ասատուծոյ : Աստի կրսէ Իննսփկենտիսս Գ
պատար թէ գատապարտեալքը չեն խոնարհիր, ժան
զի անդգամութիւնը ասելութիւնը տիրած է իրենց վը
րոյ : Ե սուրբն Հերոնիմոս ալ կրսէ թէ անյագ են ՚ի
ցանկութիւն մեղանշելոյ : Ասկից է որ գատապարտե
լոյն վերքն է անբժշկելի : ժամն զի տեղիք չի տար բը
ժրշկելու : Վէրք իմ սաստիկք՝ ուստի բժշկեցայց՝ :

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՏԱՔ

Արեւիլն փրկիչ իմ, թէ որ ես գժօխքն բլլայի նէ ըստ
արժանեացս, յամառեալ պնդազրուի պիտի բլլայի
յասելութեան քեզի դէմ, Ասատուած իմ, որ ինծի Հա
մար մեաար : Այն, որպիսի գժօխք կրկար տա, տակ
գրեղ, որ զիս սիրեցիր, ով զեղեցիկութիւն անշտփ, ով
բարութիւն անբաւ, արժանի անհուն սիրոյ : Արեւիլ
թէ որ Հիմա գժօխքին մէջն բլլայի նէ, պիտի անանկ
թշուառ փրճակի մէջ բլլայի, որ ներումն ալ պիտի
չուղէի թողութեան, որ ինծի Հիմա կուզես տալ : Այ
սուս փրկիչ իմ, զոհանամ գրէն սա ամէն զթութեանց
Համար, որ իմ վրաս բանեցուցիր, ուստի թողութիւն
ալ կուզեմ, գրեղ սիրել ալ կուզեմ, զուն ինծի ներումն
կուզես տալ, ես ալ ան կը խնդրեմ, ե կը յուսամ քու
արգիւնքովդ : Ար ցաւ իմ ամէն մեղացս վրոյ, որով
գրեղ վշտացուցի, ով անբաւ բարութիւնդ, թողու
թիւն ինծի շարհէ : Ար սիրեմ գրեղ ամենայն Հոգով,
ս՛հ տէր : Ի նշ վնաս ինծի բրած ունիս, որ ես կարե
նամ գրեղ տակ որպէս թշնամի յախտեան : Ե ինչ
բարեկամ ունեցեր եմ ես բնաւ, որ այնչափ բան բ
րած բլլայ ինծի, ե այնչափ բան քաշած բլլայ ինծի
Համար, որչափ զուն բրիր ե քաշեցիր, ով Արսուս իմ,
Հատրա մի թողուր որ ես մէյմըն ալ քու կամբիդ զէմ
ընեմ, ու կորսրնցընեմ քու սէրդ : Տուր ինծի մեանի
քան թէ մէյմըն ալ տա կործանման մէջ իյնալ : Ավ
տիրամայր, քու Հոփանասորութեանց տակը զիս պա
հէ, ե մի թող տար որ մէյմըն ալ ես ապառաժը բլլամ
ընդդէմ Ասատուծոյ ե ընդդէմ քեզի :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Մահն որ աս կենացս մէջ մեղաւորաց աչքին առջև
 աս փախաւորս բան է, գժօխքին մէջ իրենց ամենէն
 փափաքելի բանը պիտի ըլլայ. խնդրեացեն գմահ, և
 քաղցեն, ցանկան մեռանից, և փախիցէ ՚ի նոցանէ
 ճաշ¹: Ուստի ասանկ կը գրէ սուրբն Հերանիմոս. ով
 ճաշ, որչափ անուշ կըլլաս անոնց որոնց սյնչափ
 բան երեցար: Գաթի բսածին պէս, մահ հոգեւեցէ
 փասա². զոր ասանկ կը պարգարանէ սուրբն Բեռ-
 նարգոս. թէ ոչխարը երբոր կարածի նէ, կանանչը
 խաւ, բայց արմատը կը թոզնէ, ասանկ ալ մահը
 բատապարտեալներով կարածի, ամեն փայրկեան մահ
 իստաց իրենց. բայց կենդանի կը թոզնէ զիրենք՝ որ-
 զն զի անզապար սպաննէ զիրենք գժօխքին տանջան-
 բովը: Ուստի կըսէ նաև սուրբն Գրիգոր թէ ան սոս-
 փախ բոցին մէջ մեղաւորը միշտ կը մեռնի, և կենդա-
 նի կը մնայ: Հոս որ մէկը ցտապին մահուամբ մեռնե-
 թ ըլլայ, ամենքը ցտակից կըլլան. զատապարտե-
 լոյն ցտակից եզոզ մըն ալ չիկայ: Յաւէն ամեն փայր-
 կեան կը մեռնի, բայց չուծի և պիտի չուծենայ զմէ-
 կ որ իրեն ցտակից ըլլայ: Ջենան կայսրը մէկ փոսի
 էր մէջ գոցուած կազազակէր, ոգորմեցէք բացէք ին-
 ի, բայց լսող չի գտնուեցաւ, և անանկ յուսահատ
 մնաւ. վերջէն տեսան որ իր թիկն միտը կրծեր կերեր
 է. կիրեզ աղերսանգրացին զատապարտելոց համար
 կտէ թէ կը պտտան կը պտտչան, խալըսող չիկայ. կու-
 թն կոզրան, ցտակից եզոզ չիկայ:

Իս աս իրենց թշուառութիւնը որչափ ասեն պիտի
 փնանայ. միշտ և յախտեան, և յախտեանս յախտե-
 կից: Կը պատմուի ՚ի հոգևոր կրթութիւնս հօրն Սէ-
 վերի կրտսերոց, թէ Հոսմ հարցուցին զիսին զիա-
 նորի մը թէ որչափ պիտի կենայ գժօխքը. ան ալ կա-
 սազութեամբ մեռաք զարնելով աթոսի մը բսաւ՝ միշտ
 և միշտ: Աս բանէն սյնչափ սարսափ ընկաւ լսողնե-
 բուն վրայ, որ շատը ընդհանրական խոստովանանք
 եղան, և փայրերնին փոխեցին՝ աս երկու բառին հա-

մար թէ միշտ միշտ : Խեղճ սգորմեկի Յուզա թը-
 շուստանկանը՝ Հազար ոթ Հարիւր այսչափ տարի է
 որ գժոխբին մէջն է , և իր գժոխբը միշտ նոր կրակի ,
 իսկ թշուստանկան Կայէնը վեց Հազար տարիէն էնի
 է որ ան կրակին մէջն է , և միշտ նոր կրակի իր գժոխ-
 բը : Աէկ գիւի մըն ալ Հարցայցին , թէ քանի տարի է
 որ ինքը գժոխբն է . բոսս երեկուրնէ ՚ի վեր է . տար
 բաին թէ ինչպէս երեկուրնէ կրսես , Հինգ Հազար տա-
 րիէն էնի է քանի որ դուն գատասպարտուած ես . պա-
 տասխան տուա . թէ որ գիտնայիք ինչ բան է յախ-
 տենականութիւնը , կիմանայիք որ անոր առջեր Հինգ
 Հազար տարին մէկ փայրկեան ալ չի սեպուիր : Գնենք
 թէ Հրեշտակ մը դար բակը մէկ գատասպարտուածի մը
 թէ դուն գժոխբէն պիտի ելլես , երբոր անցնին այնչափ
 դարեր որչափ են անձրեին կաթիլները , ծաւերուն
 տերեւները և ծոխուն աւաղը , գատասպարտելոյն մեծ ու-
 բախութեան բան կըլլար՝ քան թէ մաւրացկանի մը բ-
 սուէր թէ դուն թագաւոր պիտի բլլաս : Բայց սակայն
 թող անցնին այնչափ դարեր , և բազմապատկուին ան-
 Հուն անգամ , գժոխբը միշտ նոր կրսուի : Ամէն գա-
 տասպարտեալ առ գաշինքը կը գնէր Աստուծոյ Հեռ բ-
 սելոյ . աէր , սաստկացուր իմ տանջանքս որչափ կու-
 զես նէ , երկընցուր որչափ կուզես , միայն թէ ետք
 ետք լիննայ , ես գո՛հ եմ : Բայց առ բլլալու բան չէ ,
 բնաւ լիննայիք չիկայ : Աստուծոյ փողը առ արգարու-
 թեան ձայնը միշտ պիտի Հնչեցընէ գժոխբին մէջ , միշտ
 և յախտեանս յախտենից և ես :

Թող Հարցընեն գիտայ գատասպարտեալք , քանի մէկ
 գմեղ Հաս պիտի սրահէք , քանի գիշեր , երբ կը լիննայ առ
 փայրկեանը , առ սղաղակը , առ գարշութիւնը , առ
 կրակը և բոցը , առ տանջանքս . սրատասխան կանենն՝
 ոչ երբէք ոչ երբէք : Արչափ սասեն պիտի գիմանան
 միշտ և միշտ : Ա՛խ աէր , լոյս տուր այնչափ կուրբուն
 որ կը խրատուին գժոխբ չերթալու Համար նէ , պա-
 տասխան առ կու տան . թէ որ գժոխբ երթամ նէ , եր-
 թամ , Համբերութիւն : Ա՛յ աէր Աստուած , տանկեմե-
 ըը Համբերութիւն չունին՝ թիշ մը ցուրտ քաշեն նէ ,
 տաք խցի մէջ կենան նէ , ծեծ մը ուտեն նէ . Հազա
 ինչպէս պիտոր Համբերեն կրակի ծոխուն մէջ , սանա-
 կոխ եղամ սատանաներէն , և Աստուծոյ երեսէն բն-
 կամ , և ամէն բանէ զրկուած յախտեանս յախտենից

Ով հայր գթութեանց և Աստուած պարտութեանց,
 Գաթի բաժինն պէ՛ս ոչ թողցես զայնասիկ որ խնդրեն
 զքեզ տէր՝: Աս խնչուան հիմա քեզի երես դարձուցի,
 և զուն զիս երեսէ շիճղեցիր. կաղաչեմ զիս երեսէ մի
 ձգեր հիմա ալ՝ որ զքեզ կը խնդրեմ: Ար զգջամ, ով
 խորագոյն բարի, որ քու շնորհքդ բանի տեղ չի սե-
 ղեցի, և ոչինչ բաներու հետ փոխեցի, նայէ 'ի վերս
 փածնիդ, և աստնց ձայնը լսելով որ կը բարեխօսեն
 քան իմ, ներէ և թող ինձի: Աս զու փրկիչ իմ, յիշէ
 քիս զչարչարանս քս որ ինձի համար քաշեցիր, և
 բերդ որ իմ վրաս ցցուցիր, հետն ալ իմ սպերախ-
 ասթիւնս, որովք այնչափ անգամ զժոխքի արժանի
 եցայ, որպէս զի միշտ լամ իմ անզգամութիւնս՝ որ
 քեզի գէ՛մ բրի, և սպրիմ՝ միշտ փասուած 'ի սէր քս:
 Ախ Ախուս, ինչպէս շիփառուիմ քու սիրովդ, մտա-
 նելով թէ շատ տարիներէն ասաջ, ես զժոխքը տաշ-
 թի պիտի, և յախտեան ալ պիտի տաշորէի. և զուն
 քիս խաղըսելու համար մեռար, և անրաւ գթութեամբդ
 քիս խաղըսեցիր. թէ որ զժոխքի մէջ ըլլայի նէ հիմա,
 քեզ պիտի ասէի, ան ալ յախտեան. բայց հիմա ըզ-
 թեզ կը սիրեմ, և կուզեմ յախտեան սիրել, ասանկ
 քս ունիմ՝ զօրութեամբ քս սուրբ արեանդ: Դուն որ
 քիս կը սիրես, ես ալ զքեզ կը սիրեմ. զուն զիս միշտ
 կուզես սիրել, թէ որ ես զքեզ չիթողնեմ նէ: Ախ տէր
 իմ, զուն պա՛հէ զիս, որ մէյմըն ալ զքեզ չիթողնեմ,
 անկեց ետե ինչ որ կուզես ինձի բրէ. ես արժանի եմ
 անն պատուհասի, և սիրով ալ կընդունիմ, միայն
 թէ զիս խաղըսես ան պատուհասէն զուրկ մնալու 'ի
 քս սիրոյդ: Ով Մարիամ ապաւէն իմ, քանի անգամ
 ես զիս զժոխքի արժանի բրի, և զուն զիս խաղըսեցիր,
 քիս ալ զիս մեղքէ խաղըսէ, որ միայն կընայ զիս
 փրկել Աստուծոյ շնորհքէն և զժոխքը տանել:

ԽՈՐՀՐԳԱՄՈՒԹԻՒՆ ԻՐ.

Ի ԱՏԱՊԱՐՏԵԼՈՅ ԽՂՃՄՏԱՆԱՅ ԽԱՅԹԸ

Ահանց որդը չի մեանիր¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ըն որդը որ չի մեանիր՝ կիմացուի, կըսէ սուրբն թովմաս, խղճմտանքի խայթոցը, որով յախտեան կը տանջուի մեղաւորն ՚ի դժոխս : Շատ կերպ պիտի ըլլան խղճմտանաց խայթոցը որ պիտի կրճեն զատապարտելոց սիրար, բայց աս իրեք խայթոցն աւելի պիտի տանջէ զիրենք . մէյմը թէ ինչ շնչին բանի համար զրժոխք ընկան, մէյմըն ալ թէ ինչ թեթեւ էր որ պիտի ընէին փրկուելու համար, և երրորդ թէ ինչ մեծ բարիք կորուսին : Առաջին խայթոցը ըսինք ան է՝ որ զատապարտեալը պիտի տեսնէ թէ ինչ շնչին բանի համար կորսուած է . Եսառ ոսպնաթանք ուտելէն ետև որուն համար անգրանկութիւնը ծախեց, սուրբ զրբին պատմածին պէս, սրտին ցաւէն կորսուած բանին վերայ կատարելով՝ ամուր ձայնով կը պոռար . ազազակեաց ՚ի ձայն մեծ՝ զառնացեալ յոյժ², կըսէ սուրբ զիրքը : Հասրա սրչափ պիտի պոռչայ պոռչրտայ զատապարտեալը՝ քանի որ մտածէ թէ մէկ վայրկենական և թունաւոր հաճոյքը կատարելով՝ կորսընցոց յախտենական թագաւորութիւնը ամենայն զուարճութիւններովը . և պիտի տեսնէ զինքը յախտեան զատապարտուած անմահ մահուան : Աւտի շատ աւելի զանբայ պիտի ունենայ քան զլալն Յովնաթանու, որ իր հօրմէն մահուան զատապարտուելով կըսէր . ճաշակելով ճաշակեցի սակաւ մի մեղր, և ահա մեռանիցիմեծ ես³ : Այն, ինչ տանջանք կըլլայ զատապարտելոյն

1 Արդն Նոյա ոչ մեռանի : 2 Ն. Ե. Ի. 34 :

Մ. Դ. Թ. 47 :

3 Ս. Թ. 4. 37. 43 :

ան տեսն տեսնելը իր դատապարտութեան պատճառը: Մեղի հիմա մեր անցած կեանքը ինչ կերևնայ, կթէ ոչ մէկ վայրկենի երազ մը. իսկ ինչ պիտի երևան զժոխք եզոզներուն՝ իրենց յիսուն կամ վաթսուն տարին որ ունեցեր են երկրիս վրայ, երբոր ՚ի խորս յախտենականութեան զտնուին նէ, որ հարիւրաւոր և հազարաւոր միլիոն տարիներ անցնին նէ կը տեսնեն որ իրենց յախտենականութիւնը դեռ նոր կըսկսի: Բայց ինչ կըսեմ յիսուն տարի կենաց, միթէ յիսուն տարուան մէջ մէկին հաճոյքը կրնայ կատարուիլ. միթէ մեղաւորը առանց Աստուծոյ ապրելով միշտ կը վայելէր իր մեղացը մէջ. մէկ քանի վայրկեան կը զիմանայ մեղքը, մնացած բոլոր տեսնն որ Աստուծոյ թշնամի կապրի մէկը, սրատիժ է ամենեինն և ամօթ: Արդ ինչ կերևնան դատապարտելոց առջև ան իր մարմնոյ հաճոյից վայրկեանները. մանաւանդ ան վերջին մեղքը՝ որով դատապարտուեր է, ուստի պիտի ըսէ. ուրեմն մէկ սղորմելի և անբանական հանցից համար, որ վայրկեան մը հազիւ տեսց, և իսկոյն անցաւ զնաց հովի պէս, ևս պիտի կենամ աս կրակին մէջ տոչորած, յուսահատ, և ամէն բանէ զուրկ՝ միշտ և յախտեան, քանի որ Աստուած Աստուած է:

ԻՆՉ ԵՒ ՊԵՆՍՏՆԵ

Եյս տուր ինծի տէր, որ ճանչնամ իմ անզգամութիւնս որով վշտացուցի գրեզ, և յախտենից պատուասին արժանի եղայ: Աստուած իմ, մեծ ցաւ է ինծի գրեզ վշտացընելս, բայց նոյն ցաւը զիս կը մխիթարէ. թէ որ դուն զիս զժոխք խաւրած ըլլայիր նէ ըստ իմ արժանեացս, աս խղճմտանքս կըլլար ինծի զժոխք շոխոց, տեսնելով որ ինչ շնչին բանի համար դատապարտուեր եմ. բայց հիմա աս խղճմտանքը զիս կը մխիթարէ, վասն զի կը քաջալերէ զիս թողութեան յոյս ունենալ քեզմէ, որ խոստացար ներել զզճացողին: Այո, տէր, ևս ալ կը զղջամ գրեզ անարգելուս համար, սիրով կը քաջեմ այս քաղցր պատիժս. մանաւանդ թէ կաղաչեմ որ սաստկացընես, և սրահես զայն վրաս մինչև ՚ի մահ, որպէս զի լամ դառնասղէս ան ահաճութիւններն որ քեզի տուի: Թող ինծի, փրկ-

կիչ իմ, որ ինձի գթալով անձիդ չիղթացիր, յանձն առնելով ցառազին մահ քաշել զիս գժոխքէն խալըսելու համար : Ո՛հ կաղաչեմ, գթա ինձի և ողորմէ, ըրէ որ ան գրեզ վշտացընելուս խղճմտանքի խայթը անդադար ցաւի մէջ զիս թողու, միանգամայն բորբոքէ զիս բոլոր սիրով առ քեզ . որ այսչափ զիս սիրեցիր, և այնչափ երկայնամտութեամբ ինձի համբերեցիր, և հիմա ալ սրտովելու տեղը բարխրով և շնորհքով կըլնցընես : Գոհանամ զքէն, փրկիչ իմ, և կը սիրեմ ըզքեզ ինձմէ էւել և ՚ի բոլոր սրտէ : Չես մերժեր դուն բնաւ գրեզ սիրողը . արդ ես գրեզ կը սիրեմ, զիս ալ մի մերժեր քու երեսէդ, պահէ զիս միշտ և հանապազ քու շնորհիդ մէջ . և մի թողուր որ ես գրեզ մէյմըն ալ կորսընցընեմ : Մարիամ սուրբ Աստուածածին, ընդունէ զիս քեզի ծառայ, և կապէ զիս սիրով քու միածնիդ հետ . աղաչէ որ ինձի ներէ, և տայ ինձի իր սէրը և յարատեութեան շնորհքը ինչուան ՚ի մահ :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Սուրբն Քովմաս կըսէ թէ աս պիտի ըլլայ զխաւոր տանջանք դատապարտելոց, տեսնել թէ շնչին բանի մը համար կորսուեցան, երբոր այնչափ զիրաւ կըրնային արքայութեան յախտենից փառքը ձեռք բերել, թէ որ ուղենային նէ : Ուստի խղճմտանքին երկրորդ խայթոցը աս կըլլայ՝ այսինքն մտածել որ քիչ բան ունէին ընելիք փրկուելու համար : Սրբոյն Ումբերգոսի դատապարտեալ մը երեցաւ և ըսաւ, թէ աս էր իր բուն ցանն որ զինքը կը տանջէր ՚ի գժոխս, մտածելն թէ ինչ պզտիկ բան է որուն համար դատապարտուեր է, և ինչ պզտիկ բանով մը կընար փրկութեան հասնիլ : Պիտի ըսէ ան ատեն թշուառական մեղաւորը : թէ որ զիս մահացընէի շնայել ան մեղանշտական առարկային վրայ, թէ որ յաղթէի մարդկային նկատմանց, թէ որ փախչէի աս ան առիթներէն, ընկերութենէն, կենցաղավարութենէն, ևս չէի դատապարտուեր : Թէ որ շարաթն անգամ մը խոստովանանք ըլլայի, թէ որ հոգևոր խրատներու սիրով երթայի, թէ որ ամէն որ հոգևոր գրքոյկ մը կարգայի, թէ որ զիս Աստուծոյ յանձնէի և Մարիամու, ևս չէի նորէն իյնար : Շատ

անգամ առաջադրեցի առ ընել, բայց ՚ի գործ չի գրի-
կամ սկսայ ընել, ետքը թողուցի, ասոր համար կոր-
սուեցայ :

Աս խղճի տանջանքը կը սաստկանայ բարի օրինակ-
ներէն որ տեսած էր աղէկ բարեկամներէն և ընկեր-
ներէն, և աւելի կը սաստկանայ փրկուելու համար Աս-
տուծոյ իրեն տուած պարգևներէն, թէ ընական պար-
գելլայ, ինչպէս կատարեալ առողջութիւնը, թէ բախ-
տի բարիք ըլլայ, և թէ քանքար որ Աստուած իրեն
տուեր էր ՚ի բարին բանեցընելու և սուրբ ըլլալու, շը-
նորհքներ, յուսաօրութիւններ, ազգեցութիւնք, կոչ-
մունք, և այնչափ տարի ալ՝ ըրած վեասին ճարք տես-
նելու, բայց կը տեսնէ որ ան թշուառ վիճակին մէջ
որ ընկած է, ալ ատեն չիկայ ճար ճարակ ընելու,
փասն զի կը լսէ զրոյ ան բանը թէ հրեշտակն զոր տե-
փ. . երգուա ՚ի կենդանին յախտնից. . զի ոչ ես կայ
այլ ժամանակ¹ : Ա՛խ, որպիսի սուր սուսերներ պիտի
ըլլան աս ամենայն առած շնորհքները թշուառական
դատապարտելոյն սրտին մէջ, երբ որ կը տեսնէ որ
լմեցեր զացեր է ատենը ճար մը ընելու իր յախտնա-
կան կործանմանը, ուստի պիտի ըսէ իր յուսահատ
ընկերներուն հետ. անցին հունձք, անց ամառն, և
մեք ոչ փրկեցաք² : Ախտի ըսէ, երանի թէ ան աշխա-
տանքներն որ ըրի զիս դատապարտելու, Աստուծոյ
համար ըրած ըլլայի, ես մեծ սուրբ մը կըլլայի : Ա՛հ,
հիմա ինչ մնաց քոփս, և թէ ոչ խայթ խղճմտանաց,
և տանջանք որ զիս պիտի շարշարեն յախտեան. իբր
որ աս մտածութիւնք պիտի տանջէ զդատապարտեալը
կրակէն աւելի, և ամէն զժտկարի տանջանքներէն էւել,
ըսելով ինքն իրեն, ես կրնայի յախտեան երանելի ըլ-
լալ, ու հիմա յախտեան թշուառ պիտի ըլլամ :

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՏՈՒԷ

Ա՛հ Ախտու, հապա ինչպէս կրցար այդչափ ինծի
համբերել, քանի անգամ քեզի երես դարձուցի և դուն
յի դազրեցար քոփս գալէն, ես այնչափ զքեզ բարեկա-
ցուցի և դուն ինծի այնչափ ներեցիր, նորէն դարձայ
զքեզ վշտացուցի և դուն կրկին դարձար թողութիւն ին-

ձի տալու : Ուրեմն զիս մասնակից բրէ ան ցաւուն որ քաշեցիր Ղեթսեմանի սրարտէզին մէջ իմ մեղքերուս համար , այնչափ որ արիւն քրանիլ քեզ տուին : Ար զզջամ , փրկիչ իմ սիրելի , ասանկ շարաշար փոխարէն ընելուս քու սիրոյդ : Ո՛հ , նզոված կամբ , կանի-
 ծեմ գրեզ , զուն եղար ինծի սրատնաւ կորսընցընելու զչնորհս տեսուն իմոյ : Ով սիրեցեալդ իմ Յիսուս , հի-
 մա գրեզ կը սիրեմ ամէն բանէ վեր , կը հրաժարիմ յամենայն անարժան հաճոյից , և կառաջագրեմ բիւր անդամ մեռնիլ , քան թէ մէյմըն ալ գրեզ վշտացը-
 նել : Հապա ան քաղցր սրտիդ համար՝ որով զիս սիրե-
 ցիր խաչին վրայ , և ինծի համար տուիր աստուածային կեանքդ , տուր ինծի լոյս և ուժ դէմ զնելու փորձու-
 թեանց , և ապաւինելու ՚ի քո օգնութիւնդ՝ երբոր փոր-
 ձուելու ըլլամ նէ : Ով Մարիամ կոյս , իմ յոյսս , զու ամէն բանի կարող ևս Աստուծոյ քով , առ ինծի հա-
 մար սուրբ յարատեութիւն , անանկ որ մէյմըն ալ իր սուրբ սիրոյն չի բաժնուիմ :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Երբորդ խայթոյ խղճի դատապարտուած անձին պի-
 տի ըլլայ տեսնելը թէ ինչ մեծ բարիք կորսընցոյ : Սուրբ Յովհան ոսկերերանի բսածին սէս , աւելի կըլ-
 լայ տանջանքնին երկնքէն քան թէ դժոխքէն . արքայ-
 ութեան կորստեանը վրայ աւելի կը ցաւին քան թէ
 դժոխքին տանջանացը վրայ : Թշուառական թաղուհին
 Անդղիոյ Եղիսարեթ կըսէր թէ տուր ինծի , Աստուած ,
 քառսուն տարի թաղաւորութիւն , ալ արքայութիւն
 չեմ ուզեր քեզնէ : Իրաւ որ անդգամը ունեցաւ քառ-
 սուն տարի թաղաւորութիւնը , բայց հիմա քանի որ
 աս աշխարհս ելաւ նէ , ինչ կարծես ինչ կըսէ .
 անտարակոյս հիմա ան խելքին վրայ չէ . հիմա ինչ
 տանջանք կը քաշէ յուսահատարար քանի որ կը մտա-
 ծէ թէ ան քառսուն տարուան թաղաւորութեան տեղ
 որ ախով վախով և նեղութեամբ անցուց , յախտեան
 կորսընցոյ երկնից թաղաւորութիւնը , որ է արքայ-
 ութիւն :

Բայց դատապարտելոյն աւելի տանջանք տուողն է
 յախտեան տեսնելը թէ կորոյս երկնքը , և իւր ծայ-

բազայն բարին զԱստուած . չէ թէ զժրագղութեամբ մը կամ ուրիշի չարութեամբ , հասցա իր բուն յանցանքովը . կը տեսնէ որ ինքը արքայութեան համար ըստեղծուած էր , կը տեսնէ որ Աստուած իր ձեռքը թողեր էր ընտրել և հողալ կամ կեանք , կամ մահ յախտեանս յախտենից : Ինչպէս որ կըսէ Սիրաք , առաջի մարդոյ կեանք և մահ , և զինչ հաճոյ թուեսցի իւր՝ տացի նմա¹ : Ուստի կը տեսնէ որ իր ձեռքն էր , թէ որ ուզենար փրկուիլ և երջանիկ ըլլալ յախտեան . իսկ ինքը ուզեց զուրիւ ան տանջանաց խորխորատը , ուկից մէյմըն ալ ելլելիք չունի , և ուրիշ մըն ալ զինքը հանելու հոգ ունեցող չիկայ : Ար տեսնէ փրկուած իր այնչափ ընկերները , որ նոյնպիսի կամ աւելի վըտանոց ունէին մեղանչելու , բայց խելք բանեցուցին զոչը կենալ , իրենք զիրենք Աստուծոյ յանձնելով , բայց թէ որ ընկան ալ նէ , զխտցան շուտով կանգնիլ , Աստուծոյ տալ զիրենք , և անանկ փրկուեցան . բայց ինքը չուզենալով առ ճամբան բռնել՝ թշուառաբար զժոխք ինկաւ . որ է ծով տանջանաց , առանց յուսոյ մէյմըն ալ ճար գտնելու :

Ով եղբայր , թէ որ ինչուան հիմա դուն ալ առանկ խենթութիւն բրիր , ուզենալով արքայութիւնը և զԱստուած կորսընցընել մէկ անպիտան հաճոյքի մը համար , նայէ որ ճարը ընես հիմա քանի որ առենն է , և շուտով ընես , խենթութեանոց մէջ մի մնար : Սոսկա զոգոս , չըլլայ թէ երթաս յախտեան առ խենթութիւնոց լաս : Ով զիտէ գուցէ աս մտածութիւնս որ կը կարգաս , վերջին կոչումն ըլլայ որ քեզի կընէ Աստուած : Ո՛ր զիտէ գուցէ հիմա վարքդ չի փոխես նէ , ուրիշ մահուչափ մեղաց մէջ ինկնաս . և Աստուած ալ զքեզ երեսէ ձգէ , և ետքը այսպէս զքեզ խարէ յախտեան տանջուիլ ան խենթերուն հետ՝ որ հիմա զժոխքն են և կը խոստովանին իրենց շարաչար սխալմունքը , ուրեմն մոլորեցաք , ըսելով . որ է յուսահատ խոստովանութիւն , տեսնելով որ ալ ճար ճարակ չիկայ : Երբոր սատանան զքեզ փորձէ , զժոխքը միտքդ բեր , առ Աստուած զիմէ և առ սուրբ Աստուածածինն , զժոխքին մտածութիւնը զքեզ զժոխքէն կը խալըսէ : Յիշեա ըզ-

փութեան քո, և յախտեան ոչ մեղիցես¹, կըսէ Աբրաք: փան զի զժոխքը մասանելք՝ քեզի կու տայ զի մեյ առ Աստուած:

ԵՂԶ ԵՒ ԳՆՂԾԻՇՆԹ

Ով ծայրագոյն բարի, քանի անգամ ես զքեզ կուրուսի շնչին բանի մը համար, և արժանի եզոյ յախտեան զքեզ կորսընցընելու: Բայց զիս կը մխիթարէ մարգարէին ան խոսքը. ուրախ եղիցին սիրտք այնուցիկ, ոչք խնդրեն զտէր²: Աստի պէտքը չէ որ յուսուկատուր բլլամ զքեզ նորէն գանելու, Աստուած իմ, թէ որ սրտանց կը խնդրեմ նէ: Այս տէր, հիմա կը փափայրիմ կը հասաշեմ քու շնորհքիդ՝ քան ուրիշ այս մեկնայն բարեաց. զոհ եմ ամէն բանէ հրամարի: Կեանքէս ալ, քան թէ ՚ի քո սիրոյդ: Զքեզ կը սիրեմ, Ախտուս իմ, ՚ի վեր քան զամեկնայն, և զքեզ սիրելուս համար կը ցախիմ զքեզ վշտացընելուս վրայ: Աստուած իմ, զոր անարգեցի և կորուսի, շուտով ներէ ինձի, և ասուր սր շուտով զքեզ գանեմ, փան զի չեմ ուզեր ըզքեզ մէյմըն ալ կորսընցընել. թէ որ զիս նորէն բնգունիս ՚ի քո բարեկամութիւնդ, կուզեմ ամէն բան թողնել, և բոլորովին զիս տայ ՚ի սիրել զքեզ, և գոյս կը յուսամ ՚ի քո զթութենէդ: Հայր երկնասոր, լսէ ինձի փան սիրոյ միածնի քո, ներէ ինձի և շնորհք տուր, որ մէյմըն ալ քեզնէ չիզատուիմ. թէ որ նորէն կամուտուպէս զքեզ կորսընցընեմ նէ, պէտք է որ փախամ թէ զիս երեսէ կը ձգես: Ով Մարիամ հաշտութար մեղաւորաց, ասուր ինձի Աստուծոյ հետ հաշտութիւն և անկից ետե քու հովանաւորութեանդ տակը զիս պահէ, որպէս զի մէյմըն ալ զինքը չկորսընցընեմ:

Մենք չենք կրնար հասկընալ արքայութեան բարիքը, վասն զի մենք երկրիս բարիքէն վեր բան մը չենք կրնար ըմբռնել: Թէ որ ձիերը խօսք հասկընային, և լսէին թէ իրենց տէրը աղէկ սեղան մը կը սպասրաստէ, ուրիշ բան չէին խմանար, բայց եթէ աղէկ յարգ և աղէկ դարի, վասն զի ուրիշ աղէկ բանի զաղափար չունին ասոնցմէ ՚ի դատ: Ասանկ կը մտածենք մենք ալ արքայութեան աղէկ բաներուն վրայ. ազուոր բան է ամառուան զիւներները տեսնել աստղալից երկինքը, դուարձալի բան է գարնան ատեն ծովուն քովը զրտնուիլ որ հանգարտ է, և մէջը կը տեսնուի կանաչազգեաց ժայռեր և կայտուացող ձկներ, շատ ակործելու բան է սպարաէզի մը մէջ ըլլալ՝ որ լեցուն ըլլայ սլատուղներով ծագիկներով, ջրեր և շատրուաններն ալ շորս զին վազեն, թռչունները թռչքտին, և անուշ երգեն անանկ որ տեսնողը ըսեր թէ արքայութիւն է հոս տեղս: Ասանկ կըլլայ արքայութիւնը. արքայութիւնն ուրիշ բան է. կուզես քիչ մը հասկընալ թէ ինչ է արքայութիւնը, միտքդ բեր թէ հոն է Աստուած ամենակալ, որ կեցեր է դուարձացընելու զիւր սիրելի հոգիքը: Սուրբն Բեռնարդոս կըսէ թէ կուզես հասկընալ թէ ինչ է արքայութիւնը, ան է ուր բնաւ չուզած բանդ չիկայ, ուր ամէն ուզած բանդ կայ:

Ինչ կարծես, ինչ պիտի ըսէ երանեալ հոգի մը՝ արքայութիւն մտածին պէս: Դնենք թէ կտրիճ մը կամ կոյս մը որ նուիրուած է ՚ի սէր փրկչին՝ իր մահը հասածին պէս թողնէ աս երկիրս. հոգին երբ որ կեկէ դատաստան կը ներկայանայ, դատաստորը կողջագորէ զինքն ու կըսէ, մի վախնար, ուրախ կեցիր, դուն փրկուած ես. սրահապան հրեշտակն ընդ առաջ կեկէ ուրախութեամբ, ինքն ալ շնորհակալ կըլլայ անոր գալուն, հրեշտակներն ալ իրեն կըսեն, ելիր, վեր ելիր, զեզեցիկ հոգի, արդէն փրկուած ես դուն. եկէ տես քու տիրոջդ երեսը. հոգին ալ արդէն ամպերէն վեր անցեր է, երկնից կամարներէն վեր ելեր է, աստղերէն երկինք կը մտնայ: Այո, տէր Աստուած, ինչ պիտի ըսէ ոտքը դրածին պէս առջի անդամ ան երջանիկ հայրենիքը, և առաջի տեսնելուն պէս աչքով զայն քաղաքն փափկութեանց: Հրեշտակներն ալ սուրբերն ալ զիմացը կեկեն, և ուրախութեամբ բարի եկար կը-

սեն. Ինչ ուրախութիւն կըլլայ ան տեղը, երբոր զի-
մացը կեղևն իր ծնողքը ազգականքը բարեկամքը՝ որ
առաջուց արքայութիւն հասեր են, և իր պաշտպան
սուրբերն ալ: Ան ատեն կուզէ հոգին զանոնք մեծա-
բել երկրպագութեամբ, իսկ սուրբերը իրեն կըսեն,
անսա մի անկանիւր առաջի իմ, քանզի և ես ծառայա-
կից քո եմ. անկէց կը տանին զինքը սուրբ Աստուա-
ծածնայ ոտքը պազնելու որ է զշխոյ արքայութեան.
Ինչ սրտի ուրախութիւն կիմանայ հոգին՝ առջի ան-
գամն որ կը տեսնէ զաստուածամայրն, որ այնչափ
օղնական եղեր է իր փրկութեանը, փասն զի ան ատեն
կը հասկընայ հոգին բոլոր շնորհները՝ որ Մարիամու
ձեռքովը առեր է. ան ալ զինքը ամենայն սիրով կը
զրկէ, անկից ինքը թազուհին կը տանի զհոգին առ Յի-
սուս, որ իրեն իրրե իր հարսին կըսէ, եկ ՚ի Ղիրանա-
նէ քոյր իմ հարսն, եկ զի պսակեսցիս¹: Աւրախ կե-
ցիր իմ հարսս, անցան զացին արցունք, նեղութիւն,
և վախ, առ յախտենից պտակը. զոր ես քեզի համար
ստացայ իմ արխնովս: Ապա ինքն Յիսուս կառնէ կը
տանի զհոգին որ ընդունի հօր Աստուծոյ օրհնութիւնը,
որ ողջագորելով կօրհնէ զնա, ըսելով մուտ յուրա-
խութիւն տեսան քո². և կընէ զայն երանելի երանու-
թեամբ զոր ինքը կը վայելէ:

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՏԵԱԳ

Ահա, Աստուած իմ, ոտքդ ընկած է ապերախտ մե-
ղաւոր մը, զոր դուն ստեղծեր ես արքայութեան հա-
մար. բայց ինքը այնչափ անզամ փուճ հաճոյքի մը
համար ետ կեցեր է անկից՝ զո՛հ ըլլալով զժողովը զա-
տապարտուիլ: Այլ ես կը յուսամ որ ներեր ես իրեն
բոլոր քեզի գէ՛մ ըրած անզգամութիւններուս, որոնց
վրայ միշտ նորէն կը զղջամ. և զքեզ կուզեմ մինչե՛ր
մահ, և կը փափաքիմ որ նորէն ինձի զառնաս ներես:
Ով տէր Աստուած իմ, թէ՛ պէտ և դուն թողութիւն աը-
ւած ես, բայց աս ալ միշտ ստոյգ է թէ ես յանդգնե-
ցայ զքեզ վշտացընել, իմ փրկիչս, որ կեանքդ զրիւր
զիս արքայութիւն տանելու համար: Օրհնեալ եղիցի
յախտեան քու ողորմութիւնդ, Յիսուս իմ, որ այնչափ

երկայնմտութեամբ ինծի համբերեցիր, և սլատեկու
տեղը աւելցուցիր իմ վրաս շնորհքներ լուսաւորու
թիւններ, և միշտ առ քեզ կանչեցիր զիս: Արտես
նեմ, սիրելիդ իմ փրկիչ, որ խակապէս զիս փրկել կու
ղես, որ յախտեան գրեզ սիրեմ երկինքը, բայց կու
ղես որ առաջ երկրիս վրայ գրեզ սիրեմ, ևս ալ ա
նանկ կուղեմ, անանկ որ արքայութիւնն ալ շրջամ, ևս
գրեզ կուղեմ սիրել, քանի որ սաղբիմ, բոլոր հոգւոյս
և ամենայն կարողութեամբս: Հերիք է ինծի զիտնայ
որ, Աստուած իմ, դու կը ցանկաս ինծմէ սիրուիլ: Ախ
տես իմ, օգնէ ինծի քու շնորհօրդ, զիս երեսէ մի ձգեր,
իմ հոգիս յախտեանական է, ուրեմն անանկ վիճակի
մէջ եմ, որ յախտեան գրեզ կամ պիտի սիրեմ և կամ
պիտի ստեմ: Եւս գրեզ յախտեան սիրել կուղեմ, և
կուղեմ շատ սիրել գրեզ աս կեանքիս մէջ, որ անդին
ալ շատ սիրեմ: Իմ վրաս ինչ կուղես կարգաւորէ,
միայն ՚ի քո սիրոյդ զիս մի գրկեր, անկից ետե ինչ
կուղես նէ ինծի բրէ, Ախտես իմ, քու արդիւնքդ է իմ
յոյսս: Այ՛ Մարիամ, ՚ի քո բարեխօսութիւնդ եմ ա
սլախնեալ բոլորովին, դուն զիս դժօրբէն խալըսեցիր,
երբոր մեղաց մէջն էի, հիմա որ զԱստուած կուղեմ,
քեզի կը մնայ զիս սուրբ ընել ու փրկութեան հասցընել:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Հոգին Աստուծոյ յերանութիւնը մտնելէն ետե՛ բը
նաւ շուգած բանը պիտի շրջայ: Ընջեսցէ Աստուած
զամենայն արտօսք յաշաց նոցա, և մահ ոչ ևս զոյ
զի առաջինն էանց, և ասաց զիս՝ որ նստէր ՚ի վերայ
աթոռոյն, ահաւասիկ առնեմ զամենայն նոր¹: Ար
քայութեան մէջ չկան ալ հիւանդութիւնք, և ոչ նե
ղութիւն մը, չկան հոն մէյմըն ալ օրերու փոխօրս
թիւնք, զիշեր ցորեկ, ցորա կամ ապր, հոն մէկ շա
բունակ ցորեկ մըն է միշտ, շարունակ զարուն մը միշտ
գուարձալի: չկան հոն հալածանք կամ նախանձ, ար
քայութեան մէջ մէկզմէկ սրտանց կը սիրեն, և ամէն
մէկը գուրիշին բարիքն ալ կը փայելէ իրենին պէս: ալ
փախ մը չկայ հոն, փասն զի հոգին ՚ի շնորհս հաստա

տեալ, մէյմըն ալ շի կրնար մեղանշել, և իր Աստուածը կորսընցընել. ահաւասիկ ասնեմ դամենայն նոր. ամէն բան նոր է, մխիթարանք տուող և կշտացընող, ամէն իր ուզած բանը կայ: Աչքը պիտի կշտանայ ան քաղթին տեսրով, որ կատարեալ է ամենայն զեղեցկութեամբ. ինչ աղուօր բան կըլլայ տեսնել քաղար մը, որ յատակը բիրեղ ըլլայ, աները արծաթէ՝ ոսկիէ ձեղունով, և բոլորը զարգարած ծաղկըներով: Ա՛յ, արչափ զեղեցիկ բան պիտի ըլլայ արքայութեան քաղաքը: Հապա ինչ բան կըլլայ տեսնելն զգառն Աստուծոյ և զՔրիստոս փեսայն: Սրբուհին թերեզա մէկ անգամ մը տեսնելով Յիսուսին մէկ ձեռքը ապընցաւ ձայն զեղեցկութենէն: Հոտտակիքն ալ պիտի լեցուի երկնից անուշահոտութեամբ, և լսելիքն՝ երկնային երաժշտութեամբ: Աուրքն Յրանշխսկոս մէկ անգամ լսեց հրեշտակէ մը քնարի բախում մը, անուշութենէն մօտ էր մնանելու: Հապա ինչ պիտի ըլլայ լսելը որ բոլոր սուրբերը և բովանդակ հրեշտակները երգեն դաս առ դաս Աստուծոյ օրհնարանութիւնը. յախտեանս յախտենից օրհնեսցեն զրեզ¹: Ինչ պիտի ըլլայ լսել՝ որ սուրբ Աստուածածինն ալ երբոր կօրհնէ զԱստուած. Մարիամու ձայնը երկինքը, կըսէ սուրբն Յրանշխսկոս սալէզեան, պիտի ըլլայ իբրև սոխակ յանտափ, որ ամէն թռչուններուն ձայնին կը յաղթէ իրեն քաղցրութեամբը: Մէկ խօսքով, հոն են ամենայն զուարեութիւնք որ կրնայ մտածուիլ:

Բայց աս ամենայն զուարեութիւնները որ ինչուան հիմա ըսինք՝ բարիք մը կրնան սեպուիլ արքայութեան մէջ. արքայութեան բուն բարին կացուցանողն է ձայնադոյն բարին Աստուած: Արքայն Օգոստինոսի ըսածին պէս, բովանդակ բարին որում ակն ունիմք, աս մէկ բառս է երկու փանկով՝ Աստուած: Տեսան մերոյ մեղի խոստացած վարձքը՝ չէ սոսկ ան երանաւէտ քաղթին զեղեցկութիւնը, երաժշտութիւնքը և այլ ամենայն ուրախութիւնները, զիխաւոր վարձքն է ինքն Աստուած, այսինքն զինքը տեսնել զէմ յանդիման և սիրել. ևս եղէց վարձք քո մեծ յոյժ: Սուրբ Օգոստինոս կըսէ. թէ որ Աստուած իր երեսը ցցընէ զա-

կից աչքերնուս վրայ, և Աստուած կայ Հաւատքի փա-
րազուրին տակը, և չի տեսնուիր մեզի: Ի՞նչ կըսես,
ինչ կըլլայ երբոր ան առաջասար մեր աչքէն վեր-
այ, փարագոյրն ալ վերցուի, և զԱստուած երես առ
երես տեսնենք: Ան տանն կը տեսնենք թէ որչափ
զեզեցիկ է Աստուած, որչափ արգար, որչափ կասա-
րեալ, որչափ սիրելի և որչափ սիրալից:

ԻՂԶ ԵՒ ՊԱՂՈՏԱՆԲ

Այլ իմ ծայրագոյն բարիս, ես եմ ան թշուառակա-
նը, որ քեզի զէմ կոնտի գարձուցի, և ես կեցոյ ՚ի
քս սիրոյդ, ուստի արժանի չէի գրեց տեսնելու, և ոչ
գրեց սիրելու: Բայց զուն ինձի խնայելով քեզի չի
խնայելիր, գրեց ՚ի մահ մատնելով անարգական խա-
չին վրայ. ուստի քու մահչ ինձի յոյս կու տայ՝ որ մէկ
որ մը դամ տեսնեմ և վայելիմ քու տեսութիւնդ, և
ան տանն սիրեմ գրեց յամենայն զորութենէ: Բայց
Հիմա որ վասնզի մէջ եմ գրեց կորսընցընելու յախ-
տեան, ինչպէս որ արդէն կորուսի իմ մեղքերս, և
ինչ ունիմ ընելու մեացած կեանքիս մէջ, նորէն ըզ-
քեզ վշտացընեմ. քաւ լիցի Ախուս իմ, ես կը ցախիմ
և կը զզջամ կատարեալ տեսութեամբ իմ բրած շա-
րիքներուս ծայրագոյն կերպով. անհաճոյ է ինձի վիշտն
որ քեզի տաի, և կը սիրեմ գրեց յամենայն սրտէ:
Իթի կը փոնտես քեզնէ զայն հոգին որ զզջացեր է,
և գրեց կը սիրէ: Չէ չէ. գիտեմ քու բսածդ, փրկիչ իմ
սիրելի. որ զայ առ իս, ոչ հանից արտաքս: Ախուս
իմ, ես ամէն բան մէկզի կը ձգեմ, և առ քեզ կը գառ-
նամ, քեզի կը փաթթուիմ սրտանց. զուն ալ զիս գրկէ,
և սրտիդ Հետ միացուր: Ասանկ խօսիլ կը համարձա-
կիմ, փասն զի իմ բանս իմ անհուն բարոյս Հետ է,
այսինքն Աստուծոյ, որ իմ սիրոյս համար մահ յանձն
տուս: Փրկիչ իմ սիրելի, տար յարատեսութիւն ՚ի սէր
քո: Արեցեալ մայր իմ Գարիամ, փասն քու սիրոյդ
առ միածինդ առ ինձի համար յարատեսութիւն, ասանկ
կը յուսամ և ասանկ պիտի ըլլայ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Աս երկրիս վրայ աստուածասէր անձանց մեծ վիշտը և նեղութիւնը ան է որ շրջայ թէ շտիրեն զԱստուած, և շտիրուին Աստուծմէ : Աչ զիտէ մարդ, սիրոյ իցէ արժանի եթէ ասելութեան : Իսկ արքայութեան մէջ ապահով է հողին, թէ ինքը զԱստուած կը սիրէ, և սիրելի է Աստուծոյ . կը տեսնէ ինքը զինքը որ բոլորովին ընկզմած է ՚ի սէրն Աստուծոյ, և Աստուած զինքը սղջագուրեր է իրրե զաւակ սիրելի, և զիտէ որ յախտեան աս սէրը չի քակուիր : Աս երջանիկ բոցը անկի կը բորբոքէ ազէկ ճանչնալ և ազէկ հասկընալ թէ Աստուած իրեն ինչ բարիք է բերը, մարդանալով և մեռնելով մարդկանց համար : Ինչ մեծ սէր էր հաստատելն զխորհուրդ սուրբ հազարգութեան . որով զինքը կերակուր կու տայ շնչին որդու մը . ան տան յատակ կը տեսնէ հողին ան ամենայն շնորհք՝ որ Աստուած բեր է իրեն, խալըսելով յամենայն փորձութեանց և ՚ի վտանգից կորստեան . ան տան կը տեսնէ թէ ան նեղութիւնքը, հիւանդութիւնները, հալածանքները և փասանքը որ ինքը զժրախառութիւն և պատիժ Աստուծոյ կը սեպէր, բոլորը նշան սիրոյ են եղեր և Աստուծոյ մէյմէկ նախախնամութիւն զինքը արքայութիւն տանելու համար : Աւելի կը տեսնէ թէ Աստուած որ չափ երկայնամտութեամբ իրեն համբերեր է այնչափ մեղքերէն ետե, և որչափ սգորմութիւն է ցցուցեր իրեն՝ շատ լոյս տալով և չիւր սէրը հրախրելով : Կը տեսնէ ալ զէպ ՚ի վար ան երջանիկ լեռնէն, թէ որչափ հողինը զատապարտուած են ՚ի գժոխս քան զինքը պակաս մեղք աննցող, և զինքը կը տեսնէ փրկուած և ժառանգ Աստուծոյ, և ապահով ալ է, որ մէյմըն ալ ան բարիքը կորսընցընելիք չունի :

Ուստի երանենալը միշտ պիտի փայնիլէ ան երջանկութիւնը, որ յախտեան ամէն փայրկեան իրեն միշտ նոր պիտի երևնայ . որպէս թէ նոյն ասանը արքայութիւն մտած ըլլար, միշտ կը փափարի ան ուրախութեան, և միշտ կը փայնիլէ և միշտ փայնիլքը ձանձրութիւն չի տար : Մէկ իտարով, ինչպէս զատապարտեալքը անօթ են բարկութեամբ լի, ասանկ ալ երանենալքը անօթ են ու-

բախտութեամբ լի, անանկ որ մէկ բան մը բաղձալիք չունին: Կրսէ սրբուհին թերեզա թէ աս երկրիս վրայ ալ երբոր Աստուած զմէկը 'ի սենեակ զինոյ, այսինքն աստուածային սիրոյ կը խօթէ նէ, անանկ հոգևոր և երջանիկ արբեցութիւն կու տայ անոր, որ բնաւ երկրաւոր բանի մը յօծարութիւն չունենար, հասցաւ երբոր արքայութիւն մտնայ նէ. Դաւթի ըսածն է, յազնեցին նորա 'ի պարարտութենէ տան քո, և զուղխս փափկութեան քո տացես ըմպել նոցա: Ան ատեն երբոր հոգին յայտնապէս տեսնէ և զրկէ ծայրագոյն բարին, անանկ արբեալ կըլլայ սիրով, որ երջանկապէս կընկըզմի յԱստուած. և զինքը բոլորովին կը մտնայ, և ուրիշ բանի խելքը չի տար, բայց միայն սիրել, օրհնել և գովել ժառանգած անհուն բարին:

Արեմն երբոր զմեզ հոս կը նեղեն աս տեղի խաչներ, զօրանանք համբերութեամբ, և սիրով քաշներ արքայութեան յուսով: Սրբուհին Մարիամ եղիպտացի երբոր հարցուց զհայրն Զասիմոս թէ ինչպէս կըցար համբերել և կենդանի մնալ աս անապատին մէջ ըսաւ թէ արքայութեան յուսով: Երբոր սրբոյն Փիլիպպոսի Ներեան կարգինայութեան պատիւ ուղեցին տալ նէ, վեր նետեց ան գտակը ըսելով թէ արքայութիւն արքայութիւն: Եզրայրն Եղիափոս Քրանչիսկանը երբոր արքայութեան անունը կը լսէր նէ, ուրախութենէն գետնէն վեր ոգը կը ցատէր: Նոյնպէս մենք ալ երբոր զմեզ կը տեսնենք նեղեալ աշխարհիս թշուառութենէն՝ աշուրնիս երկինք վերցընենք, և մենք զմեզ միսթարենք հասաշուով և ըսելով, արքայութիւն, արքայութիւն. մտնուանք որ եթէ Աստուծոյ հաւատարիմ ըլլանք նէ, մէկ որ մը կը վերջանան աս վիշտերը տառապանքները և վախերը, և կը մտնենք ան երանաւէտ մեր հայրենիքը, ուր ամէն կերպով երջանիկ կըլլանք, երբոր Աստուած հետերնիս է: Մեզի կըսուանն սուրբերը և սուրբ Աստուածածինը, և Յիսուս ալ պատկը մեզք կեցած է՝ որ զմեզ մէյմէկ թաղաւոր ընէ 'ի յախաննից թաղաւորութեան, որ է արքայութիւն:

Աէր իմ Յիսուս, զուն ինձի սորվեցուցիր այսպէս աղօթել, և կեսցէ արքայութիւն քո՛ւ. ուստի ես ալ զայն կաղաչեմ, որ քու արքայութիւնդ զայ իմ հոգիս, անանկ որ զուն միայն զիս ժառանգես, ես ալ զքեզ ժառանգեմ, իմ ծայրագոյն բարիս: Ո՛վ փրկիչ իմ, զուն մէկ բանի մը շինայեցիր զիս փրկելու համար, և շահելու իմ սիրտս. ուրեմն փրկէ զիս, և իմ փրկութիւնս ըլլայ զքեզ սիրելու համար միշտ և հանապաղ հոս և անդին: Էս շատ անգամ քեզմէ երես դարձուցի, այսու ամենայնիւ զուն կիմացընես ինձի թէ չես ուզեր սրգողիլ, այլ արժանի կը սեպես ողջագորել զիս յափտեան արքայութիւնը անանկ սիրով, որպէս թէ բնազբեզ Վշտացուցած չըլլայի. ես ալ աս զիտնալով կըրնամ ուրիշ բան սիրել քաց ՚ի քէն, տեսնելով ալ որ կուզես արքայութիւնդ ինձի տալ՝ այսչափ անգամ զըժոխքի արժանի ըլլալէս ետև: Ա՛խ, տէր իմ, երանի թէ բնազբեզ Վշտացուցած չըլլայի. ան թէ որ կարենայի նորէն ծնանիլ՝ կուզէի միշտ զքեզ սիրել. քայց ինչ որ եղաւ նէ եղաւ, հիմա ուրիշ բան չեմ կրնար ընել, քայց և թէ քեզի նուիրել մնացած կեանքս: Այո, իսկապէս կը նուիրեմ բոլորովին զիս ՚ի սէր քո: Ո՛վ երկրաւոր յօժարութիւնք, և լէք զնացէք բովանդակ իմ սրտէս, և տեղիք տուէք Աստուծոյ խմոյ, որ կուզէ զիս բոլորովին ժառանգել: Այո այո, զիս բոլոր ժառանգէ, իմ փրկիչս, տէր իմ և Աստուած իմ, աս օրէս ետև չեմ ուզեր ուրիշ բան մտածել, քայց միայն քեզի հաճոյանալ. օգնէ ինձի տէր քու շնորհօրդ, ինչպէս որ կը յուսամ յարդիւնս քո. միշտ աճեցուր յիս զսէր քո, և զփափաք քու կամքդ ընելու: Արքայութիւն արքայութիւն, երբ պիտի ըլլայ, տէր, որ ըզքեզ երես առ երես տեսնեմ, և զգուեմ և պատուեմ զքեզ առանց վախի մէյմըն ալ ձեռքէ հանելու: Ա՛խ տէր Աստուած իմ, ձեռքդ վրաս ըլլայ՝ որ մէյմըն ալ զքեզ չվշտացընեմ: Ո՛վ ամենասրբուհիդ Մարիամ, երբ պիտի ըլլայ որ քու ոտքիդ առջնն ընկած ըլլամ արքայութիւնը. հասիր ինձի օգնութիւն, մայր իմ, մի թողուր որ ես զիս դատապարտեմ, և հետի ըլլամ քեզմէ և յորդոյ քումմէ:

ԽՈՐՀՐԳԱՆԾՈՒԹԻՒՆ Լ.

ԱՂՕԹԻ

Խնդրեցէք որպէս զի ձեզի տրտի . . . փասն զի սյ որ
խնդրէ նէ պիտի ասնէ¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Չէ թէ աս բնարանիս մէջ, հասցա հազար տեղ հին
և նոր կտակարանին կը խոստանայ Աստուած լսել ա-
ղաչողին. կարդասցես առ իս և ես լուսայց քեզ². կար-
դասցես առ իս, և ես փրկեցից զքեզ³. զոր ինչ խնդրի-
ցէք յինէն, արարից զայն⁴. զոր միանգամ կամիցիր
խնդրեցէք և եղիցի ձեզ⁵. ասոնց նման ուրիշ շաա
տեղեր ալ: Ուստի կըսէ Թէոզորետոս թէ ազօթբը
ձկէ, բայց ամէն բան կրնայ առնել: Սուրբ Բեռ-
նարդոս ալ կըսէ թէ ՚ի խնդրելն մեր Աստուած կու
սայ ամէն մեր խնդիրքը, կամ զայն որ ասելի մեզի
պտակար կը ճանչնայ: Նայէ ինչ կըսէ մարգարէն,
զի զու տէր քաղցր և ուղիղ ես, բաղումեղորմ որ կար-
դան առ քեզ⁶: Յակովբոս առաքեալն ալ յորդոր կու
սայ ըսելով, և թէ ոք ՚ի ձէնջ նուազեալ իցէ յիմաս-
տութենէ, խնդրեցէ յԱստուծոյ, որ տայ առաստ-
պէս և ոչ նախատէ⁷. որպէս թէ Աստուած մեր բ-
րած յանցանքք մտցածի պէս ըլլար:

Սուրբ Յովհաննէս կըխմարտ կըսէր թէ երկիւզա-
տութեամբ ազօթբը կերպով մը կը բռնադատէ զԱս-
տուած: Տերաւաղխանոս ալ կըսէ թէ աս բռնադատու-
թիւն հանցանքան է Աստուծոյ. պատեաուն է, կըսէ

1 Խնդրեցէք և սայց մեզ . . .	4 Յով. 6. 13.
2 Գործքն որ խնդրէ ասնու .	5 Յով. 6. 7.
3 Գործքն որ խնդրէ ասնու .	6 Յով. 26. 5.
4 Յով. 6. 3. 26.	7 Յով. 8. 5.
5 Յով. 15. 2.	
6 Յով. 24. 22.	

սուրբն Օգոստինոս, փասն զի Աստուած ինքիրմէ աւելի կուզէ առատաձեռնել մեզի, քան որ մենք կը ցանկանք ձեռք բերել: Ասոր պատճառն ալ է սրբոյն Լեոնի ըսածին պէս, փասն զի Աստուծոյ բնութիւնն է բարութիւն, և կուզէ հազարգել ուրիշներուն իր բարութիւնը: Անոր համար կըսէր սրբուհին Մարիամ մազդազենացին տէփացեան, թէ Աստուած զինքը պարտական կը սեպէ ողորմել ազաշողին, փասն զի ասով ճամբայ կը բացուի՝ որ իր բաղձանքը կատարուի արեւելու մեզի իր շնորհքը: Գաւթ ալ կըսէ թէ յատար յորում կարգացից առ քեզ, ահա ծանեայ՝ զի Աստուած իմ ես դու¹, այսինքն բարի և բարերար: Ազէկ կըսէ սուրբն Բենեարգոս թէ ոմանք յանիրարի կը զանգափն թէ Աստուած իրենց կը պակսի, ուր ընդ հակառակն Աստուած աւելի կը զանգափի, թէ չեն զար շնորհք խնդրելու իրմէ: Եւրմար կուգայ Քրիստոսի ըսածն ալ աշակերտաց. մինչև ցայժմ ոչ ինչ խնդրեցիք յանուն իմ, խնդրեցէք և աւնուցուք. . . զի ուրախութիւնն ձեր լցեալ եզիցի²:

Անոր համար հին միայնակեացք կըսէին՝ թէ չիկայ ուրիշ աւելի օգտակար բան փրկուելու համար, ինչպէս անդազար աղօթել ըսելով Աստուած, յօղնել ինձ նայեաց, և տէր յընկերել ինձ փութա՞, Հայրն Պօղոս Ալէնէրի իրեն համար կըսէ, թէ մտածականիս ատենը նախ իզձեր կընէի, բայց ետքը տեսնելով որ աղօթքի պէս զօրաւոր բան չիկայ, աղօթել կը սիրէի: Արեւն մենք ալ միշտ ատանկ ընենք. Աստուած մը ունինք՝ որ զմեզ չափէ դուրս կը սիրէ, և փոյթ ունի, մեր փրկութեանը, ուստի միշտ պատրաստ կեցած է մեր ազաչանքը լսելու: Ասկերերանի ըսածին պէս, աշխարհաթագաւորները քիչ մարդու թող կու տան իրենց հետ խօսելու, իսկ Աստուած ամէն ուզողին:

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԱՏՕՆԳ

Աստուած յաւիտենական, քեզ երկիր պաղանեմ, և զոհանամ փասն ամենայն երախտեաց քոց առ իս, զիս ստեղծելուդ համար և գնելուդ արեամբ միածնիդ, զիս քրիստոնեայ ընելուդ, ինձի այնչափ ան-

բամ համբերելուց մեղացս մէջ, և այնչափ անգամ ներելուց: Ախ, Աստուած իմ, ես չէի իյնար բը-
նաւ գրեց վշտացընելու վտանգի մէջ, թէ որ փորձու-
թեանցս ասեմք առ քեզ զիմէի: Շնորհակալ եմ որ
չմտա լոյս տուիր ինձի ճանչնալու որ իմ բոլոր փրկ-
ութիւնս ասով կըլլայ որ ազօթք ընեմ, և քու շնորհ-
քդ խնդրեմ: Արդ կազաչեմ անուամբ Բիսուսի Քրիս-
տոսի փրկչին իմոյ, որ պարզեմ ինձի մեծ ցաւ մը մե-
լացս վրայ, և սուրբ յարատեութիւն 'ի շնորհս քո,
բարի մահ և արքայութիւն, ամէն բանէ վեր՝ քու սէրդ,
և կատարեալ Համակերպութիւն ընդ ամենասուրբ
խմբ քո: Գիտեմ որ ես աս շնորհքիս արժանի չեմ,
բայց դուն խոստացար անոր՝ որ կը խնդրէ արդեամբք
Փածնից Բիսուսի Քրիստոսի, ես ալ անով կը խընդ-
րեմ և կը յուսամ: Սուրբ Աստուածածին, քու բարե-
խօսութիւնդ կընդունի ինչ որ ուզես նէ, բարեխօս և
գիր ինձի համար:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ազօթքին Հարկաւորութիւնն ալ մտուրնիս բերենք:
Սուրբ Յովհանն ոսկերչեան կըսէ թէ ինչպէս մարմինը
ստանց հոգւոյ մեռած է, ասանկ ալ հոգին մեռած է
ստանց ազօթքի. գարձեալ կըսէ, թէ ինչպէս չուրը
հարկաւոր է բուսոց և անկոց որ չի շարձան, ասանկ
ալ ազօթքը Հարկաւոր է՝ որ մեղք չիյնանք: Գիտենք
որ Աստուած կամի զամենայն մարդիկ զի կեցցեն¹, և
ուզեր որ մէկը կորսուի, երկայնամիտ լինի առ ձեզ,
բանգի ոչ կամի եթէ որ կորիցէ, այլ զամենեցուն հա-
տանկ յապաշխարութիւն²: Բայց կուզէ որ մենք ալ
խնդրենք զշնորհս Հարկաւորս առ մեր փրկութիւն:
Վասն զի մէկ կողմանէ չենք կրնար Աստուծոյ պա-
տիւրանքը պահել ու փրկուիլ ստանց միանգամայն
իրեն օգնակամութեանը. և մէկալ կողմանէ Հասարակ
կերպով խոսելով, չուզեր իր շնորհքը տալ ստանց մեր
խնդրելուն: Ասոր համար ըսաւ Տրիգնատեան սուրբ
ժողովը, թէ Աստուած անկարելի բան չի հրամաներ.
Հապա հրամանելով կազգէ որ կրցածդ ընես, չի կրցածդ

խնդրես, ինքն ալ կօղնէ որ կարենաս: Սուրբ Ողոս, տինոս ալ կըսէ թէ յայտնի է որ Աստուած ոմանց ազօթք չբրած բաները կու տայ, ինչպէս սկիզբն հաստայ. ազօթք բնօղներուն ալ՝ սրբիչ բան պատրաստեր է, ինչպէս յարատեութիւն մինչև ՚ի մահ:

Ասկից կը հետեցընեն աստուածաբանք, ինչպէս նաև սուրբն Քարսեղ, սուրբն սսկերերան, Աղեմէս աղերսանդրացին և սրբիչները, թէ ազօթքը չափահասներուն հարկատու է հարկատուութեամբ միջոցիանանկ որ առանց ազօթք ընկու անկարելի է փրկութեան հասնիլ. և աս է բան հաստայ, ըսա Ալքսիսի գիտնականին, թէ ազօթքը չափահասից հարկատու է փրկութեան համար, ինչպէս որ կխմացաի ՚ի սուրբ գրոց:

Յայտնի է գրոց խօսքը թէ պարտ է յամենայն ժամ յազօթս կալ¹. յազօթս կացէք, զի մի մատնիցէք ՚ի փորձութիւն². կամ ազօթս արարէք, զի մի անկանիցիք ՚ի փորձութիւն. կամ խնդրեցէք և անուցուք³. կամ անզազար ազօթս արարէք⁴: Աս բաներս ըստ հասարակ կարծեաց փարդապետաց՝ սրբոյն Քովմայի հեա, պատուիրան մէջ կը բերեն՝ պարտաւորիչ բնոց ծանր յանցանօք, մանաւանդ իրեք գիպուածի մէջ, նախ երրոր մարդս մեղքի մէջ է, երկրորդ ՚ի վտանգի մահուան, և երրորդ ՚ի ծանր վտանգի մեղանչելոց: Եւ հասարակօրէն կուսուցանեն փարդապետք թէ ով որ ամիսն անզամ մը կամ շաա շաա երկու ամիսն անզամ մը ազօթք չընէ նէ, մահուաչափ մեղքէն ազատ չըլլար: Պատճառն է, ժամն զի ազօթքը միջոց մըն է որ առանց անոր չըլլար ունենալ հարկատու օգնութիւններ փրկութեան:

Խնդրեցէք և անուցուք. ուրեմն սուրբ թերեղիայի ըսածին պէս, որ ոչն խնդրէ՝ ոչ առնու. ինչպէս որ գրած ալ է, ոչ ունիք, ժամն զի ոչ խնդրէք⁵: Մասնաւորապէս հարկատու է ազօթքը՝ ժաժկալութեան աւարինութիւն ունենալու համար. գիտացի եթէ ոչ այլ ազգ լինիցիմ ժաժկալ, բայց եթէ Աստուած տայցէ...

1 Ղ-ի. ԺԸ. 1.

2 Ղ-ի. ԻԲ. 40.

3 Յ-Է. ԺԶ. 24.

4 Թ. թԵ. Ե. 17.

5 Յ-Ի. Դ. 2.

անկայ առաջի տեսան, և ազաչեցի զնա յամենայն
 սրտէ իննէ ¹ : Ա երջապէս ազօթասէրը ստոյգ կը փրկ-
 րի. ազօթը չընողը ստոյգ կը գատապարտուի : Ամէն
 փրկեալը ազօթքով փրկուեցան, և ամէն գատապար-
 տեալը ազօթք չընելով գատապարտուեցան, և աս է
 որ պիտի ըլլայ յախտեան մեծ յուսահատութիւն 'ի
 բնութիւն, թէ այնչափ դիւրին էր ազօթքով երջանկա-
 գէս փրկուիլ, և հիմա ասան շիկայ ազօթք բնելու :

ԻՆՉ ԵՐ ԳՆԱԹՅՈՒՆՔ

Ո՛հ փրկիչ իմ, ինչպէս կրցայ առաջ ապրիլ զքեզ
 յիշելով. զուն պատրաստ կեցեր էիր ամէն շնորհք
 ինձի տալու, որն որ խնդրէի նէ, միայն կըսպասէիր
 որ ես ուզեմ. իսկ ես սոսկ կը նայէի զգայութիւնքս
 չանցընել, և անհօգ էի կենալով զտրեկ 'ի քս սիրոյց
 և 'ի քս շնորհացց : Ո՛հ, տէր իմ, մի յիշեր իմ այնչափ
 ազերախտութիւններս, զթա և սպարմէ ինձի, ներկ
 այնչափ անզգամութեանցս, և սուր յարատևութիւն
 ի բարին, սուր շնորհք խնդրելու միշտ քու օգնակա-
 ւութիւնդ մէյմըն ալ զքեզ շփոտացընելու : Աստուածդ
 չօգոյ իմոյ, մի թողուր որ անհօգ ըլլամ աս բանին
 մէջ, ինչպէս ինչուան հիմա եղայ. սուր ինձի լոյս և
 ուժ, որ միշտ դիս քեզի յանձնեմ, մանաւանդ երբոր
 դիս թշնամին կը փորձէ զքեզ վշտացընելու : Ինձի աս
 շնորհքս ըրէ, Աստուած իմ, վասն արգեանց Քրիստո-
 սին քս, և վասն սիրոյց զոր ունիս աս նա : Հերիք է,
 տէր իմ, որ զքեզ շիգատնացընեմ, ինչպէս մինչև հիմա
 բանացուցի, ասկից ետև մեացած կեանքիս մէջ ըզ-
 քեզ սիրելի կուզեմ. սուր ինձի քու սուրբ սէրդ՝ որ ին-
 յի յիշեցընէ զքեզ խնդրելի և քու օգնութիւնդ, քանի
 որ զքեզ կորսընցընելու մեղօք վասնզին մէջ կը գրա-
 նայիմ : Մարիամ մայր իմ, յոյս և ապուէն, քեզնէ կը
 յուսամ աս շնորհքս, զիս միշտ քեզի յանձնելու և քու
 միածնիդ 'ի փորձութիւնս իմ : Ասէ ինձի, գլխոյ իմ,
 վասն սիրոյ քս աս Ախտս :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Ար մնայ որ նայինք ազօթքին պայմանները . շատ մարդ ազօթք կրնէ , ե խնդիրքը շտաներ . պատճառը կրսէ սուրբ զիրքը , խնդրէք ե ոչ ասնուր , փան զի շարաշար խնդրէք¹ : Ազէկ ազօթք բնելու նախ ե ասաջ խոնարհութիւն պէտք է . ակը ամբարտաւանից Հակասակ կայ , ասց շնորհս խոնարհաց² : Սիրարայ բաձին պէս , ազօթք աստապելոց անցցեն . . . ե ոչ կացցեն 'ի բաց , մինչե այց արասցէ բարձրեացն³ , ան ալ թէ ե ասաջոց մեղաւոր եղած ալ բլլայ . փան զի զսիրտ սուրբ ե զհոգի խոնարհ Աստուած ոչ արհամարհէ⁴ : Արկիրոց՝ Հասարտով ե յասով փաստէ բլլայ պէտք է . ո Հասարտաց 'ի ակը ե յամօթ եղե⁵ : Ասոր Համար Ախտս մեզի սորվեցոց , որ ազօթք ե խնդիրք բնելու ասեն , Հայր անունով կարգանք աս Աստուած , Հայր մեր բնելով , որպէս զի այնու Համարձակութեամբ զիմենք որով գասակը հօրմէն բան կուզէ , ասով կըլլայ ամէն ուղածը ասնել . գամենայն ինչ փան սրոց ազօթս արարեալ խնդրիցէք , ե Հասարտացէք թէ ասնուցուր , եղիցի ձեզ⁶ : Արց կրսէ սուրբն Սգաստի . նա թէ ով կրնայ կասկածիլ թէ պարտալ կեցի . երբոր Հշմարտութիւնը խօսք կու ասց : Սուրբ զրոց բաձին պէս . ոչ իբրե զմարց է Աստուած 'ի զարթնուլ կամ 'ի սանել , ե ոչ իբրե զորզի մարցոց 'ի սպանուալ կամ 'ի փոփոխել , խօսեցցի ե ոչ կացուցէ կամ արասցէ⁷ . ե նոցն Սգաստիմասին բաձին պէս , շէր զմեզ յորզորեր որ խնդրենք , թէ որ տարու կամք շտանեմար ել , մանասանց թէ կրսէ , խոստանալով զիմքը պարտական բրտ :

Բացց բսէ մէկը թէ ես մեղաւոր եմ , ուստի արժանի չեմ որ Աստուած ինձի բսէ : Բացց պատասխան կու ասց սուրբն Թովմաս թէ ազօթքը՝ խնդիրք բնելու ասեն՝ մեր արժանաւորութեան վրայ չի կայանար : այլ

1 Ա՝Վ . Գ . 3 :

2 Դ՝Գ . Գ . 6 :

3 Ս՝Ե . ԸԾ . 21 :

4 Ա՝Ը . Ծ . 19 :

5 Ս՝Ե . Բ . 11 :

6 Ս՝Ե՛՛ . ԺԾ . 24 :

7 Թ՝Ե . ԲԳ . 10 :

Քայն Աստուծոյ սցորմութեանը վրայ: Քրիստոս տէրն
մեր աչ բառ թէ ամենայն որ խնդրէ ասնու¹: որ կը
մեկնուի թէ ամէն մարդ եթէ արգար, և եթէ մեղա-
ւոր: Ուսց մեր փրկիչն աւելի կապահովցընէ զմեզ՝ բ-
նելով թէ ամէն ամէն ասեմ մեզ, զոր ինչ խնդրեցէք
ի հօր յանուն իմ, ասցէ մեզ²: Արդևս թէ բնէր,
սճ մեղաւորը, թէ որ զուր արժանաւորութիւն չունիր
և, ես անիմ իմ արգիւնըսօս հօրս առջեր, ուրեմն
խնդրեցէք իմ անունսօս, և ես խօսք կու տամ որ ինչ
որ ուզէք նէ՛ կատնէք: Ար հասկընալու է որ աս
խօսամուտքը ժամանակաւոր բաներու համար չէ, ինչ-
զևս ասողութիւն, հարստութիւն, և սցլն: Վասն զի
սյտիտի բարիքները շատ անգամ չի տար Աստուած,
երբոր քիսս կըլլան մեր յաւիտենից փրկութեանը,
ինչզև սուրբն Սցուտինու աչ կըսէ թէ հիւանդին սց-
տակար բանը բժիշկը աւելի գիտէ՝ քան թէ հիւանդը,
աստի կըսէ թէ Աստուած սցորմութիւն ընելով ան
բանը չի տար, ինչ որ ուրիշի մը բարկանալով կու տայ:
Ասոր համար մտրմեաւոր բարիքը միշտ պիտի խրնդ-
րենք Աստուծմէ աս թէ արթեանը որ թէ որ հոգւոցն աչ
սբուա են. իսկ ընդ հակառակն հոգւոր բարիքը, ինչ-
զևս թողութիւն մեղաց, յարատեութիւն, Աստուծոյ
սերը, և ասանց նման բաները, բացարձակ պիտի
խնդրենք հաստատուն հաստատրով թէ կատնենք, ինչ-
զևս ինքը Քրիստոս տէրն մեր բառ: զի եթէ զուր որ
չորրդ էր, զիտէք պարզես բարիս տայ արդւոց մերոց:
Փրջով ես ասաւել հոցրն մեր յերկնից տայէ բարիս
պնայիկ որ խնդրենն ի նմանէ³:

Ի վեր քան զամենայն պէտք է յագօթս շարունա-
լութիւն: Արունեկիտս Աշտիտէ կըսէ թէ Աստուած
խոզէ որ մենք յարատեանը յագօթս՝ մինչև թախան-
նի և ձանձրացուցանել զինքը: Աս է զրոց խօսքն աչ
թէ պարս է յամենայն ժամ յագօթս կայ⁴: . . . արթուն
կայէք, յամենայն ժամ ագօթս արարէք⁵: անգագար
ագօթս արարէք⁶: Աս է ան կրկին կրկին բնելն աչ,
խնդրեցէք և անտոցուք, հայցեցէք և գաջիք, բախե-

1 Ղ. ԺԵ. 10.

2 Թ. Ը. ԺԶ. 23.

3 Ղ. ԺԵ. 13.

4 Ղ. ԺԵ. 1.

5 Ղ. ԺԵ. 36.

6 Թ. ԹՆ. Ե. 17.

ցէք և բացցի ձեզ¹ : Բաւական չէր խնդրեցէք ըսելը . բայց Քրիստոս տէրն մեր ասով հասկըցընել ուզեց որ մուրացկաններու պէս պէտք է ընել , որ չեն դադրիր ուղելէն , վրայ տալէն , դուռը չալելէն , մինչև որ ողորմութիւն առնեն : Մանաւանդ վախճանական յարատեութիւնը անանկ շնորհք մըն է , որ չառնուիր առանց շարունակ աղօթքի : Աւստի կըսէ Սղոստինոս , թէ Աստուծոյ աս պարզեր աղօթքով և պաղատանքով միայն կըլլայ ձեռք ձգել : Ապա ուրեմն միշտ աղօթենք , և աղօթքը ձեռքէ շփենք , թէ որ փրկուիլ կուզենք նէ : Խոստովանաճարք ալ , քարոզիչք ալ , թէ որ հոգոց փրկութիւնը կուզեն , անդադար պէտք է յորդորեն աղօթք ընելու : Աղէկ կըսէ սուրբն Բեննարդոս , թէ շնորհք խնդրենք և Մարիամու ձեռքով խնդրենք , վասն զի ով որ իրմէ խնդրէ կը գտնէ , և չի կրնար դատարկ ելլել :

Ի Ղ. ԵՒ Գ Ա. ԵՏԵՆ Բ

Աստուած իմ , ևս յոյս ունիմ որ ինծի թողութիւն տուեր ես , բայց իմ թշնամիքս չեն դադրիր ինծի հետ կուռելէն մինչև ՚ի մահ . թէ որ դուն ինծի չօգնես , ես նորէն զիս կը կորսընցընեմ : Վասն արդևանց օծելոյ քո Յիսուսի Քրիստոսի կը խնդրեմ սուրբ յարատեութիւն . մի թողուր զիս մեկնիլ ՚ի քէն . նոյն շնորհքը կը խնդրեմ անոնց ամենուն ալ համար որ հիմա ՚ի չընորհս քո են : Ստոյգ եմ ես՝ ապաւինեալ ՚ի խոստմունս քո , թէ յարատեութիւն կու տաս ինծի , թէ որ ես միշտ խնդրեմ նէ . միայն աս բանէս կը վախնամ որ չըլլայ թէ փորձութեանս ատենը անհոգանամ զիմել աս քեզ , և նոյնպէս նորէն իյնամ : Աւստի չընորհք կը խնդրեմ , որ աղօթքը ձեռքէ չիթողնեմ . տուր որ յառիթս մեղաց միշտ քեզի դիմեմ , զիս քեզի յանձնեմ , և յօգնութիւն կարգամ դուրսը անունն Յիսուսի և Մարիամու : Աստուած իմ , ատանկ կառաջադրեմ և ասանկ կը յուսամ ընել քու շնորհքովդ . լսէ ինծի . տէր իմ , վասն սիրոյ Յիսուսի Քրիստոսի օծելոյ քո : Մարիամ մայր իմ , խնդրէ ինծի համար , որ ՚ի վտանգս կորուսանելոյ զԱստուած՝ միշտ դիմեմ առ քեզ և առ քո միածինդ :

ԽՈՐՀՐԳԱԾՈՒԹԻՒՆ, ԼԱ.

ՅԱՐԱՏԵՒՈՒԹԻՒՆ.

Ո՛ր ինչուան կտըր համբերէ, անիկայ պիտի փրկուի¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ըսած է սրբոյն Հերոնիմոսի թէ սկսանիչն բազմաց է, և հանապազորդելն սակաւուց: Աղէկ սկսան Սաւուղ, Յուզա, Տերաուղիանոս, բայց կտըր վատթարացան. վասն զի չյարատենցին ՚ի բարին: Աստի կըսէ նոյն սուրբն Հերոնիմոս թէ քրիստոնէիցմէ ըսկզբն չի փնտառուիր, այլ կատարած, վասն զի կատարածք վարձք կառնէ, վախճանը կը պսակէ. ուստի Աստուած մեզմէ չէ թէ միայն բարի կեանք սկըփը, այլ և կատարելը կուզէ: Աս է սրբոյն Պոնապոլոսի ըսածն ալ, միայն յարատևութիւնն պատկեցի. ուստի սուրբն Լաւրենտիոս Յուստինեանն ալ յարատևութիւնը կը կոչէ զուռն երկնից: Արեմն չի կրնար արքայութիւն մտնել, ով որ մտնելու զուռ չի բռնէր նէ: Ով եղբայր, զուն հիմա մեզքէն կա կեցեր ես, և իրաւամբք կը յուսաս որ թողութիւն առած ես, որեմն Աստուծոյ բարեկամ ես. բայց զիտցած ըլլաս որ զեռ ապահով չես: Ո՛հ, երբ կրնաս ապահով ըլլալ. երբ որ յարատևես մինչև ՚ի վերջը. որ համբերես չէ ՚ի սպառ, նա կեցցէ: Բարի վարք սկսար, փառք սուր Աստուծոյ. բայց նայէ, ինչ կըսէ քեզի սուրբն Բեռնարդոս. վարձք կը խոստացուի սկսողներուն, բայց կը տրուի յարատևողներուն: Բաւական չէ վաճիլը զէպ ՚ի յաղթանակը, պէտք է վաղես մինչև որ սունես, կըսէ առաքեալը. այնպէս ընթացարուր զի յասանիցէք²:

¹ Ո՛ր համբերեացէ ՚ի սպառ. 2 Թ. 4. 7. 9. 24.
 և կեցցէ: Ե֊ 4. 13.

Այդ որովհետեւ ձեռք զարկեր եւ մաճին, սկսեր եւ ազէկ ապրիլ, բայց հիմա աւելի պիտի վախնաս ե զո. զաս. ահիւ ե զողութեամբ զանձանց փրկութիւն զոր. ձեցէք¹: Ինչո՞ւ համար ըսես նէ, վասն զի Աստուած պահէ՝ թէ որ ետեղ նայիլ ուղես ե վատթար կեանքդ զատնաս, Աստուած զբեղ արքայութենէ զուրս կը. նեմ կըսէ. ոչ որ է որ արկանիցէ ձեռն զմաճով, ե հայիցի յետս, եթէ յաջողեալ իցէ արքայութեան Աստուծոյ². հիմա Աստուծոյ շնորհքով նայէ որ շար ա. ոխթներէ փախչիս, սուրբ խորհուրդներուն սակալ մատչիս, ամէն որ մտածական ընես: Երանի քեզի թէ որ անպակաս աստնք ընես. ե ասանկ ընելով Քրիստոս երբոր զատաստանի կու գայ, զբեղ կը զանէ իր ըսածին պէս. երանի ծառային այնմիկ զոր եկեալ տէրն զտանիցէ արարեալ այնպէս³: Բայց միտքդ մի զներ թէ հիմա որ զբեղ Աստուծոյ ծառայելու տուեր ես նէ, իբր թէ լմնցած կամ պակասած են փորձութիւնք. նայէ ինչ կըսէ հոգին սուրբ. եթէ մերձենաս ծառայել Աստուծոյ, պատրաստեա զանձն քո ամենայն փորձութեան⁴: Գիտցիր որ հիմա աւելի քան զուրիշ ա. տեն պիտի պատրաստուիս ՚ի կոխ, վասն զի թշնամիդ աշխարհք, սատանայ ե մարմին՝ հիմա շատ աւելի կը զինուորին քեզի զէմ ելլելու, ե կորսընցընել տալու վաստըկածդ: Գիտնեսիտս կարգութեանին ըսածին պէս, որչափ որ մէկը աւելի կը ջանայ Աստուծոյ ծառայել, այնչափ թշնամին անոր զէմ կը խստանայ. զայս տեղնիտեղը կը բացատրէ աւետարանը. յորժամ այսն պիզմ ելանիցէ ՚ի մարդոյ, շրջի ընդ անջրգին ակ. զիս խնդրէ հանդիստ, ե իբրեւ ոչ գտանէ, ասէ. զոր. ձայց անդրէն ՚ի տուն իմ ուտաի ելի. . . յայնժամ երթայ ե առնու եօթն այլ այս շար ես քան զինքն, ե մտանէ բնակէ անդ. ե լինի յետինն մարդոյն այնորիկ շար քան զառաջինն⁵:

Արեմն ազէկ նայէ թէ ինչ զէնք ունիս զէմ զնելու ե զբեղ պաշտպանելու առ թշնամիներուդ զէմ, ե զբեղ Աստուծոյ շնորհացը մէջ պահելու: Աստա.

1 Փիլ. Բ. 12.

2 Դյ. Բ. 62.

3 Մատթ. ԵԳ. 46.

4 Սիւր. Բ. 1.

5 Դյ. ԲԵ. 24. 26.

նային յաղթելու՝ ազօթքին պէս ուրիշ աղէկ դէնք չի-
կայ : Արդէ Պօղոս առաքելոյն ըսածը , ոչ է մեզ պա-
տերազմ ընդ մարմնոյ և ընդ արեան , այլ ընդ իշխա-
նութիւնս և ընդ պետութիւնս¹ . որով կուզէ զմեզ ար-
թընցընել թէ մենք մեզմէ ուժ չունինք դէմ զնելու աս
իշխանութեանցը , ուստի կարօտ ենք Աստուծոյ օգնա-
կանութեանը : Տես ինքը ինչ կըսէ . յամենայնի կարող
եմ այնու՝ որ զօրացոյցն զիս² . մենք ամէնքս ալ ա-
նանկ պիտի ըսենք . բայց աս օգնութիւնս կը արուի
միայն ազօթքով խնդրողին . խնդրեցէք և առնուցուք³ .
Սուտի շապարիներ մեր առաջադրութեանը , չէ նէ
կը կորսուինք . բովանդակ մեր վստահութիւնը , երբոր
ստանան զմեզ կը փորձէ , զնենք Աստուծոյ օգնա-
կանութեանը վրայ , յանձնելով զմեզ Յիսուսի և ամե-
նասուրբ կուսին : Եւ աս մասնաւորապէս ան ատեն
պիտի ընենք , երբոր մարմնոյ փորձութիւն քաշենք
նէ , վասն զի աս փորձութիւնը ամենէն աւելի վախ-
նալու բանն է , և ասով յաղթող կըլլայ ստանան :
Մենք մեզմով ուժ չունինք մարբութիւն պահել , Աս-
տուած պիտի տայ : Սողոմոնին ըսածին պէս , զիտա-
քի թէ ոչ այլ ազգ լինիցիմ ժուժկալ , բայց եթէ Աս-
տուած տայցէ . . . անկայ առաջի տեսան , և աղաչեցի
զնա յամենայն սրտէ իմմէ⁴ : Արեմն այնպիսի փոր-
նութեան ատեն պէտք է շուտով զիմել աս փրկիչն Յի-
սուս , և աս ամենաարբուհի մայր նորա , կարդալով
նոյն ատեն իրենց սուրբ անունը , Յիսուս և Մարիամ-
ոյսպէս ընողը կը յաղթէ , չընողը կը կորսուի :

ԻՂԶ ՍԻ ՊԱՂԱՏԱՆԻ

Մի ընկենուր զիս տէր յերեսաց քոց⁵ : Աստուած
իմ , զիտեմ որ զուն զիս երեսէ շես ձգեր թէ որ ես ա-
ռաջ քեզ չթողում նէ . և ասկից կը վախճամ իմ տկա-
րութիւնս փորձով զիտնալուս համար : Տէր , զուն պի-
տի տաս ինձի ան ուժը՝ որ պէտք է զժոխաց դէմ , որ
կուզէ զիս նորէն գերի ընել իրեն : Աս բանս կը խընդ-
րեմ վասն սիրոյ օճելոյ քո Յիսուսի : Գիր , ով փրկիչ

1 Եփէ . 2 . 12 .

4 Իմ . Ը . 21 .

2 Փիլ . 7 . 13 .

5 Սշ . Ե . 13 .

3 Եփէ . 22 . 24 .

խմ, մէկ մշտնջենաւոր հաշտութիւն մը իմ և քու մէջդ, անանկ որ յախտեան շիրտիցի, և ասոր համար ասոր ինծի քու սուրբ սէրդ . ով որ շիրտեր մեռած է : Աս թշուառ մահէն զուն զիս պիտի ազատես , Աստուած հոգւոյ իմոյ . զիտես որ ևս արդէն կորսուած էի . քու վանդակ քու բարութիւնդ եղաւ որ զիս աս վիճակս բերաւ , և կը յուսամ մնալ 'ի շնորհս քո : Ուրեմն թող մի տար , փրկիչ իմ, վասն զառն մահուանդ զոր կրեցիր ինծի համար , որ մէյմըն ալ իմ կամօրս դառնամ և զիս կորսընցընեմ : Կս դքեզ կը սիրեմ ամէն բանէ վեր , յոյս ունիմ որ միշտ կապուած մնամ աս սուրբ սիրով , և անանկ կապուած մեռնիմ , և կապուած մնամ յախտեան : Ով տիրամայր , որ դքեզ կը կոչես մայր յաբատեութեան , աս մեծ շնորհքս քու ձեռքովդ կը բաշխուի , զայդ քեզմէ կը խնդրեմ , և քեզմով կը յուսամ :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Հիմա տեսնենք թէ ինչպէս պէտք է յաղթել աշխարհի : Իրաւ որ մեծ թշնամի է սատանան , բայց աշխարհքս աւելի չար է : Թէ որ սատանան չի գորանար աշխարհի և դէշ մարդկանց ձեռքով , որոնցմով աշխարհք կիմացուի , չէր յաջողէր իր յաղթանակը : Մեր փրկիչը ոչ այնչափ զգուշացոյց զմեզ 'ի զիւաց , որչափ 'ի մարդկանէ . զոչը լինիջիք 'ի մարդկանէ¹ , կրսէ . կուգէ իմանալ թէ շատ անգամ աւելի դէշ են մարդիկ քան զգես . վասն զի ազօթքով և Յիսուսի ու Մարիամս սուրբ անունը տալով սատանաները կը փախչին , բայց երբոր չար ընկերները զմէկը կը փորձեն մեղանշելու , ան ալ թէ որ հոգևոր խօսք մը գուրցէ նէ , անոնք չէ թէ կը փախչին , հասցա աւելի կը փորձեն դանի և ծագր կընեն , ըսելով թէ զու ինչ կուպիտ և փուճ մարդ ես եղեր , բանի մը չեկող . ուրիշ բան ալ չկարենան ըսել նէ՛ կեղծաւոր է կրսեն և սուրբ կը ձեանայ : Ոմանք ալ տկար գանուելով և չուզելով ալ լսել աս նախատախններն ու անարգանքները , ողորմելաբար կը միտքամին սաղայէլի աս սրաշտօնէիցը հետ , և կը դառնան 'ի փրսխածն : Ով զու եղբայր , միտքդ զիր որ եթէ կուզես

բարի կեանք ունենալ, 'ի հարկէ գրեղ ծաղր պիտի ընեն, և վար պիտի դարնեն շարերը. սուրբն պիղծ թուի շարագործաց¹, կըսէ սուրբ զիրքը: Ով որ շարութեամբ կասլրի, չի կրնար աղէկ ասլրողները քաշել. ինչո՞ւ վասն զի աղէկներուն վարքը ամէն օր յանդիմանութիւն է շարերուն, ուստի ուրիշներուն բարի վարքով խղճմանքի խայթ չիրաշելու համար, կուզեն որ անոնք ալ իրենց նման զէջ ըլլան: Ախէ՛ առաքելոյն խօսքն ալ որ կըսէ. ամենեքին որ կամիցին աստուածապաշտութեամբ կեալ 'ի Քրիստոս Ախտոս, 'ի հալածանս կացցին²: Յոյր սուրբերը հալածուեցան. և ով կար աւելի սուրբ քան զփրկիչն մեր, և ահա աշխարհք զինքն ալ հալածեց մինչև 'ի մահ խաչին:

Աս բանիս ճար չիկայ, վասն զի աշխարհիս ամէն մէկ սկզբունքը հակառակ են Քրիստոսի սկզբանցը. ան որ բան մը կը սեպուի աշխարհիս աչքին, խենթութիւն է Քրիստոսի առջև. զի իմաստութիւն աշխարհիս այստիկ յիմարութիւն է առաջի Աստուծոյ³: Ասոր ներհակ աշխարհքս խենթութիւն կը սեպէ Քրիստոսի աղէկ սեպած բանը. ինչպէս է խաչ, ցաւ, արհամարհութիւն. զի ճառ խաչին կորուսելոցն յիմարութիւն է: Բայց միտթարութիւնք, երբոր շարերը զմեզ կանխանեն և կը բամբասեն ու կանարգեն, Աստուած կօրհնէ և կը զօվէ. նորա անիծանեն և դու օրհնեսցես⁴: Հերթ է մեզի որ Աստուած, սուրբ կոյսը, հրեշտակները, ամենայն սուրբք և ամէն աղէկ մարդիկ զօվեն գրեղ. թող մեղաւորները ինչ որ կուզեն նէ ըսեն, և զմեզ հալածեն, որով հաճոյ կըլլանք Աստուծոյ, և աս է Աստուծոյ ծառայից ուղածը: Արչափ աւելի ընդդիմութիւն և նեղութիւն քաշելով գործենք զբարին, այնչափ աւելի Աստուծոյ հաճոյական բան կը նենք, և մեզի վարձք կը դիզենք: Անանկ զնենք թէ աշխարհիս մէջ ուրիշ մարդ չըլլար, բայց միայն Աստուած և մենք: Երբոր աս շարերը զմեզ ծաղր կընեն, զմեզ Աստուծոյ յանձնենք և զոհանանք զԱստուծոյ, որ մեզի տուեր է ան լոյսը՝ որ ան սղորմելիները չուրին, և մենք մեր բանը տեսնենք: Ամօթ չիսեպենք

1 Ա. Մ. 1. 15:

3 Ձ. 4. 19:

2 Թ. 8. 12:

4 Ա. Մ. 28:

մեզի քրիստոնեայ երևնայր . չէ նէ , յայտնի է Քրիստոսի ըսածը . զի որ ամօթ համարեսցի զիս և զբանս իմ , զնա և որդի մարդոյ յամօթ արասցէ յորժամ զայցէ փառօք իւրովք ¹ :

Թէ որ փրկութեան հասնիլ կուղենք նէ , պէտք է որ յանձն առնենք բամբասիլ , կրել , մանաւանդ թէ բռնադատենք զմեզ , վասն զի անձուկ է ճանապարհն որ տանի 'ի կեանս ² . . . արքայութիւնն երկնից բռնադատի , և բռունք յափշտակեն զնա ³ : Ով որ զինքը չի բռնադատեր նէ , փրկութեան չի հասնիր . ուրիշ ճար չիկայ , պէտք է որ մեր ապատամբ բնութեան զէմ քալենք , թէ որ կուղենք բարի գործել . մանաւանդ 'ի սկզբրան պիտի բռնադատենք զմեզ , շար սովորութիւնները արմատեն խելու , և բարի ունակութիւն ստանալու , վասն զի բարի ունակութիւն ըլլալէն ետև , զիւրին կըլլայ , մանաւանդ թէ կը քաղցրանայ ալ սրատուրանապահութիւնը : Տէրն մեր ըսաւ որբուհի Պրիմիտային թէ համբերութեամբ և քաջութեամբ առարինութիւն գործելը՝ առջի բերան խայթող փուշ կերևնայ , բայց ետքը փշերը վարդ կը դառնան : Աստի խելքդ զուխդ ժողովէ , ով քրիստոնեայ . զիր միտքդ թէ Քրիստոս տէրն մեր հիմա քեզի կըսէ անդամալուծին ըսածը . ահաւաղիկ ողջացար , մի ես մեղանչեր , զի մի շար ես ինչ լինիցի քեզ ⁴ : Հասկըցիր , կըսէ սուրբն Յեռնարգոս , նորէն խնայր առջի խնայէն աւելի գէշ է : Մարգարէն ալ կըսէ Աստուծոյ բերնէն . վայ ձեզ , որդիք ապատամբ ⁵ : Շատ վախնալու բան է ըսածն ալ 'ի գառնալ արգարոյն յարգարութենէ իւրմէ և առնել զանիրաւութիւն , ըստ ամենայն անօրէնութեանց զոր առնիցէ անօրէնն , ամենայն արգարութիւնք նորա զոր արար , մի յիշեսցին 'ի յանցանս իւր զոր անկաւ , և 'ի մեղս իւր զոր մեղաւ , 'ի նոսին մեղցի ⁶ :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԵՏԵԱՔ

Ով Աստուած իմ , ես շատ անգամ ատ սրտիմնեբուն արժանի եղայ , որովհետև քանի անգամ ալ որ

1 Ղ . Թ . 26 :

2 Մ . Գ . Ե . 14 :

3 Մ . Գ . ԺԵ . 12 :

4 Բ . Է . Ե . 14 :

5 Ե . Լ . 1 :

6 Ե . Է . ԺԸ . 24 :

քէպէտ ետ կեցայ մեղքէն քու տուած լուսովդ, բայց
վերջէն թշուառարար նորէն դարձայ: Պահանամ զան-
բաւ ողորմութենէդ, որ զիս իմ կորստեանս մէջ չիթո-
ղիր բոլորովին զուրկ ՚ի լուսոյ, ինչպէս որ արժա-
նի էի: Աւառի չափէ զուրս սպարտական եմ քեզի, և
յետին ապերախտ կըլլայի թէ որ նորէն քեզի երես
զարձընէի. Գաւ լիցի, փրկիչ իմ. զողորմութիւնս
տեսան յախտեան օրհնեցից՝, հոս ալ անդին ալ, յու-
սալով ՚ի քո շնորհս: Այս լամ կողքամ ինչուան հիմա
ըրած ապերախտութիւններս, և կը վառուիմ զքեզ սի-
րելու քու ըրած շնորհքներովդ: Այո, կը սիրեմ զքեզ
սէր, որ արժանիդ ևս անբաւ սիրոյ, աս օրէս ետե
զուն պիտի ըլլաս իմ մէկ հատիկ սէրս. և մէկ հատիկ
բարիս: Հայր երկնաւոր, վասն արդեանց միածնիդ
կը խնդրեմ ՚ի քէն վախճանական յարատևութիւն ՚ի
նորհս և ՚ի սէր քո, և զիտեմ որ անպակաս կու տաս
բանի որ քեզնէ կուզեմ նէ. բայց սի կրնայ զիս ա-
զահատցընել թէ միշտ ուշադիր պիտի ըլլամ խնդրելու
քեզնէ աս յարատևութիւնը: Աւառի Աստուած իմ, թէ
յարատևութիւն կը խնդրեմ, և թէ շնորհք միշտ խընդ-
րելու զայն: Մարիամ կոյս բարեխօս իմ և փաստա-
բան, ապաւէն իմ և յոյս, քու միջնորդութեամբդ աս
ինծի համար հաստատութիւն խնդրելու միշտ Աստուծ-
մէ յարատևութիւն վախճանական, կաղաչեմ առ վասն
սիրոյ քո Ախուսի միածնիդ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Գանք երրորդ թշնամին տեսնելու որ ամենէն մեծն
է, այսինքն մարմինը. և նայինք թէ ինչպէս զմեզ պի-
տի պաշտպանենք: Նախ և առաջ աղօթքով, որուն
վրայ առաջ խօսեցանք. երկրորդ առիթներէն փախ-
չելով. հիմա ասիկայ աղէկ մը քննենք: Աուրբ Յեո-
նարդինոս սենացին կըսէ թէ Քրիստոսի խրատեն-
բուն մէջ շատ հաշակասոր է, և զրեթէ հիմն կրօնի,
փախչիլ մեղաց առիթներէն: Մէկ անգամ մը զիսին
մէկը ստիպեալ երգմնեցուցիչներէն՝ ստոյգը ըսաւ թէ
սէն քարոզէն աւելի իրեն անհաճոյ է ան քարոզն որ

մեղաց առիթներէն փախչելու վրայ է . և իրաւ է, փասն զի սաստանան կը ծիծաղի առաջագրութիւններուն և խոստմունքներուն վրայ, որ կընէ մեղաւորը ապաշխարելու առեւն, թէ որ առիթները մէկզի չիթողնէ . Առիթը, մասնաւորապէս զգայական հեշտութեանց մէջ, վարագոյր մըն է ձգած աչքին առջև, որ չի թողներ մարդու տեսնել ոչ առաջագրութիւնները՝ որ բերել է, ոչ առած լուսաւորութիւնները և ոչ յախանանական շջմարտութիւնները . մէկ խօսքով, ամէն բան մտնալ կու տայ, և կոյր մը կը դարձնէ : Աս եզուպատճառ իյնալու մեր առաջին նախահարցը, այսինքն առիթէն չի փախչիլ : Աստուած իրենց արգիլքը էր չիղաչիլ մէկ ծառի մը ստորուն, ինչպէս որ Կլաւ օձին ըտաւ թէ պիտի չուտենք և ոչ պիտի մօտենանք¹ . բայց անզոյշ ըլլալով տեսաւ, առաւ և կերաւ : Նախ սկսաւ զարմանալով նայիլ պտղուն, և տքը ձեռքն առաւ, և տեւէն ալ կերաւ . որ սիրէ զփտանոց, ՚ի նմին կօրիցէ² : Արբոյն Պետրոսի ըսածին պէս՝ սաստանայ շրջի և խնդրէ թէ զո՞ կլանիցէ³ . ուստի ինչ կընէ, կըսէ սուրբն Արարիանոս, որ կարենայ մտնել ՚ի հողին ուստի փոքն տուեր է . առիթ կը փնտրուէ, կը նայի կը զննէ, կայ արդեօք մէկ կողմ մը ուսկից մտնելը կարելի ըլլայ . թէ որ մարդը տեղիք տայ առթի մը, մէկէն նորէն ներս կը մտնէ թշնամին և զինքը կը լափէ : Աղէկ կըսէ Ղուերիկոս արբայն, թէ որովհետեւ Ղազար զուրսելաւ ձեռքը ոտքը կապուած, ուստի նորէն ալ մեռաւ : Ասոր նման ով որ մեղքէն զուրս կեցէ՝ առիթ մը կապուած ըլլալով, թէ և յարութիւն է առեր, նորէն կը մեռնի : Արեմն ով որ փրկուիլ կուզէ նէ, չէ թէ միայն մեղքը մէկզի պիտի ձգէ, հապա մեղաց առիթն ալ, այսինքն չար ընկերները, սա տունը, ան թղթակցութիւնները, և այլն :

Մէկը կընայ ըսել թէ ևս հիմա վարքս փոխեր եմ, չար փախճան մը չունիմ ան անձին հետ, փորձութիւն ալ չունիմ . աստոր ըսելու է թէ Մուղրիներուն երկիրը տեսակ մը արջ կայ կըսեն, որ կապիկ որսալու կելլէ . կապիկները տեսնելով արջուն գայլը՝ ծառերուն վրայ կեցեն, կը խալըսին . բայց արջը ինչ կընէ . ծա-

1 Ծանոթ . Գ . 3 :

2 Սէ . Գ . 27 :

3 Թ . Գ . Ե . 8 :

սին տակը կը պատկի մեռած կը ձեանայ, երբոր կապիկները վար կիջնան նէ, կեպէ վրանին կը վազէ կը բռնէ կուտէ: Սատանան ալ աասնկ կընէ, փորձութիւնը մեռած կը ցցընէ, երբոր մէկը զինքը առթի մէջ կը զնէ նէ՝ ոտը կը հանէ զփորձութիւնը, որ դանի կու կու տայ: Քանի քանի հոգիներ եղած են, որ առթի հետ կըլլային, կը հաղորդուէին, անանկ որ սուրբ կրնային ըսուիլ. բայց առթի մէջ ձգելով զիրենք, որս եղան զժոխոց: Ակեղեցական պատմութեանց մէջ զրած է թէ մէկ սրբակաց փիկին մը կար որ զմարտիրոսները թաղելու բարեպաշտ ծառայութիւնը կընէր. անդամ մը անոնց մէջ մէկը գտաւ որ զեռ հոգին չէր աւանդեր, իր տունը տարաւ առողջացոյ: Տես ետքը ինչ եղաւ. մօտ առիթ ունենալով աս երկուքս, առաջ որ սուրբ կրնային ըսուիլ, ետքը Աստուծոյ շնորհքը կորուսին, վերջն ալ հաւատքէ ելան:

Աստուած հրամանց Ասայի մարգարէին, զողջիր, կանչէ ու ըսէ թէ ամենայն մարմին խտտ է¹: Ար կըսէ սակերբան թէ ճրագը խտտին մէջ զիր, և կրնաս նէ ըսէ թէ խտտը չայրիր: Սուրբ Ախարիանոս ալ կըսէ թէ անկարելի է բոցի մէջ կենալ և չայրիլ: Մարգարէն կը հասկըցընէ թէ եղիցի զօրութիւն նոցա իրրև զմեծած վշոյ, և զորձք նոցա իրրև զկայծակունս հրոյ, և այրեսցին անօրէնք և մեղաւորք ՚ի միասին²: Սողոմոն ալ ըսաւ, թէ ծրարիցէ՛ որ հուր ՚ի զոգ և զհանգերձսն ոչ այրիցէ. կամ զնայցէ՛ որ ՚ի վերայ կայծականց հրոյ, և զոտս իւր ոչ խարշիցէ³: Ասանկ խենթ է առթի մէջ ալ մանողը և չեմ խնար ըսողը. ուրեմն սուրբ զիրք կըսեն թէ փախիր ՚ի մեղաց որպէս յերեսաց օձի՛, Պէտք է փախչիլ ոչ միայն օձին խաժուածքէն կըսէ Գուափրիզոս, այլ նաև անոր դաշելէն, անոր մօտենալէն: Բայց զուցէ զօւն կըսես թէ ան տունը ան բարեկամութիւնը ինծի շահ և փաստակ կը բերէ. ինչու չես ըսեր թէ քեզի զժոխոց ճամբայ ալ է. ճանապարհք զժոխոց են տուն նորա, որ իջուցանեն ՚ի շտեմարանս մահու⁴: Արեմն ճար չիկայ, փրկութեան

1 Ե. Ե. 6 :

4 Ս. Ե. Ե. 1 :

2 Ե. Ե. 31 :

5 Ե. Ե. Ե. 27 :

3 Ե. Ե. 2. 27. 28 :

Հասնիլ կուզես նէ, անկից Հեռու պիտի կենաս. ինչ
 ըստ տէրն մեր. եթէ ակն քա աջ զայթակղեցուցանէ
 գբեզ, խլեա զնա և ընկեա ՚ի քէն¹: Քեզնէ Հեռու ձգէ
 կըսէ, որ է ըսել թէ պէտք է ամէն առիթը վերցընել:
 Սուրբ Գրանչիսկոս աստիգացի կըսէր թէ սատանան
 հոգևոր անձինքը ուրիշ կերպով կը փորձէ քան թէ զէշ
 փարք ունեցողները. առջի բերանը չուզեր զանոնք
 չուանով մը կապել, հապա մաղով մը, ետքը դերձա-
 նով, ետքը աւելի հաստ դերձանով, անկէ ետքը չուա-
 նով մը. և ասանկ վերջապէս մեղքով կը կապէ կը
 խղզէ: Ուստի ով որ կուզէ աս վտանգէն ազատ ըլ-
 լալ, պէտք է որ ՚ի սկզբան բոլոր մաղերը կտրէ, բո-
 վանդակ առիթները, բարեններ տալը, ընծաներ խա-
 բելը և առնելը, թղթիկներ գրելը, և այլն. և ընդհան-
 բապէս խօսելով անմաքուր ախտ ունեցողին համար
 բաւական չէ մերձաւոր առիթներէն փախչիլը, վասն
 զի թէ որ Հեռաւորներէն փախուստ չիտայ, կը դառ-
 նայ նորէն կը գլորի մեղաց անդունդը: Ավ որ խկա-
 պէս փրկուիլ կուզէ, պէտք է որ հաստատէ իր սրտին
 մէջ և շարունակ նորոգէ աս առաջադրութիւնը որ
 մէյմըն ալ Աստուծմէ չզատուի. և պէտք է որ շատ
 անգամ կրկնէ սրբոց ան խօսքը թէ թող ամէն բանս
 կորսուի, բաւական է որ զԱստուած չիկորսընցընեմ.
 բայց պարզ առաջադրութենէն քան շեւքեր. հապա ա-
 մէն ջանք բնելու է միջոցները չկորսընցընելու համար.
 և ասոնց մէջ առաջինն է՝ յառթից փախչիլը, երկրորդ
 ստէպ ստէպ խոստովանիլ և հաղորդուիլ. վասն զի
 ստէպ աւրուող տանը մէջ ազտեղութիւն դժուարաւ
 կը գտնուի. խոստովանանքով հոգին մաքուր կը մնայ,
 և չէ թէ միայն թողութիւն կառնուի, այլ և փորձու-
 թեանց զէմ զնելու զօրութիւն կըստանանք. իսկ հա-
 զորդութիւնը հաց երկնային կըսուի, վասն զի ինչպէս
 մարմինը չի կրնար ապրիլ առանց երկրաւոր կերակրոյ,
 նմանապէս հոգին ալ չի կրնար ապրիլ առանց աս երկ-
 նաւոր կերակրոյն: Քրիստոսի տեսն մերոյ խօսքն
 է, եթէ ոչ կերթիջիք զմարմին որդւոյ մարդոյ, և արք-
 ջիք զարիւն նորա, ոչ ոնիք կեանս յանձինս ձեր².
 ատոր ներհակ, որ ուտէ ՚ի հացէս յայսմանէ, կեցցէ

յաւիտեան : Ասոր համար Տրիդենտեան ժողովը զհա-
զորդութիւնը կը կոչէ զեղիթափ մեր հանապազօրեայ
յանցանաց և մահուչափ մեղաց դէմ : Երբորդ միջոցն է
մտածականը կամ մտաւոր աղօթքը . Սիրարայ ըսածին
պէս, թէ որ վախճաննիս յիշելու ըլլանք, ամենևին չենք
մեղանչեր : Ով որ իր աչքին առջնը մտածելու նիւթ
դրած է յաւիտենական ճշմարտութիւնները, զմահ,
զգատաստան և զդժոխս և դարբայութիւն, զժուարաւ
մեղաց մէջ կիցնէ . վասն զի Աստուծոյ լոյսը զինքը
կը լուսաւորէ մտածականով . հոն կը լսէ և կիմանայ
մարդ թէ ինչէն պիտի փախչի, և ինչ պիտոր ընէ .
փոռ մըն ալ է մտածականը, ուր կը վառի բոց սիրոյն
Աստուծոյ : Ինչպէս որ շատ անգամ ալ ըսինք, Աս-
տուծոյ շնորհացը մէջ հաստատուն մնալու համար
պարզապէս հարկաւոր է՝ անդազար աղօթել, և խընդ-
րել զշնորհս մեզ պիտանիս . և ով որ մտածական ա-
ղօթք չընէր, զժուարաւ աղօթքի կը նստի այնպիսին .
ատանց աղօթից ալ չի կրնար փրկուիլ :

Սրեմն փրկութեան հասնելու համար պէտք է մի-
ջոցները ձեռք առնել, և կարգաւորեալ կեանք մը վա-
րել : Առաւօտանց ելածին պէս՝ քրիստոնէարար շնոր-
հակալութիւն ընել, սիրոյ ներգործութեամբ և առա-
ջադրութեամբ, Բիսուսի և Մարիամու շնորհքը խընդ-
րելով, որ նոյն օրը առանց մեղաց զմեզ պահեն . ետ-
քը մտածական ընել, պատարագ տեսնել, ցորեկը հո-
ղևոր դրքեր ընթեռնուլ, այցելութեան ելլել սրբու-
թեան և աստուածածնայ, իրիկունը սուրբ կուսին վար-
դարանը դարձընել և քննութիւն խղճի մտաց, շաբա-
թը մէկ քանի անգամ հաղորդուիլ հրամանաւ հողևոր
հօրն, և մէյմը սկսելէն ետքը միշտ նոյն ճամբան բըռ-
նել : Շատ օգտակար ալ կըլլայ հողևոր կրթութեան
մանել վանքի մը մէջ : Մեծարել պէտք է մասնաւոր
պաշտօնով զսուրբ կոյսն, զոր օրինակ ծով բռնել շա-
բաթ օրը . վասն զի ինքը մայր յարատևութեան կը-
սուի, և կը խոստանայ զայն իրեն ծառայից : Ի վեր
քան զամենայն պէտք է խնդրել Աստուծմէ զսուրբ
յարատևութիւն, մանաւանդ փորձութեան ատեն, կար-
գալով ստէպ զսուրբ անունն Բիսուսի և Մարիամու,
քանի որ փորձութեան մէջ ես : Թէ որ ասանկ ընես
նէ, ստոյգ զիացիր որ փրկութեան որդի ես . իսկ թէ
զանցառութեամբ քու պարտքերէ դ թուլնաս, վայ քեզի :

Արեւիկոյ իմ փրկիչ, շնորհակալ եմ քեզի առ լուսաւորութեանց համար որ ինծի կու տաս, և ան միջոցներուն զորոնք ինծի կը սորվեցընես զիս փրկելու համար, ես ալ կը խոստանամ հաստատ ՚ի զորձ զնեւ. օգնէ ինծի, որ հաւատարիմ մնամ խոստմանս մէջ, յայտնապէս կը տեսնեմ որ դուն զիս փրկել կուզես, ես ալ փրկուիլ կուզեմ. մանաւանդ քու սրտից հաճոյքը լեցընելու համար, որ այնչափ կը փափարիս իմ փրկութեանս, շեմ ուզեր բնաւ ասկից ետե հակառակ ելլել քու սիրոյդ. առ սէրդ էր որով այդչափ ինծի համբերեցիր. երբոր ես զքեզ կը դառնացընէի, դուն զիս հրաւիրեցիր ՚ի սէր քո, ես ալ կը փափարիմ քեզ սիրել: Աը սիրեմ զքեզ, անբաւ բարութիւն և անհուն բարի. կազաչեմ վասն արդեանց Յիսուսի օծելոյ քո, մի թողուր որ ես մէյմըն ալ քեզ ապերախտ ըլլամ. շնորհք տուր որ կամ ետ կենամ ապերախտութենէ, կամ մեռնիմ երթամ. կատարէ, տէր, ան զորձը զոր սկսար վասն իմոյ փրկութեան. ինծի լոյս և ուժ տուր, զօրացո իմ սէրս: Տիրամայր կոյս, որ դանձապես ես շնորհաց, օգնէ ինծի, զիս քու ծառայութեանդ մէջ հաստատուն պահէ, ինչպէս որ կը փափարիմ. բարեխօսէ ինծի համար առ Յիսուս, վասն զի նախ արդիւնքը փրկչիս, ետքը քու բարեխօսութիւնդ զիս պիտոյր փրկեն:

ԽՈՐՀՐԳԱԾՈՒԹԻՒՆ ԼԲ.

ԱՊԱՒԻՆՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ
ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻՆ

Չիս գտնողը կեանքը գտած կը սեպուի, ու Աստուծմէ
փրկուրիւն պիտի գտնէ¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Մըչափ Աստուծոյ շնորհակալ ըլլալու պարտական
ենք, որ մեզի փաստարան տուեր է զՄարիամ, որպէս
զի իր բարեխօսութեամբը առնէ մեզի համար ինչ
շնորհք որ կը խնդրենք իրմէ. սա է սրբոյն Պոնաւեն-
գուրայի ըսածը. ինչ մեծ զթութիւն և մարգասիրու-
թիւն է Աստուծոյ ըրածը, որ մեզի պէս խեղճերուն
զբեզ փաստարան շնորհեր է, տիրամայր, որ քու ձե-
ւօք ինչ որ կուզես նէ կրնաս առնել: Սրբմն սիրե-
ցեալ մեղաւոր եղբարք, թէ որ զմեզ մեղապարտ զըտ-
նենք ընդդէմ աստուածային արդարութեան և պար-
տաւոր դժոխոց, չյուսահատինք, այլ զիմենք առ սուրբ
աստուածամինն, իր հովանոյն տակը մտնենք, ան
զմեզ փրկութեան կը հասցընէ, բարի զիտաւորութիւն
մեզի պէտք է փարբերնիս փոխելու, և բարի զիտաւ-
որութեան հետ մեծ փատահութիւն առ Մարիամ. ա-
սանկ կը փրկուինք, փասն զի Մարիամ փաստարան է
զօրաւոր, բարեզութ, և մեր փրկութեան փափաքովը
փառուած. նախ մտածենք թէ Մարիամ է հզօր փաս-
տարան, որ կրնայ ամէն բան առաջ տանիլ զատաւո-
րին առջև իրեն զիմողներուն համար. սա մէկ եղական
փրք մըն է որ իրեն տուեր է զատաւորն որ միանգա-
ւայն իր միածին որդին է, և սրբոյն Պոնաւենգուրայի

¹ Սողոմոն խմատունին առ խաչը (Ա—+ Ը. 35) ըստ ըստի-
ական Թարգմանութեան գրինք. մերն է. «Եւք իմ են ելք
իննայ, և պատրաստին կամք իմ ՚ի տեսածէ 33»:

բասձին պէս, մեծ ձիրք է մարդուս, սուրբ կուսին ա-
մէն բանի կարող ըլլալը իր միածնին առջև. Գերսոն
ալ կըսէ թէ բան շիկայ որ պարզապէս խնդրէ Աստուծ-
մէ սուրբ կոյսը և չառնէ. և ինքն որպէս գշխոյ հրեշ-
տակները կը խաւրէ, որ երթան իր ջերմեռանդները
լուսաւորեն, մարբազարդեն և կատարելագործեն: Աւ-
տի եկեղեցին մեզ վատահասցընելու համար ՚ի բարեխո-
սութիւն տիրամօր, հրամայել է որ ասանկ աղաղա-
կենք առ նա, կոյս կարող բարեխօսեալ վասն մեր. և
Մարիամու այսչափ կարողութեան պատճառը յայտ-
նի է. վասն զի է մայր Աստուծոյ: Ասոր համար ըսաւ
սուրբն Անտոնինոս, թէ աստուածամօր բարեխօսու-
թիւնը հետը իշխանութեան բան մըն ալ ունի, ուստի
անկարելի է որ իր խօսքը շիկատարուի. սուրբ Գրի-
գոր արքեպիսկոպոս Ալիտմիղեայ առ կոյսն կըսէ թէ
քու որդիդ որպէս թէ իր որդիական պարտքը վճարե-
լու համար ամէն խնդիրքդ կը կատարէ: Սուրբն Թէո-
փիլոս Աղեքսանդրու եպիսկոպոսն ալ ասանկ զրեց,
որդին կախորժի որ մայրը իրմէն բան մը խնդրէ, վասն
զի կուզէ ընել ամէն խնդիրքը. աս կերպով ուզելով
հատուցումն ընել անկից առած մարմնոյն համար.
սուրբն Մեղոտիոս վկայն ալ ասանկ կազազակէ առ
ամենասուրբ կոյսն. ինչ մեծ զարմանալի բան է, կը-
սէ, որ քու միածինդ պարտական է քեզի, ինչպէս որ
մենք ամենքնիս ալ պարտական ենք Աստուծոյ. ասոր
համար կըսէր Կողմաս երուսաղեմացի, թէ ամէն բա-
նի հասնող է քու օգնութիւնդ, սուրբ աստուածամայր.
պատճառը կու տայ Հոթրարտոս սուրբ լաւրենտեան.
որովհետեւ նոյն կարողութիւնը կամ իշխանութիւնն է
որդոյ և մօր, ուստի ամենակարող որդոյն մայրն ալ
ամենակարող եղաւ. և ինչ բան որ Աստուած իր իշ-
խանութեամբը կրնայ ընել՝ նոյնը կոյսն ալ բարեխօ-
սութեամբ: Արքուհին Պրիճիտա ալ տեսիլք տեսաւ որ
Յիսուս մէկ օր մը խօսելով իր մօրը հետ ըսաւ. մայր
իմ, ինչ որ կուզես նէ ինձմէ խնդրէ. վասն զի անկա-
րելի է որ քու խնդրուածոցդ մօտիկ չընեմ. որովհետեւ
գուն, ըսաւ, երկրիս վրայ իմ ամէն ուղածս կատարե-
ցիր, նմանապէս ես ալ երկինքը քու ամէն խնդրուածքդ
պիտի կատարեմ. մէկ խօսքով, շիկայ մարդ մը՝ որչափ
մեղաւոր ալ ըլլայ, զոր շիկարենայ Մարիամ փրկու-
թեան հասցընել իր բարեխօսութեամբը:

Սիրեցեալդ իմ Թագուհի և մայր, սրբոյն Գերմանոսի հետ առ քեզ կաղաղակեմ. դու ամենազօր ես ՚ի փրկել զմեղաւորս, և կարօտ չես ուրիշ յանձնարարութեան Աստուծոյ առջև, վասն զի մայր ես ճշմարիտ կենաց: Ուստի տիրուհի իմ, երբոր քեզի կը դիմեմ, իմ մեղքերս չեն կրնար անյոյս ընել զիս ՚ի փրկութեանէ. դուն քու աղաչանքովդ ամէն բան կառնես. ուստի ինձի համար աղաչէ, ես անտարակոյս կը փրկուիմ բարեխօս եղիր վասն ողորմելոյս. սրբոյն Բեռնարգոսի հետ կաղաղակեմ, խօսեաց Տիրամայր, վասն զի կը լսէ քեզ միածին քո, և զոր ինչ խնդրես ընդունի. իրաւ որ ես մեղաւոր եմ, բայց կուզեմ զիս շտկել, և պարծանք կը սեպեմ քու ծառայ ըլլալը. և թէպէտ արժանի չեմ քու պաշտպանութեանդ, բայց զիտեմ որ դուն ոչ երբէք երեսէ ձգեր ես ով որ բոլորովին ՚ի քեզ ապաւիներ է, դուն կարող ես զիս փրկել, ես ալ քեզի փտահացեր եմ. երբոր ես կորսուած էի և զքեզ չէի միշտ, դուն զիս կը յիշէիր, և ինձի համար շնորհք ալ առիր զգաստութեան, որչափ ես առաւել հիմա պիտի փտահ ըլլամ ՚ի քո զթութիւնդ, հիմա որ զիս նուիրեցի քու ծառայութեանդ. ուստի քեզ կը յանձնեմ, ՚ի քեզ կը յուսամ: Ով Մարիամ, աղաչէ ինձի համար, և զիս սուրբ ըրէ, առ ինձի համար դուստր յարատեութիւն և զսէր առ միածինդ և առ քեզ. մայր ամենափրկի, ես զքեզ կը սիրեմ իմ արքայուհիս, և յոյս ունիմ որ միշտ զքեզ սիրեմ. դուն ալ զիս սիրէ կաղաչեմ զքեզ, և մեղքերէ զիս սրբելով արժանի ըրէ քու մարտր սիրոյդ:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Աս ալ զիտեանք որ Մարիամ որչափ զօրաւոր փառասրան է նէ, նոյնչափ ալ բարեզուր է, և չի կրնար չիպաշտպանել իրեն ապաւինողը. սուրբ զիրքը կըսէ թէ Աստուծոյ աչքը արգարոց վրայ է, իսկ աչք տիրամօր՝ Հոգիարարտոսի ըսածին պէս, թէ արգարոց վրայ է և թէ մեղաւորաց, որ մեղաց մէջ չիյնան, կամ ընկած ալ են նէ, կանգնին իր միջնորդութեամբը: Սուրբն Պո-

նաւենդուրա կըսէր առ սուրբ կոյսն . քանի որ աչքս
քու վրայ կը դարձընեմ, արուհի, որիչ բան չեմ
տեսներ, բայց միայն ողորմութիւն . սուրբ Յեանար-
դոս ալ ասանկ սիրտ կու տայ մեզի . ինչո՞ւ կը վախնայ
մարդկային տկարութիւնը զիմել առ Մարիամ, որուն
քովը խիստ բան մը կամ վախնալու բան մը չիկայ, և
բոլորովին քաղցր է . Սիրտքայ բտածին պէս, Մարիամ
գաշտի մէջ տնկուած զեղեցիկ ձիթենուց մը կը նմանի՝
ձիթենիէն խոզ ձիթոյ միայն կելլէ, որ է նշան զթոյ և
ողորմութեան . ասանկ ալ 'ի Մարիամոյ որիչ բան
չեղլեր, ևթէ ոչ շնորհք և ողորմութիւն . զոր կը սփռէ
անոնց վրայ, որ իր ողորմութեանը կատարինին . ուս-
տի աղէկ կըսէ 'Վիտնեսիոս կարգուսեանը, թէ սուրբ
կոյսն է պաշտպան իրեն օգնութեանը զիմող յանցա-
որայ : Մըշտի պիտի զղջայ զժողովի մէջ քրիստո-
նեայ մը, մտածելով որ այնչտի զիրաւ կրնար փրկ-
կուիլ զիմելով առ մայրն ողորմութեան՝ և չզիմեց, և
թէ ասանն ալ անցաւ մէյնըն ալ զիմելու : Արբուհոյն
Պրիճիտայի մէկ անգամ մը ըսաւ ասննասուրբ կոյսն .
զիս ամէնքը մայր ողորմութեան կը կոչեն, և իրա որ
ողորմութիւնն Աստուծոյ զիս ողորմած ըրաւ, որ ա-
մենուն փրկութիւնը կուզէ . ուստի ողորմելի կըլլայ
ով որ կրցած ատեն չիզիմեր առ ողորմածն : Չի վախ-
նանք, կըսէ սուրբ Պոնաւենդուրա, թէ աստուածա-
նայ օգնութեանը ապաւինելու որ ըլլանք՝ ինքը չընդու-
նի, վասն զի ինքը չողորմիլ չիզիտեր, և չէ եղած որ
ողորմելեայ չիհասնի . սուրբն Յեանարդոս կըսէ առ
կոյսն, զու զխոյ ևս ողորմութեան . և ո՞վ է ողորմու-
թեան կարօտ, բայց եթէ ողորմելին . արդ ահա զու
ողորմութեան թաղուհի ևս, և ևս յետին ողորմելի մե-
ղաւոր, և յետինք քու ձեռքիդ տակը եզօղներուն . ուս-
տի զուն զմեզ կատապարէ, զխոյ ողորմութեան : Ա-
սանկ մայր ըլլալով 'ի հարկէ կը ջանայ իր հիւանդ զա-
կրները մահտընէ խալըսել, որով կերենայ իր զթած
մայր ըլլալը : Չիտարակուսինք բնաւ սուրբ աստուա-
ծածնայ զթութեանը վրայ . մէկ օր մը սրբուհին Պրի-
ճիտա լսեց որ փրկիչը կըսէր մօրը . աստանային ալ
ողորմութիւն կընէիր թէ որ խոնարհութեամբ ինքը

ուզեր նէ . որով կուզէր ըսել թէ որչափ մեծ մեղաւոր
ըլլայ նէ մէկը , երբոր կը գիմէ առ կոյսն , անոր մեղ-
քը չի նայուիր , հապա սիրառ , և թէ ինչ հոգւով կու
գայ . թէ որ կամք ունի գինքը շտկելու նէ , սիրով կըն-
դունի և անոր ամէն վէրքը կը բժշկէ : Աւափ ասանկ
բաճայերութիւն կու տայ Պոնաւենդուրա . տիրամօր
պնութեանը ինկէք , մեղաւորք , զձեզ ինքը կը հասցընէ
խաղաղութեան նաւահանգիստը : Աւափ կաղաղակէ
վեռնարդոս թէ շնորհք խնդրենք Աստուծմէ Մարիա-
մօ ձեռքովք . Հսիքարտոս ալ կըսէ , թէ որ կուզենք
շնորհք գտնել , գանձիկայ խնդրենք որ Աստուծոյ առ-
կեր շնորհք գտաւ , որուն որ Վարբիէլ տեսիս տալու
ասն ըսաւ թէ մի երկնչիր , Մարիամ , զի գտեր շնորհս
Աստուծոյ , որովհետեւ կոյսը միշտ շնորհօք լի էր :

ԻՂԶԳ ԵՒ ԳԵՂԵՏԵԱՔ

Ահա տիրամայր , ստրգ ընկած է ինծի պէս մեղա-
ւորք , որ չէ թէ մէկ անգամ . հապա շատ անգամ ու-
զեր է կորսընցընել գայս աստուածային շնորհքը , զոր
քու միածինդ ստացեր էր իր մահուամբք : Այ՛ մայր ո-
գորմութեան , քեզի ապաւիններ եմ իմ վիրաւոր հոգ-
տիս , բայց և դուն մի բարկանար ասոր համար , այլ
աւելի ցաւակից եղիր , և օգնէ ինձ , տես որ 'ի քեզ եմ
ապաւինեալ . և երեսէդ զիս մի ձգեր : Զեմ ուզեր քեզ-
նէ աշխարհս բարիքը , հապա զշնորհս Աստուծոյ և զտէր
սրգոյ քո , մայր իմ , աղաչեա վասն իմ , և աղաչելէն
մի զաղբիր : Արդիւնք փրկչիս և քու բարեխօսութիւնդ
զիս պիտի փրկեն . քու պաշտօնդ է միջնորդ և բարե-
խօս ըլլալ մեղաւորաց համար , ով փառաբան մեր .
կը գոչեմ առ քեզ սրբոյն Թովմայի վիլլանսօփացոյն
հետ թէ զպաշտօն քո կատարեա . Աստուծոյ յանձ-
նէ զիս և պաշտարանէ : Գաա մը չիկայ որ յուսահա-
տելի ըլլայ և կորսուի , երբոր դուն պաշտպան կեցեր
ես նէ , դուն ես իմ յոյսս և ամենայն մեղաւորաց ա-
պաւենք : Այ՛ տիրամայր , իմ պարտքս է ծառայել քեզ ,
սիրել զքեզ և առ քեզ գիմել միշտ . դուն ալ օգնէ ին-
ծի , մանաւանդ երբոր զիս կը տեսնես 'ի փառնդի նօ-
րանց կորսընցընելու Աստուծոյ շնորհքը :

ՄԱՍՆ ԵՐԲԱՐԳ

Կանք առ ալ մասածելու թէ սուրբ կոչսն ոչ միայն բարեգութ փաստարանն է, և ձեռք կը դնէ իրեն սպա-
 փնուցացր վրայ: Հասցա ինքը կեցէ կը փնարուկ ողոր-
 մելի անձինքը: որ անոնց պաշտպանութիւն ընէ, և
 փրկութեան հասցընէ: Նայէ թէ ինչպէս կը հրափրէ
 մեզ բուերով, ինն ամենայն յոյս կենդանութեան և զօ-
 րութեան¹: ուր կըսէ ջերմեանանգն և երանելին թեո-
 նարգոս, զամենայն կոչէ զարգարս և մեղաւորս: սրբ-
 րոյն Պետրոսի բաածին պէս, մեր թշնամին սատանան
 անդադար կը պաշտօնի թէ զով կըսէ²: բայց ինչպէս որ
 կըսէ թեոնարգոս բուստեան, սուրբ կոչսն ալ ընդհա-
 կասակն ամէն Հնարք կընէ թէ զով փրկէ: Մարիամ
 մայր է ողորմութեան, փասն զի ան զթոյր որ ունի մեր
 վրայ՝ անդադար մեզի ցաւակից կըլլայ, և կը փափարի
 միշտ զմեզ փրկել, ինչպէս որ մայր մը չկընար իր սրգին
 կորստեան փասնոցի մէջ տեսնել և անոր շօղնել: Սրբոյն
 Կերմանոսի բաածին պէս առ սուրբ կոչսն, ո՞ր զկնի
 միածնից խնամ՝ տանի աղցի մարդկան, որպէս զու-
 և սուրբն Պանտենդորա կըսէ թէ ամէն Հոգ կընես
 մեղաւորաց Համար, և կը ցցընես թէ ուրիշ բանի մը
 չես, բայց միայն ողորմութիւն ընելու: Անտարակոյս
 սուրբ աստուածածինը մեզ սգնութիւն կը Համարի եր-
 բոյ իրեն զիմենք: աստուածածնայ բարեգթութիւնը
 այնչափ է որ մէկն ալ իր շնորհքէն չի մերմեր: մանա-
 ւանդ թէ աւելի շուտով կը Համարի իր զթութիւնը, յա-
 սաջ բան զմեր սգնութիւն կանչելը: Ասոր որինակը
 ցցուց ՚ի Հարսանիս Ասնա զալիլեացոց: ուր երբ ը-
 սառ Ախոսի թէ զինի շունին³, ուզածը եզաւ երբոր
 Ախոսս զջորն զինի փոխեց: արդ եթէ Հոս տեղ այս
 չափ զթութիւն երեցուց, կըսէ սուրբն Պանտենդորա,
 որչափ աւելի կըլլայ երկինքը, ուսկից աղէկ կը տես-
 նէ մեր խեղճութիւնը և ցաւակից կըլլայ: ուստի թէ
 որ առանց ուրիշներու ազաշանաց՝ ցցուց Մարիամ
 այնչափ փոյթ կարստելոց սգնելու, որչափ աւելի պատ-

1 Ս՚Դ. 24. 25. 26.

Նիցէ, Թ. Գե. Ե. 8:

2 Ըջջի և խնդրէ թէ զօ կըս. 3 Գ ինի ոչ ունին, Ե. Է. Բ. 3:

բաստ կըլլայ տգաշողին . ուստի շժույանանք մեր ամէն պիտոյից ասեմը զիմեյ առ աստուածամայրն , որ միշտ պատրաստ կեցած է օգնել խնդրողին : Այ ինչպէս սուրբ փարգապետք կը հաստատեն , ինքը տելի կուզէ մեզի բարիք բնել և շնորհք տայ , բան որչափ մեկը ասնել կը փափարիմք . ուստի երբոր իրեն կը զիմեմք , իր շնորհաց զանձարանը բաց կը գանենք :

ԵՂՁ ԵՒ ՊԱՆՕՏԱՆԷ

Ով տիրամայր , ահա ուրիշ առջին բնկած է ինձի զէս ոգորմելի գերի մը գժոխոց , և շու գթութիւնդ կը խնդրէ . իբրա որ ես բարւոյ մը արժանի չեմ , բայց զան մայր ես ոգորմութեան , և շու գութդ անարժան . ներան վրայ ալ կը ցցընես : բովանդակ աշխարհք գրեց կը կոչէ յոյս և ապաւէն մեղաւորաց . ուստի զուն ես իմ ազատտանս և ակնկալութիւնս : ես մուտրեայ ոխար մըն եմ , և ասանկ ոչխարները խալցսելու համար եկաւ յերկնից բանն յախտեանական և շու որդիդ եզաւ . և կուզէ որ ես քեզ զիմեմ , զուն ալ օգնես ինձի շու ազաշանօրգ . որբուհի Գարիամ մայր Աստուծոյ , բարեխօսեա վասն մեր մեղաւորացս : Ով գեթահրոշ մայր Աստուծոյ , որ ամենուն համար կազա չես , ինձի համար ալ ազաշէ միտմնիդ . բոկ իրեն թէ առ ալ իմ ջերմեաւանդս է , որովհետե ինձի պաշտպանութիւն կընես , բոկ թէ տոխոյ իր յոյսը իմ վրաս է գրեր . և բոկ որ ներէ ինձի , և ես ալ կը զգձամ իրեն զէմ բրած յանցանքներուս վրայ . խնդրէ որ պարզել ինձի իր ոգորմութեանը զսուրբ յարատեութիւն , սայ ինձի զշնորհ սիրելոյ զԱստուած յամենայն սրտէ . մի լսեր , տիրամայր , ես չեմ տարակուսիր որ շու խրնդրումացդ ձայնը լսելի կըլլայ իրեն :

ԽՈՐՀՐԳՍՆԾՈՒԹԻՒՆ, 19.

ԱՍՏՈՒՆՈՍ ԵՎ ԵՎԲՆ

Հաստատած սիրենք, Վասն զի ետի ինքր զմեզ սիրեց¹,

ԽՈՐՀՐԳՍՆ ԵՎ ԵՎԲՆ

Վասի առ բանս մասնէ թէ պէտք է որ զԱստուած սիրենք, Վասն զի ինքր առաջ զմեզ սիրեց, զան զԱստուած չսիրեցիր, այլ Աստուած զքեզ սիրեց, յախտեմակամ սիրով սիրեցի զքեզ², բնա Արեմիա մարգարէին բերնովք: Վեզ աշխարհս վրայ առաջին սիրագրէ եզան քու ծնողքդ, բայց երբ, զքեզ ճաննելէն և ճանչնալէն ետքը, և սակայն քու բլլալէդ առաջ Աստուած զքեզ կը սիրէր, զեռ աշխարհս երեսը չիկար ոչ Հայրդ, ոչ մայրդ, աշխարհն ալ զեռ չէր ստեղծուած, և Աստուած զքեզ կը սիրէր: Արդեոք աշխարհս բնաւեղծուելէն Հազար տարի ալ առաջ, Հազար դարեր առաջ, ինչ կրես սիրելի եզրայր, ինչ Հազարաւոր տարիներէ և դարերէ, այլ ՚ի յախտեմից, սէր յախտեմակամ սիրելի զքեզ, Վասն այնորիկ ՚ի գթութիւն ձեզի զքեզ, մէկ խաղբով, քանի որ Աստուած Աստուած է, զքեզ միշտ սիրած է, քանի որ զինքը կը սիրէր՝ զքեզ ալ սիրեր է: Աստի իրաւամբ կրես սրբահին Ազնէս, որիչ սիրոյ ունիմ ես, ամենէն առաջ ինքը զիս սիրեց, ոստի արժան է որ ամէն բանէ տեղի ես ալ զինքը սիրեմ:

Արեմիս ով եզրայր, ՚ի յախտեմից սիրեր է զքեզ Աստուած, և միայն իր սիրովն զքեզ գուրս Հաներ է անՀամար մարդկանց մէջէն որ կրնար բնել, և տաներ է քեզ գոյութիւն, և աշխարհս մէջ զրեր է, քու սիր-

1 Սիրեցուք զԱստուած, Վասն զի նա ետի սիրեաց զմեզ, Եւ. Եւ. 9. 19.

2 Սէր յախտեմակամ սիրելի զքեզ, Մով. 1. 18. 3.

բայ Համար այ բերել է այնչափ գեղեցիկ արարածներ , որպէս զի յեղ ծառայեն , և յիշեցնեն յեղ զսերն՝ զոր յու վրայ ունի . ասոր Համար զուն իրեն պարտական եւ . որպէս Ոգտաւիտար յամբն պէս , երկիրը և երկիրս և ամենայն արարածք կը յարգորեն զմեզ որ զԱստուած սիրենք : Լսակապից Նիմուզիրը երբայ կը նայէր իրանց և շրջոց վրայ , ազրբիւրներուն և ծայկրներուն վրայ , կըսէր թէ աս ամենք ինձի կը յիշեցնեն զսերն՝ զոր Աստուած վրաս ունի . որտա՛նք Թերեկս այ կըսէր , թէ արարածք երեսն կը գարնեն իմ Աստուծոյ զձ յրամ ազերտախառնութիւնս : Աւելի մտածէ Աստուծոյ մտածուար սերը , որով զրեզ քրիստանեայ , և իր Համարիս Հաստատոցը Հետեոյ բերել է : Արշափ մարգիկ կը մտածին ՚ի մէջ հոսապաշտից , Հրէից , սյրապղեայ , ներտիգտայ , որանց ամենքն այ կը կորստին , յիշեն տեսնէ՛ որ իրենց շնորհք եղեր է մտածիլ ՚ի նշմարիս Հաստատ , և աս յիշերուն մէջ Աստուած զրեզ այ ընտրել է . ինչ մեծ պարգև է Հաստարի շնորհքը : Քանի միջիտուար անձինք գործկ են ՚ի սարք խորհրդոց , ՚ի յարպից , ՚ի յարքի սրկնակայ , և որիչ ամեն փրկութեան միջոցներեն . և աս ամեն մեծամեծ նպաստները Աստուած յեղ տուել է ասանց յու արժանատութեանց , մտածուանց թէ տեսնելով ասաջոյց յու անարժանութիւնց . զասն զի զես զրեզ շտեղծամ և աս շնորհքները յեզի շրջամ՝ կը տեսնէ թէ որշափ սի . սի անիրաւիս իրեն զձ :

ԵՂՅ ԵՒ ՊՈՂՈՏՈՒԿ

Ով գերազայն տէր երկնի և երկրի՝ անհուն բարի , տեսնեման մեծփայտելութիւն , զուն որ այսչափ սիրեր ևս զմարգիկ , ինչպէս իրենք զրեզ կամարգին . աս մարգիանց մէջն այ , Աստուած իմ , զիս մտածուար կերպով սիրեցիր , տեսնել ասանմին շնորհքներ ընելով որ շափն շես յրամ . իսկ ես ջան գայլս աւելի զրեզ անարգիր եմ : Ոսոյզ կիցմամ , փրկիչ իմ Յիսուս , մի ընկեկար զիս տէր յերեսաց յոց՝ . արժան էր որ զիս վարն . սիր իմ ազերտախառնութեանցս Համար , այլ զուն ըսիր

Թէ ով որ ինծի կու գայ դուրս չեմ հաներ զինքը¹ : Յիսուս փրկիչ իմ, կը զղջամ զքեզ զաննացընելուս վրայ. առաջուց քեզ չճանչցայ, հիմա իսկապէս զքեզ ինծի տէր կը ճանչնամ, ով փրկիչ իմ, որ զիս փրկելու ե ինծի սիրելի ըլլալու համար մեռար : Ա՛հ, տէր իմ, երբ պիտի դադրիմ քեզ ապերախտ ըլլալէս, երբ պիտի սկսիմ իսկապէս զքեզ սիրել. ահա աս օրէս կառաջագրեմ սիրել զքեզ ՚ի բոլոր սրտէ, և ուրիշ բան չսիրել քեզնէ ՚ի զատ. ով անսահման բարութիւն, քեզ երկիր պագանեմ ընդ ամենայն երկրագոյն քո և ըզքեզ կը սիրեմ ընդ ամենայն սիրելիս քո, ՚ի քեզ հաւատամ, ՚ի քեզ յուսամ, զքեզ կը սիրեմ, զիս բոլորովին քեզ կը նուիրեմ, օգնէ ինծի քու շնորհօք : Տէր, դուն զիտես իմ սկարութիւնս, և սակայն այնչափ չընորհք ըրիր քանի որ ես զքեզ չէի սիրեր, և չէի փափարեր զքեզ սիրելու, սրչափ աւելի հիմա պէտք է յոյս ունենամ քու սղորմութեանդ, որովհետեւ զքեզ կը սիրեմ, և ուրիշ բանի մը փափաք չունիմ, բայց միայն զքեզ սիրելու : Տուր ինծի տէր զսէր քո, զայն սէր եռանդազին՝ որ ամէն արարածական մխիթարութիւն ինծի մոռցընել տայ, սէր զօրաւոր՝ որով կարենամ ոտքի տակ առնել ամէն զժուարութիւնք քու կամ քրդ ընելու համար, սէր մշտնջենաւոր՝ որ ասկից ետեան յուծանելի պահէ զիս իմ փրկիչս հետ : Ամէն բանի յոյս ունիմ քու արդեամբքդ, փրկութիւն իմ Յիսուս, և ամէն բանի յոյս ունիմ քու բարեխօսութեամբք սուրբ աստուածածին :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Չէ թէ միայն այնչափ զեղեցիկ արարածներ մեզ պարզեցեց Աստուած, այլ բաւական շիտեպեց ամէն բանը, ինչուան որ զինքն ալ մեզի շիտայ : Անիծած մեզքը կորսընցընել տուեր էր մեզի Աստուծոյ շնորհքն ալ, արքայութիւնն ալ, և զերի ըրեր էր զմեզ զժոխոց, և որդին Աստուծոյ զարմացընելով զերկինս և զրնութիւն՝ ուղեց աս երկիրս զալ և մարդ ըլլալ, որ զմեզ խալըսէ յախտնից մահուանէ, և նորէն պարզեւ մե-

¹ Ար գայ աս իս, ոչ հանից արտաքս : Ե-Է. 2. 37 :

զի զարքայութիւն, զոր կորուսեր էինք: Աս ինչ զար-
մանայի բան է որ թագաւոր մը զայ որդ մը ըլլայ որ-
զերուն համար. անշտափապէս մենք պիտի զարմանանք,
որ Աստուած զայ մարդ ըլլայ մարդկանց համար. զանձն
ունայնացոյց՝ զկերպարանս ծառայի առեալ. . կերպա-
րանօր գտեալ իրրե զմարդ¹. և այնպէս բանն մարմին
եղև և բնակեցաւ ՚ի մեզ². աւելի մեծ զարմանք ան է
տեսնելը թէ ինչ ըրաւ և ինչ քաշեց մեր սիրոյն հա-
մար: Զմեզ փրկելու համար բաւական էր իր մի միայն
արեան կաթիլը, մէկ կաթիլ մը արցունքը, և մէկ սոսկ
աղօթքը, վասն զի իր աղօթքը անհուն էր արժողու-
թեամբ, ուստի բաւական էր փրկելու բոլոր աշխարհ-
քը և այլ ուրիշ անբաւ աշխարհքներ: Բայց նայէ ինչ
կրակ ոսկերեքան. որ ինչ բաւական էր վասն զնոց,
չէր բաւական վասն սիրոյ. ուստի ամէն բան քաշեց,
սաստիկ դառն մահ ալ, որ հասկըցընէ իր անբաւ սէրը
որով վառուած էր մեզի համար: Խոնարհեցոյց զանձն՝
իսկ հնազանդ մահու շափ, և մահու խաչի³: Ահ, ինչ-
շափ մեծ էր Աստուծոյ սէրը, որուն չի համեմատիր
բոլոր հրեշտակաց և մարդկանց սէրը. սրբոյն Պոնա-
մեղուրայի ըսածին պէս, շափազանց էր Յիսուսի ցա-
ւը, շափազանց էր սէրն ալ: Թէ որ փրկիչն Աստուած
ըլլար, հասլա մէկ պարզ մեր բարեկամը կամ ազգա-
կանը, ինչ աւելի սէր և գութ կրնար մեզի ցցընել
բան մեռնելով մեզի համար. մեծ ևս քան զայս սէր
ոչ որ ունի, և թէ զանձն իւր զիցէ ՚ի վերայ բարեկա-
մաց իւրոց⁴: Թէ որ Յիսուս մեռած ըլլար իր հայրը
խալըսելու համար, ինչ աւելի կրնար ընել անոր սի-
րոյն համար. թէ որ գուն, ով մարդ, Աստուած մը ըլ-
լայիր և Յիսուսի արարիչը, ինչ աւելի կրնար ընել քեզի
համար, ինչպէս իր կեանքը զոհել անարդանաց և ցա-
ւոց ծովուն մէջ. թէ որ երկրիս ամենէն անարդ մարդը
ըրած ըլլար քեզի համար ինչ որ Քրիստոս ըրաւ նէ,
կրնայիր զինքը շտրել: Հիմա ինչ կըսես, կը հաւա-
տանս գուն ՚ի մարդեղութիւն և ՚ի մահ Քրիստոսի. կը
հաւատաս և շես սիրեր. կրնան ուրիշ բան մը սիրել
ստաւել քան զՔրիստոս, գուցէ կը տարակուսիս թէ

1 Փիլ. Բ. 7.

3 Փիլ. Բ. 8.

2 Յ. Է. Ե. 14.

4 Յ. Է. ԺԵ. 13.

ինքը գրեց չի սիրեր. սրբոյն Օգոստինոսի բառին պէս, Քրիստոս անոր համար եկաւ, որ մարդս ճանչնայ թէ որչափ զինքը կը սիրէ Աստուած, մարդեղութենէն առաջ կրնար մարդ տարակուսիլ թէ արդեօք Աստուած սրտանց զիս կը սիրէ, բայց յետ մարդեղութեան և մահուան Քրիստոսի ինչպէս կրնայ մէկը տարակուսիլ

ԻՂԶ ԵՒ ԳՅՂԵՏՆԵՔ

Յիսուս փրկիչ իմ, կը տեսնեմ որ քու բոլոր բանդ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ստիպել զիս հարկուս գրեց սիրելու. ան ալ կը տեսնեմ որ իմ ապերախտութիւնս գրեց կը ստիպէ որ զիս մոռնաս և երեսէ ձգես. որչնեալ լիցի միշտ քու երկայնամտութիւնդ, որով ինծի այդչափ համբերեցիր: Արժան էր որ ինծի համար գատ զժողոք մը ըլլար. միայն քու մահդ ինծի վստահութիւն կու տայ: Տուր ինծի աղէկ ճանչնալ քու արդիւնքդ, ով անբաւ բարի, թէ որչափ սիրելի ես, և իմ սրարտքս գրեց սիրելու. ես արդէն զիտէի, Յիսուս իմ, որ զուն ինծի համար մեռար, և ետքը ինչպէս կրցայ, Աստուած իմ, ապրիլ այնչափ տարի առանց գրեց սիրելու: Ախ, թէ կարենայի նորէն ապրիլ նայն տարիները՝ զիս բաւոր քեզի տալով, բայց որովհետեւ տարիները դառնալու պէս չեն, գոնէ շնորհք տուր որ մնացած կեանքս ՚ի սէր քո անցընեմ և ՚ի հաճութիւն քո. սիրելիդ իմ փրկիչ, ես գրեց յամենայն սրտէ կը սիրեմ, անլցութեամբ սէրս, յիշէ միշտ ինչ որ ինծի համար բրիւր, և մի թողութիւն որ մէյմըն ալ ապերախտ ըլլամ քեզի. քու լիցի, չեմ ուզեր մէյմըն ալ զէմ կենալ ինծի տուած լուսաւորութեանդ: Գուն կուզես ինձմէ սիրուիլ, ես ալ քեզ կուզեմ սիրել, և ինչ բան պիտի սիրեմ բաց ՚ի քէն: Աստուած իմ, անբաւ զեղեցկութիւն, անբաւ բարութիւն, Աստուած մարդացեալ և մահացեալ վասն իմ, Աստուած որ այնչափ երկայնամտութեամբ ինծի համբերեցիր, և զիս պատմելու տեղը բաւ արժանեացս, պատիժը փոխեցիր ՚ի շնորհս և ՚ի բարիս: Աստի գրեց միայն կը սիրեմ, Աստուած իմ, որ արժանի ես անհուն սիրոյ. ուրիշ բանի չեմ ցանկար, ուրիշ բան չեմ ուզեր, ապրիլ ալ չեմ ուզեր ուրիշ բանի համար, բայց միայն գրեց սիրելու, մոռնալով զայլ ամենայն բան որ զուն չես: Ավ անսահման սէր տեսանց

խնայ, զու՛ն օգնութիւն հասիր աս հոգւոյս, որ սրտանց
կը հասաչէ և կը փափաքի բովանդակ քուկդ բլլալու :
Անն տուր ինձ, ով գշխոյ աստուածամայր Մարիամ,
բու բարեխօսութեամբդ, աղաչէ գՅխուս որ զիս իրեն
արժանի ընէ :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Չարմանքս կը շատնայ տեսնելով զփափաքը զոր Յի-
սուս ունէր մեզի համար շարշարուելու և մեռնելու .
մկրտութիւն մի ունիմ մկրտիլ և զիարդ փութամ մին-
չե կատարեսցի¹. արիւնտփս պիտոր մկրտութիմ, կըսէր :
և այնչափ կը փափաքիմ շուտով շարշարուիլ և մեռ-
նիլ, որպէս զի մարդիկ ալ շուտով ճանչնան իրենց
վրայ ունեցած սէրս . նոյն էր ըսելն ալ, ցանկանալով
ցանկացայ զայս պատեք ուսել ընդ ձեզ² : Ավ Յիսուս
իմ, մարդիկ քեզ անոր համար չեն սիրեր, փասն զի
չեն մտածեր ան սէրն որ զու՛ն իրենց ցցուցիր : Ախ
սէր Աստուած, մէկն որ միտքը բերէ թէ Աստուած
իրեն համար մեռեր է, և մեռնիլ ուղեր է որ մարդ-
կանց իր սէրը յայտնի ցցընէ, ինչպէս կարելի է որ
սարի առանց զինքը սիրելու . սէրն Քրիստոսի ստի-
զէ զմեզ³, կըսէ Պօղոս առաքեալը . չէ թէ այնչափ
իր բրածը և քաշածը, որչափ իր սէրը՝ զոր ցցուց շար-
շարուելով մեզի համար, աս կըստիպէ և կը բռնազա-
տէ զմեզ՝ որ զինքը սիրենք : Աս մտածելով սուրբն
Լարենտիոս յուստինեան կըսէ . տեսանեմք զիմաս-
տութիւնն յիմար եղեալ առ սաստկութեամբ սիրոյ :
Ասանկ յիմարեալ ձեացաւ սաստուածորդին յանչափու-
թենէ սիրոյ իւրոյ առ մեզ . և ո՛վ կընար հաւատալ թէ
որ հաւատքը չըսէր, թէ արարիչն յանձն էառ մեռանիլ
փասն արարածոց իւրոց : Ինչ էր արդեօր Յիսուսի
այչափ սիրոյն սրատնաւոր . ահ, ուրիշ բանի համար
չէ, բայց միայն որ իր ցցուցած սիրովը ամենուս սիր-
ող շահի . փասն այսորիկ Քրիստոս ՚ի վերայ ամենայ-
նի մեռաւ և յարեաւ, զի մեռելոց և կենդանեաց առ
հասարակ տիրեսցէ⁴ : Աստի սուրբերը նայելով ՚ի

1 Ղ. 1. ֆ. 50 :

3 Բ. 4. Ե. 14 :

2 Ղ. 1. Ե. 15 :

4 Բ. 4. Ե. 15 :

մահն Քրիստոսի՝ թեթե սեպեցին իրենց կեանքը տալ
 վասն սիրոյն Աստուծոյ, որ ասանկ մարդասէր է. քա-
 նի քանի ազնուականք, իշխանք և թագաւորք, թո-
 զուցին իրենց ազգականները, հայրենիքը, հարստա-
 թիւնը, թագաւորութիւնն ալ, և վանքերը եզնեցան որ
 կեանքերնին անցընեն Քրիստոսի սիրոյն համար մի-
 այն. սրչափ մարտիրոսներ իրենց կեանքը զսէպին,
 սրչափ կոյս ազջկունք հրաժարելով մենծերուն պա-
 կէն՝ մափաքանօք ՚ի մահ գիմեցին, որ կերպով ժը վը-
 ճարք ընեն սիրոյն Աստուծոյ մահացելոյ առ սէր ի-
 րեանց. հապա զուն ինչ բրած ունիս ինչուան հիմա
 Քրիստոսի սիրոյն համար: Ինչպէս որ ինքը մեռաւ
 սուրբերուն համար, սրբոյն Վարենափոսի բունք,
 սուրբ Վուշխայի, սուրբ Ազնեոփ՝ ասանկ ալ քեզի հա-
 մար մեռաւ, սրեմն զոնկ մնացած կեանքիդ մէջ որ
 Աստուած քեզի կու տայ զինքը սիրելու համար, ձեռ-
 քէզ եկածն ընես. առ օրէս սկսեալ միշտ նայէ խաչե-
 լութեան վրայ՝ յիշելով ան սէրը որ քեզի ցցուցեր է,
 և բռն, ա՛հ տէր Աստուած իմ, զուն ինծի համար մահ
 յանձն առեր ես: Վսնէ առչափս բրէ, ան ասեն շեռ
 կրնար չչարմիլ քաղցր սիրով, ալ կրտափախս սիրել
 զԱստուած, որ այնչափ զքեզ սիրեր է:

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՆՍԱՆԲ

Այ սիրելի՛ փրկիչ իմ, իրաւ է որ անոր համար բզ-
 քեզ շեռ սիրած, վասն զի միայն շեռ բերած ան սէրն
 որ զուն ինծի ցցուցիր: Ախտա փրկիչ իմ, ես քեզի
 զէմ շափէ զտուսապերախա զանուեցայ, զուն կեանքդ
 տաիր ինծի համար զասն և սոսկայի մահուամբ քան
 զամէն մահ, իսկ ես չիճանչցայ զքեզ, շուգեցի ալ
 միայն բերել. ներէ թոյ ինծի, ես իտպ կու տամ առ
 օրէս, ով տէր իմ խաչեալ, որ զուն միայն բլլաս իմ
 մտածելիքս, մէկ հատիկ խորհարդս և յոճարութիւնս:
 Աստի երբոր սաստանան և աշխարհք զիս կը զրգեն
 արգելած բանի մը, կազաչեմ զուն ինծի օգնութիւն
 հասիր, փրկիչ իմ. յիշեցոր ինծի իմ սիրոյն համար
 քաջածներդ, որպէս զի ես կապուիմ ՚ի սէր քո, և մէկ-
 մըն ալ քեզ չվշտացընեմ. թէ որ իմ մէկ ծառաս ինծի
 այնչափ բան բրած բլլար՝ ինչպէս զուն բրիր, կը հա-
 մարձակէի անոր կամայք զպշիլ, և ահա ես յանդգնե-

ցոյ սցնչափ անդամ երես դարձրնել քեզի, որ ինձի համար մեռար: Ավ քոյ աստուածային սիրոյ, որ զԱստուած ստիպեց իր կեանքը տալու ինձի համար, ժառել բորբոքի իմ բոլոր սիրան, և փճացար դամէն յամբարձրան արարածոց. ով սիրելի փրկիչս ինչպէս կարելի է որ մէկը գրեց մտածէ կամ ՚ի մտարն Յեթգեղէմի կամ ՚ի վերայ խաչին ՚ի Վազդաթա կամ ՚ի անգան սարբ խորհրդոց, և քու սիրովոց շփաստի: Շատ եղան ան դժբաղոց տարիները, որոնց մէջ թշուառաբար ապրեցոյ աստեղ յիշելու քու շարչարանոց և քու սէրոց, հիմա զիս բոլոր քեզ կու տամ. ու թէ որ չեմ գիտեր քստ արժանւոյն զիս նստիել, գուն զիս պինոց բռնէ, և բոլորովին թաղաւորէ սրտիս վրայ. եկեացէ արքայութիւն քո¹: Արիշ բանի ծառայ յըլլամ, բայց միայն քու սիրոյդ, որիշ բանի խելքս յիտամ չհաստ չեմ, բայց միայն գրեզ սիրել և գրեզ հանեցրնել: Գուն ինձի մտա եզիր միշտ քու շնորհքովոց, որպէս զի հաստարիմ մեռամ առ քեզ: Խ քու արդիւնս ապաւինելի եմ, Ախտես, և զու մայր սիրոյ, շնորհք տաք ինձի սիրելու գովածինոց, որ սցնչափ սիրելի է և սցնչափ զիս սիրել է:

Խ ՈՐ ՀՐԳԹԱԾՈՒԹԻԹԻՒՆ ԼԷ

ԱՆՂԱԳԹ ՍՈՒՐԹ ՀԱՂՈՐԳՈՒԹԵԱՆ

Ասէք ու կերէք, սա իմ մարմինս է².

ՈՒԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Վանք նայինք մեծն պարգեիս սարբ խորհրդոց հարգութեան, տեսնենք զմեծ սէրն զոր Ախտես ցցոյց սու պարգեափս, զմեծ փափարն Ախտեսի, որով սխափ

¹ Ղ. 1. 43. 2.

² Ասէք կերէք, այս է մարմին իմ. Մ. 4. 12. 26.

ընդունինք աս իրեն պարզեր: Ասա և առաջ մտածենք զմեծութիւն պարզեիս՝ զոր ըրաւ մեր փրկիչը բովանդակ մեզ ՚ի կերակուր սուրբ Հաղորդութեամբս: Սուրբ Սգոստինոսին ըսածին պէս, ան որ ամենակարող էր, չէր կրնար աւելի բան մը տալ. սուրբ Յեռնարդոս սենացին ալ կըսէր թէ ալ ինչ աւելի ազէկ դանձ կրնար ըլլալ մարդոս սրտին մէջ քան զՔրիստոսի մարմինը: Ինչ կըսէ մարգարէն. օրհնեցէք ըզտէր, հնչեցէք դանտն նորա, պատմեցէք ՚ի հեթանոսս զփառս նորա¹: Թէ որ մեր փրկիչը աս շնորհքս չընէր նէ, ո՞վ կրնար ատիկայ իրմէ խնդրել, ո՞վ կը համարձակէր բնաւ իրեն ըսել, տէր թէ որ կուզես որ մենք քու սէրդ ձանչնանք, զիր զքեզ հացի կերպով, և թող տուր որ մենք կարենանք կերակրի պէս զքեզ ուտել. ասանկ բան խելքէ ալ անցընել անխելքութիւն էր և խենթութիւն: Քրիստոս երբոր յայանեց աշակերտելոց Հրէից աս պարզես որ պիտի թողուր՝ այսինքն սուրբ Հաղորդութիւնը, անոնք չկրցան բնաւ հաւատալ, հեռու գացին իրմէ ըսելով, զիարդ կարէ սա տալ մեզ զմարմին իւր յուտել. . . խիստ է բանդ այդ, ո՞վ կարէ լսել դմա²: Բայց ան բանն որ մարդկանց խելքէն չէր կրնար անցնիլ, խորհեցաւ և զործադրեց մեծ սէրն Քրիստոսի, սրբոյն Յեռնարդոսի ըսածին պէս՝ աս խորհուրդս Քրիստոսի սիրոյն յիշատակն է. զայս հասկըցուց ինքը տէրն ալ ըսելով թէ Հաղորդութեան խորհուրդը իբրև իմ յիշատակս պահեցէք: Բաւական չսեպեց իր սիրոյն կեանքը զոհել մեզի համար, այլ մահէն առաջ աս սիրոյ շնորհքը մեզի ընել հանեցաւ, և այս Քրիստոսի ըրածներուն մէջ ամենէն մեծն է. սուրբ Էրանչիսկոս սպեղեան կըսէ թէ ինչ մեծ բան երևնար պիտի մեզի, թէ որ թագաւոր մը սեղան նստած իր պնակէն բաժին մը խաւրէր մէկ խեղճ աղքատի մը, հապա որչափ մեծ բան էր թէ որ բովանդակ իր սեղանը անոր խաւրէր. իսկ սրչափ աւելի, թէ որ կտոր մը կարէր իր թեւէն, և անոր տար որ ուտէ: Արդ Աստու ՚ի սուրբ Հաղորդութեան մեզ կերակուր կու տայ, չէ թէ բաժին մը իր սեղանէն, և ոչ կտոր մը իր մէնն, հապա իր բովանդակ մարմինը. ասէք կերայք այս է

ճարմին իմ¹ . ճարմնոյն և արեան հետ ալ կու տայ մեզ իր հողին և իր աստուածութիւնը : Աստի կըսէ սուրբ սակերեբան . բոլորն ալ քեզի տուաւ , և իրեն բան մը չպահեց . առ է սրբոյն Թովմայի ըսածն ալ , թէ Աստուած ՚ի հաղորդութեան բոլոր իր ունեցածը մեզ արուաւ , և սուրբն Պոնաւենդուրա զարմացմամբ մը ըսաւ . ահա զոր աշխարհս ոչ կարէ տանել , մեզի գերի մը եղաւ . արդ եթէ տէրն ՚ի հաղորդութեան զինքը բոլոր մեզի կու տայ , ալ ինչպէս կրնանք տարակուսիլ թէ ինչ շնորհք ուզենք նէ շտայ մեզի . զիարդ ոչ նովաւ հանդերձ դամենայն շնորհիցէ մեզ² :

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՏԵՆԷ

Ով Բիսուս իմ փրկիչ , ով ստիպեց զքեզ որ բոլոր զքեզ մեզի կերակուր տաս , ալ ինչ աւելի ունէիր տալու՝ որ մեզ պարտաւորես ՚ի սիրել զքեզ : Ով Աստուած իմ , լոյս տուր մեզի որ կարենանք ճանշնալ թէ ինչ շափազանց բան է առ որ մեզի կերակուր ընես զքեզ . որպէս զի միանաս մեզի պէս խեղճ ոգորմնի մեզաւորներուն հետ . արդ եթէ դուն զքեզ բովանդակ մեզ կու տաս , իրաւունք է որ մենք ալ զմեզ բովանդակ քեզի տանք : Ո՛հ փրկիչ իմ , հապա ես ինչպէս կըրցայ զքեզ դառնացընել , որ այսչափ զիս սիրեցիր , և դուն բան չի թողուցիր որ չընես , իմ սէրս շահելու համար : Մարգացար վասն իմ , մեռար վասն իմ , և դուն ինքզ ինծի կերակուր եղար , արդեօք ուրիշ բան մնաց ընելիք . զքեզ կը սիրեմ , ով անբաւ բարութիւն : զքեզ կը սիրեմ , ով անբաւ սէր . տէր իմ և Աստուած , ստէպ իմ սիրտս եկուր և բորբորէ սուրբ սիրտից . շնորհք տուր ինծի որ զիս բոլորովին մոռնամ , ոչ ուրիշ բան մամտամ և ոչ ուրիշ բան մը սիրեմ քեզնէ ՚ի դաս : Ամենասրբութից Մարիամ , բարեխոս եղիր ինծի համար , և քու միջնորդութեամբդ արժանի բքէ զիս շտաւանգամ ընդունելու զմիաձինդ ՚ի սուրբ հաղորդութեան :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Մէյմըն ալ նայինք թէ աս ինչ մեծ սէր է զոր ցը-
ցուց փրկիչն աս խորհրդովս : Սուրբ Հաղորդութիւնն
է բովանդակ սիրոյ սարգիս մը . հարկ էր մեր փըր-
կութեանը համար ըստ վճուոյն Աստուծոյ՝ որ փրկիչը
մեռնէր , և պատարագելով իր կեանքը՝ մեր մեղաց վը-
ճարում մը ըներ աստուածային արդարութեան , բայց
ինչ հարկ կար որ Քրիստոս մեռնելէն ՚ի զատ զինքը
մեղ կերակուր թողնէր , և ահա սէրն զայս ուզեց . սուրբն
Լաւրենտիոս յաստիճեան կրսէ թէ աէրն մեր ուրիշ
բանի համար չի գրաւ զխորհուրդ հաղորդութեան , և
թէ ոչ յայանի նշան գերազանց սիրոյ իւրոյ . աս է Յով-
հաննէս աւետարանչի գրածն ալ . զիտաց Յիսուս եթէ
հասեալ է ժամ նորա , զի փոխեցցի յաշխարհէ աստի
աս հայր , սիրեաց զիւրսն , ՚ի սպառ սիրեաց զնոսա՝ ,
այսինքն , իրեն մեծ սէրը ցցուց՝ սահմանելով զխոր-
հուրդ սուրբ Հաղորդութեան , ուստի ասանկ կը մեկնէ
թէ փրկակառս ոսկերեանի հեա , ՚ի սարա սիրեաց
զնոսա , այսինքն գերազանց սիրով չափէ զուրս սի-
րեց՝ սուրբ Հաղորդութեան խորհուրդը սահմանելով :
Ասոր համար կրսէ առաքեալը թէ իր մահուան մօտ
աէրն աս բանս ըրաւ . ՚ի զիշերին յորում մահնէր ,
աս հաց , զոհացաւ , երեկ և ասէ . առէք կերայք , այս
է մարմին իմ ² : Արբոր թշնամիք կը պատրաստէին
ձողկանք , փուշ և խաշ զինքը սպաննելու , ան ա-
տեն սիրայից փրկիչն աս կտրի նշանը թողուց իր սի-
րոյն : Էւ ինչո՞ւ մահուան մօտ , և ոչ առաջուց գրաւ
աս սուրբ խորհուրդս . անոր համար է , կրսէ սուրբն
Բեռնարդինոս , փասն զի նշանք սիրոյ բարեկամաց եր-
բոր մահուան ատեն կերենանն նէ , աւելի հաստատ և
զիւրաւ կը յիշատակուին , և աւելի սիրով կը սրահուին :
Արդէն կրսէ առաջուց շատ կերպով Յիսուս մեղի աը-
րուած էր իրր կենցաղակից , փարգասեա , հայր , լոյս ,
օրինակ և զոհ . կը մեար վերջի աստիճան սիրոյ , որ
պիտի արուէր մեզի ՚ի կերակուր՝ բոլորովին մեղի հեա
միանալու համար ինչպէս կերակուրը առողին հեա կը

միանայ . վերջին աստիճան սիրոյ եղաւ , երբոր ինքը տառա մեզի կերակուր , վասն զի մեզ տուաւ զինքը որ ամէն կերպով միանայ , ինչպէս կերակուրը և ուտողը կը միանան : Աստի փրկիչն մեր բաւական չսեպեց մէկ ըլլալ մեզի հետ սոսկ մարդանայով , այլ ուզեց աս սուրբ խորհրդովս ճար մը գտնել որ ամէն մէկերնուս հետ ՚ի մասնատրի միանայ : Աուրքն Գրանչիսկոս սալիզեան կըսէ թէ բնաւ ուրիշ բանի մը մէջ չենք կըրնար իմանալ թէ ինչպէս սրտանց մեզ կը սիրէ : Յիսուս և կը փայտայէ , ինչպէս աս խորհրդոյս մէջ ուր զինքը գրեթէ ոչինչ կը գարծընէ և կերակուր կըլլայ որ մեր սիրտը թափանցէ , և միանայ իր հաւատացելոց սըրտին հետ : Աստի կըսէ սուրքն ասկերերան . յոր ոչ կարեն համարձակ ակնարկել հրեշտակք , մեք ընդ նմա միանամք , և եղևալք իսկ մի մարմին և մի հոգի : Ա՛ր հովիւ կայ , կըսէ , որ իր ոչխարները իրեն արիւնովը պազէ , մայրեր ալ երբեմն իրենց զաւակները ծծմարի կը յանձնեն . բայց Յիսուս Հաղորդութեամբ իր մարմնով և արեամբը զմեզ կը ստարտէ և զմեզ իրեն հետ կը միացնէ : Իսկ թէ հարցընես , ինչո՞ւ մեզի կերակուր բրաւ ինք զինքը , վասն զի սաստիկ սիրով զմեզ կը սիրէր , անոր համար ուզեց բոլորովին մեզի հետ միանալ մէկ ըլլալ :

Ազա ուրեմն Յիսուս Քրիստոս ուզեց ընել սրանչեւ լիաց սրանչելիքը , յիշատակ արար սրանչելեաց իւրոց . ողորմած զթած է տէր , կերակուր տայ երկիւզանաց իւրոց ¹ . որպէս զի իր փափաքը լիցընէ քեզի հետ ըլլալու , և միացընելու մեր և իր սիրտը : Աստի կազազակէ սուրքն Լատրենտիոս յուտաինեան . ով սրանչելի սիրոյ քո Յիսուս Քրիստոս , որ անանկ ուզեցիր քո մարմնոյդ հետ զմեզ մարմնացընել , որ քեզի հետ մէկ սիրտ մէկ հոգի ըլլանք՝ անբաժան կապուած : Մեծ ծառայն Աստուծոյ հայրն Գալովալիէր կըսէր թէ իրաւ որ հաւատալու համար ՚ի խորհուրդ սուրբ հաղորդութեան շեմ տարակուսիր Աստուծոյ կարողութեանը , բայց աւելի կը գարմանամ սիրոյն վրայ զոր Աստուած մեզ կը ցցընէ աս խորհրդովս . ըսենք թէ ինչպէս հաջող մարմին Քրիստոսի կըլլայ , ինչպէս նոյն Յիսու-

որ շատ անգ կը դանուի : գիտենք որ Աստուած ամէն բանի կարող է : իսկ թէ Հարցրնես ինձի թէ ինչպէս Աստուած այնչափ սիրեր է զմարգը՝ որ ուղեկայ անոր կերակուր ըլլայ , ուրիշ պատասխան չունիմ , բայց դոյս թէ չեմ հասկընար , և թէ Ախտուսի սէրը անհասանելի է : Այս սակայն , ով սէր , տասնեկ շաբաթանց բանը՝ որ դուն կերակուր ըլլաս , կերեկայ թէ անփայել է քու մեծփայելչութեանդ : ասոր պատասխանը կուտայ սուրբն Քեռնարդոս . սէրը իր պատիւը չի նայիր . նայն է սակերերանին պատասխանն ալ , սէրը պատահաւ չունի՝ կը դիմէ ուր որ կը յոժարի , չէ թէ ուր որ պարտական է . ուստի հրեշտակային փարդասպեան Քովմաս աս խորհուրդս կը կոչէ խորհուրդ սիրոյ և սիրոյ գրաւական : և սուրբն Քեռնարդոս , սէր ամէն սիրոյ :

ԻՆՉ ԵՒ ՊԵՆՅՈՒՄ

— Ով անհուն սէր Ախտուսի , արժանի անհուն սիրոյ : Այս Ախտուս փրկիչ իմ , երբ պիտի ըլլայ որ ես ալ ըզքեկ սիրեմ , ինչպէս դուն զիս սիրեցիր . ալ ուրիշ բան չունիս դուն ընելու որ զքեկ ինձի սիրելի ընես . իսկ ես յանդգնեցայ թողալ զքեկ զանբաւ բարեկ , որ դառնամ շնչին և ոգորմելի բաներ սիրեմ . կազաչեմ , ինձի լոյս տուր , և բայ ինձի միշտ քու բարութեանդ մեծութիւնները . որպէս զի բոլորովին փասուիմ ՚ի սէր քո , ջանամ քու կամեց ընել : Ահա կը սիրեմ զքեկ , Ախտուս իմ , սէր իմ և իմ ամէն բանս , և կը փափարիմ զիս քեկի հետ միացրնել աս սուրբ խորհրդովս . ամէն բանէ զիս բաժնել և զքեկ միայն սիրել , կեանք իմ , Ողնես ինձ , փրկիչ իմ Ախտուս , փասն արգեանց շարշարանաց քոց : Գուն ալ ինձի օղնութիւն հասիր , մայրդ Ախտուսի և մայր իմ , ազաչէ զինքը որ բոլորովին զիս փառէ ՚ի սէր իւր սուրբ :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Մտածենք Ախտուսին մեծ փափարն ալ որ մեզի կը ցցրնէ ՚ի սուրբ Հազորդութեան . գիտաց Ախտուս զի հասեալ է ժամ նորա¹ , ինչպէս կընար Ախտուս իր ծածր սեպիկ դոյն զիչերն՝ որ իրեն դառն շարշարանաց

սկիզբը պիտի ըլլար . անոր համար իր ժամը կը կոչէր .
 փասն զի նոյն զիշերը պիտի աւանդէր մեզի գոյս խոր-
 հարց աստուածային , որ բոլորովին միանար իր ամէն
 սիրելեաց հետ . աս փափարսօս բտա թէ ցանկանա-
 լով ցանկացոյ գոյս պատեր ուտել ընդ ձեզ ¹ : Աս խոս-
 քով ուզեց փրկելը հասկըցընել թէ սրչափ կը ցանկար
 սիրով կապուիլ մեր ամէն մէկին հետ յայս սուրբ խոր-
 հարց . ցանկանալով ցանկացոյ բնելը առաջ կու գար
 յայնչափ սիրոյն զոր ունէր աս մեզ : Աստի կրսէ
 սարքն Վարենափոս յուստինեան թէ կրակ ու բոց սի-
 բոյ է աս խօսքս : Աւղեց զինքը մեզի թողնել հացի տես-
 քով , որպէս զի ամէն մարդ կարենայ զինքը ընդու-
 նել . թէ որ մէկ տեսքով և սուղ ուտելիք մը թողնէր
 նէ , աղքատները կարողութիւն չէին ունենար զինքը
 անել , թէ և աման ուտելիքի կերպով ասար նէ , զու-
 ցի ան բանը զիրար չէր գանձէր բոլոր երկրիս վրայ .
 ուտաի Վիտուս ուզեց հացի տեսակով թողնել , որ ա-
 ման ալ է , և ամէն տեղ ալ կը գանձուի , և սցնպէս
 ամէնն ալ կրնան գանձել և ճաշակել : Աս մեծ փափա-
 քովս՝ որ ունի փրկելն մեզի կերակուր ըլլալու , չէ թէ
 կը հրաւիրէ զմեզ զայ զինքը ընդունել՝ բնելով եկայք
 կերայք՝ ի հացէ իմե՛ն , և արբէք զզինին զոր խտանեցի
 ձեզ , կերայք և արբէք և արբեցարուք եղբորորդեակք
 իմ ² , հապա պատուիրելով կը հրամայէ ալ թէ առէք
 կերայք , այս է մարմին իմ ³ , մինչև յախտենից կենայ
 խոտամուծք ալ կրսէ , որ յոժարութեամբ ընդունինք .
 որ ուտէ զմարմին իմ , ընդունի զկեանս յախտենա-
 կանս ⁴ , որ ուտէ զհացս գոյս , կեցցէ յախտենան ⁵ , Զէ
 նէ կրտստնայ որ արքայութիւն չի կարենայ մանել .
 եթէ ոչ կերի՞ջիք զմարմին որդոյ մարդոյ , ոչ ունիք
 կեանս յանձինս ⁶ : Աս հրաւերս , խոտամուծքս և բա-
 պատնայիքս բոլոր առաջ կու գան ՚ի փափարանայ
 փրկելին միանալոյ մեզի հետ աս սուրբ խորհրդովս , և
 աս փափարս է ձեռնոց իր մեծ սիրոյն աս մեզ : Վասն
 զի սպեղեանին ըսածին պէս՝ սիրոյն փախեանք ուրիշ
 բան չէ , բայց միայն միանալ ընդ սիրելոյն , որովհետեւ

1 ԴՅ . ԻԲ . 15 :

2 Լուկ . Թ . 5 :

3 Մատ . ԻՋ . 26 :

4 Եփ . Զ . 55 :

5 Եփ . Զ . 59 :

6 Եփ . Զ . 54 :

աս խորհրդոյս մէջ Յիսուս բոլորովին կը միանայ Հոգւոյ Հետ, ինչպէս որ ինքն ըստա թէ՝ որ առէ զմարմին իմ և ըմպէ զարիւն իմ, յիս բնակեացէ և ես ՚ի նմա¹, կրանի թէ Հասկընային Հաստատացեալք թէ ինչ մեծ բարիք կը բերէ Հոգւոյն սուրբ Հաղորդութիւնը: Յիսուս ամէն Հարստութեանց տէրն է, վասն զի Հայրն զինքը կացոյց ամենայնի տէր. զիտաց Յիսուս, զի գամենայն ինչ ես Հայր ՚ի ձեռս նորա²: Աստի երբոր Յիսուս Հոգւոյ մը Հետ սուրբ Հաղորդութեամբ կը միանայ, իր Հետք կը բերէ գամէն շնորհքը, ինչպէս կըսէ Աստուծոն յախաննական իմաստութեան Համար. եկին ինձ ամենայն բարութիւնք միանգամայն ընդ նմա³: Ասորքն Պիսնեսիտս կըսէ թէ Հաղորդութիւնն ունի գամենամեծ զօրութիւն կառարելոյ զսրբութիւն, և սուրբ Վինչենցիտս փէրերեան կը գրէ թէ, աւելի կը շահի Հոգին մէկ Հաղորդութեամբ մը, քան թէ շարաթ մը պար սրահելով Հացիս և ջրով: Տրիգնտեան ժողովոյն փարգապետութիւնն է թէ Հաղորդութիւնն է զեղթով սրով ազատ կըլլանք ՚ի Հանսպաղորդեան յանցումոց, և կը պահուինք ՚ի մահաշափ մեղաց. և սուրբ Լիզնասիտս աստուածազգեացը աս սուրբ խորհուրդն զեղ անմահութեան կը կոչէ: Կննովկենասիտս երբորքն ալ ըստ, Քրիստոս խորհրդով խաչին ազատեց զմեզ յիշխանութենէ մեղաց, և խորհրդով սուրբ Հաղորդութեան կազատէ զմեզ ՚ի կարողութենէ մեղանչելոյ: Աս խորհուրդս կը վատէ ալ զհուր սիրոյն Աստուծոյ, ըստ այնմ թէ մուծէք զիս ՚ի տուն զինոյ, կարգեցէք ՚ի վերայ իմ սէր, Հաստատեցէք զիս իւզով. կուտեցէք յիս խնձոր, զի խանդակաթ եմ ևս սիրով⁴. ուր սուրբ Պրիգոր նիւսացին կըսէ թէ, իրացընէ Հաղորդութիւնն է աստ ասուն զինոյ, ուր Հոգին անանկ կը Հարբենայ սիրովն Աստուծոյ, որ կը մտնայ աշխարհքս ալ, ամէն արարածքն ալ, և աս է իսկապէս խանդակաթ ըլլալ սուրբ սիրով: Պատուական Հայրն Յիսուսիսկա Ալեմասս թէ Հոգինն ալ կըսէր թէ ուրիշ քան շկայ այնչափ զօրաւոր ՚ի բորբոքել զմեզ ՚ի սէրն Աստուծոյ, ինչպէս սուրբ Հաղորդութիւնը: Աստուած սէր է⁵, սէր

1 Գ-Ը. 2. 57.

4 Ե: 4. Բ. 4. 5.

2 Գ-Ը. 47. 3.

5 Խ. Գ-Ը. 7. 8.

3 Ի-Գ. Ե. 11.

Աստուած մեր հօր ծախիչ է¹։ Չայս սիրոյ կրակը երկրիս վրայ ձգելու համար եկաւ բանն հայրական . հօր եկի արեաննէ յերկիր , և զինչ կամիմ թէ արդէն իսկ բորբոքէր²։

Ո՛հ , որպիսի սիրուն բոցեր սուրբ սիրոյ կը վառէ Ախուս ՚ի հօգիս՝ որոնք որ ասանկ կարուսով կառնեն հաղորդութեան խորհուրդը : Որբուհին կատարինէ սեւացի մէկ որ մը քահանայի մը ձեռքը տեսաւ զԱխուս ՚ի հաղորդութեան՝ սիրոյ հնոցի մը պէս , անանկ որ կը գարնանար թէ ինչպէս անանկ մենծ կրակէ շեն տաչութիւն և մոխիր գառնար բոյոր մարդկանց սիրտերը : Սուրբն սոփեակեան կըսէ թէ կայծակ է հաղորդութիւնը , և անանկ զմեզ կը բորբոքէ՝ որ իրեն կրակ փշոզ առիւմներու պէս կեցնէք ան սեղանէն , սարսափելի ըլլալով սասանաչի : Բայց գուցէ մէկը ըսէ , ես անոր համար շատ շեմ հաղորդուիմ . վասն զի զիս պաղ կը տեսնեմ ՚ի սիրոյն Աստուծոյ . ասանկ մարդը Գերսոնի ըսածին պէս՝ նոյն է թէ ըսէր . ես կրակի շեմ մտնեմ , վասն զի զիս պաղ կը տեսնեմ : Ուրեմն որչափ ցուրտ կըզգամք նէ , այնչափ աւելի պիտի մտնեմք սուրբ հաղորդութեան , թէ որ կը փափարինք զԱստուած սիրելի : Ազէկ կըսէ սալեզացի սուրբն Դամիսկոս . թէ որ քեզի հարցընեն թէ ինչու այդչափ շատ շատ կը հաղորդուիմ , ըսէ իրենց թէ , երկու ցեղ մարդիկ պէտք է որ անպակաս հաղորդուին , կատարեալները և անկատարները , կատարեալները որպէս զի պահուին ՚ի կատարելութեան , և անկատարները որ կատարելութեան հասնին : Նմանապէս սուրբն Պոնտիկոս ալ կըսէ . թէպէտ և զաղջութեամբ , բայց փտահութեամբ յոգորմութիւնն Աստուծոյ մտանցիր . այնչափ աւելի մարդս կարուս կըլլայ բժշկի , որչափ որ աւելի հիւանդութեան նշաններ վրան կըզգայ :

ԻՆՉ ԵՒ ՊԵՆՏԵՆՉ

Ով սղեսէր փրկիչ իմ Ախուս , զուն բան չիթողուցիր որ չհցընեն մեզի ՚ի նշան սիրոյդ , և ալ աւելի ինչ բան պիտի ցցընեն թէ զմեզ կը սիրես . ուստի ով անհուն բարութիւն , շորհք սուր ինծի որ ես դրեզ

սիրեմ սակից ետև՝ յամենայն դօրութենէ և ամէն փա-
 փայրանոց, և զո՛վ պիտի սիրէ իմ սիրտս ամէն կեր-
 պով, բայց զքեզ միայն, ով փրկիչ իմ, որ կեանքդ տա-
 լէն ետև՝ զքեզ բոլոր կուտասս աս սուրբ խորհրդովս :
 Ով տէր իմ, սուր ինծի յիշել միշտ քու սէրդ, որ զիս
 բոլորովին մտնամ և զքեզ միայն սիրեմ անսրտկաս
 սիրով : Ար սիրեմ զքեզ, Յիսուս իմ, ամէն բանէս վեր,
 և միայն զքեզ սիրել կուզեմ. կազաչեմ, հեռացուր ինձ.
 մէ զամէն յածարութիւն որն որ քեզի համար չէ : Շնոր-
 հակալ եմ որ տանն կու տաս ինծի զքեզ սիրելու, և
 սգրալու ան բաները որովք քեզ վշտացուցեր եմ, Յի-
 սուս իմ, իմ փափայրս ան է որ զուն ըլլաս մէկ հա-
 տիկ նստասակ ամէն սրտիս շարժմանցը. ձեռնտու ե-
 զիր ինձ փրկութեան, և բուն իմ փրկութիւնս ըլլայ
 զքեզ սիրել յամենայն սրտէ միշտ և յախտեանս : Մա-
 բիամ մայր իմ, օգնէ ինծի որ կարենամ սիրել զՅի-
 սուս, և ազաչէ զինքը վասն իմ :

ԽՈՐՀՐԳԱՅՈՒԹԻՒՆ ԼԵ՛

ՍԻՐԵԼԻ ՀԱՃՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍՈՒՍԻ ՄՆԱԼՈՅ
 Ի ԽՈՐԱՆՍ ՍՈՒՐԻ ԽՈՐՀՐԳՈՅՆ

Ինծի եկեք ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք, ես
 ձեզի հանգիստ պիտի տամ ¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Փրկիչն որ զմեզ սիրեր էր, աս երկրէս երբոր պի-
 տի բամնուէր՝ իր մահուամբ փրկութեան գործքը լմըն-
 ցընելէն ետև, շուգեց զմեզ մինաւորիկ թողնել յայտմ
 հոգտի արատասուաց. ուստի կըսէ սուրբ Պետրոս ալ-

¹ Եկեալք տախ ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք, և ես
 հանգացից զձեզ. Մատթ. ԺԵ. 29 :

զանժարացի, բնաւ լեզու մը հերիք չէ բացատրելու
զմեծութիւն սիրոյն՝ զոր ունի Ահաուս առ ամենայն հո-
գիս: Աստի երբոր կուզէր սուրբ փեսայն առ կեան-
քէս ելլել, որպէս զի զինքը շմտեանք՝ յիշատակ թո-
ղոց մեզի առ սուրբ խորհուրդը, ուր անձամբ մնաց,
լուզելով որ երկուքին մէջը ուրիշ գրաւական մնայ վառ
պահելու յիշատակը, բայց եթէ ինքը միայն: Աստի
առ մեծ սէրս կը պահանջէ մեզմէ մեծ սէր մը առ փրկ-
կիւն, ասոր համար վերջի ատեններս ուզեց որ զրօտի
սան ՚ի պատիս սուրբ սրտի իւրոյ՝, որպէս զի մեք ալ
մէկ նշան մը հաստացման ցցընենք իր սիրալիր հա-
ւաթեան մնալոյ ՚ի սուրբ սեղան, և միանգամայն վճարք
մը բնենք անարգանաց՝ որովք կը նախատեն իր սէրը
հերեակիտք և վատթար քրիստոնեայք:

Ահաուս կեցած է յայս սուրբ խորհուրդ, նախ որ-
պէս զի ամէնքը զինքը գտնեն, երկրորդ որպէս զի ա-
մէնքը կարենան գալ իրեն հետ տեսնուիլ, երրորդ որ-
պէս զի ամենուն շնորհք բնէ. Քրիստոս կը գտնուի
յամենայն գաւազան խորանս, որպէս զի ամէնքը ո-
րեք որ կուզեն կարող ըլլան զինքը գտնել: Ան զի-
ւերն որ փրկիչն աշակերտացմէ պիտոր բամբուէր, և
մտնելու պիտի երթար, անոնք ցաւէն կու լային թէ
ինչպէս պիտի գատուին իրենց սիրելի վարդապե-
տէն: Բայց Ահաուս կը միտթարէր գտնոնք ըսելով
թէ, որդեակք իմ, ես կերթամ ձեզի համար մտնելու,
բայց մտնելուփս ալ՝ ձեզ շեմ ուզեր մինակ թողնել.
բանի որ զուք երկրիս վրայ էք, կուզեմ ձեզի հետ
մնալ սուրբ խորհրդով սեղանոյ, կը թողնեմ ձեզ իմ
ճարմինս ալ, հոգիս ալ, աստուածութիւնս ալ, և զիս
բովանդակ. և քանի որ զուք աշխարհիս վրայ էք, ես,
լեմ ուզեր ձեզնէ բամբուիլ, ահաւասիկ ես ընդ ձեզ
եմ մինչև ՚ի կատարած աշխարհի²: Արքայն Պետրոսի
արգանժարացոյն ըսածին պէս, կուզէր փեսայն թո-
ղոյ իր հարսին ասշատ հեռաւորութեան ստեն ընկեր

¹ Ըստ արեւմտեան եկեղեցւոյ յիմանց մէջ մտածու որ յիշա-
տակ սահմանուած և Քրիստոսի տեսան մերոյ սուրբ սրտին
լամ սիրոյն, և աստեմէմն եզրայրութիւններ և չեբմեանագու-
թիւններ կան բարեպաշտ հաւատացիւոց մէջ:

մը, որ մինակ շիննայ, ասոր համար աս սուրբ խորհուրդս թողաւ, և քան զայս ալ աւելի մեծ բնկեր չէր կրնար թողնել: Հեթանոսք որ այնչափ սուտ աստուածներ ունէին, չիկրցան Աստուած մը ձեացընել լի ամենայն սիրով մեր Աստուծոյն պէս, որ միշտ իրենց մօտ ըլլայ, և քովերնին կենայ այնչափ սիրով: Տես ինչ կըսէ սուրբ զիրքը. ո՞վ իցէ ազգ մեծ, որոյ իցէ ՚ի նմա Աստուած մօտ ՚ի նոսա, որպէս տէր Աստուած մեր: Աս բնաբանս կը յարմարցընէ սուրբ եկեղեցին տօնի սուրբ հաղորդութեան: Կը տեսնես ինչպէս Քրիստոս տէրն մեր կեցած է ՚ի վերայ սուրբ սեղանոյս, որպէս թէ ամբողջելով զինքը յայնչափ կալանս սիրոյ. քահանայք զինքը կը հանեն տաղաւարէն՝ բազմոցը զնելու, և զօրիշները հաղորդելու, ետքը նորէն տեղը կը զնեն կը զօցեն, և Յիսուս զոհ կըլլայ հոն կենալու զիչեր ցորեկ: Բայց փրկիչ իմ, ինչ պէտք էր այնչափ ժամերուն մէջ զանախի զիշերով ալ, երբ մարդիկ զրոններն ալ կը զօցեն, և քեզ միայն կը թողնեն. հերիք էր կենալոց սոսկ ցորեկ ատենը: Այլ, կըսէ, կուզէ ինքը զիշերն ալ կենալ, թէ պէտե մինակուկ, սպասելով որ աս աւօտը ուզողը շուտով զինքը զանէ. սրբազան հարսը ժուս կու գայ փնտրելով իր սիրականը և հարցընելով. միթէ զոր սիրեաց անձն իմ տեսէք¹. չիղրտածին պէս՝ ձայնը բարձրացընելով կը զօչէ աս փեսայն. ցոյց ինձ՝ ո՞ւր հովուես, ո՞ւր հանգուցանես ՚ի միջօրէի²: Ատեն մը հարսը զփեսայն չէր զանէր, փան զի զեռ չիկար խորհուրդ սուրբ հաղորդութեան. բայց հիմա թէ որ հոգին զանել կուզէ նէ զՅիսուս, հերիք է որ ժողովրդապետական ժամ մը երթայ, կամ փանք մը, ան տեղը կը զանէ իր սիրականը՝ որ իրեն կըսպասէ. չիկայ խեղճ զեղ մը, և ոչ կրօնաւորաց փանք մը, ուր սրբութիւն չպահօտի, ամէն տեղ թաղաւորն փառաց յանձն կաննէ փախուած կենալ տապանակի մը մէջ, փայտէ կամ քարէ, ուր հասարակօրէն միշտաւորիկ գրած է՝ հաղիս մէկ եղի կանթեղ մը, և քովը ուրիշ մարդ չեղած. բայց սրբոյն Բեռնարդօսին ըսածին պէս, ատ բանը, ո՞վ տէր, չէր վայլէր քու մեծփայելչութեանդ: Իսկ Յիսուս ինչ պատասխան կու

այս. թէ որ իմ մեծփայելչութեանս չի վայելեր նէ՛ կը-
տէ, բայց կը վայլէ իմ սիրոյս :

Գիտես ինչ անուշ սէր կիմանան ուխտաւորներն
որ այցելութիւն կերթան Աստուածածնայ տունը ՚ի
Լորետոն՝ որ Նազարեթէն եկած է, կամ սուրբ Երկ-
րին Նրուաաղէմայ ուխտասեղիբը, ՚ի մասին Բեթղե-
զէմի, ՚ի Գողգոթա, սուրբ գերեզմանը. կիմանան թէ
թխուս հոս է ծներ, հոս բնակեր է, հոս շարչարուեր
մտեր է, հոս թաղուեր է. հապա որչափ մեծ բոր-
բոր սիրոյ վառութի պիտոր մեր սիրաը, երբոր ժամու
մը մէջ ներկայ կը տեսնենք փրկիչը ՚ի սուրբ խոր-
հորդն : Ափշա կըսէր թէ, շեմ գտնեի անանկ սուրբ
տեղ մը ջերմեռանդութեան և մխիթարութեան, ինչ-
պէս մէկ ժամ մը՝ ուր կայ Բիսուս ՚ի սեղան սրբու-
թեան : Ասոր ներհակ հայրն Բաղտասար Ալուարէզ
կուլար, երբոր կը տեսնէր թաղաւորաց և իշխանաց
սրբաւանները լեցուն բազմութեամբ եկող զացողնե-
րը. իսկ ժամերը ուր Քրիստոս կեցեր է, երեսէ ձը-
գած դատարկ մնացած : Ո՛հ տէր Աստուած, թէ որ
տէրն մեր մէկ ժամու մէջ միայն ըլլար երկրիս վրայ,
գոր օրինակ ՚ի սուրբ Պետրոս Հռոմայ, և տարին մէկ
անգամ օր մը ըլլար զինքը հոն տեսնել, արդեօք որ-
չափ ուխտաւորներ, որչափ աղնուականներ, որչափ
թաղաւորներ կը ջանային հոն գտնուիլ նոյն օրը՝ որ
մեծարեն գերկնից թաղաւորը երկիր իջած. արդեօք
որպիսի տաղաւար իրեն շինած կըլլար, ասկեղարդ և
ականակապ. որպիսի ճրագալոյց կըլլար նոյն օրը :
Բայց ինչ կըսէ Բիսուս. ես շեմ ուղեր մէկ ժամու մէջ
միայն կենալ, և ոչ օր մը միայն, շեմ ալ ուղեր այն-
չափ հարստութիւն և այնչափ ճրագավառութիւն,
հապա կուզեմ միշտ կենալ և ամէն օր և ամէն տեղ,
որ որ կը գտնուին իմ հաւատացեալքս, որպէս զի
ամէնքը զիս զիրաւ գտնեն, ան ալ միշտ ամէն ժամ
երբոր ուղեն նէ : Ի՞նչ կըսես, թէ որ Բիսուս ասանկ
մեծ սէր ցցընել շուղենար, որուն խելիքէն կանցնէր
սո բանս. իր համբարձմանէն ետև մէկը ան ատեն
բներ, թէ ով տէր, եթէ քու աղէկ սէրդ մեղի ցցը-
նել կուզես նէ, եկուր մեզի հետ կեցիր ՚ի խորանս հա-
ջի տեսրով, որ հոն կարենանք զրեզ գտնել երբոր ու-
ղեն նէ, որպիսի յանդգնութիւն կըլլար, համարձա-

կիւ ասանկ բան խնդրել : Ա՛ս ահա աս բանս՝ որ մար-
դուս խելքէն ալ շէր կրնար անցնիլ , փրկիչն մեր մաս-
ձեց և ՚ի գործ գրաւ : Այլ վայ մեզ , ու՛ր է մեր շնորհա-
կալութիւնը և երախտագիտութիւնը ասանկ մեծ չը-
նորհի մը համար . թէ որ թաղաւորը հեռու տեղէ դար
կամօք , որ մէկ զեղացին իրեն այցելութիւն կարենայ
ընել , ինչ ասպրախտութիւն կընէր ան զեղացին՝ թէ
որ շուղենար զալ զինքը տեսնել , կամ ուզէր սոսկ վեր
՚ի վերոյ տեսնել :

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՍԵԱՔ

Ով փրկիչ իմ Յիսուս , ով սէր հոգւոյս , ինչ ծանր
բան էր քեզի համար մեզի հետ մնալ ՚ի խորհուրդ սուրբ
հաղորդութեան . նախ և առաջ պէտք էր որ մահ քա-
շէիր , որ կարենաս կենալ մեր խորաններուն վրայ .
ետքը այնչափ ալ անարդանք քաշէիր աս խորհրդովս
զմեզ քեզի ներկայացընելու : Իսկ մեր այսչափ ծոյլ
և անհոգ ենք զալ այցելութիւն ընել քեզի , զիտնա-
լով ալ թէ դուն շատ կախորժիս մեր այցելութենէն ,
մեզ ամէն բարեօք լեցընել ուղելով երբոր գանք քեզ
ներկայանանք : Տէր թող ինձ , որովհետև աս ասպ-
րախաններուն մէկն ալ ես եմ . աս օրէս սկսեալ , փրկիչ
իմ , կուզեմ սաեպ քեզի այցելութիւն ընել , և կենալ
օրչափ կրնամ նէ քու առջեզ , գոհանալ գրէն , սիրել
զքեզ և շնորհք խնդրել քեզմէ , վասն զի դուն աս վախ-
ճանիս համար կեցեր ես՝ երկրիս վրայ տաղաւարնե-
րուն և տասպանակներու մէջ փակուած , որպէս թէ ՚ի
կալանս սիրոյ . զքեզ կը սիրեմ անհուն բարութիւնդ .
զքեզ կը սիրեմ , ով Աստուածդ սիրոյ . զքեզ կը սիրեմ
ձայրագոյն բարիդ սիրելի ՚ի վեր քան զամենայն բա-
րի , շնորհք առք ինձի որ հեռանամ ինձմէն և ամէն
բանէ , որպէս զի զքեզ միայն յիշեմ և զբու սէրդ , և
մնացած կեանքս անցընեմ զքեզ հաճեցընելու , և ու-
րիչ մեծ զուարճութիւն չունենամ , բայց միայն քեզի
հետ ըլլալ քու սարիդ առջեք , վասն զիս բոլորովին
քու սիրովդ : Մարիամ մայր իմ , առ ինձի համար մենձ
սէր մը առ սուրբ խորհուրդն , և երբոր զիս թուլցած
կը տեսնես , յիշեցուր ինձի հիմակուան առաջագրու-
թիւնս՝ որ կընեմ երթալու այցելութիւն ընելու ամէն օր :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Նայինք թէ Յիսուս ինչպէս յայս խորհուրդ, ամենուն համարձակութիւն կու տայ իր քովը դալու։ Արքայութիւն թերեզաւ կըսէ թէ երկրաւոր թագաւորի հետ ամէն մարդ չի կրնար խօսակցիլ. ազգատները հազիւ կարող կըլլան մէկ ուրիշի մը ձեռքովը յոյս ունենալ խօսելու, և իրենց պիտոյքը հասկըցընելու. իսկ երկնից արքային հետ խօսելու ուրիշ միջնորդ մը հարկաւոր չէ, ամէնքը՝ թէ ազնուականք և թէ ազգաւոր կըրնան հետը խօսիլ երես առ երես ՚ի սուրբ հաղորդութեան. աս է որ Յիսուս իրեն համար կըսէ, թէ ես ծաղիկ դաշտաց, շուշան հովտաց¹։ Պարտէզի ծաղիկները զոց տեղ կը պահուին, դաշտներ ամէնուն առջը կեցած է. ուստի Ուկոն կարողինալը կը գրէ թէ՛ ես ծաղիկ դաշտի, ըսաւ, վասն զի ես զիս ամենուն կընծայեմ զիւրաւ գտնելու՝ կըսէ։

Արեւմե Յիսուսի հետ ՚ի խորհուրդ հաղորդութեան ամէնքը կրնան խօսակից ըլլալ, ան ալ ամէն օր և ամէն ժամ. սուրբն Պետրոս օսկիարան խօսելով փրկչին ծննդեան վրայ կըսէ թէ թագաւորները շատ անգամ թող չեն տար որ մէկը գայ հետերնին խօսի, դձնասպանները կըսեն թէ հիմա ատենը չէ, դնա և ետքը եկէ. բայց փրկիչն ուղեց բաց այրի մէջ ծնանիլ՝ առանց գրան և դձնասպանի, որ ամէնքը ամէն ժամանակ կարենան իրեն համարձակ դալ, սպասաւոր չիկայ որ ըսէ թէ հիմա ատենը չէ. ասանկ է բանը Յիսուսի հետ ՚ի սուրբ հաղորդութեան. միշտ բաց են ժամերն, ամէն մարդ կրնայ երթալ խօսակցիլ երկնից թագաւորին հետ երբ որ ուղէ նէ, և Յիսուս ալ կուղէ որ զան հոն իրեն հետ համարձակ խօսին, ասոր համար կեցած է հացի տեսակաւը։ Թէ որ Յիսուս կերկնայ ՚ի խորանս նըստած ՚ի լուսեղէն աթոռ, ինչպէս պիտի երկնայ դատաստանին օրը, ո՛վ կրնայ ան ատեն համարձակիլ իր քովը մօտենալ. բայց սրբուհոյն թերեզայի ըսածին պէս՝ որովհետեւ տէրն մեր կը բաղձայ որ մենք իրեն հետ խօսինք և շնորհքներ խնդրենք համարձակ առանց

փախնալու , ասոր համար իր մեծփայելչութիւնը ծածկեց հացի տեղորով . և թուփմա գեմբացիին ըսածին պէս , կուզէ որ իրեն հետ տեսնութիւնը ինչպէս բարեկամ բարեկամի հետ : Արբոր հոգի մը խորանին առջեւ եկած է նէ : զիր թէ Յիսուս երգերգոցին ան խօսքը կըսէ իրեն , արի եկ մերձաւոր իմ , եզրօրօրդի իմ , զեղեցիկ իմ ¹ . եկէ , զուն իմ բարեկամս ես , թշնամի շես , փասն զի զգջացած ես քու մեղքերէդ : Վեղեցիկ իմ , ալ ազեղ շես իմ աչքիս առջեւ . փասն զի իմ շնորհքս գրեզ զեղեցկացուց , ելիր եկէ , խնդրէ ինչ որ կուզես նէ , ասոր համար կեցած եմ ես խորանիս վրայ : Արեւի ընթերցող , թէ որ թաղաւորը քեզ իր խօսքը կանչէր և ըսէր թէ ըսէ ինչ որ կուզես նէ , ինչ խընդիրք որ անիս նէ , ես գրեզ կը սիրեմ և կը ցանկամ քեզի աղէկութիւն ընել , ինչ սրբախօթիւն կըլլար քեզի : Ասանկ կըսէ Քրիստոս տէրն մեր ամենուն որ իրեն այցելութեան կու գան . եկուք առ իս ամենայն փաստակեալք և բեռնաւորք , և ես հանգուցից զձեզ ² . եկէք ազբատք , հիւանդք , նեղեալք , ես ձեզ կուզեմ հարստացընել , առողջացընել և մխիթարել , ասոր համար կը կենամ խորանին վրայ . կարգացես զու , և նա ասացէ , աւատիկ եմ ³ :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂԵՏՏԵՒ

Արդ որովհետեւ զուն սիրելիդ իմ Յիսուս , խորանը կեցած ես սոցորմելիներուն խնդիրքը լսելու՝ որ քեզի կը դիմեն , լսէ այսօր և իմ աղաչանացս , որ եմ խեղճ մեղաւոր մը . ով զասն Աստուծոյ սրատարազեալ և մեռեալ ՚ի վերայ խաչի , ես ալ քու արեամբդ զնեալ հօգի մըն եմ . թող ամէն մեղքերս զօր քեզի զէմ բրեր եմ , և հասիր ինձի քու շնորհօքդ որ ՚ի կորուստ շեթամ . մասնակից զիս բրէ ան ցաւոց՝ որ իմ մեղքիս համար քաշեցիր ՚ի Վեթսեմանի : Աստուած իմ , երանի թէ ընտ գրեզ զասնացուցած չըլլայի : Արեւիդ իմ տէր , թէ որ ես ՚ի մեղս մեռնէի նէ , ալ չէի կրնար սիրել գրեզ , իսկ զուն ասոր համար երկայնամիտ եզար առ իս , որպէս զի գրեզ կարենամ սիրել . զսհանամ գրէն փասն այս ժամանակին որ ինձի աուիր . և որով

Հետեւ Հիմա կրնամ սիրել, եւ այ կուզեմ սիրել զբեզ :
 Տար ինձ գշնորհս սուրբ սիրոյ քօ, անանկ սիրոյ որ
 ամէն բան ինձի մտնայ տայ, որպէս զի խելքս միտքս
 բլլայ Հաճոյանայ ամենասիրելի սրտի քում : Բխաւս
 փրկիչ իմ, որ բոյոր կեանքդ ինձի համար ծախեցիր,
 եւ այ զանէ մնացած կեանքս քեզի համար ծախեմ :
 ձգէ զիս բոյորովին ՚ի սէր քօ, զիս բոյորովին քուկդ
 բրէ մեռնելէս առաջ, ամէն բանի յոյս ունիմ ար-
 զեամբք շարչարանաց քոց : յոյս ունիմ, ով Մարիամ,
 ՚ի քօ բարեխօսութիւնդ այ :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Բխաւս ՚ի սուրբ Հաղորդութեան ամենուն կը թողնէ
 զայ իրեն Հեա խօսիլ, որպէս զի ամենուն շնորհքներ
 բնէ . սրբոյն Յղոստինոսի ըսածին պէս, ինքը աւելի
 կուզէ բարիք բնել քեզի՝ քան զբօս փափաքելից առ-
 նելու : Պատճառն է, ժամն զի Աստուած է անբաւ բա-
 րի . բարին այ ՚ի բնութենէ իւրմէ է Հաղորդական եւ
 ծառայական, որ իր բարիքը կուզէ ամենուն Հաղոր-
 զել . կը զանգատի Աստուած, երբոր մարդիկ չեն զար-
 շնորհք իրմէ խնդրելու . միթէ անասաւտ եղէ տանդ
 խորայելի, կամ աւեր երկիր խոպանացեալ, զի ասաց
 ժողովուրդ իմ, անաէրունչք չըջեսցուք, եւ առ քեզ ոչ
 եկեսցուք¹ : Սուրբն Յովհաննէս ՚ի աւելեան դճրիտառս
 տեսաւ, զօտեորեալ առ ստեամբքն զօտի ոսկեղէն² .
 ժամն զի թէպէտ եւ Բխաւս միշտ պատրաստ է մեզ
 բարիք բնել, բայց աւելի ՚ի խորհուրդ սուրբ Հաղոր-
 դութեան առատապէս կը բաշխէ իր շնորհքը : Եւ երաւ-
 նելին Հենրիկոս Սուսն կըսէր թէ, Բխաւս ՚ի Հաղոր-
 դութեան աւելի յօժարութեամբ կը լսէ մեր աղաչանքին :

Ինչպէս մէկ մայր մը որուն կուրծքը կաթով լցուած
 բլլալով կաթ ձծող աղաք կը փնտրուէ որ թեթեցընէ
 զինքը, ասանկ այ տէրն մեր ՚ի սուրբ խորհուրդ յայս
 սիրոյ զամէնքը կը կանչէ՝ ըսելով . զի զիկե՛ք եւ յազի-
 ցիք ՚ի ստեանց միսիթարութեան որպէս մայր՝
 որ զմանուկ իւր զգուիցէ, այնպէս զգուեցից զձեզ³ :

¹ Եւրեմ. Բ . 31 :

³ Եւ . ԳՁ . 11 . 13 :

² Թոմ . Ե . 13 :

Ալուարէզ տեսաւ որ Յիսուսին ձեռքերը շնորհքով լե-
ցուած էր որ տայ մարդկան, բայց ուզող մը չէր գրա-
ներ: Արանի ան հոգւոյն որ խորանի առջև կեցեր է
Յիսուսէն շնորհք խնդրելու: Փերիայ կոմսուհին որ
սրբոյ Քրիստոսի կուսանաց վանքը մտաւ, որչափ կըր-
նար նէ սրբութեան առջև ազօթք կընէր, մինչև անուն
գրին իրեն հարսն սրբութեան. և ան տեղը անդադար
կը դիզէր շնորհաց դանձերը: Մէկ որ մը հարցուցին
իրեն թէ ինչ կընես այնչափ աստն սրբութեան առջև.
ան ալ ըսաւ, կարենայի նէ յախտեան հոն կը կենայի.
Ինչ կըլլայ ընել սրբութեան առջև. ինչ բան կընէ աղ-
քատ մը մեծատան առջև. ինչ կընէ հիւանդ մը բժըշ-
կին առջևը. ինչ ընել կըլլայ, շնորհակալ ըլլալ, սի-
րել, և խնդիրք ընել: Ասով կիմացուի թէ որչափ պը-
տուղ կեցէ սրբութեան առջև ազօթք ընելով: Բայց
աւագ. մարդիկ անոր համար չեն երթար Յիսուսի
հետ տեսնուելու, վասն զի զինքը չեն սիրեր. կա-
խորժին ժամերով խօսակցիլ բարեկամի մը հետ, և կը
ձանձրանան կէս ժամ Յիսուսի հետ խօսակցից ըլլա-
լէն. ըսէ թէ ինչո՞ւ Յիսուս իր սէրը ինձի չի տար. թէ
որ աշխարհք սրտէկ չես հաներ նէ, ինչպէս մտնէ
ան տեղը սէրն աստուածային. երանի թէ դուն ալ կա-
րենայիր խկապէս սրտանց ըսել դայն, զոր կըսէր
սուրբն Փիլիպպոս Աերեան սրբութեան առջև. ահա
սէր իմ, ահա սէր իմ. ան աստն չի կընար ձանձրա-
նալ կենալու ժամերով, օրերով ալ հաղորդութեան
սուրբ խորհրդեան գիմացը: Աստուծոյ սիրով բորո-
քած հոգւոյն սրբութեան առջևը անցուցած ժամերը
մէյմէկ վայրկեան կերենան. սուրբ Յրանչիսկոս քա-
ւերեան բոլոր օրը կաշխատէր հոգւոց համար, իսկ զի-
չերը ինչ էր ըսես իր հանգիստը, բայց միայն սրբու-
թեան առջև քիչ մը աստն ազօթք ընել: Վաղղիացի
մեծ քարոզիչ մը բովանդակ ցորեկը խոստովանանք
լսելու և քարոզ տալու հետ ըլլալէն ետքը զիչերը ժամ
կերթար. երբեմն դուռը զոց դանէր նէ, դունէն դուրս
կը կենար ցրտուն հովին՝ որ դունէ ասանկ հեռուանց
մեծարէ իր սիրելի տէրը: Իսկ դու եղբայր, երբոր աս
սէրն առ Յիսուս չունիս, ջանա ամէն օր այցելութիւն
մը ընել, որով վառես քու սիրտդ իրեն սիրովը: Ան
աստն ալ չէիր սիրեր դաշխարհ: Հապա ամէն բան ալ

կատէիր . Սալէզեանին ըսածին պէս՝ երբոր կրակը առնէ գառնը , ամէն բան սրատուհանէն զուրս կը նետեն :

ԻՂԶ ԵՒ ԳՅՂՅՏԵՆՔ

Յիսուս փրկիչ իմ , շնորհք տուր որ զքեզ ճանչնամ և զքեզ սիրեմ : Գուն այսչափ սիրելի ես , զուն ուրիշ բան չունիս ընելու՝ որ մարդիկ քեզ սիրեն . ուրեմն ինչպէս կըլլայ որ քիչ կան զքեզ սիրողներ . վայ ինձ , ես ալ աս ապերախաներուն մէջ գանուեցայ : Արարածոց շնորհակալ եղած եմ քանի որ ինձի բարիք մը ըրեր են , քեզ միայն ապերախա եղայ՝ որ ինձի այնչափ պարզներ ըրեր ես , ան ալ քեզ վշտացընելով շատ անգամ ծանր կերպով , և անիրաւելով իմ մեղքս : Բայց կը տեսնեմ որ զիս երեսէ ձգելու տեղը՝ ինձի կը մօտենաս , ու կը յորդորես սիրով ըսել , թէ սիրեսցես զտէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ՛ : Արդ որովհետեւ ինձի պէս ապերախաէն ալ սիրուիլ կուզես , ես ալ կուզեմ զքեզ սիրել քու շնորհօրդ , և ուրիշ բան չեմ ուզեր սիրելէն ՚ի զաս . սիրեմ զքեզ սէր իմ , որ ես ինձի համար ամէն բան , օգնէ ինձի սուրբ արեամբդ , զոր հեղեր վասն իմ : Սիրելիդ իմ փրկիչ , սուրբ արեանդ վրայ է իմ ամէն յոյսս , և ՚ի բարեխօսութիւն անարատ մօր քո և կուսի , զուն ալ կուզես որ անոր ազաչանքը օգնէ մեր փրկութեանը . սուրբ Աստուածածին , բարեխօս եղիր ինձի համար աս Յիսուս . զուն ես որ կը բորբոքես Աստուծոյ սիրով զամէնքը որ քեզ կը սիրեն , զիս ալ վառէ բորբոքէ նոյն սիրով :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԼԶ.

ՀԱՄԵԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ԸՆԳ ԿԱՄՍ ԸՍՏՈՒՆՈՅ

Կեանքը իրեն կամ բէն է¹.

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Նստանդակ մեր փրկութիւնը, կեանքը, կատարելութիւնը ՚ի սէրն Աստուծոյ է. որ ոչն սիրէ, անգէն ՚ի մահու մնայ², սէրն է զոչ կատարման³. Իսկ կատարելութիւն սիրոյ, կայացած է ՚ի համակերպութեան ընդ կամս Աստուծոյ, ժամն զի աս է զյխատոր զորձ սիրոյ՝ արիսպագացոյն ըսածին պէս, միացընել զկամս սիրելեաց. անանկ որ մէկ սիրտ ունենան, և մէկ ուղի մը: Աստի այնչափ հանոյ կըլլան Աստուծոյ մեր բարի զորձերը, ձգնութիւնը, հաղորդութիւնը, սղորմութիւն տալը, ցորչափ որ ըսա Աստուծոյ կամացը կըլլան, չէ նէ առաքինական չեն, այլ սրահաստորք և սրատոյ արժանի: Ասոր համար զյխատորարար և կափրկիչն մեր յերկնից երկիր իր օրինակաւ մեզ սորվեցընելու, և աս էր որ աշխարհք մանկու ատեն ըստ կըսէ առաքեալը. զզոհս և զսրատորազս ոչ կամեցար, բայց մարմին հաստատեցեր ինձ. . . յայնժամ ասացի թէ ահա ասիկ և կի ատնել զկամս քո Աստուած⁴, Եւ զայս շատ անգամ հասկըցուց ըսելով. իջի ես յերկնից ոչ զի զկամս իմ արարից, այլ զկամս այնորիկ որ առաքեացն զիս⁵. մեռնելու երթալու ատենն ալ ըստ. այլ զի ծանիցէ աշխարհս, եթէ սիրեմ զհայր, և որպէս սրատորեաց ինձ հայր՝ այնպէս առնեմ, ան արիք զնացուք աստի⁶. ինչպէս ուրիշներուն համար

1 Կեանք են ՚ի կամաց նս.

4 Եւր. 4. 5. 7.

բա. Սէ. ԻԹ. 6.

5 Եւր. 2. 38.

2 Թ. Եւր. 7. 14.

6 Եւր. 4. 31.

3 Կ. 2. 7. 14.

ալ կրսէր, որ առնիցէ զկամս հօր իմոյ որ յերկինս է, նա է իմ եզրայր և քոյր և մայր¹. և աս էր մէկ հասակն նախապէս և փոփառքը քոյոր սուրբերուն իրենց ամէն գործքին մէջ կատարումն կամացն Աստուծոյ. կրանկէին Հենրիկոս Սուսան կրսէ, ևս առիկ կուգեմ յինն որդ մը երկրի ըլլայ կամօքն Աստուծոյ, բան թէ սերտքէ մը իմ կամօքս. և սրբուհին Թերեզա, ազօքը ընդին քոյոր ջածքը աս պիտոր ըլլայ, համակերպել զինքը ընդ կամս Աստուծոյ, և ստոյգ զիսնայ թէ աս բանս վրայ փնջեր է առիկ բարձր կատարելութիւնը. ով որ զմտաբանց փնջաով աս բանս կը բանեցընէ, մեծամեծ պարգեւներ փառնէ Աստուծմէ, և առիկ կը գարգանայ ի ներքին փեանս. երանելիքն յերկինս ասով փատարելապէս զԱստուած կը սիրեն, փառն զի քոյորովն համակերպեալ են ընդ կամս Աստուծոյ, և աս է որ Քրիստոս մեզ ստրկեցուց, եղիցին կամք քո սրտէս յերկինս և յերկրի². Աստուծոյ կամքն ընդը կըլլայ սրբ ըստ սրտին Աստուծոյ. գաթ զԴաւիթ ծառայ իմ սրբ ըստ սրտի ինձմ, որ արասցէ զամենայն զիսն իմ³. Ինչպէս որ իմքն Դաւիթ ալ կրսէր, պատրաստ է սիրտ իմ աս շնչ Աստուած, պատրաստ է սիրտ իմ⁴. և աս միայն էր իր ինզդիքը Աստուծմէ, աս ինն առնել զիսն յո⁵. Զիսնս որչափ մենն բան է կատարելու համակերպութիւն քցընել, բաննելով զնքը Աստուծոյ կամացը. Ներք կըլլայ զմէկը սուրբ ընել: Արդոր Պօղոս հարածին նկերնցոյ զՔրիստոս առաս, և յուսարկելով զարնա, աս բանս միայն ըստ Աստուծոյ զինքը նսխելով, աէր զինչ կամիս զի արդից⁶. Ասով Քրիստոս զինքը մէկէն ի մէկ անօթ ընտրութեան քրա, և առայնայ Հեթանոսաց. անօթ ընտրութեան է ինն նա. կրեց զանուն իմ ասաջի հեթանոսաց⁷. արդ բանցը, սորմաթիւն սուսայր, զինքը նահայրնայր Աստուծոյ համայ, մաս էր իրմէ Աստուծոյ կրնայէ. քոյր իր կամքը նսխողը, քոյր աննը կու տայ Աստուծոյ. և աս է քոյր Աստուծոյ մեզմէ, աս գաթը սրբ.

1 Մ — — ԹԲ - 10.

5 Յ — — ԵԲԲ - 10.

2 Մ — — Է - 10.

6 Գ — ԳԵ - Թ - 6.

3 Գ — ԳԵ - ԹԵ - 10.

7 Գ — ԳԵ - Թ - 15.

4 Յ — — ԵԵ - 1.

տերնիս կամ կամքերնիս . որդեակ տուր ցիս զսիրտ
քո¹ . մէկ խօսքով , աս պիտի ըլլայ բուն նպատակը մեր
ամենայն բաղձանաց , ջերմեռանդութեանց , մտածու-
թեանց , հաղորդութեանց , Աստուծոյ կամքը կատա-
րելը , աս պիտի ըլլայ վախճան բոլոր մեր ազօթից .
չնորհք խնդրել կատարելոյ Աստուծոյ կամքը , և զայս
պիտի խնդրենք միջնորդութեամբ մեր սրաշտպան սրբ-
բոց , մանաւանդ սուրբ աստուածածնի , որ առնէ մե-
զի համար լոյս և զօրութիւն համակերպելոյ զմեզ ընդ
կամս Աստուծոյ յամենայնի , մասնաւորապէս սիրով
ընդունելոյ մեր անձնասիրութեան զէմ եղած բանը :
Պատուական հայրն Աբիլա կրտէր . ասելի կարծէ՛ փառք
Աստուծոյ կամ օրհնեալ է Աստուած մը ըսել ձախոր-
դութեան ատենը , քան թէ վեց եօթն անգամ շնորհա-
կալութիւնը մեր ուղած բանին ատենը :

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՏԵԱՔ

Տէր Աստուած իմ , իմ բոլոր կործանումս անցած-
ները ան եղաւ որ չէի ուզեր զիս համակերպել քու
սուրբ կամքիդ հետ . կը գարչիմ և կը նզովեմ բիւր ան-
գամ ան օրերը և ան բողբոջները որ իմ կամքս ընելու
համար զէմ կեցայ քու կամքիդ . ով Աստուած հոգոյ
իմոյ , հիմա զիս բոլոր քեզի կը նուիրեմ , ընդունէ աէր
իմ , և անանկ զիս կապէ քու սիրոյդ հետ , որ շկարե-
նամ մէյմըն ալ քեզնէ ապստամբիլ . զքեզ կը սիրեմ
անբաւ բարիդ , և զքեզ սիրելու համար զիս բոլոր քեզ
կը նուիրեմ . դուն կարգաւորէ զիս և ամէն բաներս ,
ինչպէս որ կը հաճիս . ևս բոլորովին զիս կը յանձնեմ
քու կամացդ , մի թողուր որ կամքիդ զէմ բան մը ը-
նեմ , և ինչպէս որ կուզես նէ զիս բանեցուր . հայր
երկնաւոր , լուր ինձ վասն սիրոյ Ախտաւի օծելոյ քո .
Ախտաւ , լուր ինձ վասն արդեանց շարչարանացդ : Ա-
մենասրբութիդ Մարիամ , օղնեա ինձ , և առ ինձի հա-
մար աս շնորհքս ՚ի գործ գնելոյ յիս զկամս Աստուծոյ .
յորում է բովանդակ իմ կեանքս և փրկութիւնս :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԳ

Պէտք է որ միարանենք զմեզ ընդ Աստուծոյ, չէ թէ միայն ներհակ բաներուն մէջ որ ուղղակի Աստուծմէ առաջ կու գան, ինչպէս հիւանդութիւն, անմխիթարութիւն հոգևոր, կորուստ ընչից կամ աղղականաց, հապա անուղղակի Աստուծմէ եկածներուն մէջն ալ մարդկանց ձեռքով. ինչպէս վատահամբաւութիւն, անարգանք, զրկանք, և ամէն կերպ հալածանք: Աս ալ գիտնալու է, որ երբոր մէկը մեր ընչիցը կամ պատուոյն կը դաշի, Աստուած շուղեր մեր վնասողին մեղքը, բայց կուզէ մեր աղքատնալը և խոնարհիլը. ուստի ինչ որ մեզի կը հանդիպի նէ, Աստուծոյ կամօքը կըլլայ. ևս եմ որ հաստատեցի զդոյս և արարի գիտար, ևս եմ որ առնեմ զխաղաղութիւն և հաստատեմ ըզչար, ևս եմ տէր Աստուած որ առնեմ զայս ամենայն¹. ինչպէս Սիրտք ալ ըսաւ, բարիք և չարիք, կեանք և մահ յԱստուծոյ են²:

Չարիք կըսուին երբոր մենք մեզի չար կընենք ան բաները, չէ նէ, թէ որ սիրով ընդունինք ինչպէս որ պէտք էր միարանելով զմեզ ընդ կամս Աստուծոյ, չար չէին ըլլար մեզի համար, այլ բարի: Սուրբերուն զըլխուն պսակը զարգարող զոհարներն են ան նեղութիւնք որ Աստուծոյ համար քաշեր են, գիտնալով որ անոնց ձեռամբն են երանելի: Յոր երբոր լսեց թէ սարէացիք իրեն ամէն բանը յափշտակեցին ինչ ըսաւ, տէր ես, և տէր էառ³. չըսաւ թէ Աստուած տուաւ, և թշնամիք առին, վասն զի գիտէր որ ամէն բան կամօքն Աստուծոյ կըլլայ. որպէս տեսան հաճոյ թուեցաւ, նոյնպէս և եղև, եղիցի անուն տեսան օրհնեալ⁴: Սուրբ վկայքն Եպիփանատոս և Անատոնիոս երբոր կը տանջուէին երկրթէ ճանկերով և վառած ջահերով, զայս միայն կըսէին. տէր եղիցին ՚ի մեզ կամք քո, և հոգինին աւանդելու ատեն աս եղաւ իրենց վերջի խօսքը. օրհնեալ տէր Աստուած յախտենից, որ ետոր մեզ զայս շնորհ, զի լցցին ՚ի մեզ հաճոյք քո սուրբ:

1 Եւ. ԻՍ. 7:

3 Յ. Բ. Ե. 22:

2 Սի. ԺԵ. 14:

4 Ա. 7:

Կեսարիոսին պատմածին պէս, միայնակեցին մէկն որ քան զուրիշները աւելի խստակեաց մը շէր՝ շատ հրաշքներ կընէր, իր արբան աս բանիս դարմանալով, հարցուց իրեն որ մը թէ զուն ինչ ջերմեանդութիւն կընես։ Ան ալ ըսաւ . ես ամենէն անկատար եմ, միայն աս բանին խելք տուած եմ, որ ամէն բանի մէջ համակերպեմ իմ կամքս Աստուծոյ կամաց հետ։ Արբան վրայ բերաւ . հապա զուն բնաւ շնեղացաւ քանի մը որ առաջ որ թշնամի մը այնչափ վնաս տուաւ մեր կալուածներուն։ Ան ալ ըսաւ . մանաւանդ զոհութիւն տուի Աստուծոյ, որ ամէն բանը ինքը կընէ, կամ թող կու տայ մեր բարւոյն համար։ Ասկից հասկըցաւ մեծաւորը թէ ինչ աստիճան սրբութիւն ունի եզեր ան անձը։ Մենք ալ ասանկ պիտոր ընենք . երբոր ձախորդ բաներ մեզ կը պատահին, բոլորը իբրև Աստուծոյ ձեռքէն ընդունինք, չէ թէ միայն համբերութեամբ, հապա ուրախութեամբ՝ առաքելոց պէս, որ զնացին խընդալով յերեսաց ատենին, զի վասն անուան տեսն արժանի եզեն անարգելոյ¹ . և ինչ մենծ ուրախութիւն քան զայս կրնայ ըլլալ, որ զիտնանք թէ խաչ մը քաշելով սիրով Աստուծոյ հաճոյական բան կընենք։ Ուրմն թէ որ կուզենք շարունակ խաղաղութիւն վայելել նէ, ասկից ետև ապաւինինք Աստուծոյ կամացը, ամէն զիպուածքին ատենը ըսելով . այո հայր, զի այսպէս հաճոյ եղև առաջի քո², Աս վախճանին պիտի ողջենք մեր ամէն մտածականը, հաղորդութիւնը, սրբութեան այցելութիւնը, և աղօթքը, աղաչելով զԱստուած միշտ որ շնորհք տայ մեզի համակերպիլ իր կամացը, և հանապազ զմեզ նուիրենք՝ ըսելով . Աստուած իմ, ահա աւսիկ եմ, արա ընդ իս որ ինչ քեզ հաճոյ թուի։

ԻՂԶ ԵՒ ԳԵՂԵՏԵԸԷ

Ով թագաւոր իմ և Աստուած իմ, սիրելիդ իմ վերկիշ, եկ և թագաւորեա զուն միայն իմ վրաս աս օրէս ետև հանդչելով յաթոս հողուցս, բոլոր քեզի առ իմ կեանքս, անանկ որ բանի մը չբաղձամ, բան մը չուզեմ, բայց միայն քու ուզածդ։ Յիսուս իմ, ինչուան

Հիմա ես գրեց այնչափ դառնացուցի՝ Հակասակելով
քու սուրբ կամբից, աս ինձի աւելի ցաւ կու տայ քան
թէ ամէն շարիք քաշած ըլլայի, կը զղջամ և բոլոր
սրտանց կը ցաւիմ: Պատուոյ արժանի եմ, ուստի սի-
բով յանձն կառնեմ ամէն միշտ, միայն զիս խալըսէ
զրկուելէն ՚ի քու սիրոյդ: Այլ կամբ Աստուծոյ, զուն
ես իմ սէքս: ով արիւն Բիսուսի զուն ես իմ յոյսս,
ի քեզ կը յուսամ որ ասկից ետև միշտ և Հանապաղ
միացեալ ըլլամ աստուածային կամացդ, ան ըլլայ
իմ առաջնորդս, իմ փառաբարս, իմ սէքս և իմ խաղա-
զութիւնս և Հանդիսասս: խաղաղութեամբ յայս և ՚ի
սոյն ննջեցից և Հանդեսայց¹, ամէն բանի մէջ որ ինձի
կը Հանդիսի՝ բսեմ, ասանկ ուղեցիր իմ վրաս ընել,
ես ալ ասանկ կուզեմ: Աստուած իմ զայն միայն կու-
զեմ ինչ որ զուն կուզես միշտ, եղիցին յիս կամբ քո²,
Բիսուս իմ, փասն քու արդեանցդ աս շնորհքը ինձի
պարզեէ որ Հանապաղ կրկնեմ և կրկնեմ զայս զեղե-
ցիկ բան սիրոյ, եղիցին կամբ քո, կամբ քո եղիցին:
Տիրամայր Մարիամ մայր իմ, երանի քեզ կու տամ,
որ կատարեցիր միշտ յամենայնի զկամս Աստուծոյ,
շնորհք խնորէ ինձի Համար ալ, որ աս օրէս սկսեալ
միշտ զայն կատարեմ, Աստուծոյ կամբը կատարելու
փոյթ ունենամ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԳ

Այլ որ Աստուծոյ կամացը Հետ միացած է, աս երկ-
րիս վրայ ալ շարունակ ՚ի խաղաղութեան կը փայելէ,
փասն զի չի կրնար Հոգի մը աւելի զո՛հ ըլլալ, քան եր-
բոր տեսնէ որ իր ամէն ուղածները կըլլան: Այդ ան
որ ուրիշ բան մը չուզեր, բայց զոր Աստուած կուզէ
և որչափ կուզէ, իր ամէն ուղածը ունի, որովհետև
ինչ որ սրտաա՛հի նէ, բոլորը Աստուծոյ կամօրը կըլ-
լայ: Սաղութանոսի բսածին պէս, Աստուծոյ Հետ Հա-
մակերպ եղող անձինք, թէ որ խոնարհութիւն քաշեն
նէ, իրենք ալ աս կուզեն. թէ որ ազքատութիւն քա-
շեն, իրենք ալ աղքատ ըլլալ կուզեն. մէկ խօսքով, ա-
մէն բան կուզեն ինչ որ Հանդիսի, որով երջանիկ

կեանք կը վարեն . սրազ բլլայ , տար բլլայ , անձրե գայ ,
 հոգ բլլայ , Աստուծոյ կամայցը հեա մէկ եզողը կըսէ .
 կուզեմ սա սրազը , տարը ե սյլն , վասն զի Աստուած
 սասանկ կուզէ . բան մը կորսուեր է , հայածանք քա-
 շեր է , հիւանդութիւն վրան եկեր է , մահ եկեր է , ա-
 նիկայ կըսէ թէ կուզեմ ես խեղճ բլլայ , հայածեալ բլ-
 րայ , հիւանդ բլլայ , մեանիլ ալ . վասն զի Աստուած
 սասանկ կուզէ . 'ի կամս Աստուծոյ հանգչողը , ե սիրա-
 զը Աստուծոյ ամէն բրածին , ամպերէն վեր երկինքը
 նստած կը նմանի : Աս ան խաղաղութիւնն է , որ ա-
 սարելոյն բրածին պէս , 'ի վեր է քան զամենայն մի-
 արս¹ , ե անանկ հաստատ խաղաղութիւն մըն է որ
 սյլայլիլ չի գիտեր , անմտը լուսնի պէս կը փոխի ,
 խելացին խմաստութեան մէջ կը մնայ , կըսէ Արտաք :
 Անխելը մեղաւորը լուսնի պէս կա՛նի ու կը սրահի .
 այսօր կը ծիծաղի , վաղը կու լայ . այսօր դուարթ ե հե-
 զուկ , վաղը դառնացեալ ե կատաղի . մէկ խօսքով , փո-
 փոխական է ամէն փոփոխական բաներու հեա՝ որ
 յաջող կամ ձախորդ կը հանդիպին : Իսկ արդարն արե-
 զական կը նմանի , միշտ միակերպ՝ հանդարտ ամէն
 դիպուածի մէջ , վասն զի իր խաղաղութիւնն է 'ի միու-
 թեան բնդ կամս Աստուծոյ . ե յերկիր խաղաղութիւն ,
 'ի մարդիկ հաճութիւն : Արբուհին Մարիամ մազգա-
 զենացին Տէփացցի , երբօր կըսէր կամք Աստուծոյ ,
 անանկ մխիթարանք մը կիմանար որ կարծես թէ իր-
 մէ զուրս կելէր յափշտակութեամբ սիրոյ . թէպէտե
 գրեթէ անկարելի է որ մարդ քիչ մըն ալ չզժկամակի
 ձախորդ բանէն , բայց զլիաւոր մասամբ միշտ կը վայե-
 լէ զթաղաւորութիւն խաղաղութեան , երբօր կամբը
 միացած բլլայ Աստուծոյ կամայցը հեա . գուրախու-
 թիւնն ձեր ոչ որ հանիցէ 'ի ձէնջ² . բայց որպիսի խեն-
 թութիւն է անոնց բրածն որ Աստուծոյ կամայցը կը
 հակառակին . Աստուծոյ ուզածը պէտք է որ բլլայ .
 կամայ նորա ոչ որ կայ հակառակ³ . Աւափ ողորմե-
 լիները պէտք է խաչը կրեն , բայց անպտուղ ե սասանց
 խաղաղութեան . ս խատացաւ բնդգէմ նորա ե հան-
 գորտեաց⁴ : Եւ ինչ է Աստուծոյ ուզածը , եթէ ոչ մեր

1 Փէլ. 7 . 7 . 7 .

3 Հ . Բ . 19 .

2 Թ . 12 . 42 . 22 .

4 Թ . 7 . Բ . 4 .

բարին . այս են կամք Աստուծոյ՝ սրբութիւն ձեր¹ . Կու-
զեն որ սուրբ ըլլանք , և զոչ կեանք Հոս ունենանք և
երանելի ըլլանք անդին , աղէկ հասկընանք թէ խաչը
Աստուծակ կու գայ . յամենայնի գործակից լինի ՚ի բա-
րիս² . Պատիժներն ալ աս կեանքիս մէջ մեր փաստն
համար չեն , հապա որպէս զի անանցմով ճամբաց դանք
և յախտենից երանութիւնք ձեռք բերենք . որ յիւր որ-
զին ոչ խնայեաց , այլ փասն մեր ամենեցուն մատնեաց
զնա , զիսորդ ոչ նոյաւ հանդերձ զամենայն շնորհիցէ
մեզ³ : Հապա բոլորովին դմեզ Աստուծոյ ձեռքը թող-
նենք միշտ , որ ամէն փոյթ ունի մեր բարւոյն համար .
զամենայն հոգս ձեր բնկեցէք ՚ի նա , զի նա է որ հոգայ
փասն ձեր⁴ : Սուրբ Կեղոս արքան կըսէր , շնայինք
որ Աստուած մեր կամքը ընէ , հապա մենք Աստուծոյ
կամքը ընենք . Ո՛վ որ միշտ ասանկ ընէ՝ երջանիկ կեանք
կունենայ և երանելի մահ : Ո՛վ որ կը մեռնի համակերպ
բոլորովին Աստուծոյ կամացը , նշան է թէ որդի փր-
կութեան է : Իսկ ով որ կենացը մէջ Աստուծոյ կամ-
քին հեռ միացած չէ , մահուան ատենն ալ չըլլար և
փրկութեան չի հասնիր : Սուտի ջանանք որ սուրբ գրոց
քանի մը խօսքերը մեզի սովորական ընենք՝ մեզ միշտ
Աստուծոյ կամացը հեռ միարանելու . տէր զինչ կա-
միս զի արարից⁵ . ուստ ինձ ատնել զկամս քո . ահա-
ասիկ կամ ազատիին տեսուն⁶ . քո ևմ ևս և կեցո
զիս⁷ : Ինչ բան որ մեզի ծանր կու գայ , նոյն ատեն ը-
սենք . այս հայր , զի այսպէս հաճոյ ևզի առաջի քո⁸ .
մանաւանդ տէրածական սղօթից ան խօսքը թէ , եզի-
ցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի⁹ : Երանի մե-
զի , թէ որ ապրինք և մեռնինք ըսելով , եզիցին կամք
քո :

1 Թ . Թ . Գ . 3 :

2 Հ . Ը . 28 :

3 Հ . Ը . 32 :

4 Թ . Պէր . Ե . 7 :

5 Գ . Գ . Թ . 6 :

6 Գ . Գ . Ե . 38 :

7 Ս . Ը . Կ . 94 :

8 Մ . Գ . Գ . 26 :

9 Մ . Գ . Ը . 10 :

ԻՂԶ ԵՒ ՊԵՂՆՏԵՆՔ

Փրկիչ իմ Ախտա, դուն կեանքդ նուիրեցիր խաչի վրայ ծանր ցաւօր, որ պատճառ ըլլաւ մեր կենացը և փրկութեան. ուստի գթա իմ վրաս և փրկէ գիս, և մի թողուր ան հողին, զոր այնչափ շարշարանքով և այնչափ սիրով գնեցիր՝ որ ատէ գրեզ յախտեան՝ Ի գծոյս. դուն բան չիթողուցիր որ պարտաւորես զմեզ գրեզ սիրելու, և առ ուղեցիր հասկըցընել վերջի խօսքովդ խաչին վրայ՝ ամենայն ինչ կատարեալ է. իսկ ես ինչ սէր ցցուցի սիրոյդ. ա՛հ, կրնամ բսել թէ կենացս մէջ ուրիշ բան չըրի, բայց քու կամացդ դուշից, և ստիպել գրեզ յատելութիւն իմ: Սակայն շնորհակալ եմ որ երկայնմտութեամբ ինձի համբերեցիր, և հիմա ալ ինձի ատեն կուտաս ճար ընել ապերախտութեանս, և սիրել գրեզ մեռնելէս առաջ: Այս այս, ևս ալ կուզեմ գրեզ սիրել, սիրել կուզեմ Աստուած փրկիչս, սէր իմ և ամենայն ինչ. կը ցանկամ ընել զամենայն ինչ որ քեզ հաճայ է. քեզ կը նուիրեմ բովանդակ ազատութիւնս և ուրիշ ամէն բանս. քեզ կը նուիրեմ ասկից ետև իմ կեանքս, յանձն առնելով ինչ մահ որ ինձի խաւրսն նէ ամէն կերպ նեղութեամբ. հիմակուրէն կը միացընեմ աս իմ գոհս քու մեծ գոհից հետ որ խաչին վրայ կատարեցիր, կուզեմ մեռնիլ քու կամքդ կատարելու համար: Աստի կադաշեմ, վասն արդեանց շարշարանաց քոց շնորհք տար ինձի համակերպեալ ըլլալու միշտ քու կամացդ հետ. և մահս հասնի նէ, շնորհք տար որ սիրով ընդունիմ և բուրբակամ համակերպութեամբ. կուզեմ մեռնիլ, փրկիչ իմ, քեզ ախորժելի բան մը ընելու համար, և կուզեմ մեռնիլ ըսելով, եղիցին կամք քո՛ւ: Սուրբ Աստուածածին, ստանկ մեռար, ուստի միջնորդ եղիր, որ ես ալ ատանկ մեռնիմ:

1 Մ-ր . 2 . 10 .

ՅՈՒՅԱԿ

Խ Ո Ր Հ Ր Դ Ա Ծ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Ա.	Նոր լախճանած մարդու մը նկարագիր	7
Բ.	Մահուամբ ամեն բան կը ընճենայ	15
Գ.	Կարճութիւն կենաց	24
Դ.	Մահուան ստուգութիւնը	32
Ե.	Մահուան ժամուն անստուգութիւնը	40
Զ.	Մեղաւորին մահը	49
Է.	Անհոգ հոգեվարքի մը զցածմունքը, որ քիչ է մաս. ձեր իր մահը	59
Ը.	Արդարոց մահը	67
Թ.	Արդար հոգեվարքին սրտին խաղաղութիւնը	78
Ժ.	Առ 'ի մահ պատրաստուելու միջոցներ	87
ԺԱ.	Ժամանակին յարգը	95
ԺԲ.	Փրկութիւնը որչափ մեծ բան է	103
ԺԳ.	Աշխարհու ունայնութիւնը	113
ԺԴ.	Առ կեանքս դէպ 'ի յախանականութիւն ճամբոր. դութիւն մի է	122
ԺԵ.	Մահուչափ մեղաց շարութիւնը	129
ԺԶ.	Ատուածոյ ողորմութիւնը	138
ԺԷ.	Չարաշար վարումն ողորմութեամբն Ատուածոյ	144
ԺԸ.	Մեղաց թիւը	153
ԺԹ.	Որչափ մեծ բան է Ատուածոյ շնորհքը, և որչափ չար է զրկուիլ 'ի շնորհացն Ատուածոյ	161
Ի.	Մեղաւորին խենթութիւնը	169
ԻԱ.	Մեղաւորին թշուառ կեանքը, և աստուածասիրին երջանիկ կեանքը	177
ԻԲ.	Չար ունակութիւն	187
ԻԳ.	Խարէութիւնը սասանայի՛ որ մեղաւորաց միտքը կը պզտորէ	196
ԻԴ.	Առանձնական դատաստան	204
ԻԵ.	Ընդհանրական դատաստան	212
ԻԶ.	Դժոխքին տանջանքը	221
ԻԷ.	Յախանականութիւն գժոխոց	231
ԻԸ.	Դատասպարակեաց խղճմանաց խայթը	240
ԻԹ.	Արքայութիւն	247
Լ.	Ազօթք	257
ԼԱ.	Յարատևութիւն	265
ԼԲ.	Ազգախնութիւն 'ի պաշտպանութիւն սուրբ աս. տուածածնին	277
ԼԳ.	Ատուածոյ սերը	284
ԼԴ.	Յազոզս սուրբ հազորդութեան	291
ԼԵ.	Սիրալիբ հաճուի Յնի թեալոյ 'ի խորանս նր խորհրդոյն	300
ԼԶ.	Համակերպութիւն ընդ կամս Ատուածոյ	310

